

פרק א הלכה א

[דף א עמוד א] מתני': מאימתי קורין את שמע בערבין? ,משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן עד סוף האשמורת הראשונה, דברי ר"א. וחכמים אומרים עד חצות. ר"ג אומר עד שיעלה עמוד השחר. מעשה ובאו בניו מבית המשתה ואמרו לו, לא קרינו את שמע. אמר להן, אם לא עלה עמוד השחר חייבין אתם לקרות. ולא זו בלבד אמרו, אלא כל שאמרו חכמים עד חצות, מצותן עד שיעלה עמוד השחר. הקטר חלבים ואיברים, מצותן עד שיעלה עמוד השחר. וכל הנאכלין ליום אחד, מצותן עד שיעלה עמוד השחר. אם כן למה אמרו חכמים עד חצות?, כדי להרחיק את האדם מן העבירה:

גמ': אכן תנינן משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן. ותני רבי חייא, משעה שדרך בני אדם נכנסין לאכול פיתן בלילי שבת. ותני עלה, קרובים דבריהן להיות שוין. [דף א עמוד ב] איתא חמי בא וראה, משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן, יממא הוא. ועם כוכביא הוא צאת הכוכבים, משעה שדרך בני אדם נכנסין לאכול פתן בלילי שבת, כבר שעה ותרתי ליליא הוא. ואת אמרת קרובים דבריהן להיות שוין? אמר רבי יוסי, תיפטר באילין כופרניא דקיקי'א כפרים קטנים, דאורחיהון מסתלקא שמימיים מלאכתם עד דהוא יממא. **ומתפללים ערבית מוקדם ונכנסים לאכל מקדם**, דצדי לון מיקמי חיותא מפחד החיות. תני, הקורא קודם לכן, לא יצא ידי חובתו. אם כן למה קורין אותה בבית הכנסת?, אמר רבי יוסי, אין קורין אותה בבית הכנסת בשביל לצאת ידי חובתו אלא כדי לעמוד בתפילה מתוך דבר של תורה. **דתפילות באמצע תקנום ק"ש** תפילות שחרית תפילות מנחה תפילות ערבית וק"ש. **ועיקר ק"ש של ערב זה על המיטה**. אמר ר' זעירא בשם רב ירמיה, ספק בירך על מזונו ספק לא בירך, צריך לברך. דכתיב [דברים ח י] ואכלת ושבעת וברכת. ספק התפלל ספק לא התפלל, אל יתפלל. ודלא כרבי יוחנן. דא"ר יוחנן, ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו, לפי שאין תפילה מפסדת. ספק קרא ק"ש ספק לא קרא מהו? , נישמענה מן הדא. **דתני**, הקורא קודם לכן לא יצא ידי חובתו. וקודם לכן, לאו ספק הוא? **שהרי זה בן השמשות שהוא ספק מן הלילה ספק מן היום**, ואת אמרת צריך לקרות. הדא אמרה, ספק קרא ספק לא קרא, צריך לקרות. סימן לדבר, משיצאו הכוכבים. ואף על פי שאין ראייה לדבר, זכר לדבר. **דכתיב**: [נחמיה ד טו] ואנחנו עושים במלאכה וחציים מחזיקים ברמחים, מעלות השחר עד צאת הכוכבים. וכתביב: [שם טז] והיה לנו הלילה למשמר והיום למלאכה. כמה כוכבים יצאו ויהא לילה?. **אמר** רבי פינחס בשם רבי אבא בר פפא, כוכב אחד ודאי יום. שנים ספק לילה. שלשה ודאי לילה. שנים ספק? והכתיב עד צאת הכוכבים, **והלא** מיעוט כוכבים שנים? קדמיה לא מתחשב. בערב שבת. ראה כוכב אחד ועשה מלאכה פטור. שנים, מביא אשם תלו. שלשה, מביא חטאת. במוצאי שבת. ראה כוכב אחד ועשה [דף ב עמוד א] מלאכה, מביא חטאת. שנים, מביא אשם

תלוי. שלשה, פטור. רבי יוסי בר' בון בעי. אין תימר שנים ספק. ראה שני כוכבים בערב שבת, והתרו בו ועשה מלאכה. ראה שני כוכבים במוצאי שבת, והתרו בו ועשה מלאכה. מה נפשך. אם הראשונים יום הן, אף האחרונים יום הן, ויהא חייב על האחרונים. אם האחרונים לילה, אף הראשונים לילה, ויהא חייב על הראשונים. ראה שני כוכבים בערב שבת, וקצר כחצי גרוגרת. בשחרית וקצר כחצי גרוגרת. **וראה שני כוכבים במוצאי שבת, וקצר כחצי גרוגרת. מה נפשך. אם הראשונים יום הן, אף האחרונים יום הן. ויצטרף של שחרית עם של מוצאי שבת, ויהא חייב על האחרונים. אם האחרונים לילה, אף הראשונים לילה. ויצטרף של שחרית עם של לילי שבת, ויהא חייב על הראשונים. הדא דתימר באילין דלית אורחתהון מתחמיא ביממא באלו הכוכבים שאן דרכם להראות ביום. ברם באילין דאורחהון מתחמיא ביממא אבל באלו שדרכם להראות ביום, לא משערין בהון. א"ר יוסי בר' בון. ובלחוד דיתחמוון תלתא כוכבין בר מן הדא כוכבתא ובלבד שיראו שלוש כוכבי חוץ מכוכב נגה שנראה אף ביום. רבי יעקב דרומנה אמר בשם רבי יהודא בן פזי. כוכב אחד, ודאי יום. שנים, לילה. ולית ליה ספק? והרי לדעת כולם יש זמן שהוא ספק מן היום ספק מן הלילה, וזהו בן השמשות. אית ליה ספק. בזמן שבין הכוכב הראשון לכוכב השני. תני. כל זמן שפני מזרח מאדימים, זהו יום. [דף ב עמוד ב] הכסופו, זהו בין השמשות. השחירו נעשה העליון שוה לתחתון, זהו לילה. רבי אומר. הלבנה בתקופתה שזה באמצע החדש. שהלבנה שלמה ומתחילה במזרח ומסימת במערב. התחיל גלגל חמה לשקע, ותחילת גלגל לבנה לעלות, זהו בין השמשות. אמר [דף ג עמוד א] רבי חנינא. סוף גלגל חמה לשקע, ותחילת גלגל לבנה לעלות. ותני שמואל כרבי חנינא. אין הלבנה זורחת, בשעה שהחמה שוקעת. ולא שוקעת, בשעה שהחמה זורחת. אמר רבי שמואל בר חייא בר יהודה בשם רבי חנינא, התחיל גלגל חמה לשקע. אדם עומד בראש הר הכרמל, ויורד וטובל בים הגדול, ועולה ואוכל בתרומתו, חזקה ביום טבל. הדא דתימר, בההוא דאזיל ליה בקפונדרא דרך קיצור. ברם ההוא דאזל ליה באיסרטא דרך ראשית, לא בדה. איזהו בין השמשות? אמר רבי תנחומא. משל לטיפה של דם, שהיא נתונה על גבי חודה של סייף. שנחלקת הטיפה לכאן ולכאן, זהו בין השמשות: איזהו בין השמשות? משתשקע החמה, כדי שיהלך אדם חצי מיל תשע דקות, דברי רבי נחמיה. רבי יוסי אומר. בין השמשות כהרף עין, ולא יכלו לעמוד עליו חכמים. רבי יוסי ורבי אחא הוו יתבין. אמר רבי יוסי לרבי אחא. לא מסתברא דסוף חצי מיל דרבי נחמיה, זהו כהרף עין דרבי יוסי? אמר ליה. אוף אנא סבר כן. רבי חזקיה לא אמר כן. אלא כל הרף עין והרף עין שבחצי מיל דרבי נחמיה, ספק הוא לרבי יוסי. אמר רבי מנא. קשייתה קומי דרבי חזקיה, כד תנינן תמן הלכות זבים. תנן. ראה אחת ביום ואחת בין השמשות. אחת בין השמשות ואחת למחר. אם יודע שמקצת הראייה מהיום ומקצתה למחר, ודאי לטומאה ולקרבת [דף ג עמוד ב] ואם ספק אם מקצת הראייה מהיום ומקצתה למחר, או כולה מן היום, או כולה מן הלילה, ודאי לטומאה וספק לקרבן. והזב נטמא בלובן וכך דינו. אם ראה ראייה אחת, הרי הוא כבעל קרי וטובל וטהור בצאת הכוכבים. אם ראה שתי ראיות אפילו ביום אחד, או ראייה אחת ארוכה כשנים, שיכול היה בן תחילת הראייה לסופה לטבול ולהסתפק. או שראה ראייה אחת שהתחלקה לשני ימים. או שני ראיות בשני ימים רצופים הרי הוא זב קטן וצריך לספור שבעה נקיים, וביום השביעי טובל במעין ובערב הוא נטהר. ואם ראה שלוש ראיות ביום אחד, או ראייה אחת ארוכה כשלוש, או אחת ארוכה כשנים ואחת קצרה, או אחת קצרה שהתחלקה לשני ימים ואחת יום קדם או יום אחרי או שלוש ראיות בשלושה ימים רצופים הרי הוא זב גדול וסופר שבעה נקיים וטובל ובערב הוא טהור**

ולמחרת מביא קרבן. שתי תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת. להתיר לו כניסה למקדש ואכילת קדשים. **ובעי רבי חייא בר יוסף** קומי רבי יוחנן. מאן תנא ראייה נחלקת לשנים? **אמר ליה, רבי יוסי היא, דאמר בן השמשות כהרף עין. וקשיא.** על דעתך דאת אמר, **כל הרף עין והרף עין שבחצי מיל דרבי נחמיה ספק הוא. אם כן, אך יתכן שיתחייב קרבן על ספק? ואם בשראה ראייה כל בן השמשות של ר נחמיה, אז לא רק לר' יוסי חייב קרבן, אלא לדעת כולם שהרי ראה ראייה ארוכה כשלוש ראייות, שנמצא מתחילתה ועד סופה כשתי טבילות ושני סיפוגין הרי זו נחשבת כשלוש ראייות, ומביא קרבן לדעת הכל. ולמה רבי יוחנן אמר שהבריתא רק כרבי יוסי? אמר ליה קשתיך לא קשיא. באמת בן השמשות הוא כהרף עין של רבי יוסי הוא רגע אחד בתוך בן השמשות של רבי נחמיה. אלא שאנו לא יודעים אזה הוא, לכשיבא אליהו ויאמר שזהו בין השמשות אז יהיה חייב קרבן. אי כשיבא אליהו, מאן פליג עליו? תני, שלושה כוכבים לילה. ר' חנינא חברהון דרבנן בעי. כמה דאת אמר. בערבית, נראו שלשה כוכבים, אף על פי שהחמה נתונה באמצע עובי הרקיע, לילה הוא. **תאמר אף בשחרית כן שרק בזריחת החמה יהיה יום, ולמה קי"ל שהיום מתחיל בעלות השחר?** אמר רבי אבא כתיב [בראשית יט כג] השמש יצא על הארץ, ולוט בא צוערה. וכתוב [ויקרא כב ז] ובא השמש וטהר. מקיש יציאתו לביאתו. מה ביאתו משיתכסה מן הבריות, אף יציאתו לכשיתודע לבריות. **והא קיימא לן דמעלות השחר יום הוא?** [דף ד עמוד א] אמר רבי אבא. כתיב [בראשית מד ג] הבוקר אור. התורה קראה לאור בוקר. תני רבי ישמעאל. כתיב [שמות טז כא] בבקר בבקר. כדי ליתן תחום לבוקרו של בוקר **זוהו עלות השחר שאף הוא מן היום.** אמר רבי יוסי בי ר' בון. אם אומר אתה ליתן עוביו של רקיע ללילה, בין בערבית בין בשחרית. נמצאת אומר, שאין היום והלילה שוין. ותני באחד בתקופת ניסן ובאחד בתקופת תשרי היום והלילה שוין. אמר רבי הונא. נלפינה מדרך הארץ. שרי מלכא נפק *התחיל המלך לצאת מהעיר.* אף על גב דלא נפק, אמרין דנפק. **כך בערב אף שהשמש מתחילה לצאת מהעולם, אומרים שכבר לילה, אף שלא עברה את עובי הרקיעה.** שרי מלכא עליל *התחיל המלך להיכנס לעיר,* אף גב דלא יעול אמרין דעל. **כך בבקר אף שהשמש מתחילה להיכנס לעולם, אומרים שכבר נכנסה ומתחיל היום, אף שעדיין לא עברה כביכול את עובי הרקיע לצאת לארץ.** זהו שעומד ומתפלל, צריך להשוות את רגליו. תרין אמורין. רבי לוי ורבי סימון. חד אמר, כמלאכים. וחד אמר, ככהנים *עקב בצד גודל.* מאן דאמר ככהנים [שם כ כג] **דכתיב** לא תעלה במעלות על מזבחי. שהיו מהלכים עקב בצד גודל, וגודל אצל עקב. ומאן דאמר כמלאכים [יחזקאל א ז] **דכתיב** ורגליהם רגל ישרה. **אמר ר' חנינא בר אנדריי בשם רבי שמואל בר סוטר.** המלאכים אין להן קפיצין *מפרקים.* **מנין?** [דניאל ז טז] **דכתיב,** קרבת על חד מן קמייא קיימיא *קרב אלי אחד מן העומדים העומדים.* אמר רבי הונא. זה שרואה את הכהנים בבית הכנסת. בברכה ראשונה, צריך לומר [תהילים קג כ] ברכו את ה' מלאכיו. בשנייה [שם כא] ברכו את ה' כל צבאיו. בשלישית [שם כב] ברכו ה' כל מעשיו. במוסף [דף ד עמוד ב] בברכה הראשונה צריך לומר [תהילים קלד א] שיר המעלות הנה ברכו את ה' כל עבדי ה', העומדים בבית ה' בלילות. בשנייה [שם ב] שאו ידיכם קדש. בשלישית [שם ג] יברכך ה' מציון. אם היו ארבע כמו ביה"כ **ובתעניות.** חוזר**

תלית'אתא כקדמיתא בתפילה השלישית שהיא תפילת מנחה כמו בראשונה, ורביעיתא כתיביוותא וברביעית שהיא תפילת נעילה כמו שאמר בשניה. אמר רבי חנינא. מאיילת השחר עד שיאור המזרח, אדם מהלך ארבעת מילין. **משיאור המזרח עד שתנץ החמה, ארבעת מיל.** ומניין שמשאור המזרח עד שתנץ החמה ארבעת מיל? דכתיב [בראשית יט טו] וכמו השחר עלה וגומר, וכתוב [שם כג] השמש יצא על הארץ ולוט בא צוערה. ומן סדום לצוער ארבעת מיל. והרי יותר הוון? אמר רבי זעירא. המלאך היה מקדר לפניהן הדרך. ומניין מאיילת השחר עד שיאור המזרח ארבעת מיל? שהיה לו לכתוב כמו השחר עלה. ולמה כתב וכמו? מילה מדמיא לחבירתה. **מלמד שיש עוד זמן דומה לזה. דכמו שלמדנו דמשהאיר המזרח עד הנץ החמה ד' מילין.** הוא הדין מאילת השחר עד שיאיר המזרח ג"כ ד' מילין. אמר רבי יוסי בי רבי בון. הדא איילתא דשחרא. מאן דאמר כוכבתא היא, טעיא. דהא זימנין דהיא מקדמא, וזימנין דהיא מאחרה. מאי כדון איילת השחר? כמין תרין דקורנין דנהור קרי אור, דסלקין מן מדינחא מהמזרח ומנהרין. דלמא מעשה ברבי חייא רבא ורבי שמעון בן חלפתא, דהוו מהלכין בהדא בקעת ארבל בקריצתה בהשכמה וראו איילת השחר שבקע אורה. אמר רבי חייא רבה לר' שמעון בן חלפתא. בי רבי. כך היא גאולתן של ישראל. בתחילה קימאה קימאה. כל מה שהיא הולכת, היא רבה והולכת. מה המקור לכך? [מיכה ז ח] כדכתיב כי אשב בחושך, ה' אור לי. כך בתחילה [אסתר ב כא] ומרדכי יושב בשער המלך ואחר כך [שם ו יא] ויקח המן את הלבוש ואת הסוס. ואחר כך [שם יב] וישב מרדכי אל שער המלך. ואחר כך [שם ח טו] ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות. ואח"כ [שם טז] ליהודים היתה אורה ושמחה. ואתיא דר' חייא דאמר מהנץ עד הזריחה מהלך אדם ארבע מיל. כר' יודה. דתני בשם ר' יודה. עוביו של רקיע מהלך חמשים שנה. אדם בינוני מהלך ארבעים מיל ביום. עד שהחמה נוסרת ברקיע מהלך חמשים שנה, אדם מהלך ארבעת מיל. נמצאת אומר, שעוביו של רקיע אחד מעשרה ביום. וכשם שעוביו של רקיע מהלך חמשים שנה, כך עוביה של ארץ ועוביו של תהום מהלך חמשים שנה. ומה טעם [ישעיה' מ כב] דכתיב היושב על חוג הארץ. וכתוב [איוב כב יד] וחוג שמים יתהלך. וכתוב [משלי ח כז] בחוקו חוג על פני תהום. חוג חוג לגזירה שוה. תני. עץ החיים, מהלך חמש מאות שנה. אמר רבי יודה בי ר' אלעאי. לא סוף דבר נופו. אלא אפילו כורתו גזעו. וכל פילוג מי בראשית, מתפלגין מתחתיו. ומה טעם? [תהילים א ג] דכתיב. והיה כעץ שתול על פלגי מים. תני. עץ חיים, אחד מששים לגן. הגן אחד מששים לעדן. דכתיב [בראשית ב י] ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. מתמצית כור שלושים סאה, תרקב שלושה קבין שזה חצי סאה [דף ה עמוד א] שותה. תמצית כוש, מצרים שותה. נמצאת אומר. מצרים מהלך ארבעים יום. וכוש, מהלך שש שנים ועוד. ורבנן אמרין. עובי הרקיע כשני אבות הראשונים, חמש מאות שנה. [דאברהם משהכיר את בוראו 173 שנה, יצחק - 180 שנה, יעקב - 147 שנים] [דברים יא כא] דכתיב. אשר נשבעתי לאבותכם לתת להם כימי השמים על הארץ. וכשם שבין הארץ לרקיע מהלך חמש מאות שנה. כך בין רקיע לרקיע מהלך חמש מאות שנה. ועוביו מהלך חמש מאות שנה. ומה חמית מימר, עוביו של רקיע מהלך חמש מאות שנה? אמר רבי בון [בראשית א ו] דכתיב. יהי רקיע בתוך המים. יהי רקיע בתווך. והרי השמים נבראו ביום הראשון. ולמה

נאמר ביום השני יהי רקיעה? אמר רב. לחים היו שמים ביום הראשון, ובשני קרשו. **דאמר רב.** יהי רקיע, יחזק הרקיע. יקרש הרקיע. יגלד הרקיע. ימתח הרקיע. אמר רבי יודה בן פזי. יעשה כמין מטלית הרקיע. היך מה דאת אמר [שמות לט ג] וירקעו את פחי הזהב. תני בשם ר' יהושע. עוביו של רקיע כשתא אצבעיים. מילתיה דר' חנינא פליגא. דא"ר אחא בשם ר' חנינא **כתיב** [איוב לז יח] תרקיע עמו לשחקים, חזקים כראי מוצק. תרקיע, מלמד שהן עשוין כטס. יכול שאינן בריאין? ת"ל, חזקים. יכול שהן נתרפין? ת"ל, כראי מוצק. בכל שעה ושעה נראין מוצקים. רבי יוחנן ור' שמעון בן לקיש. ר' יוחנן אמר. בנוהג שבעולם. אדם מותח אוהל. על ידי שהות, רפה. ברם הכא כתיב [ישעי' מ כב] וימתחם כאהל לשבת, וכתב חזקים. רבי שמעון בן לקיש אמר. בנוהג שבעולם. אדם נוסך כלים. על ידי שהות, הוא מעלה חלודה. ברם הכא. **כתיב** כראי מוצק. בכל שעה ושעה הן נראין כשעת יציקתן. רבי עזריה אמר על הא דרבי שמעון בן לקיש, כתיב [בראשית ב א - ג] ויכולו השמים והארץ וכל צבאם, ויכל **אלקים** ביום השביעי וכו', **ויברך אלקים את יום השביעי.** מה כתיב בתריה [שם ד] אלה תולדות השמים. וכי מה ענין זה אצל זה? אלא יום נכנס ויום יוצא. שבת נכנס שבת יוצא. חודש נכנס חודש יוצא. שנה נכנס שנה יוצאה. וכתב [שם ד] אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, ביום עשות ה' **אלקים** ארץ ושמים. **כאילו היום נעשו.**

תנן, מאימתי קורין את שמע בערבין?, משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן עד סוף האשמורת הראשונה, דברי ר"א. רבי אומר. ארבע אשמורות ביום, וארבע אשמורות בלילה. העונה, אחד מעשרים וארבעה לשעה. העת, אחד מעשרים וארבעה לעונה. הרגע, אחד מעשרים וארבעה לעת. כמה הוא הרגע? **אמר רבי** ברכיה בשם ר' חלבו. כדי לאומרו. ורבנן אמרין, הרגע כהרף עין. תני שמואל. הרגע, אחד מחמשת ריבוא וששת אלפים ושמונה מאות וארבעים ושמונה לשעה. ר' נתן אומר, שלש **משמרות** **הוי הלילה.** מ"ט? **דכתיב** [שופטים ז יט] **ויבא גדעון וכו' ראש האשמורת התיכונה.** ואן **תיכונה אלא שיש לפניה ולאחריה.** ר' זריקן ור' אמי אמרו בשם ר' שמעון בן לקיש. טעמא **דרבי שאמר ארבע משמרות הוי הלילה, דכתיב** [תהילים קיט סב] חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך. וכתב [שם קמח] קדמו עיני אשמורות. **אמר ר' חזקיה,** רבי זריקן ורבי **אבא,** חד אמר טעמיה דרבי, וחרינה אמר טעמיה דר' נתן. מאן **דאמר** טעמא דרבי, **דכתיב** חצות לילה. ומאן **דאמר** טעמיה דרבי נתן, **דכתיב** ראש האשמורת התיכונה. מה מקיים רבי נתן טעמיה דרבי? חצות לילה **אקום, וקדמו עיני אשמורות,** פעמים חצות לילה **אקום,** ופעמים קדמו עיני אשמורות, הא באי זה צד? בשעה שהיה דוד סועד סעודת מלכים, חצות לילה. ובשעה שהיה סועד סעודת עצמו, קדמו עיני אשמורות. מכל מקום, לא הוה שחרא אתיא ומשכח לדוד דמיך. הוא שדוד אמר [שם נז ט] עורה כבודי עורה הנבל וכינור אעירה שחר. איתעיר [דף ה עמוד ב] יקרי מן קומי איקריה **דבוראי.** איקרי לא חשיב כלום מן קדם איקריה **דבוראי.** אעירה שחר. אנא הוינא מעורר שחרה. שחרה לא הוה מעורר לי. והיה יצרו מקטרגו ואומר לו. דוד דרכן של מלכים להיות השחר מעוררן, ואת אמר אעירה שחר. דרכן של מלכים להיות ישינן עד שלש שעות, ואת אמר [תהילים קיט סב] חצות לילה אקום. והוא אומר [תהילים קיט סב] על משפטי צדקך. **כדי שאספיק**

ללמוד משפטי ה'. ומה היה דוד עושה? **אמר** ר' פינחס בשם ר' אלעזר בר' מנחם. היה נוטל נבל וכינור, ונותנו מראשותיו. ועומד בחצי הלילה ומנגן בהם, כדי שישמעו חברי תורה. ומה היו חברי תורה אומרים. ומה אם דוד המלך עוסק בתורה, אנו עאכ"ו. א"ר לוי. **כינור** היה תלוי כנגד חלונותיו של דוד, והיה רוח צפונית מנשבת בלילה ומנפנפת בו והיה מנגן מאליו. הה"ד [מלכים ב ג טו] והיה כנגן המנגן. כנגן במנגן אין כתב כאן. אלא כנגן המנגן. הכינור היה מנגן מאליו. מה מקיים רבי טעמא דרבי נתן? ראש האשמורת התיכונה. א"ר הונא. סופה של שנייה, וראשה של שלישית, הן מתכנות את הלילה. אמר ר' מנא. ויאות? מי כתיב תיכונות? **אלא** תיכונה **חוץ מקדמיתא** חוץ מהאשמורת הראשונה. דקדמיתא לא מתחשבא. דעד כדון, ברייתא **ערים:** פיסקא. וחכמים אומרים, עד חצות: **אמר** רבי יסא בשם ר' יוחנן. הלכה כחכמים, רבי יסא מפקד לחברייא. אין בעיתון מתעסקא באוריתא אם אתם רוצים לעסוק בתורה בלילה, אתון קרייה שמע קודם חצות, ומתעסקין. מילתיה אמרה, שהלכה כחכמים. מילתיה אמרה, **שאומר** דברים שמותר ללמוד תורה אחר אמת ויציב[גם בלילה נהגו לאמר אמת ויציב]. תני, הקורא את שמע בבית הכנסת בשחר יצא ידי חובתו. בערב, לא יצא ידי חובתו. מה בין הקורא בשחרית ומה בין הקורא בערבית?, **אמר** ר' הונא בשם רב יוסף. מה טעם **לא תקנו לקרא בבית הכנסת בזמן? אמרו,** אדם צריך לקרות שמע בביתו בערב [דף ו עמוד א] בשביל להבריח את המזיקין. מילתיה אמרה, שאין אמר דברים אחר אמת ויציב **אלא מיד ישן. ממילתיה** דר' שמואל בר נחמני **שמעינן** כן. **דר'** שמואל בר נחמני, כד הוה נחית לעיבורה כשהיה יורד לבית הוועד לעבר את השנה. הוה מקבל מתארח גבי ר' יעקב גרוסה. והוה ר' זעירא מטמר ביני קופייא מתחבה בן העצים, משמענא היך הוה קרי שמע. והוה קרי וחזר וקרי, עד דהוא שקע מיניה גו שינתיה. ומאי טעמא? ר' אחא ור' תחליפתא חמוי, **אמרו** בשם ר' שמואל בר נחמן. **דכתיב** [תהילים ד ה] רגזו ואל תחטאו, אמרו בלבבכם על משכבכם ודומו סלה. מילתיה דר' יהושע בן לוי פליגא. דר' יהושע בן לוי קרי מזמורים **בתריה.** והא תני אין אומר דברים אחר אמת ויציב מכאן שהיו נוהגים לומר אמת ויציב בלילה? פתר לה באמת ויציב של שחרית. **דאמר** ר' זעירא בשם ר' אבא בר ירמיה. שלש תכיפות הן. תכף לסמיכה שחיטה. תכף לנטילת ידים ברכה. תכף לגאולה תפילה. תכף לסמיכה שחיטה **דכתיב** [ויקרא א ד ה] וסמך ושחט, תכף לנטילת ידים ברכה **דכתיב** [תהילים קלד ב] שאו ידיכם קדש וברכו את ה'. תכף לגאולה תפילה **דכתיב** [שם יט טו] יהיו לרצון אמרי פי **והגיון לפניך ה' צורי וגואלי.** מה כתיב בתריה? [שם כ ב] יענך ה' ביום צרה. א"ר יוסי בי ר' בון. כל מי שהוא תוכף סמיכה לשחיטה, אין פסול נוגע באותו קרבן. וכל מי שהוא תוכף לנטילת ידים ברכה, אין השטן מקטרג באותה סעודה. וכל מי שהוא תוכף גאולה לתפילה, אין השטן מקטרג באותו היום. א"ר זעירא. אנא תכפית גאולה לתפילה ואיתצדית באנגריא מובליא הדס לפלטיין נתפסתי לעבודת המלך ולהביא הדסים לארמון. אמרו ליה. **רבי, רבותא** היא. אית בני אינשי **יהבין** פריטין מחכים פלטיין יש אנשים שמשלמים כדי לראות את הארמון. א"ר אמי. כל מי שאינו תוכף לגאולה תפילה, למה הוא דומה? לאוהבו של מלך שבא והרתיק דפק על פתחו של מלך. יצא **המלך** לידע מה הוא מבקש, ומצאו שהפליג הסלק. עוד הוא הפליג: פיסקא. רבן גמליאל אומר, עד שיעלה עמוד השחר. אתיא דרבן גמליאל כרבי שמעון. דתני בשם ר' שמעון. פעמים

שאדם קורא את שמע. אחת לפני עמוד השחר, ואחת לאחר עמוד השחר. ונמצא יוצא ידי חובתו של יום ושל לילה. **משמע שלר"ש עד עלות השחר נחשב לילה. מהא דרבן גמליאל כרבי שמעון בערבית** **שזמנה עד עלות השחר, אף בשחרית כן? שיכול לקראתה מעלות השחר. או יהא בה כהא. דאמר ר' זעירא. תנאי אחוי דרב חייא בר אשיא ודרב אבא בר חנה. הקורא עם אנשי משמר לא [דף ו' עמוד ב'] יצא. כי משכימין היו וקראים בעלות השחר: פיסקא. מעשה שבאו בניו וכו'. ורבן גמליאל פליג על רבנין ועבד עובדא כוותיה? והא רבי מאיר פליג על רבנין ולא עבד עובדא כוותיה הרי רבי מאיר חלק על חכמים והוא עצמו לא נהג כשיטתו אלא כשיטת חכמים. והא רבי עקיבא פליג על רבנין ולא עבד עובדא כוותיה. והא רבי שמעון פליג על רבנין ולא עבד עובדא כוותיה. והיכן אשכחן דרבי מאיר פליג על רבנין ולא עבד עובדא כוותיה? דתני. סכין אלונתית לחולה בשבת. אימתי? בזמן שטרפו ביין ושמן מערב שבת. אבל אם לא טרפו מערב שבת, אסור. ותני, אמר ר' שמעון בן אלעזר. מתיר היה רבי מאיר לטרופי יין ושמן ולסוך לחולה בשבת. וכבר חלה ובקשנו לעשות לו כן, ולא הניח לנו. ואמרנו לו. רבי. דבריך אתה מבטל בחיך? ואמר לן. אף על פי שאני מיקל לאחרים, מחמיר אני על עצמי, דהא פליגי עלי חברי. והיכן אשכחן דרבי עקיבא פליג על רבנין ולא עבד עובדא כוותיה? כהא דתנינן תמן. השדרה והגולגולת מב' מתים. רביעית דם מב' מתים. ורובע עצמות מב' מתים. אבר מן המת מב' מתים. אבר מן החי מב' אנשים. ר' עקיבא מטמא באהל, וחכמים מטהרין. ותני. מעשה שהביאו קופה מליאה עצמות מכפר טבי, והניחיה באויר הכנסת בלוד. ונכנס תודרוס הרופא ונכנסו כל הרופאים עמו. אמר תודרוס הרופא. אין כאן שדרה ממת אחד, ולא גולגולת ממת אחד. אמרו, הואיל ויש כאן מטהרין ויש כאן מטמאין, נעמוד על המניין. התחילו מרבי עקיבא, וטיהר. אמרו לו. הואיל והייתה מטמא וטיהרתה, טהור. והיכן אשכחן דר' שמעון פליג על רבנין ולא עבד עובדא כוותיה? כהא דתנינן תמן. רבי שמעון אומר. כל הספיחין מותרין, חוץ מספיחי כרוב. שאין כיוצא בהן בירקות שדה. שקשה להבחין בן החדש לישן. וחכמים אומרים, כל הספיחין אסורין. ר' שמעון בן יוחי עבד עובדא כחכמים בשמיטתא, חמא חד מלקט ספיחי שביעית, אמר ליה. ולית אסור? ולא ספיחין אינון? אמר ליה. ולא את הוא שאתה מתיר? אמר ליה. ואין חבירי חולקין עלי? וקרי עלוי [קהלת י ח] ופורץ גדר ישכנו נחש. וכן הוה ליה. ורבן גמליאל פליג על רבנן ועבד עובדא כוותיה? שנייא הכא שהיא לשינון. שאף לרבנן הקורא לאחר הזמן לא הפסיד כקורא בתורה. מעתה אף משיעלה עמוד השחר, ולמה אמר אם לא עלה עמוד השחר? ואית [דף ז' עמוד א] דבעי מימר, תמן במה שראינו שר"מ ור"ע ור"ש נהגו כחכמים. היתה להם אפשרות לנהוג כדברי חכמים. ברם הכא כבר עבר חצות, ולא היו יכולין לקיים דברי חכמים. אמר לון עבדון עובדא כוותי: פיסקא. ולא זו בלבד וכו'. הקטר חלבים ואיברים ואכילת פסחים מצותן עד שיעלה עמוד השחר. אגן תנינן אכילת פסחים. אית דלא תני אכילת פסחים. מאן תנא אכילת פסחים? רבנן, ומאן דלא תנא אכילת פסחים ר' אליעזר. ומאי טעמא דרבי אליעזר? נאמר בקרבן פסח [שמות יב ח] ואכלו את הבשר בלילה הזה. ונאמר להלן במכת בכורות [שם יב] ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה, והכיתי כל בכור וגו'. מה לילה שנאמר כאן, חצות. אף כאן חצות.**

אמר רבי חונה. **לית כאן** אכילת פסחים אפילו **לרבנן**. דתנינן, הפסח אחר חצות מטמא את הידים. **וכיוון שגזרו עליו חכמים טומאה כנותר, אפילו בדיעבד אסור לאכלו אחר חצות**: פיסקא. כל הנאכלין ליום אחד וכו'. כל הנאכלין ליום אחד, זה קדשים קלים. פיסקא. וא"כ למה אמרו חכמים **עד חצות? כדי להרחיק את האדם מן העברה. דאם אתה הוא אומר עד שיעלה עמוד השחר, הוא סבור שלא עלה עמוד השחר, נמצא אוכל ומתחייב. מתוך שאתה אומר לו עד חצות. אפילו הוא אוכל אחר חצות, אינו מתחייב.**

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק א הלכה ב

מתני': מאימתי קורין את שמע בשחרית? משיכיר בין תכלת ללבן. ר"א אמר בין תכלת לכרתי. עד הנץ החמה. ור' יהושע אומר, עד שלש שעות שכן דרך בני מלכים לעמוד בשלש שעות. הקורא מיכן ואילך לא הפסיד כאדם שהוא קורא בתורה:

גמ': כיני מתניתין. *כך כוונת המשנה* בין חוליות תכלת שבה לחוליות לבן שבה [דף ז עמוד ב] מה טעמון דרבנן? **דכתיב** [במדבר טו לט] וראיתם אותו מן החוט הסמוך לו. ומ"ט דרבי אליעזר? וראיתם אותו כדי שיהא ניכר בין הצבועים. תני בשם ר"מ. וראיתם אותה אין כתיב כאן, אלא וראיתם אותו. מגיד שכל המקיים מצות ציצית, כאלו מקבל פני שכינה. מגיד שהתכלת דומה לים, והים דומה לעשבים, ועשבים דומין לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד, והכסא דומה לספיר. דכתיב [יחזקאל י א] ואראה והנה על הרקיע אשר על ראש הכרוב כאבן ספיר, כמראה דמות כסא. אחרים אומרים, וראיתם אותו. כדי שיהא אדם רחוק מחבירו ארבע אמות ומכירו. רב חסדא אמר, כהדא דאחרים. מה אנן קיימין? אם ברגיל, אפילו רחוק כמה חכים ליה *מכיר אותו*. ואם בשאינו רגיל, אפילו קרוב ליה לא חכים ליה. אלא כי אנן קיימין, ברגיל ושאינו רגיל. כההוא דאזיל ליה לאכסניא ואתא לקיצין *לעיתים רחוקות*. אית תניי תני, בין זאב לכלב, או בין חמור לערוד. ואית תניי תני, כדי שיהא רחוק מחבירו ארבע אמות ומכירו. הוו בעי **למימר, דמן דאמר** בין זאב לכלב, או בין חמור לערוד. כמן **דאמר** בין תכלת לכרתן. ומן **דאמר** כדי שיהא אדם רחוק מחבירו ארבע אמות ומכירו. כמן **דאמר** בין תכלת ללבן. אבל אמרו, **לכתחילה** מצותה עם הנץ החמה כדי שיסמוך גאולה לתפילה, ונמצא מתפלל ביום. אמר רבי זעירא. ואנא אמרית טעמא *אני אסביר מה המקור* **דכתיב** [תהילים עב ה] ייראוך עם שמש. אמר מר עוקבא. הוותיקין היו משכימים וקורין אותה, כדי שיסמכו לה תפילתן עם הנץ החמה. תני אמר רבי יודה. מעשה שהייתי מהלך בדרך אחרי רבי אלעזר בן עזריה ואחרי רבי עקיבה. והיו עסוקים **במצוות** והגיע עונת קרית שמע. והייתי סבור שמא נתייאשו מקרית שמע. **וכיוון שהיו עסוקים במצווה נפטרו**. וקריתי ושניתי ואחר כך התחילו הם. וכבר היתה החמה על ראשי ההרים: עד הנץ החמה: רבי זבדיה בריה דרבי יעקב בר זבדי **אמר** בשם רבי יונה. כדי

שתהא החמה מטפטפת *מנצנצת* על ראשי ההרים: ר' יהושע אומר עד ג' שעות: רבי אידי ורב המנונא ורב אדא בר אחא **אמרו** בשם רב, הלכה כרבי יהושע בשוכח. רבי הונא אמר, תרין **אמוראי**. חד אמר בשוכח. אגיב ליה חבריה, וכי יש הלכה בשוכח? **אלא** כך הוא הלכה. ולמה אמרו בשוכח? כדי שיהא אדם מזרז בעצמו לקרותה בעונתה: [דף ח עמוד א] תמן תנינן, **לא ישב אדם לפני הספר וכ"ו**, מפסיקין לקרית שמע ואין מפסיקין לתפילה. **מ"ט?** אמר רבי אחא. קרית שמע דבר תורה, ותפילה אינה דבר תורה. רבי **אבא אמר**, ק"ש זמנה קבוע ותפילה אין זמנה קבוע. רבי יוסי אמר, ק"ש אינה צריכה כוונה ותפילה צריכה כוונה. אמר רבי מנא, קשייתה קומי רבי יוסי. ואפילו תימר כ"ל קרית שמע אינה צריכה כוונה, **הרי שלשה פסוקים הראשונים צריכין כוונה?** מן גו דאינון צבחר *מתוך שהם מעט*, מיכוון: **אמר** רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יוחי. כגון אנו שעוסקים בתלמוד תורה, אפילו לקרית שמע אין אנו מפסיקין. רבי יוחנן אמרה על גרמיה. כגון אנו שאין אנו עסוקים בתלמוד תורה, אפילו לתפלה אנו מפסיקין. דין כדעתיה ודין כדעתיה. רבי יוחנן כדעתיה, דאמר רבי יוחנן. ולואי שיתפלל אדם כל היום, למה שאין תפילה מפסדת. רבי שמעון בן יוחאי כדעתיה, דרשב"י אמר. אלו הוינא קאים על טורא דסיני בשעתא דאתיהיבת תורה לישראל. *אילו הייתי עומד בהר סיני בשעת מתן תורה הוינא מתבעי קומי רחמנא דיתברי לבר נשא תרין פומין הייתי מבקש מהקב"ה שיברא שני פיות. חד דהוי לעי באוריתא אחד שיעסוק בתורה, וחד דעבד ליה כל צורכיה. חזר ואמר. ומה אין חד הוא לית עלמא יכיל קאים ביה מן דילטוריא דיליה ומה כשהוא אחד אן העולם מתקיים מפני הרכילות ולשון הרע שלו. אילו הוו תרין, על אחת כמה וכמה. א"ר יוסי קומי רבי ירמיה. אתיא דרבי יוחנן כרבי חנינא בן עקביא, דתני. כותבי ספרים תפילין ומזוזות, מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפילה, ר' חנינא בן עקביא אומר, כשם שמפסיקין לק"ש, כך מפסיקין לתפילה ולתפילין ולשאר כל מצותיה של תורה. ולא מודה רשב"י שמפסיקין לעשות סוכה ולעשות לולב?. ולית ליה לרשב"י הלמד על מנת לעשות ולא הלמד שלא לעשות? שהלמד שלא לעשות נוח לו שלא נברא. וא"ר יוחנן. הלמד שלא לעשות, נוח לו אילו נהפכה שילייתו על פניו ולא יצא לעולם. טעמיה דרשב"י [דף ח עמוד ב] **תורה זה שינון וק"ש זה שינון**. ואין מבטל שינון מפני שינון. והא תנינן הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם שהוא קורא בתורה. הא בעונתה חביבה מד"ת?. **לרבי שמעון**, היא היא *שניהם חשובים במידה שווה*. א"ר יודן. רשב"י, ע"י שהיה תדיר בד"ת, לפיכך אינה חביבה יותר מד"ת. רבי אבא מרי **אמר**, לא תנינן אלא כאדם שהוא קורא בתורה. הא בעונתה, כמשנה היא. **ור"ש שעסק במשנה לא צריך להפסיק**. רשב"י כדעתיה, דרשב"י אמר. העוסק במקרא, מידה ואינה מידה. ורבנן עבדי מקרא כמשנה, כך שלא יכלו לדרוש שבזמנה כמשנה, ולא בזמנה כתורה. שהרי לדברהם שניהם שוים*

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק א הלכה ג

מתני': בש"א בערב כל אדם יטו ויקרו, ובבוקר יעמדו. שנאמר [דברים ו ז] בשכבך ובקומך וב"ה אומרים כל אדם קורין כדרכן שנאמר [דברים ו ז] בשבתך בביתך ובלכתך בדרך. א"כ למה נאמר בשכבך ובקומך? אלא בשעה שבני אדם שוכבין, ובשעה שבני אדם עומדים:

גמ': הא ב"ה מקיימים מסבירים תרין קריין. **גם את שלהם וגם את של ב"ש.** מה מקיימין דב"ש בשבתך בביתך ובלכתך בדרך? בשבתך בביתך, פרט לעוסקים במצות. ובלכתך בדרך, פרט לחתן. ותני, מעשה בראב"ע ור' ישמעאל שהיו שרויין במקום אחד. והוה ראב"ע מוטה ור' ישמעאל זקוף. הגיע זמן ק"ש. נזקף ראב"ע, והטה רבי ישמעאל. אמר ראב"ע לר' ישמעאל. **משל למה הדבר דומה?** אומר לאחד מן השוק מה נאה לך זקנך **המגודל.** והוא אומר, יהיה כנגד המשחיתים **שאלך ואשחיתנו.** אני שהייתי מוטה, נזקפתי. ואתה שהייתה זקוף הטייתה. א"ל. אתה נזקפתה כדברי ב"ש. ואני הטייתי כדברי ב"ה. **דבר אחר.** שלא יראוני התלמידים ויקבעו הלכה כדברי ב"ש

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק א הלכה ד

מתני' א"ר טרפון. אני הייתי בא בדרך והייתי לקרות כדברי ב"ש, וסיכנתי בעצמי מפני הלסטים. אמרו לו, **כדאי הייתה לחוב בעצמך שעברתה על דברי ב"ה:**

גמ': חברייה אמרו בשם ר' יוחנן. דודים דברי סופרים לד"ת, וחביבים כד"ת דכתיב [שיר השירים ז י] חכך כיון הטוב. שמעון בר ווה אמר בשם ר' יוחנן. דודים דברי סופרים לד"ת, וחביבים יותר מד"ת דכתיב [שם א ב] כי טובים דודיך מיין. אמר ר' אבא בר כהן בשם ר' יהודה בן פזי. תדע לך שחביבים דברי סופרים מד"ת. שהרי ר"ט, אלו לא קרא ק"ש, לא היה עובר אלא בעשה. וע"י שעבר על דברי ב"ה, נתחייב מיתה. **כדכתיב** [קהלת י ח] ופורץ גדר ישכנו נחש. תני רבי ישמעאל. ד"ת יש בהן איסור, ויש בהן היתר, יש בהן קולין, ויש בהן חומרים. אבל דברי סופרים, כולן חמורין הן. תדע לך שהוא כן, דתנינן תמן **גבי זקן ממרא.** האומר אין תפילין לעבור על ד"ת, פטור. חמש טוטפות להוסיף על דברי סופרים, חייב. אמר רבי חנניה בריה דרב אדא בשם רבי תנחום בי ר' חייא. חמורים דברי זקנים מדברי נביאים [דף ט עמוד א] דכתיב [מיכה ב ו] אל תטיפו יטיפון, לא יטיפו לאלה, לא יסג כלימות. **שהקב"ה אמר לנביאים לא להטיף לישראל, כי אינם רוצים לשמוע.** וכתיב [שם יא] אטיף לך ליין ולשכר. **שהקב"ה מצווה לחכמים שיטיפו לישראל.** נביא זקן למי הן דומין? למלך ששולח ב' פלמטריין שליחים שלו למדינה. על אחד מהן כתב, אם אינו מראה לכם חותם שלי וסמנטירין כתב הרשאה שלי אל תאמינו לו. ועל אחד מהן כתב, אף על פי שאינו מראה לכם חותם שלי, האמינוהו בלא חותם ובלא סמנטירין. כך בנביא כתיב [דברים יג ב] ונתן אליך אות או מופת. ברם הכא [שם יז יא] על פי התורה אשר יורוך. הדא דתימא **שהלכה כבית הלל משיצאתה** בת קול, אבל עד שלא יצאתה בת קול, כל הרוצה להחמיר על עצמו לנהוג כחומרי בית שמאי וכחומרי ב"ה, על זה נאמר [קהלת ב יד] הכסיל בחושך הולך. כקולי אילו ואילו, נקרא רשע. אלא או כקולי דדין וכחומרי דדין, אי כקולי דדין וכחומרי דדין. הדא דתימא, עד שלא יצאתה בת קול. אבל **משיצאתה** בת קול, לעולם הלכה כדברי בית הלל. וכל העובר על דברי בית הלל חייב מיתה.

תני, **יצאתה** בת קול ואמרה. אלו ואלו דברי **אלקים** חיים, אבל הלכה כדברי בית הלל. היכן יצאה בת קול? **אמר** רבי ביבי בשם רבי יוחנן, ביבנה יצאה בת קול.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק א הלכה ה

מתני': בשחר מברך שתיים לפניה ואחת לאחריה, ובערב מברך שתיים לפניה ושתיים לאחריה. אחת ארוכה ואחת קצרה. מקום שאמרו להאריך, אינו רשאי לקצר. לקצר אינו רשאי להאריך. לחתום, אינו רשאי שלא לחתום. שלא לחתום אינו רשאי לחתום:

גמ': תנן, בשחר מברך שתיים לפניה ואחת לאחריה, ובערב מברך שתיים לפניה ושתיים לאחריה. **אמר** ר' סימון בשם ר' שמואל בר נחמן. ע"ש [יהושע א ח] והגית בו יומם ולילה. שתהא הגיות היום והלילה שוין. **וכיוון שבלילה לא אומרים פרשת ציצית, הוסיפו ברכה אחרי ק"ש**, רבי יוסי בר אבין **אמר** בשם רבי יהושע בן לוי ע"ש [תהילים קיט קסד] שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך **שלוש ברכות בבקר וארבע בערב. אמר** ר' נחמן בשם רבי מנא. כל המקיים שבע ביום הללתיך, כאלו קיים והגית בו יומם ולילה **שהשווה הגיות יום ללילה**: מפני מה קורין שתי פרשיות הללו בכל יום? רבי לוי ורבי סימון. רבי סימון אמר, מפני שכתוב בהן שכיבה וקיימה. רבי לוי אמר, מפני שעשרת הדברות כלולין בהן. [שמות כ ב] אנכי ה' אלהיך [דברים ו ד] שמע ישראל ה' אלהינו. לא יהיה לך **אלקים** אחרים על פני, ה' אחד. לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא, ואהבת את ה' אלהיך. דמאן דרחים **אוהב מלכא**, לא משתבע בשמיה ומשקר. זכור את יום השבת לקדשו, למען תזכרו. רבי אומר זו מצות שבת שהיא שקולה כנגד כל מצותיה של תורה. דכתיב [נחמיה ט יד] ואת שבת קדשך הודעת להם, ומצות וחוקים ותורה צוית וגו'. להודיעך שהיא שקולה כנגד כל מצותיה של תורה. כבד את אביך ואת אמך, למען ירבו ימיכם וימי בניכם. לא תרצח, ואבדתם מהרה. **דמאן** דקטיל מתקטיל. לא תנאף, לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. א"ר לוי. ליבא ועינא תרין סרסורין דחטאה. דכתיב [משלי כג כו] תנה [דף ט עמוד ב] בני לבך לי ועיניך דרכי תצרנה. אמר הקדוש ברוך הוא. אי יהבת לי לבך ועיניך, אנא ידע דאת לי. [שמות כ יג] לא תגנוב [דברים יא יד] ואספת דגנך. ולא דגנו של חבירך. [שמות כ יג] לא תענה ברעך עד שקר [במדבר טו מא] אני ה' אלהיכם. וכתוב [ירמיה י י] וה' **אלקים** אמת. מהו אמת? אמר רבי אבון, שהוא **אלקים** חיים ומלך עולם. אמר רבי לוי. אמר הקדוש ברוך הוא. אם העדת לחבירך עדות שקר. מעלה אני עליך כאלו העדת עלי שלא בראתי שמים וארץ. [שמות כ יד] לא תחמוד בית רעך [דברים ו ט] וכתבתם על מזוזות ביתך. ביתך ולא בית חבירך: תמן[**מסכת תמיד פרק ה**] תנינן. אמר להם הממונה ברכו ברכה אחת, והן בירכו. מה בירכו? **אמר** רב מתנא בשם שמואל, **אהבה רבה**. וקראו עשרת הדברים, שמע, והיה אם שמוע, ויאמר. רבי אמי **אמר** בשם ר"ל. **מזה שקרא עשרת הדיברות והפסיקו בן הברכה לק"ש**, זאת אומרת שאין הברכות מעכבות. אמר ר' **אבא**. אין מן הדא, לית את ש"מ כלום. שעשרת הדברות הן הן גופה של שמע. דרב

מתנא ור' שמואל בר נחמן תרוויהון אמרי. בדין היה שיהיו קורין עשרת הדברות בכל יום. ומפני מה אין קורין אותן? מפני טענות המינין. שלא יהו אומרים, אלו לבדן ניתנו לו למשה בסיני. **אמר ר' שמואל בר נחמן בשם רבי יהודה בר זבדא.** בדין היה שיהיו קורין פרשת בלק ובלעם בכל יום. ומפני מה אין קורין אותן? שלא להטריח את הצבור. **אמאי? אמר רבי חונה.** מפני שכתוב בה שכיבה וקימה, כמו בשמע ישראל. ר' יוסי בי רבי בון אמר, מפני שכתוב בהן יציאת מצרים ומלכות. **יציאת מצרים דכתיב אל מוציאם ממצרים. מלכות דכתיב וירום מאגג מלכו ותנשא מלכותו.** אמר ר"א. מפני שכתובה בתורה ובנביאים במיכה כתוב *עמי זכור מה יעץ וכ"ו ובכתובים בנחמיה כתוב ושכור את בלעם וכ"ו.* אמר להם הממונה ברכו ברכה אחת והן בירכו. מה בירכו? **אמר רב מתנה בשם שמואל, אהבה רבה.** והלא לא בירכו יוצר המאורות? **אמר ליה רבי שמואל אחוי דרבי ברכיה.** עדיין לא יצאו המאורות ותימר יוצר המאורות? ובשבת מוסיפין ברכה אחת למשמר היוצא. **מהיא הברכה?** אמר ר' חלבו, זו היא. השוכן בבית הזה יטע ביניכם אחוה ואהבה ושלוש וריעות: שמואל אמר. השכים לשנות קודם ק"ש, צריך לברך **ברכות התורה.** לאחר ק"ש, א"צ לברך. א"ר **אבא,** והוא ששנה על אתר: **אמר ר' חונה.** נראים הדברים **שעל מדרש צריך לברך, שהם על פסוקי התורה. אבל על הלכות א"צ לברך.** רבי סימון **אמר** בשם רבי יהושע בן לוי. **בין למדרש בין להלכות צריך לברך.** א"ר חייא בר אשי. נהגין הוינן יתבין קומי רב. ובין **למדרש בין להלכות** זקיקין למיברכה. תני, הקורא עם אנשי מעמד לא יצא [דף י עמוד א] כי מאחרים היו. אמר רבי זעירא בשם רבי אמי. ביומי דרבי יוחנן הוינן נפקין יוצאים לתעניתא, והיו מאריכין בבקשות וקרינן שמע בתר תלת שעין *שזה סוף זמן ק"ש,* ולא הוה ממחי בידן. רבי יוסי ורבי אחא נפקו לתעניתא. אתו ציבורא וקרו שמע בתר תלת שעין. בעא רב אחא מחויי בידן. א"ל ר' יוסי והלא כבר קראו אותה בעונתה, כלום קורין אותה **עכשיו** אלא כדי לעמוד בתפילה מתוך ד"ת. א"ל, מפני ההדיוטות שלא יהו אומרים בעונתה הן קורין אותה. אלו ברכות שמאריכין בהן. ברכות ר"ה, ויה"כ, וברכות תענית ציבור. מברכותיו של אדם ניכר אם ת"ח הוא אם בור הוא. אלו ברכות שמקצין בהם. המברך על **המצוות,** ועל הפירות, וברכת הזימון, וברכה אחרונה של ברכת המזון אחר המזון **שהיא הטוב והמטיב.** הא כל שאר ברכות אדם מאריך. אמר חזקיה מן מה דתני, המאריך במקום שאמרו **שלא להאריך הרי זה מגונה.** והמקצר במקום שקבעו לקצר הרי זה משובח, **משמע שיש עוד ברכות כאלה שצריך להאריך בהם, וכאלה שצריך לקצר בהם מלבד אלו שנאמרו כאן.** הדא אמרה, שמה שאמר אלו ברכות אין זה כלל אלא יש עוד. תני, צריך להאריך בגואל ישראל בתענית, לפי שמוסיפים בה תחינות. הא בשש שהוא מוסיף בתעניות, אינו מאריך? א"ר יוסה. שלא תאמר הואיל וברכת גואל ישראל היא מי"ח הברכות שאומר בכל יום, לא יאריך בה. **שלא ישנה בה ממה שאומר בכל יום,** לפום כן צריך מימר צריך להאריך בגואל ישראל בתענית, אבל שאר השש שמוסיף ודאי שמאריך בהם: אלו ברכות ששוחין בהן. בראשונה תחילה וסוף, ובמודים תחילה וסוף. השוחה על כל ברכה וברכה, מלמדין אותו שלא ישחה. רבי יצחק בר נחמן **אמר** בשם ר' יהושע בן לוי. כהן גדול, שוחה על סוף כל ברכה וברכה. המלך, ראש כל ברכה וברכה, וסוף כל ברכה וברכה. ר' סימון בשם ר' יהושע בן

לוי **אמר**. המלך, משהוא כורע אינו נזקף, עד שהוא משלים כל תפילתו. מ"ט? **דכתיב**[מלכים א ח נד] ויהי ככלות שלמה להתפלל אל ה' את כל התפילה, ואת כל התחינה הזאת, קם מלפני מזבח ה' מכרוע על ברכיו. אי זו כריעה ואי זו בריכה?. ר' חייא רבא הראה בריכה לפני **רבי**, ונפסח ונתרפא. רבי לוי בר סיסי הראה כריעה לפני רבי, ונפסח ולא נתרפא. [מלכים א ח נד] וכפיו פרושות השמים. א"ר אייבו, כגון הדין נקדים **ציור שלא זז** היה עומד. מ"ט? א"ר אלעזר בר אבינא **להראות שכפיו ריקות** ככפים שלא חטפו מבנין בהמ"ק כלום. תנא רבי חלפתא בן שאול, הכל שוחין עם ש"צ בהודאה. **אמר** ר' זעירא, ובלבד **כשאומר מודים**. [דף י עמוד ב] רבי זעירא **נסמך** לקרובה לחזן כדי לשוח עמו תחלה וסוף: ר' יסא כד סליק להכא לארץ ישראל, חמתון גחנין ומלחשין. אמר לון, מהו דין לחישה? ולא שמיע לי **הא דאמרי** רבי חלבו ור"ש בשם ר' יוחנן **שאמר** בשם ר' ירמיה, **ורבי** חנינא **אמר** בשם ר' מיישא **ור'** חייא **אמר** בשם ר' סימאי, ואית דאמרין ליה חברייא בשם ר' סימאי, מודים אנחנו לך אדון כל הבריות, אלוה התושבחות, צור עולמים, חי העולם, יוצר בראשית, מחיה מתים, שהחייטנו וקיימתנו וזכיתנו וסייעתנו וקרבתנו להודות לשמך, בא"י אל ההודאות. רבי **אבא** בר זבדא **אמר** בשם רב. מודים אנחנו לך שאנו חייבין להודות לשמך, תרננה שפתי כי אזמרה לך, ונפשי אשר **פדיטה**, בא"י אל ההודאות. רבי שמואל בר מינא **אמר** בשם רבי אחא. הודייה ושבח לשמך. לך גדולה, לך גבורה, לך תפארת, יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתסמכנו מנפילתינו, ותזקפנו מכפיפתינו כי אתה סומך נופלים וזוקף כפופים ומלא רחמים ואין עוד מלבדך, בא"י אל ההודאות. בר קפרא **אמר**. לך כריעה, לך כפיפה, לך השתחויה, לך בריכה, כי לך תכרע כל ברך תשבע כל לשון, לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד, כי כל בשמים ובארץ לך ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש, והעושר והכבוד מלפניך ואתה מושל בכל, ובידך כח וגבורה ובידך לגדל ולחזק לכל, ועתה אלהינו מודים אנחנו לך ומהללים לשם תפארתך, בכל לב ובכל נפש משתחוים, כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך מציל עני מחזק ממנו ועני ואביון מגוזלו, בא"י אל ההודאות. אמר ר' יודן. נהגין רבנן אמרין כולהון. ואית דאמרי, או הדא או הדא. תני, ובלבד שלא ישוח יותר מדאי. אמר רבי ירמיה. ובלחוד דלא יעביד כהדין חרדונא **חרדון שגופו כורע והראש לא זז**, אלא כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך. **חנן** בר **אבא** **אמר** לחברייא. נימר לכון מילתא טבא דחמית לרב **דעביד**, ואמריתה קמיה דשמואל וקם ונשק על פומי. ברוך אתה, שוחה. בא להזכיר את השם, זוקף. שמואל **אמר** אנא אמרית טעמא. **דכתיב**, ה' זוקף כפופים. אמר רבי אמי. לא מסתברא אלא מפני שמי ניחת הוא, **מכאן שצריך שיהיה כפוף בשם?** א"ר אבין. אלו הוה כתיב בשמי ניחת הוא, יאות. לית כתיב אלא מפני שמי ניחת הוא. קודם עד שלא הזכיר את השם, כבר ניחת הוא. **אמר** רבי שמואל בר נתן בשם ר' חמא בר חנינא. מעשה באחד ששחה יותר מדאי, והעבירו רבי. ר' אמי **אמר**, אף ר' יוחנן הוה מעביר. א"ל ר' חייא בר **אבא**, לא היה מעבירו אלא הוה גער ביה: אלו ברכות שפותחין בהן בברוך. כל הברכות פותחין בהן בברוך. ואם היתה ברכה סמוכה לחברתה, כגון ק"ש ותפילה, אין פותחין בהן בברוך. התיב רבי ירמיה. הרי גאולה **שאמרים בהגדה לפני ששותים כוס שני**. הרי היא סמוכה לברכת ההלל ולמה פותחת בברוך? .

שנייא היא דאמר רבי יוחנן הלל אם שמעה בבית הכנסת יצא. וכיוון שלא בהכרח שיאמרו הלל קדם, נמצא שפעמים שברכת גאלנו אינה סמוכה, לכן תקנו שתפתח בברוך. התיב רבי אליעזר בי רבי יוסה קומי ר' יוסה. והא יהללך שאומרים בהגדה בסופו של החלק השני של ההלל, הרי גאלנו היא הברכה החותמת את החלק הראשון של ההלל ומפסיקים בסעודה ואחר כך קראים חלק שני של ההלל וחותרים ביהללך. נמצא שהיא ברכה עצמאית על השירה, אם כך מדוע אינה פותחת בברוך? א"ל ברכת גאלנו, שני חלקים לה. אחת להבא ואחת [דף יא עמוד א] לשעבר. את ההלל חלקו לשנים. עד למעיינו מים שמדבר על גאולת מצרים. אומרים לפני הסעודה, ועליה החלק הראשון של הברכה, את שאר ההלל שמדבר על הגאולה העתידית, אומרים אחרי הסעודה ועליה תקנו את החלק השני של ברכת גאלנו, ובסוף ההלל כולו ברכת יהללך. התיבון הרי ברכת ההבדלה שאומר המבדיל בן קדש לחול פותחת בברוך, אף שהיא סמוכה לבורא מאורי האש? שנייא היא. דאמר רבי אבא בר זבדא. רבי היה מפזרן, וחוזר וכוללן על הכוס. רבי חייא רבה היה מכנסן. נמצא שלא תמיד מברך בורא מאורי האש לפיה, ולכן תקנו שתפתח בברוך. התיבון, הרי כשמזמנים אומרים נברך וחוזרים ואומרים ברוך שאכלנו. ומיד אחר כך ברכת הזן. נמצא שברכת הזן סמוכה לברכת הזימון. ולמה פותחת בברוך? שנייא היא. שאם היו שנים יושבים ואוכלים, שאינן אומרים נברך נמצא שפעמים שברכת הזן אינה סמוכה. למ"ד ברכת הזימון עד הזן. משמע שמי שהפסיק לזימון וחזר לאכול כשמסים אכילתו מתחיל בברכת הארץ. ולמה אינה פותחת בברוך? קשיא. הרי הטוב והמטיב שהיא סמוכה ולמה פותחת בברוך? שנייא היא. דאמר רב הונא, משניתנו הרוגי ביתר לקבורה נקבעה הטוב והמטיב. הטוב שלא הסריחו, והמטיב שניתנו לקבורה. ובתחילה הייתה ברכה עצמאית, ומאוחר יותר קבועה בברכת המזון. הא קידוש היום שנאמר אחרי ברכת היין למה פותח בברוך? שנייא היא. שאם היה יושב ושותה מבעוד יום וקדש עליו היום, שאינו אומר בורא פרי הגפן. והא סופה, שהרי ברכת היום נחלקת לשני חלקים. חלק ראשון ברוך אתה ה' אלוקנו מלך העולם אשר קדשנו במצונו וכו'. חלק שני ברוך אתה ה' מקדש השבת נמצא שהחלק השני סמוך לראשון ולמה פותח בברוך? א"ר מנא אן זה שתי ברכות אלא ברכה אחת וטופס ברכות כך הוא. א"ר יודן. מטבע קצר פותח בהן בברוך, ואינו חותם בהן בברוך. מטבע ארוך פותח בהן בברוך, וחותם בברוך. כל הברכות אחר חיתומיהן, ואין אומרים ברכה פסוק. התיב ר' יצחק בר' אלעזר קומי לפני ר' יוסה. מכיון דתימר כל הברכות אחר חיתומיהן, כך שאפילו אם טעה ואמר ברכה לא מתאימה אם חתם נכון יצא. אז למה אן אומרין ברכה פסוק? במה פסוק יותר גרוע מברכה לא נכונה? אמרין חכים הדין טלייא אמרו חכם אותו נער, אלא שטעה, דהוא סבר מהו אחר חיתומיהן? כגון שאם היה עומד בשחרית והיה צריך לומר יוצר אור, ושכח והזכיר את של ערבית שאמר מעריב ערבים, וחזר וחתם בשל שחרית שאמר ברוך אתה ה' יוצר המאורות, יצא. ולכן שאל במה גרוע פסוק מברכה לא נכונה. ולא זו הכוונה אלא כדאמר רבי אחא. שצריך להזכיר בכל הברכות כעין חותמותיהן. ושם לא יזכיר

פסוק כי קשה למצא פסוק מתאים וקרוב לודאי שיטעה. ואילין דאמרין אחר ברכות ההפטרה [ישעי' יב ו] צהלי ורוני יושבת ציון וגו' אין בו משום ברכה

פסוק שאינם אומרים את זה בתוך הברכה אלא לפניה שכך נהגו

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק א הלכה ו

מתני': מזכירין יציאת מצרים בלילות. אמר להן ר' אלעזר בן עזריה. הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא. שנאמר [דברים טז ג] למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך. ימי חיך הימים. כל ימי חיך הלילות. וחכמים אומרים, ימי חיך העולם הזה. כל ימי חיך, העולם הבא. להביא את ימות המשיח:

גמ': תנן, אמר להן ר' אלעזר בן עזריה. הרי אני כבן שבעים שנה. שאף על פי שנכנסתי לגדולה הארכת ימים. שבגיל שש עשרה נתמנה נשיא והגיעה לגיל שבעים. ממה שאמר אע"פ שנכנסתי לגדולה הארכת ימים, הדא אמרה שהגדולה מקצרת ימים. [דף יא עמוד ב] תמן בבבלי אמרין, בלילה לא יתחיל פרשת ויאמר. ואם התחיל, גומר. ורבנן דהכא אמרין, מתחיל ואינו גומר. מתניתין פליגא על רבנן דהכא דתניא. מזכירין יציאת מצרים בלילות ולפי רבנן דהכא רק מתחיל, נמצא שלא מזכיר יציאת מצרים בלילות. ר' אבא ורב יהודה אמרו בשם רב. אף שלא אמרו פרשת ציצית, היו אומרים דברים שיש בהם הזכרת יציאת מצרים. כגון מודים אנחנו לך שהוצאתנו ממצרים ופדיתנו מבית עבדים להודות לשמך. מתניתא פליגא על רבנן דתמן, דתנן. ויאמר אינו נוהג אלא ביום. משמע שכל הפרשה אינה נוהגת אלא ביום. ר' אבא בר אחא נחית לתמן. חמיתון מתחילין וגומרין לכתחילה. ולא שמיע להו דתמן אמרין לא יתחיל ויאמר, ואם התחיל גומר, ורבנן דהכא אמרין מתחיל ואינו גומר. בעון קומוי שאלו לפני ר' אחיאי בר' זעירה. היך הוה אבוך נהוג עביד, כרבנן דהכא, או כרבנן דהתם? שרבי זעירה עלה מבבל לארץ ר' חזקיה אמר, כרבנן דהכא. ר' יוסה אמר, כרבנן דהתם. א"ר חנינא. מסתברא כר' יוסה. דר' זעירא מחמיר, ואינון מחמירין, והוא עבד נהיג דכוותהון. תני, הקורא את שמע בבוקר, צריך להזכיר יציאת מצרים באמת ויציב אף שהזכיר בפרשת ציצית. רבי אומר, צריך להזכיר בה מלכות כמו שאנו אומרים מלכותו ואמונתו לעד קיימת. אחרים אומרים, צריך להזכיר בה קריעת ים סוף ומכת בכורים. ר' יהושע בן לוי אומר, צריך להזכיר את כולן. וצריך לומר צור ישראל וגואלו. אמר ר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי. לא הזכיר תורה בברכת הארץ בברכת המזון, מחזירין אותו. מה טעם? דכתיב [תהילים קה מד] ויתן להם ארצות גוים. מפני מה? בעבור ישמרו חוקיו ותורותיו ינצורו. ר' אבא בר' אחא אמר בשם רבי. אם לא הזכיר ברית בברכת הארץ, או שלא הזכיר בבונה ירושלים מלכות בית דוד, מחזירין אותו. א"ר אילא. אם אמר מנחם ירושלם יצא. אמר בר קפרא. הקורא לאברהם אברם, עובר בעשה. רבי לוי אמר, בעשה ולא תעשה דכתיב [בראשית יז ה] ולא יקרא עוד את שמך אברם, הרי בלא תעשה. והיה שמך אברהם, הרי בעשה. התיבון. הרי אנשי כנסת הגדולה קראו אותו אברם. דכתיב [נחמיה ט ז] אתה הוא ה' האלקים אשר בחרת

באברם. שנייא היא, **התם נביא הוא דקא מסדר לשבחיה דרחמנא מאי דהוה מעיקרא**. שעד שהוא אברם בחרת בו. ודכוותה הקורא לשרה שרי עובר בעשה? **רק אברהם** הוא **שנצטווה** עליה. ודכוותה הקורא לישראל יעקב עובר בעשה? שני ניתוסף לו, הראשון לא נעקר ממנו. ולמה נשתנה **שם** של אברהם **ושל** יעקב, ושמו של יצחק לא נשתנה? **אלו** אבותן קראו אותן בשמן. אבל יצחק, הקדוש ברוך הוא קראו יצחק. שנאמר [בראשית יז ט] וקראת את שמו יצחק. **ארבעה** נקראו עד שלא נולדו ואלו הן. יצחק וישמעאל יאשיהו ושלמה. יצחק **דכתיב**, וקראת את שמו יצחק. ישמעאל דכתיב [שם טז יא] וקראת את שמו ישמעאל. יאשיהו **דכתיב** [מלכים א יג ב] הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו. שלמה **דכתיב** [דברי הימים א כב ט] כי שלמה יהיה שמו. עד כדון בצדיקים, אבל ברשעים [תהילים נח ד] זורו רשעים מרחם. **שלא נקראו עד שנולדו**. בן זומא אומר, עתידין הן ישראל שלא להזכיר יציאת מצרים לעתיד לבוא. ומה טעם? **דכתיב** [ירמיה כג ז ח] לכן הנה ימים באים נאם ה', לא יאמר עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים, כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפון. אמרו לו. לא שיעקר יציאת מצרים, אלא מצרים מוסף על המלכות. מלכות עיקר, ומצרים טפילה. וכן הוא אומר [בראשית לה י] לא יקרא שמך עוד יעקב, כי אם ישראל יהיה שמך. אמרו. לא שיעקר שם יעקב, אלא יעקב מוסף על ישראל. ישראל עיקר, ויעקב טפל. וכן הוא אומר [ישעיה מג יח] אל תזכרו ראשונות, **אלו** המצרים. וקדמוניות אל תתבוננו, **אלו** המלכות [שם יט] הנני עושה חדשה עתה תצמח, זו של גוג. משלו משל למה הדבר דומה? לאחד שהיה מהלך בדרך ופגע בו זאב וניצל ממנו. התחיל מספר מעשה הזאב. ואח"כ פגע בו הארי וניצל מידו. שכח מעשה הזאב התחיל מספר מעשה הארי. ואח"כ פגע בו נחש וניצל מידו. שכח מעשה שניהם והתחיל לספר מעשה הנחש. כך היו ישראל. הצרות האחרונות משכחות את הראשונות:

הדרן עלך פרק מאימתי

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ב הלכה א

[דף יב עמוד א] **מתני'**: היה קורא בתורה והגיע זמן המקרא. אם כיון לבו יצא. ואם לאו לא יצא. ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב. ובאמצע שואל מפני היראה ומשיב, דברי ר' מאיר. ור' יהודה אומר, באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד. ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם:

גמ': תנן, היה קורא בתורה והגיע זמן המקרא. **אם כיון לבו יצא**. א"ר אבא. זאת אומרת, שאין הברכות מעכבות, שהרי לא נאמר שברך. התיבון. והתנן מפסיקים לקריאת שמע ואן מפסיקין לתפילה. וכי יעלה על הדעת שאינו מפסיק גם לברכות? ולא תנינתה התם מפסיקין לקריאת שמע ולברכות. אף

הכא אף על גב דלא תניננה, צריך לברך. א"ר יוסה כאן חייבים לאמר שלא ברך. שאם אומר אתה שברך, מאי אם כיון לבו יצא? אם ברך, ק"ו שכוין את לבו לצאת. אף אם נאמר שברך, וודאי התכוון לצאת. לא די שיכוון ליבו לצאת, אלא צריך שיכוין את לבו לפירוש המילים. האם צריך כוונה בכולן? נישמענה מן הדא. ר' אחי אמר משום ר' יהודה, אם כיון לבו בפרק ראשון, אף על פי שלא כיון לבו בפרק שני יצא. מה בין פרק ראשון ומה בין פרק שני, ולמה די אם כוון בפרק ראשון? א"ר חנינא. כל [דף יב עמוד ב] מה שכתוב בזה כתוב בזה. מעתה לא יקרא אלא אחד? א"ר עילא הראשון ליחיד והשני לציבור, הראשון לתלמוד והשני למעשה. בר קפרא אמר אין לך צריך כוונה, אלא ג' פסוקים הראשונים בלבד. ותני כן. ושננתם, עד כאן לכוונה. מיכן ואילך לשינון. ר' חונה ר' אורי רב יוסף ורב יהודא אמרו בשם שמואל, צריך לקבל עליו מלכות שמים מעומד. מה, אם היה יושב עומד? לא. אם היה מהלך עומד. תני, צריך להאריך באחד. רב נחמן בר' יעקב אמר, ובלבד בד'. סומכוס בר יוסף אומר. כל המאריך באחד, מאריך לו ימיו ושנותיו בטובה. ר' ירמיה הוה מאריך סגין. א"ל ר' זעירא, לית את צריך כל הכין. אלא כדי שתמליכהו בשמים ובארץ ובד' רוחות העולם. רב שאיל לר' חייא רבא. למה לית אנא חמי לרבי מקבל עליו עול מלכות שמים? א"ל. כד תחמיניה יהיב ידיה על אפוהי, הוא מקבל עליו עול מלכות שמים. וא"ל. ואינו צריך להזכיר יציאת מצרים? א"ל. לית איפשר דלא יטי בכל השיעור מילה מיציאת מצרים. ר' טביומי שאל לר' חזקיה. לית הדא אמרה, האם זה לא אומר שאין לך צריך כוונה אלא פסוק הראשון בלבד? א"ל. אדא ששם רבי ידו על עיניו, היה בו די זמן בכדי שיתנה עד ושננתם. אמר ר' מני משום ר' יודה, שאמר משום ר' יוסי הגלילי. אם הפסיק בה כדי לקרות את כולה, לא יצא ידי חובתו. ר' אבא ור' ירמיה אמרו בשם רב. הלכה כר' מינא, שאמר משום רבי יהודה, שאמר משום ר' יוסי הגלילי. רבי יוחנן אמר בשם ר"ש בן יהוצדק, אף בהלל ובקריאת המגילה כן. אבא בר רב הונא ורב חסדא הוו יתבין אמרין, אף בתקיעות כן. כד סלקון לבית רב, שמעון לרב חונה דאמר בשם רב הונא. אפילו שמען עד תשע שעות יצא. אמר ר' זעירא. עד דאנא תמן בבבל, צריכה לי הסתפקתי אם הפסיק בן התקיעות יצא. וכד סלקית להכא כשעלית לארץ ישראל. שמעית ר' יסא דאמר בשם ר' יוחנן, אפילו שמען כל היום יצא. והוא ששמען על הסדר. ר' יוסי בעי. היה זה צריך פשוטה הראשונה כגון של תקיעה שברים תקיעה, וזה צריך פשוטה האחרונה. תקיעה אחת מוציאה ידי שתיהן? ר' אבון בר חייא בעי. הא דאמרן אם הפסיק כדי לגמור את כולה חוזר לראש. האם כולה, הכוונה לק"ש וברכותיה. או היא ולא ברכותיה, הפסיק בברכות. היא וברכותיה או ברכותיה ולא היא. הפסיק שלישה וחזר והפסיק שלישה מי מצטרפי? בקורא משערין, או בכל אדם משערין? אמר ר' מתניא מסתברא בקורא. ר' אבהו שאל לרבי יוחנן. בגין דאנא קרי שמע ועבר במבואות המטונפות ומפסק, נפיק אנא ידי חובתי? א"ל, אבהו בני. אם מפסיק אתה כדי לקרות את כולה, לא יצאתה ידי חובתך. ר' אלעזר סליק מבקרא לר"ש בר אבא. א"ל, בגין דאנא תשיש ואנא קרי שמע ומתנמנמ, נפיק אנא ידי חובתי? א"ל אין. ר' ירמיה בעא קומי ר' זעירא. האם אע"פ דרבי אליעזר ידע דר"ש בר אבא [דף יג עמוד א] מדקדק במצוותא סגין הרבה, הורי ליה כן כי כך הלכה. או בגין דהוא

תשיש הורי ליה ואן ללמוד מכאן? א"ל בפירוש פליגין. ר' אלעזר אמר יצא, ור' יוחנן אמר לא יצא. ולכן הורה לו ר"א שיצא. במה פליגין? בק"ש. מפני שהיא עשויה פרקים פרקים שרחוקים זה מזה בתורה. אבל בהלל וקריאת המגילה, אופ ר"א מודי שלא יצא. תני. השואל בשלום רבו או במי שהוא גדול ממנו בתורה באמצע ק"ש, הרשות בידו. הדא אמרה, שאדם צריך לשאול במי שהוא גדול ממנו בתורה. ועוד ראה שצריך לשאול בשלום רבו מן הדא דתני. קרע וחזרה בו נשמה. אם על אתר, אינו צריך לקרוע. אם לאחר זמן, צריך לקרוע. וכמה הוא על אתר? כדי דיבור. וכמה הוא כדי דיבור? אמר ר' סימון בשם ר' יהושע ב"ל, כדי שאילת שלום בין אדם לחבירו. שאומר שלום עליך. אבא בר בר חנה אמר בשם ר' יוחנן, כדי שאילת שלום בין הרב לתלמיד, ויאמר לו שלום עליך רבי. ר' יוחנן הוה מיסתמך על ר' יעקב בר אידי. והיה ר' אלעזר חמי ליה ומיטמר מן קדמוי רואה אותו ומתחבה מפניו. אמר, הא תרתיי מילין הדין בבלייא עביד בי שני דברים עושה אותו בבלי. חדא דלא שאל בשלומי, וחדא דלא אמר שמועתא משמי. א"ל. כך אינון נהגין גביהן בבלי. כהא דרבי זעירא לא שאל בשלמיה דרבה. דאינון מקיימין [איוב כט ח] ראוני נערים ונחבאו. תוך שהיו מהלכין, חמי ליה חד בית המדרש. א"ל הכא הוה ר"מ יתיב דריש. ואמר שמועתא מן שמיה דרבי ישמעאל, ולא אמר שמועתא מן שמיה דר' עקיבה. א"ל, כל עלמא ידעין דר"מ תלמידו דר' עקיבא. אמר לו, כ"ע ידעין דר' אלעזר תלמידיה דר' יוחנן. ותו בעי ועוד שאל מיניה. מהו מיעבור קומי אהדורי צילמיה האם מותר ללכת בשביל שמוצב שם פסל? א"ל מה איתפליג ליה איקר מה אתה חולק לו כבוד בזה שאתה שומר ממנו מרחק? אלא עבור קומי וסמי עיניה. א"ל. יאות עבד טוב עשה ר' אלעזר דלא עבר קומיך. אמר ליה ר' יוחנן לרבי יעקב בר אידי, יודע אתה לפייס. ור' יוחנן אמאי בעי דיימרון שמועתא מן שמיה למה רצה שיאמרו שמועות משמו?. אף דוד ביקש עליה רחמים מאי דכתיב [תהילים סא ה] אגורה באהלך עולמים. ר' פינחס ורבי ירמיה אמרו בשם ר' יוחנן וכי עלתה על לב דוד שהוא חי לעולם? אלא אמר דוד. אזכה שיהו דברי נאמרין על שמי בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. מאי מהניא ליה?. אמר לוי בר נזירא. כל האומר שמועה משם אומרה, שפתותיו רוחשות עמו בקבר. מה טעם? דכתיב [שיר השירים ז י] דובב שפתי ישינים. ככומר הזה של ענבים שהוא זב מאיליו, ר' חנינא בר פפאי ור' סימון. חד אמר כהדין דשתי קונדיטון יין עם דבש ותבלינים. וחרנה אמר, כהדין דשתי חמר עתיק יין ישן. אף על גב דהוא שתי ליה, טעמיה בפומיה. אין דור שאין בו ליצנים מה היו פריצי הדור עושין? היו הולכין אצל חלונותיו של דוד ואומרים לו. דוד. אימת יבנה בית המקדש? אימתי בית ה' נלך? והוא אומר. אף על פי שמתכונין להכעיסני, יבא עלי שאני שמח בלבי דכתיב [תהילים קכב א] שמחתי באומרים לי בית ה' נלך. כתיב [שמואל ב ז יב] והיה כי ימלאו ימיך. א"ר שמואל בר נחמני. אמר הקדוש ברוך הוא לדוד. דוד, ימים מלאים אני מונה לך, ואיני מונה לך ימים חסירים. כלום שלמה בןך בונה בית המקדש, לא להקריב בו קרבנות? חביב עלי משפט וצדקה שאתה עושה, יותר מן הקרבנות. ומה טעם? דכתיב [משלי כא ג] עשה צדקה ומשפט, נבחר לה' מזבח: פיסקא. ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב. ובאמצע שואל מפני היראה ומשיב, דברי ר' מאיר. בפרקים מפני מה הוא משיב? מפני היראה או [דף יג עמוד ב] מפני הכבוד?. נשמעינא מן הדא דתניא, ובאמצע שואל מפני היראה

ומשיב מפני היראה, דברי ר"מ. הא בקדמיתא, שואל מפני הכבוד ומשיב מפני הכבוד: ובאמצע שואל מפני היראה ומשיב, דברי ר"מ. מפני מה הוא משיב? מפני היראה או מפני הכבוד. נשמענה מן הדא דתנן, ר' יהודה אומר, באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד. הא לר"מ, שואל מפני היראה ומשיב מפני היראה. עד כדון, באמצע הפרשה. ואפילו באמצע הפסוק? ר' ירמיה מדמי רומז בידו ר' יונה משתעי. ר' חונה ורב יוסף אמרו כתיב [דברים וז] ודברת בם. מיכן שיש לך רשות לדבר בם

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ב הלכה ב

מתני': ואלו הן בין הפרקים. בין ברכה ראשונה לשנייה, בין שנייה לשמע, בין שמע לזוהיה אם שמוע, בין והיה אם שמוע לזיאמר, בין ויאמר לאמת ויצב. ר' יהודה אומר. בין ויאמר לאמת ויצב לא יפסיק:

גמ': א"ר לוי. טעמיה דר' יודה דכתיב, אני ה' אלהיכם וכתיב [ירמי' י] וה' אלקים אמת:

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ב הלכה ג

מתני': א"ר יהושע בן קרחה. למה קדמה שמע לזוהיה אם שמוע? כדי שיקבל עליו מלכות שמים תחילה, ואחר כך יקבל עליו עול מצות. והיה אם שמוע לזיאמר. שזוהיה אם שמוע, נוהג ביום ובלילה. ויאמר אינו נוהג אלא ביום:

גמ': אמר ר' חייה בשם ר' יוחנן. מה טעם אמרו אדם לובש תפילין, וקורא את שמע, ומתפלל? כדי שיקבל עליו מלכות שמים תחילה משלם, רב אמר. קורא את שמע, ולובש את תפילין ומתפלל, מתניתא פליגא עליו דרב. דתניא. הרי שהיה עסוק עם המת בקבר והגיע עונת ק"ש. הרי זה פורש למקום טהרה, ולובש תפילין וקורא את שמע ומתפלל, מתניתא מסייעא לרב דתנן. למה קדמה שמע לזוהיה אם שמוע? שאדם יקבל עליו מלכות שמים תחילה, ואח"כ יקבל עליו עול מצות. א"ר ינאי, תפילין צריכין גוף נקי. ורק חסידים ששומרים את גופם רשאים להניח תפילין כל היום. ומפני מה לא החזיקו אדם שמניח תפילין כחסיד? מפני הרמאים. עובדא הוה בחד בר נש דאפקיד גבי חבריה, וכפר ביה. א"ל. לא לך הימנית אלא [דף יד עמוד א] לאילין דברישיך הימנית. ר' ינאי היה לובשן אחר חוליו ג' ימים. לומר שהחולי ממרק. מה טעם? דכתיב [תהילים קג ג] הסולח לכל עוונכי, הרופא לכל תחלואיכי הגואל משחת חייכי המעטרכי חסד ורחמים המשביע בטוב עדייך. ועדייך אלו התפילין. רבן יוחנן בן זכאי. לא הוון תפילין זעין מיניה, לא בקייטא ולא בסיתוא. וכך נהג ר' אליעזר תלמידו אחריו. ר' יוחנן. בסיתוא דהוה חזיק רישיה, הוה לביש תרויהון. ברם בקייטא דלא הוה חזיק רישיה, לא הוה לביש אלא דאדרעיה. וכד הוה אזיל מסחי. כיון שהיה מגיע אצל האולייירין בלנים שהיו בבית הפנימי, היה חולצן. ואינו אסור משום ערוה? שהרי

הוא עומד ערום אצל האוילרין. א"ר חייא בר אבא, אפיקרסין *חלוקה* היה לובש מבפנים. א"ר יצחק. רק עד יעקב תרמוסרה היה לובשן. וכד הוה נפיק מסחי, הוּו מאחרין יהבין לה. **עד דהוה** מייטן ליה הוה אמר. דא מילתא. שני ארונות היו מהלכין עם ישראל במדבר. ארונו של חי העולמים, וארונו של יוסף. והיו אומות העולם אומרים. מה טיבן של שני ארונות הללו? והיו ישראל אומרין להן. זה ארונו של יוסף עם ארונו של חי העולמים. והיו אומות העולם **מגנין** את ישראל ואומרים. וכי איפשר לארון המת להיות מהלך עם ארונו של חי העולמים? והיו ישראל אומרים. על ידי ששימר זה מה שכתב בזה. ולמה הוא אמר דא מילתא? א"ר חנינא בגין מימר מילא דאוריא **שכל זמן שהיה במרחץ היה אסור בהם.** א"ל ר' מנא. וכי לא ה"ל מילא דאוריא חורי למימר אלא דא? אלא קינתורין הוון **שהיו מתעקבים עד שמביאים לו תפיליו.** לומר, יוסף לא זכה למלכות, אלא על ידי ששימר מצותיו של הקדוש ברוך הוא. ואף אנו לא זכינו לכל הכבוד הזה, אלא ע"י ששמרנו מצותיו של הקדוש ברוך הוא. ואתון בעיי מבטלה מצוותא מינן?. **כיצד** הוא מברך עליה? **אמר** ר' זריקן בשם ר' יעקב בר אידי. כשהוא נותן על יד, אומר ברוך אקב"ו על מצות תפילין. כשהוא נותן על הראש אומר, ברוך אקב"ו על מצות הנחת תפילין. כשהוא חולצן אומר, ברוך אקב"ו לשמור חוקיו. [דף יד עמוד ב] **ואתיא כמאן דאמר, ושמרתה את החוקה הזאת מימים ימימה,** בחוקת תפילין הכתוב מדבר. **מכאן שצריכים לחלוץ תפילין בלילה לכן מברך על החליצה.** ברם **למאן דאמר** בחוקת הפסח הכתוב מדבר, **לא בדא, ואן צריך לברך כשחולץ שאף הלילה זמן תפילין.** אמר ר' אבהו בשם רבי אלעזר. הנותן תפילין בלילה, עובר בעשה. ומה טעם? **דכתיב** [שמות יג י] **ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה.** ימים ולא לילות. ימימה, פרט לשבתות וימים טובים, והא ר' אבהו יתיב מתני ברמשא ותפיליו עילוי? **מצודדין הוּו לא במקומם,** וכמין פיקדון היו בידו. אית דבעי מימר, לא אמר אלא הנותן. אבל אם היו עליו מבעוד יום, מותר. אית דבעי מימר, **מנין שאן מניחים תפילין בשבתות וימים טובים? נשמעיניה מן הדא דכתיב** [שם ט] **והיה לך לאות. את שרק הוא לך לאות.** פרט לימים טובים ושבתות, שכולן אות. ולא כן **כבר למדנו דין זה מדכתיב** מימים ימימה? לית לך אלא כיי **דאמר** ר' יוחנן. כל מילא דלא מחוורא *ברור שהוא מהתורה* מסמכין לה מן אתרין סגין. תמן תנינן. נשים ועבדים פטורים מק"ש ומן התפילין. נשים מניין? **דכתיב** [דברים יא יט] **ולמדתם אותם את בניכם. בניכם** ולא את בנותיכם. **אחר שהתמעטו נשים מלימוד תורה התמעטו מתפילין.** דאת שהוא חייב בת"ת, חייב בתפילין. נשים שאינן חייבות בת"ת, אינן חייבין בתפילין. התיבון. הרי מיכל בת כושי היתה לובשת תפילין, ואשתו של יונה היתה עולה לרגלים, ולא מיחו בידיה חכמים? **אמר** ר' חזקיה בשם ר' אבהו. אשתו של יונה הושבה *החזירו אותה שלא תעלה,* מיכל בת כושי, מיחו בידיה חכמים. תני, נכנס למרחץ. מקום שבני אדם עומדין לבושין. יש שם מקרא ותפילין, ואין צ"ל שאילת שלום. נותן תפילין ואינו צ"ל שלא יחלוץ, מקום שרוב בני אדם רגילין להיות עומדין ערומין. אין שם שאילת שלום, ואין צ"ל מקרא ותפילה. וחולץ תפילין, ואין צ"ל שלא יתן. מקצתן ערומין ומקצתן לבושין. יש שם שאילת שלום, ואין שם לא מקרא ולא תפילה. ואינו חולץ תפיליו ואינו נותן, אבל אינו לובשן, עד שיצא מאותה רשות של כל אותה מרחץ.

[דף טו עמוד א] ודא מסייעא להא דאמר ר' יצחק בגין ר' יוחנן, שכאשר יצא מהמרחץ, לא היה לובשם עד ביתו של יעקב תורמוסרה שהיה מחוץ למרחץ. ר' ירמיה בעא קומי ר' זעירא. היתה מרחץ מרחצת בימות החמה, ואינה מרחצת בימות הגשמים. האם מותר בתפילין בימות הגשמים כשאינה פעילה?

א"ל. מרחץ ואף על פי שאינה מרחצת. ובית הכסא אף על פי שאין בו צואה. מר עוקבא אמר. אהן חזירא, בית כסא מטולטל הוה. ר' יונה בעי. אהן צררה דעל גיף ימא שהם ספק צואה מהו? א"ר אמי אסיא. הורי רבי ירמיה מעבר ליה בפיליוס כלי ולא סמכינן עליו. אמר ר' זעירא בשם אבא בר ירמיה. אוכל בהן אכילת עראי, ואינו אוכל בהן אכילת קבע. ישן בהן שינת עראי, ואינו ישן בהן שינת קבע. אית תניי תני, מברך רק פעם אחת ביום. אית תניי תני, כמה פעמין. מאן דאמר מברך כמה פעמים, ניחא, מאן דאמר פעם אחת. הא ודאי אכל במשך היום והרי אסור לאכול ואינו עליו. ואך יתכן שדי בברכה אחת? א"ר זעירא. קיימא אבא בר ירמיה באוכל בהן אכילת עראי. אמר ר' זעירא בשם ר' אבא. לא יכנס אדם לבית המים וספריו ותפיליו בידיו, רבי יוחנן. כד הוה סיפרא בידיה, הוה יהיב ליה לחורן. כד הויין תפיליו עליו, הוה קאים בון. מתניתא פליגא על אבא בר ירמיה דתנן. נכנס אדם לבית המים, וספריו ותפיליו בידו. א"ר זעירא. קיימא אבא בר ירמיה, כאן שישאר שהות ביום אחר שיצא מבית הכסא ויכול ללובשן אחר שיצא. כאן בשאינו יכול ללובשן. דאי לא כן מצוה לא עביד בון, למה הוא מבזי לון? בראשונה היו נותנין אותן לחבריהן, והיו נוטלין אותן ובורחין. התקינו שיהו מניחין בחורין שמחוץ לבית הכסא. וכשאירע אותו [דף טו עמוד ב] מעשה שזונה נטלתן ובאה לבית המדרש ואמרה. ראו מה נתן לי תלמיד שלכם. שמע אותו תלמיד, הלך והתאבד. התקינו שיהא אדם נכנס והן בידו. אמר רבי יעקב בר אחא בשם ר' זעירא והוא שיהא ביום כדי ללובשן אבל אם אין ביום כדי ללובשן אסור. דאי לא כן, מצוה לא עביד בון, למה הוא מבזי לון? מיישא בר בריה דר' יהושע בן לוי אמר. מאן דעבד טבאות, עושה להן כיס של טפח ונותן על לבו, מה טעם? דכתיב [תהילים טז ח] שויתי ה' לנגדי תמיד. תמן אמרין. כל שאינו כאלישע בעל כנפים לא ילבש תפילין. אמר ר' זעירא בשם ר' אבא בר ירמיה. לא יכנס אדם לבית הקברות ויעשה צרכיו שם. ואם עשה כן, עליו הכתוב אומר [משלי יז ה] לועג לרש חרף עושהו. דלמא. ר' חייא רובא ור' יונתן היו מהלכין קומי ערסיה דר"ש בר יוסי בר לקוניא, והוה ר' יונתן מפסע על קברים. אמר ליה רבי חייא רובא. כדון אינון מימר, למחר אינון גבן ואינון מעיקין לן. א"ל, וחכמין אינון כלום? לא כן כתב [קהלת ט ה] והמתים אינם יודעים מאומה. א"ל, לקרות את יודע. לדרוש אין את יודע [קהלת ט ה] כי החיים יודעים שימותו, אילו הצדיקים. שאפילו במיתתן קרויין חיים. והמתים אינם יודעים מאומה, אילו הרשעים. שאפילו בחייהן קרויין מתים. מניין שהרשעים אפילו בחייהן קרויין מתים? שנאמר [יחזקאל יח לב] כי לא אחפץ במות המת. וכי המת מת? אלא אילו הרשעים שאפילו בחייהן קרויין מתים. ומניין שהצדיקים אפילו במיתתן קרויין חיים? דכתיב [דברים לד ד] ויאמר אליו זאת הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר. מה ת"ל לאמר? אמר לו. לך ואמור לאבות, כל מה שהתניתי לכם עשיתי לבניכם אחרים. תפילין שעירב את האותיות שאות התחברה לאות סמוכה. אית תניי תני, כשר. ואית תניי תני, פסול. רבי אידי אמר בשם

ר"ש, שאמר בשם רבי יוחנן. מן דאמר כשר, שהתחברו מלמטן. מן דאמר פסול מלמעלן. כגון ארצינו תפארתינו שהאות נ' התחברה לאות ו' מלמעלה או מלמטה, אך אם החיבור באמצע אות, כגון ארצך שהאות צ' התחברה לאמצע האות ק' צריכה ספק. תפארתיך צריכה. אמר רבי אידי בר"ש בשם רבי ייסה. לא יעמוד אדם במקום גבוה ויתפלל. מה טעם? א"ר אבא בריה דרב פפי. דכתיב [תהילים קל א] ממעמקים קראתיך ה'. א"ר אידי בר"ש בשם ר' יוחנן. לא יעמוד אדם ויתפלל וצריך לנקביו. מה טעם? דכתיב [עמוס ד יב] הכון לקראת אלהיך ישראל. א"ר אלכסנדר. מאי דכתיב [קהלת ד יז] שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלקים. שמור עצמך מן הטיפים היוצאות מבין רגליך. הדא דתימר, בדקים. אבל בגסים, אם יכול לסבול יסבול. ר' יעקב בר אבבי אמר בשם ר' אחא. שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלקים. שמור עצמך כשתהא נקרא אל בית האלקים, שתהא טהור ונקי. א"ר אבא כתיב [משלי ה יח] יהי מקורך ברוך. יהי מקראך לקבר ברוך. שתהיה בלא חטא. א"ר ברכיה כתיב [קהלת ג ב] עת ללדת ועת למות. אשרי אדם ששעת מיתתו כשעת לידתו. מה שעת לידתו נקי, כך בשעת מיתתו יהא נקי.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ב הלכה ד

מתני': הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא. רבי יוסי אומר לא יצא. קרא ולא דיקדק באותיותיה. ר' יוסי אומר יצא. ר' יהודה אומר לא יצא. הקורא למפרע [דף טז עמוד א] לא יצא. קרא וטעה יחזור למקום שטעה:

גמ': רב אמר הלכה כדברי שניהן להקל. פשיטא. דאי לא כן מה אנן אמרין? הרי סתמה ור' יוסי הלכה כסתמא, ר' יוסי ור' יהודה הלכה כר' יוסי. ומה צריכה רב למימר הלכה כדברי שניהן להקל? אלא בגין דהוא שמע דתני לה ר' חייא, את מה ששנינו בסתם בשם ר"מ. דתניא הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר לא יצא. יכולנו לחשוב שזו מחלוקת רבי מאיר ורבי יוסי, והלכה כרבי יוסי. לפום כן צריך למימרא, הלכה כדברי שניהן להקל. תני. נתפלל ולא השמיע לאזנו יצא. למי נצרכה? לר' יוסי, הידין רבי יוסי? הדא דתנינן, הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא. ור' יוסי אומר לא יצא. קמ"ל שרק בק"ש לא יצא אבל בתפילה יצא. תמן תנינן הכל כשרים לקרא מגילה, חוץ מחש"ו. אמר רב מתנה, דר' יוסי היא. א"ר יוסי. הוינן סברין מימר במה פליגין רבנן ורבי יוסי? בקרית שמע, דכתיב בה שמע. הא שאר כל המצות לא. מן מה דתנינן הכל כשרים לקרא מגילה, חוץ מחרש שוטה וקטן. ואמר [דף טז עמוד ב] רב מתנה דר' יוסי היא. שמע מינא, הוא הדין בשאר כל המצות. מ"ט דר' יוסי? דכתיב [שמות טו כו] והאזנת למצותיו. ישמעו אזניך מה שפריך מדבר. אמר רב חסדא. אפילו תימא דרבנן דפליגי עלי דרבי יוסי היא. ומודים רבנן שלכתחילה צריך להשמיע לאזנו. אי נמי בחרש שאינו מדבר ואינו שומע. ואף שפשיטא שאינו מוציא, שהרי אינו מדבר. לית כאן חרש. שלא היה צריך להיכתב, ורק השגרת לשון כיוון שהזכרו שוטה וקטן הוזכר אף חרש. א"ר יוסי. מסתברא דיודה

רב חסדא דהא דתנן בתרומה, דרבי יוסי היא. דתנן, חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום. ואם תרם, תרומתו תרומה. ואכן א"ר חנינא בשם רב חסדא, דר' יוסי היא. ובדיעבד תרומתו תרומה, שברכות אינן מעכבות. א"ר יוסי בי ר' בון. על כרחיך איתמר דהיא דר' יוסי. דלרבנן, אפילו לכתחילה יצא. דתנינן חמשייתא קדמייתא. דתנן חמשה לא יתרמו, ואם תרמו אין תרומתן תרומה. החרש שאינו שומע ואינו מדבר, והשוטה, והקטן, והתורם את שאינו שלו, ועובד כוכבים שתרם את של ישראל, ולא תניתא עמהן חרש המדבר ואנו שומע. וכ"ת משום שכל אלו אף בדיעבד אין תרומתן תרומה. ולכן חרש המדבר ואינו שומע לא נימנה עימהן, לפי שבדיעבד תרומתו תרומה. והא תנינן חמשה אחרנייתא, דתנן חמשה לא יתרמו, ואם תרמו תרומתן תרומה. האילם, והשיכור, והערום, והסומא, ובעל קרי. ולא תניתה אף עמהן. דלרבנן אפילו לכתחילה תורם. הוי סופך מימר, הא דתנן, חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום. ואם תרם, תרומתו תרומה. דר' יוסי היא. ומודה רבי יוסי שבדיעבד יצא. תנן, קרא ולא דיקדק באותיותיה. ר' יוסי אומר יצא. ר' יהודה אומר לא יצא. אלו צריך דיקדוק. על לבבך, על לבבכם, עשב בשדך, ואבדתם מהרה, הכנף פתיל, אתכם מארץ. אמר ר' חנינא בשם ר' אחא. צריך להדגיש את האות ע' כשאומר אשר נשבע ה'. אמר רבי שמואל בר חנינא בשם ר' הושעיא. צריך שיאמר יוצר אור ובורא חושך כדי שיזכיר מידת לילה ביום, ולא יאמר יוצר אור ובורא נוגה. אמר ר' חגי בשם ר' אבא בר זבדא. צריך שיאמר שם שרו לך כך נהגו לאמר באמת ויציב, ולא יאמר שם הללו לך. ר' לוי ור' אבדימא דחיפה אמרו בשם ר' לוי בר סוסי, צריך להתיז למען תזכרו להדגיש את האות ז'. אמר ר' יונה בשם רב חסדא, צריך להתיז כי לעולם חסדו להדגיש את האות ס'. תני. אין מעבירין לפני התיבה, לא חיפנין, ולא בישנין, ולא טיבעונין אנשי חיפה טברי וטבעון, מפני שהן עושין היהין חיתין, ועיינין אלפיין. אם היה לשונו ערוך שיודע לבטא נכון מותר: פיסקא. הקורא למפרע לא יצא. מ"ט? ר' יונה אמר. תנא רב נחמן בר אדא. ר' יוסי אומר, תנא נחמן סבא. והיו, כדרך הוייתן יהיו. תני, אף בהלל ובקריאת המגילה כן. ניחא בקריאת המגילה [דף יז עמוד א] דכתיב בה [אסתר ט כז] ככתבם. ברם בהלילא מנלן? בגין דכתיב [תהילים קיג ג] ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם ה'. שהגאולה היא זריחת שמש לישראל. אך את שמע מינה שצריך לקרא את ההלל לפי הסדר? א"ר אבון. עוד היא הגאולה אמורה על הסדר בפרשיות [שם קיד א] בצאת ישראל ממצרים, לשעבר. [שם קטו א] לא לנו ה' לא לנו, לדורות הללו. [שם קטז א] אהבתי כי ישמע ה' את קולי, לימות המשיח [שם קיח כז] אסרו חג בעבותים, לימות גוג ומגוג. [שם כח] אלי אתה ואודך, לעתיד לבוא. אמר ר' אחא בשם ר' יהושע בן לוי. אף מי שהתקין את התפילה, על הסדר התקינה. והקורא למפרע לא יצא. שלש ברכות ראשונות ושלש ברכות האחרונות, שבחו של מקום. והאמצעיות צרכן של בריות. וכל בקשה תלויה בקדמתה. חננו דיעה. אחר שחננתנו דעה, רצה תשובתינו. רצית תשובתינו, סלח לנו. סלחת לנו, גאלינו. גאלתנו, רפא חליינו. ריפית חליינו, ברך שנותינו. ברכת שנותינו, קבצתנו, שופטנו בצדק. שפטתנו בצדק, הכנע קמינו. הכנעת קמינו, צדקינו במשפט. צידקתנו, בנה ביתך. ואת צמח דוד עבדך היו כוללים עימה כדי שיהיו שמונה עשרה ברכות אחר שהוסיפו את ברכת למלשינים, ושמע עתירתינו, ורצינו בתוכו. וכי לא

היה צריך לאמר בסדר שונה. בנה ביתך ורצינו בתוכו ושמע עתירתינו? אלא כמה דאישתעי קרייא, כן אשתעייא מתניתא דכתיב [ישעי' נו ז] והביאותים אל הר קדשי ושימחתים בבית תפילתי, עולתיהם וזבכיהם לרצון על מזבחי. א"ר ירמיה מאה ועשרים זקנים. ומהם שמונים וכמה נביאים, התקינו את התפילה הזאת. ומה ראו לסמוך האל הקדוש לחונן הדעת? על שם [שם כט כג] והקדישו את קדוש יעקב. מה כתיב בתריה? [שם כד] וידעו תועי רוח בינה. דיעה לתשובה דכתיב[שם ו י] השמן לב העם הזה ואזניו הכבד ועיניו השע וגו' עד ולבבו יבין ושב. תשובה לסליחה דכתיב[שם נה ז] וישוב אל ה' וירחמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח. סליחה לגאולה דכתיב[תהילים קג ג] הסולח לכל עוונתי הרופא לכל תחלואיכי הגואל משחת חייכי. ויאמר רופא חולים קדם לגאולה כמו בפסוק? אמר רבי אחא. מפני מה התקינו גואל ישראל ברכה שביעית? ללמדך שאין ישראל נגאלין אלא בשביעית. מניין? אמר רבי יונה בשם ר' אחא דכתיב[שם קכו א] שיר המעלות בשוב ה' את שיבת ציון, שירה שביעית היא. להודיעך שאין ישראל נגאלין אלא בשביעית. אמר רבי חייא בר אבא מפני מה התקינו רופא חולים ברכה שמינית? כנגד המילה שהיא לשמונה. על שם [מלאכי ב ה] בריתי היתה אתו החיים והשלום. א"ר אלכסנדרי מפני מה התקינו מברך השנים ברכה תשיעית? כנגד הקול התשיעי שנאמר[תהילים כט ה] קול ה' שובר ארזים. שהוא עתיד לשבר כל בעלי שערים שהגשם מוזיל את התבואה. אמר ר' לוי בשם ר' אחא בר חנינא. מה ראו לסמוך מברך השנים למקבץ נדחי ישראל? על שם מה שנאמר[יחזקאל לו ח] ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו, ופריכם תשאון, לעמי ישראל, למה? כי קרבו לבוא. נתקבצו הגליות, והדין נעשה, הזידים נכנעין והצדיקים שמחים. ותני עלה. כולל של מינים ושל רשעים, במכניע זידים. ושל גרים ושל זקנים, במבטח לצדיקים. ושל דוד, בבונה ירושלים דכתיב [הושע ג ה] אחר ישובו בני ישראל, ובקשו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם. רבנן אמרי. אהן מלכא משיחא, אם מין חייא הוא אם מהחיים הוא, דוד שמיא. אם מן דמכייא הוא אם מהמתים הוא, דוד הוא. א"ר תנחומא. אנא אמרית טעמא דכתיב [תהילים יח נא] מגדול ישועות מלכו ועושה חסד למשיחו לדוד. רבי יהושע בן לוי אמר, צמח שמו. ר' יודן בריה דר' אייבו אמר, מנחם שמו. אמר חנינה בריה דר' אבהו. ולא פליגי. חושבניה דהדין בגמטריא, כחושבניה דהדין. הוא צמח הוא מנחם. ודא מסייעא להו. דאמר ר' יודן בריה דר' אייבו. עובדא הוה בחד יהודאי דהוה [דף יז עמוד ב] קאים רדי חורש. געת תורתיה קומי. עבר חד ערביי ושמע קלה. א"ל, בר יודאי בר יודאי. שרי תורך ושרי קנקנך התר את השור והמחרשה, דהא חריב בית מוקדשא. געת זמן תניינות. א"ל, בר יודאי בר יודאי, קטור תורך וקטור קנקנך, דהא יליד מלכא משיחא. א"ל, מה שמיא? א"ל מנחם. ומה שמיא דאבוי? א"ל חזקיה. מן היכן הוא? א"ל מן בירת מלכא דבית לחם יהודה. אזל זבין מכר תורוי וזבין קנקנוי מחרשה ואיתעביד זבין נעשה מוכר לבדין למיינוקא. והוה עייל קרייה נכנס לכפר, ונפקא קרייה ויוצא מכפר. עד דעל להווא קרתא. והויין כל נשייא זבנן קונות, ואימה דמנחם לא זבנה. שמע קלן דנשייא אמרין. אימיה דמנחם אימיה דמנחם איתיי זובנין לברך. אמרה, בעיית אנא מיחנקוניה סנאיהון דישראל. דביומא דאיתיליד, איחרוב בית מוקדשא. א"ל רחיצא מאמינים אנן, דברגליה חריב וברגליה מתבניי. אמרה ליה, לית לי פריטין. א"ל

לא איכפת לי, איתיי זובנין ליה. אין לית קומך יומא דין, בטר יומין אנא אתי ונסיב. בטר יומין עאל לההיא קרתא. אמר לה, מהו מיינוקא עביד? **אמרה ליה**, מן שעתא דחמיתני *משעה שראיתה אותי*, אתון רוחין ועלעולי וחטפיניה מן ידיי **באה רוח**. *סערה וחטפה אותו מידי* א"ר בון. מה לנו ללמוד מן הערבי הזה *שביום החורבן נולד המשיח?* ולא מקרא מלא הוא **דכתיב** [ישעי' י לד] והלבנון באדיר יפול. מה כתיב בתריה? [שם יא א] ויצא חוטר מגזע ישי. אמר ר' תנחומא. מפני מה התקינו שומע תפילה ברכה חמש עשרה? כנגד **האזכרה החמש עשרה** [תהילים כט י] ה' למבול ישב. **שהתפילה מונעת** את הפורענות מלבוא לעולם. **מפני מה קדמה** עבודה להודייה? **דכתיב** [שם נ כג] זובח תודה יכבדני, ושם דרך אראנו **בישע אלקים. קדם זובח תודה, ואחר כך יכבדני**. וחותרם בשלום, שכל הברכות חותמיהן שלום. א"ר שמעון בן חלפותא. אין לך כלי שמחזיק ברכה יותר מן השלום. ומה טעם? **דכתיב** [שם כט יא] ה' עוז לעמו יתן, ה' יברך את עמו בשלום. קרא וטעה, יחזור למקום שטעה. טעה בין **וכתבתם של פרשה** הראשונה לשנייה, חוזר **לכתבתם** הראשונה. טעה ואינו יודע היכן טעה? יחזור למקום הברור לו. דלמא. ר' חייא ר' יסא **ור' אמי**, סלקון מיעבד גנוניה דר' אלעזר. שמעון קליה דר' יוחנן **שיושב ודורש. אמרין**, אי מחדית מילה *אם יחדש דבר*, מן נחית שמע לה מיניה? אמרין וייחות ר' אלעזר דהוא זריז סגין. נחית וסליק אמר לון, כן א"ר יוחנן. קרא ומצא עצמו בלמען, חזקה כוין. ר' **אילא ור' יסא אמרו** בשם ר' אחא רובא, נתפלל ומצא עצמו בשומע תפילה, חזקה כוין. ר' ירמיה **אמר** בשם ר' אלעזר. נתפלל ולא כוין לבו. אם יודע שהוא חוזר ומכוין את לבו, יתפלל. ואם לאו, אל יתפלל. א"ר חייא רובא. אנא מן יומי לא כוונית. אלא חד זמן בעי מכוונה, והרהרית בלבי ואמרית מאן עליל קומי מלכא קדמי, ארקבסה *שר* אי ריש גלותא. שמואל אמר אנא מנית אפרוחיא. רבי **אבון** בר חייא אמר, אנא מנית דימוסיא *שורות לבנים*. א"ר מתניה, אנא מחזק טיבו לראשי. דכד הוה מטי מודים, הוא כרע מגרמיה *מעצמו*.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ב הלכה ה

[דף יח עמוד א] **מתני'**: האומנים קורין בראש האילן או בראש הנדבך, מה שאין רשאים לעשות כן בתפילה:

גמ': כיני היא מתניתה. *כך כוונת המשנה*. הפועלים קורין בראש האילן, והאומנים בראש הנדבך. ותני כן. **הפועלים קורין בראש האילן, ומתפללים** בראש הזית ובראש התאנה. הא בשאר כל האילנות, יורד ומתפלל למטן. ובעל הבית לעולם יורד ומתפלל למטן. ולמה בראש הזית ובראש התאנה **התירו?** ר' אבא ור' סימון תרויהון אמרין, מפני שטרחותן **לעלות ולרדת** מרובה. תני. הכתף, אף על פי שמשאו על כתיפו, הרי זה קורא את שמע. אבל לא יתחיל, לא בשעה שהוא פורק, ולא בשעה שהוא טוען, מפני שאין

לבו מיושב. בין כך ובין כך, אל יתפלל עד שעה שיפרוק. ואם היה עליו משאוי של **עד** ארבעת קבין מותר. א"ר יונתן, והוא ששיקל. מהו ששיקל? תרין חלקין **מהמשא** לחורויי, וחד לקומויי. תני לא יהא מרמז בעיניו וקורא. תני. הפועלין שהיו עושין מלאכה אצל בעל הבית. הרי אילו מברכין ברכה ראשונה, וכוללין של ירושלים ושל ארץ וחותרין בשל ארץ. אבל אם היו עושין עמו **בסעודתן**. או שהיה בעל הבית אוכל עמהן, הרי אילו מברכין ד' ברכות. א"ר מנא. זאת אומרת, שאסור לעשות מלאכה בשעה **שמברך**. **דאי לא כן**, אגן אמרין יעשה מלאכה ויברך **שלוש ברכות**. אמר רבי שמואל בר רב יצחק בשם רב חונה. לא יעמוד אדם ויתפלל **ומטבע** בידו. **ואם היה המטבע מונח**, לפניו אסור לאחריו מותר. ר' יסא היה צוררן ותופשן בידו, **דאז דעתו מיושבת שלא חושש שיפלו**. וכן למידת הדין. **שהמפקיד כסף אצל חברו צריך לשמרם צוררים בידו**. א"ר יצחק. **מדכתיב** וצרת הכסף בידך. ובלבד בידך. ר' יוסי בר אבון הורי לר' הלל חתניה כן. ר' חזקיה ור' יעקב בר אחא הוו יתבין בחד אתר, והוה גבי ר' יעקב בר אחא פריטין. אתת ענתא דצלותא הגיעה זמן התפילה [דף יח עמוד ב] ושרתון ויהבון **לשמעיה** התיר את הארנק ונתן לשמש **דר' חזקיה**. **שהחמיר על עצמו שלא להחזיקן בידו בזמן התפילה**. קטר פורתיה קשר את בגדו לפורתיה **דשמעיה דרבי חזקיה** כדי שלא יברח לו. ושרתון וערק השמש התיר את הקשר וברח עם הכסף. א"ל ומה בידך? **כיוון שהתירו חכמים לא היה לך להחמיר**. אמר ר' חנינא אף מי שהיו מי חטאת על כתיפו, הרי זה קורא את שמע ומתפלל. אמר רב חונא הדא אמרה, קרית שמע ותפילה אינן צריכות כוונה. **שאם היה צריך כוונה היהיו המים נפסלים בהסח הדעת**. א"ר מנא. קשייתה קומי ר' פינחס. **ואפילו** תימר קרית שמע אינה צריכה כוונה. הרי תפילה צריכה כוונה. ואך לא נפסלו המים בהסח הדעת? א"ר יוסי. קיימתיה כ"י דאמר ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן. הגיעוך סוף מלאכת המים שאינם מחוורין דבר תורה. **שמדאורייתא עשית מלאכה פוסלת רק בשאיבה**, שהיא תחילת עבודת המים. אבל סוף המלאכה היינו הנשיאה זה רק חומרה דרבנן. והם הקלו שיכול להתפלל ולקרא קריאת שמע.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ב הלכה ו

מתני': חתן פטור מקרית שמע לילה הראשון עד מוצאי שבת אם לא עשה מעשה. מעשה בר"ג שנשא וקרא לילה הראשון. אמרו לו תלמידי. לימדתנו רבינו שחתן פטור? אמר להם, איני שומע לכם לבטל ממני מלכות שמים **אפילו** שעה אחת:

גמ': תנן, חתן פטור מקרית שמע לילה הראשון עד מוצאי שבת אם לא עשה מעשה. אמר ר' אלעזר בן אנטיגנוס בשם ר' אליעזר בי ר' ינאי. זאת אומרת שמותר לבעול בעילה בתחילה בשבת. א"ר חגיי קומי ר' יוסה. **אפילו תימא אסור**. תיפתר באלמנה, שאינה עושה חבורה. א"ל, והא תנינן ארבעה לילות.

אית לך למימר ארבעה לילות באלמנה? הרי אלמנה מותרת לו כל זמן שהיא טהורה. א"ר יעקב בר זבדי. קשייתה קומי [דף יט עמוד א] ר' יוסי. למה הסתפקתה האם מותר לבעול בתולה בשבת ולכן רציתה להעמיד את המשנה באלמנה? וכי מה בינה לבין שובר את החבית לאכול ממנה גרוגרות? א"ל, אתה מקשה מהרישא, אמור דבתרה, ובלבד שלא יתכוין לעשותה כלי. וכאן שמתכוין לעשותה בעולה, כמי שמתכוין לעשותה כלי. רב יצחק בר רב משרשיא בעי. מה בינה למפיס מורסא בשבת? א"ל, ואמור דבתרה. ובלבד שלא יתכוין לעשותה פה. אף כאן כיוון שמתכוין לעשותה בעולה. כמי שהוא מתכוין לעשותה פה. תני. לא יבעול אדם בעילה לכתחילה בשבת, מפני שהוא עושה חבורה. ואחרים מתירין. א"ר יוסי בי ר' אבון. טעמון דאחרים, דלמלאכתו הוא מתכוין, ומאיליה נעשה חבורה. אסי אמר אסור. בנימן גנזכיה נפק ואמר משמיה דרב, מותר. שמע שמואל ואיקפד עליו ומית. וקרי עלה, ברוך שנגפו. ועל רב קרא [משלי יב כא] לא יאונה לצדיק כל און. שמואל אמר. כל ההיא הילכתא דרישיה דפירקא אחרייא דנידה בדין תינוקת שלא הגיעה זמנה לראות שנותנים לה עד שתחיה המכה. ובהגיעה זמנה לראות נותנים לה ארבע לילות. להלכה, אבל לא למעשה. שלמעשה בועל בעילת מצווה ופורש. ר' ינאי ערק אפילו מתינוקת שלא הגיע זמנה לראות. שבעל בעילת מצווה ופרש. בעון קומי רבי יוחנן, מהו לבעול בעילה שנייה? אמרין, לתלות בדם המכה בבעילה ראשונה לא הורו. שהרי אמרו בועל בעילת מצווה ופורש, שחששו שמא דם נידה מעורב בדם בתולים. ולבעול בעילה שנייה

הוא מורייא? מה צריכה לה, בשבאו לה ימי הפסק ימי טהרה בנתיים. שאשה שראתה פעם ראשונה הרי היא נידה ואפילו ראתה כל שבעה ופסקה קדם בן השמשות של יום השביעי עושה הפסק טהרה וטובלת בלילה והיא טהורה לבעול ולמחרת אחר צאת הכוכבים היא טהורה גם לטהרות. ראתה בתוך אחד עשר ימים שאחר שבעת ימי הנידה הם הנקראים ימי זיבה והם לא עת נידתה שלא אמורה לראות בהם. ומטמא בימים ולא בראיות שאפילו ראתה כל היום אינו נחשב אלא כראיה אחת. וכך דינה. ראתה יום אחד הרי היא שומרת יום כנגד יום. שאותו יום שראתה היא טמאה למחרת אחר הזריחה היא טובלת ואסורה לשמש שמא תראה ותסתור. ראתה שתי ימים הרי היא שומרת יום כנגד יום ויום ולמחרת אחר הנץ החמה טובלת ואסורה לשמש שמא תראה ותסתור. ראתה שלושה ימים הרי היא זבה גדולה וצריכה לספור שבעה נקיים. וטובלת ביום השבעי ובערב היא טהורה. ומביאה קרבן ביום השמיני. שתי תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת. להתיר לה כניסה למקדש אכילת קדשים. ואינה צריכה לטבול במעיין. למ"ד

שאסור לבעול בתחילה בשבת. האם מותר לבעול בעילה שנייה בשבת? או שחוששים שמא הפתח עדין סגור? . א"ר אבהו שושביניה דר' שמעון בר אבא. הוינא שאילית לר' אלעזר. מהו לבעול בעילה שנייה? ושרא ליה. דהוא סבר כהדא דשמואל. דשמואל אמר. פירצה דחוקה, נכנסין בה בשבת אפילו משרת צרורות. א"ר חגי שושביניה דר' שמואל קפודקיה. הוינא שאילית לר' יאשיה ושרע מיניה, נמנע ולא רצה לענות. שאילית לר' שמואל בר יצחק, א"ל. מעתה, אי זה דם נידה ואי זה דם בתולים? שאם תאסור ביאה שניה בשבת. סימן שאתה סובר שהפתח סגור, והדם הוא דם בתולים. אם כך ביאה שניה תעשה כביאה ראשונה. וגם בביאה שלישית תחשוש, ואן לדבר סוף. תני. כלה משנבעלה, מחזיקין אותה כנדה, ואסורה לביתה כל שבעה. ואסור ליטול ממנה כוס של ברכה, דברי ר' אליעזר. מ"ט דרבי אליעזר? אי איפשר שלא יצא דם נידה עם דם בתולים

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ב הלכה ז

מתני': רחץ לילה הראשון שמתה אשתו. אמרו לו תלמידיו. לימדתנו רבינו, שאבל אסור לרחוץ? אמר להן, איני כשאר כל אדם איסטניס אני:

גמ': מאן תנא אבל אסור ברחיצה כל שבעה? ר' נתן. ר' אמי הוה ליה עובדא שהיה אבל, ושאל לר' חייא בר אבא והורי ליה כל שבעה כר' נתן. ר' יוסי הוה ליה עובדא. **ושלח** לר' אבא בר כהן. **על גבי** ר' אחא. א"ל, לא כן **אלפוך** לימד אותך **רבי, דר'** אמי הוה ליה [דף יט עמוד ב] עובדא. ושאל לריש לקיש, והורי ליה כר' נתן כל שבעה?. א"ל דילמא תרין עובדין אינון?, אכן אמרין ליה על דר' חייא בר אבא. ואתון אמרין ליה על דריש לקיש. ועוד **ראיה שאסור** מן הדא. ר' חמא אבוי דר' אושעיא הוה ליה עובדא, שאל לרבנן ואסרון. ר' יוסי בעי איילן **אלו** רבנן?. רבנן **דהכא שבגליל או רבני הדרום**. אין תימר רבנן דהכא ניחא. אין תימר רבנן **הדרום**, רברבייא קומוי גדולים לפניו והוא שאל לזעיריאי?. ועוד אין תימר **רבני הדרום**. הרי אינון שריין, ואינון אסרין הם פוסקים שאסור והם התירו לו?. דתני. מקום שנהגו **האבלים שעסקו בקבורה** להרחיץ אחר המיטה, מרחיצין. ובדרום מרחיצין. א"ר יוסי בי ר' אבון. **מ"ט דמי** שהוא מתיר את הרחיצה **כל שבעה? מפני שהוא** עושה אותה כאכילה ושתייה **שאי אפשר בלעדיה לרגיל בה**. ואף **למי שאוסר**, הדא דתימר ברחיצה של תענוג. אבל ברחיצה שאינה של תענוג מותר. כהדא, דשמואל בר אבא עלו בו חטטין. אתון שיילון לר' יסא מהו דיסחי **שירחץ?** אמר לון יסחי. **במה אנן קימין? אי בשיש בו סכנה**. פשיטא, אין בעי אפילו בתשעה באב, אין בעי אפילו ביום הכפורים. **אלא בשאין בו סכנה**. הדא אמרה **שרחיצה שאן בה תענוג מותר**. רבי יוסי ברבי חנינא ראו אותו טובל בימי אבולו. ולא ידעינן אם לקיריו. אם להקר גופו, וסבר שאין רחיצת **צונן** רחיצה. הורי ר' אבא כהך תניא, שבמקום שנהגו מותר. הורי ר' אחא. בבא מן הדרך והיו רגליו קיהות עליו, שמותר להרחיצן במים. תני. אבל ומנודה שהיו מהלכין בדרך, מותרין בנעילת הסנדל. לכשיבואו אל העיר יחלוצו. וכן בתשעה באב וכן בתענית ציבור. תני. במקום שנהגו לשאול אבילים בשבת, שואלין. ובדרום שואלין. ר' הושעיא רובא אזל לחד אתר, וחזא אביליא בשובתא ושאל בון. אמר לון, אני איני יודע מנהג מקומכם. אלא שלום עליכם כמנהג מקומינו. ר' יוסי בי ר' חלפתא משבח בדר' מאיר קומי ציפוראי. אדם גדול, אדם קדוש, אדם צנוע. חד זמן חמא אביליאי בשובתא, ושאל בון. אמרו לו, זה דאת מתני שבחיה? אמר לון, מה עיסקיה?. אמרו לו, חמא אביליאי בשובתא ושאל בון. אמר לון, בעי אתון מידע מהו חיליה?. בא להודיעכם שאין **אבלות** בשבת. כהדא דכתיב [משלי י כב] ברכת ה' היא תעשיר, זו ברכת שבת. ולא יוסיף עצב עמה. **עצב** זו אבילות. כמה דתימא [שמואל ב יט ג] נעצב המלך על בנו:

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ב הלכה ח

מתני': וכשמת טבי עבדו, קיבל עליו תנחומין. אמרו לו, לא לימדתנו רבינו שאין מקבלין תנחומין על העבדים?. אמר להם, אין טבי עבדי כשאר העבדים. כשר היה: [דף כ עמוד א]

גמ': תנו, שאין מקבלין תנחומין על העבדים? הא בני חורים אחרים אף שאינם קרוביו מקבלין תנחומין עליהן?. כיני מתנייתה. אין עבד מקבל תנחומין על העבדים הקרובים שלו. תני, מעשה שמתה שפחתו של ר' אליעזר, ונכנסו תלמידיו לנחמו ולא קיבל. נכנס מפניהם לחצר, ונכנסו אחריו. לבית, ונכנסו אחריו. אמר להן. כמדומה הייתי שאתם נכוין בפושרין. ורואה אני שאי אתם נכוין אפילו ברותחין. והלא אמרו, אין מקבלין תנחומין על העבדים מפני שהעבדים כבהמה. ועוד ק"ו. אם על בני חורין אחרים שאינם קרובים אין מקבלין תנחומין, כל שכן על העבדים. אלא מי שמת עבדו או בהמתו אומר לו, המקום ימלא חסרונו. כד דמך *כשמת* ר' חייא בר אדא בר אחתיה דבר קפרא, קביל ר"ל תנחומים עליו, דהוה רביה. דתלמידיה דבר נשא, חביב עליה כבריה. עאל ואיפטר עליו *דרש* מאי דכתיב [שיר השירים ו ב] דודי ירד לגנו לערוגת הבושם לרעות בגנים? לא צורכה, אלא דודי ירד לגנו לרעות בגנים. דודי, זה הקדוש ברוך הוא. ירד לגנו, זה העולם. לערוגת הבושם, אילו ישראל. לרעות בגנים, אילו אומות העולם. וללקוט שושנים, אילו הצדיקים שמסלקן מביניהן. משלו משל למה הדבר דומה? למלך שהיה לו בן והיה חביב עליו ביותר. מה עשה המלך? נטע לו פרס. בשעה שהיה הבן עושה רצונו של אביו. היה מחזר בכל העולם כולו, ורואה אי זו נטיעה יפה בעולם ונוטעה בתוך פרדיו. ובשעה שהיה מכעיסו, היה מקצץ כל נטיעותיו. כך בשעה שישראל עושין רצונו של הקדוש ברוך הוא. מחזר בכל העולם כולו ורואה אי זה צדיק באומות העולם, ומביאו ומדבקו לישראל. כגון יתרו ורחב. ובשעה שהן מכעיסין אותו, היה מסלק הצדיקים שביניהן. דלמא. ר' חייא בר אבא וחבורתיה. ואית דאמרין ר' יוסי בי ר' חלפתא וחבורתיה. ואית דאמרין ר' עקיבה וחבורתיה. הוּו יתבין לעיי באוריתא *עמלים בתורה* תחות הדא תאינה, והוה מרא דתאינתא קריץ *משכים* ולקיט לה בכל יום. אמרין שמא הוא חושדינו, נחליף את מקומינו. למחר אתיא מרה דתאינתא גבון, אמר לון מריי. אף חדא מצוה דהויתן נהיגין ועבדין עמי מנעתונה מיני. אמרון ליה, אמרין, דלמא דאחשד לן. אמר, בצפרא דאתי אנא מודעא יתהון למה נהגתי כך, למחרת בבקר לא לקט, זרחה עליו החמה והתליעו תאינותיו. באותה שעה אמרו בעל התאנה יודע אימתי עונתה של תאינה ללקוט והוא לוקטה. כך הקדוש ברוך הוא יודע אימתי עונתן של צדיקים לסלק מן העולם, והוא מסלקן. כד דמך *כשמת* ר' בון בר ר' חייא, על ר' זעירא ואפטר *דרש* עליו. מאי דכתיב [קהלת ה יא] מתוקה שנת העובד אם מעט אם הרבה יאכל. ישן אין כתיב כאן, אלא אם מעט אם הרבה יאכל. למה היה רבי בון בר' חייא דומה? למלך ששכר פועלים הרבה. והיה שם פועל אחד שהיה חרוץ, והיה משתכר המלך במלאכתו יותר מדאי. מה עשה המלך? נטלו והיה מטייל עמו ארוכות וקצרות. לעיתותי ערב, באו אותם פועלים ליטול שכרן, ונתן לו שכרו עמהן משלם. והיו הפועלים מתרעמין ואומרים. אנו יגענו כל היום. וזה לא יגע אלא שתי שעות, ונתן לו שכרו עמנו משלם?. אמר להן המלך. יגע זה לשתי שעות, יותר ממה שלא יגעתם אתם כל היום כולו. כך,

יגע רבי בון בתורה לעשרים ושמונה שנה, מה שאין תלמיד וותיק יכול ללמוד למאה שנה. כד דמך *כשמת* ר' סימון בר זביד. עאל ר' ליא ואפטר *דרש* עילוי **ואמר**. ארבעה דברים תשמישו של עולם, וכולן אם אבדו יש להן חליפין. **דכתיב** [איוב כח א ב] כי יש לכסף מוצא, ומקום לזהב יזקו. ברזל מעפר יוקח, ואבן יצוק נחושה. **אלו** אם אבדו, יש להן חליפין. אבל ת"ח שמת מי מביא לנו חליפתו? מי מביא לנו תמורתו? **דכתיב** [שם יב כא] והחכמה מאין תמצא, ואי זה מקום בינה, ונעלמה מעיני כל חי. א"ר לוי. מה אם אחי יוסף על שמצאו מציאה יצא לבם. דכתיב [בראשית מב כח] ויצא לבם. אנו שאבדנו את ר' סימון בר זביד [דף כ עמוד ב] על אחת כמה וכמה. כד דמך *כשמת* ר' לוי בר סיסי, על אבוי דשמואל ואפטר *דרש* עילוי.

כתיב [קהלת יב יג] סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא. למה היה לוי בן סיסי דומה? למלך שהיה לו כרם, והיה בו מאה גפנים. והיו עושות כל שנה ושנה מאה חביות של יין. **יבשו חלקם ועמד** על חמשים, עמד על ארבעים, עמד על שלשים, עמד על עשרים, **עמד על עשר**, עמד על אחד, והיה עושה מאה חביות של יין. והיה אותו הגפן חביב עליו ככל הכרם כולו. כך היה רבי לוי בר סיסי חביב לפני הקדוש ברוך הוא, ככל בני האדם יחד. הדא הוא דכתיב [קהלת יב יג] כי זה כל האדם. כהנא הוה **עלם[צעיר]** סגין כד סליק להכא *כשעלה לארץ*. חמתיה חד בר פחין *פרחת*. א"ל **בלגלוג**, מה קלא בשמיא? *שרבי יוחנן המית אותו כשחשב שהוא לועג לו וכאשר הסבירו לו שכך מבנה פניו החיה אותו*. **א"ל, אמרו בשמים שגזר** דיניה דההוא גברא מיחתם. וכן הוות ליה. **ומדפגע** ביה, חמתיה חד חרן. א"ל מה קלא בשמיא? א"ל גזר דיניה דההוא גברא מיחתם. וכן הוות ליה. אמר, מה סליקית למה עליתי **לא"י**? מזכי **ללמוד תורה**, ואנא איחטי. מה סליקית למיקטלה האם עליתי כדי להרוג בני ארעא דישראל? ניזול וניחות לי חזרה **לבבל** מן הן דסליקית. אתא לגבי ר' יוחנן, א"ל. בר נש דאימיה מבסרא מבזה ליה. ואיתתיה דאבוהי אשת אביו מוקרא ליה *מכבדת אותו*. להן ייזול ליה? א"ל ייזול להן דמוקרין ליה ילך להיכן שמכבדים אותו. נחת ליה כהנא מן הן דסלק ירד כהנא למקום שממנו עלה. אתון אמרין ליה לר' יוחנן, הא נחית כהנא לבבל. אמר, מה הוה מיזל ליה **בלא** מיסב רשותא? אמרין ליה. ההוא מילתא דאמר לך, הוא הוה נטילת רשות דידיה. ר' זעירא כד סלק להכא, אזל אקיז דם. אזל בעי מיזבון לקנות חדא ליטרא דקופד *בשר* מן טבחא. א"ל, בכמה הדין ליטרתא? א"ל, בחמשין מניי וחד קורסם *ומכה אחת*. א"ל, סב לך שיתין. **ולא קביל עילוי. סב לך ע'**, ולא קביל עילוי. סב לך פ', סב לך צ', עד דמטא מאה ולא קביל עילוי. א"ל, עביד כמנהגך. **ברמשא** נחית לבית וועדא. אמר לון רבנן, מה ביש מנהגא דהכא, דלא אכיל בר נש ליטרא דקופד, עד דמחו ליה חד קורסם. אמרין ליה, ומה הוא דין **דעביר הכי**? אמר לון פלן טבחא. שלחון בעיי מייתתיה **לדינה**, ואשכחון ארוניה נפקא. **אמרו לו** ר' כל הכין **הקפדתה עליו**? א"ל, **ייתי** עליי דלא כעסית עילוי, **כי סברתי** דמנהגא כן. ר' יסא כד סליק להכא, אזל ספר. בעי מסחי באהן דימוסן דטיבריא. פגע ביה חד ליצן ויהב ליה **חד פורקדל מכה על צוארו**. א"ל **הליצן**. עד כדון עונקתיה *צואר* דההוא גברא רפיא רפוי וצריך לחזקו עם מכות. והוה ארכונא שופט קאים דאין ליסטים **אחד. וההוא ליצן אזל** קם גחיק כל קבליה **על מה שעשה לר יסא**. א"ל ארכונא **ללסטים**. מאן הוה עמך? תלה עינוי וחמא דהוא גחיק, **וחשב שצחק עליו**. א"ל, אהן דגחיק הוא הוה עמי. נסביה ודניה ואודי ליה על חד קטיל *רצח שביצע*. **כד**

הוא נפקין תרויהון טעינין תרתי כשורין קורות להיתלות עליהם. עבר ר' יסא מן מסחא. א"ל הליצן, ההוא עונקתא צוואר דהות רפיא רפוי, כבר שנצת התחזקה. עכשיו תוכל ללכת בצואר זקוף שנענשתי על שהכתי אותך. אמר רבי יסא, ביש גדא דההוא גברא. ולא כתיב [ישעי' כח כב] ועתה אל תתלוצצו, פן יחזקו מוסריכם. רבי פינחס ורבי ירמיה אמרו בשם רבי שמואל בר רב יצחק. קשה היא הליצנות. שתחילתה ייסורין, וסופן כלייה. תחילתה ייסורין דכתיב, ועתה אל תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם. וסופן כלייה דכתיב [ישעי' כח כב] כי כלה ונחרצה שמעתי מאת ה' צבאות על כל הארץ:

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ב הלכה ט

[דף כא עמוד א] מתני': חתן אם רוצה לקרות את שמע בלילה הראשון, קורא. רשב"ג אומר, לא כל הרוצה ליטול לו את השם יטול:

גמ': תני, כל דבר שהוא של צער. כגון הא דתנן, הגיעה יז בחשוון ולא ירדו גשמים, התחילו היחידים להתענות. כל הרוצה לעשות עצמו יחיד עושה. וכן כגון הא דתנן, מקום שנהגו לעשות מלאכה בי"ד עושין. מקום שנהגו שלא לעשות, אן עושים. ובכל מקום תלמידי חכמים אינם עושים. כל הרוצה לעשות עצמו תלמיד חכם עושה, ותבוא לו ברכה. וכל דבר שהוא של שבח, לא כל הרוצה לעשות עצמו יחיד עושה תלמיד חכם עושה. אלא אם כן מינו אותו פרנס על הציבור. תני. מעשרה תנאים שהתנה יהושע, שיהיו מסתלקין לצדדין מפני יתידות דרכים שהבוץ מתקשה ונעשה כיתדות ובשעה שהדרך בוצית והוא משתקע, אפילו בשדה שהיא מליאה כורכמין. א"ר אבהו מעשה בר"ג ור' יהושע שהיו בדרך, והיו מסתלקין לצדדין מפני יתידות דרכים. וראו את ר' יהודה בן פפוס שהחמיר על עצמו והיה משתקע ובא כנגדן. אמר ר"ג לר' יהושע, מי הוא זה שמראה עצמו באצבע כאילו שהוא חסיד? אמר לו יהודה בן פפוס הוא, שכל מעשיו לשום שמים. א"ל ולא כן תני, כל דבר שהוא של שבח, לא כל הרוצה לעשות עצמו יחיד עושה. תלמיד חכם עושה. אלא א"כ מינו אותו פרנס על הצבור? אמר ליה, והתני. כל דבר של צער, כל הרוצה לעשות עצמו יחיד עושה. ת"ח עושה, ותבוא עליו ברכה. א"ר זעירא. ובלחוד דלא יבזה חורנין שהוא נוהג בחסידות והם לו. דלמא מעשה שהיה. ר' יסא ור' שמואל בר רב יצחק הוו יתבין אכלין ישבו לאכול בחדא מן אילין כנישתא שבעלייתה באחד מבתי הכנסת בעליה. אתת עונתה דצלותא הגיעה זמן התפילה, וקם ר' שמואל בר רב יצחק מצלויא. א"ל ר' מיישא. לא כן אלפן רבי אם התחילו אין מפסיקין? ותני חזקיה. כל מי שהוא פטור מדבר ועושהו, נקרא הדיוט? א"ל. והא תנינן, חתן פטור מקרית שמע. ואעפ"כ תנינן, חתן אם רוצה לקרא קרית שמע קורא? א"ל, יכיל אנא פתר כר"ג. דר"ג אמר, איני שומע לכם לבטל ממני מלכות שמים:

הדרן עלך פרק היה קורא

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ג הלכה א

מתני': מי שמתו מוטל לפניו, פטור מקרית שמע, ומן התפילין. נושאי המיטה וחילופיהן וחילופי חילופיהן. את שלפני [דף כא עמוד ב] המיטה ואת של אחר המיטה. את שהמיטה צורך בהן, פטורין. ואת שאין המיטה צורך בהן, חייבין. אילו ואילו פטורין מן התפילה. קברו את המת וחזרו. אם יכולין להתחיל ולגמור עד שלא יגיעו לשורה, יתחילו. ואם לאו, לא יתחילו. העומדין בשורה. הפנימיין פטורין והחיצוניין חייבין. נשים ועבדים וקטנים פטורים מקרית שמע ומן התפילין וחייבין בתפילה ובמזוזה ובברכת המזון. בעל קרי מהרהר בלבו ואינו מברך לא לפניו ולא לאחריה ועל המזון מברך לאחריו ואינו מברך לפניו. ר' יהודה אומר מברך לפניו ולאחריה. היה עומד בתפילה ונזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק אלא יקצר. ירד לטבול אם יכול לעלות ולהתכסות ולקרות עד שלא תנץ החמה יעלה ויתכסה ויקרא. ואם לאו יתכסה במים ויקרא לא יתכסה לא במים הרעים ולא במי המשרה עד שיטיל לתוכן מים. וכמה ירחיק מהן ומן הצואה ד' אמות. זב שראה קרי ונדה שפלטה שכבת זרע והמשמשת שראתה נדה צריכין טבילה ור' יהודה פוטר:

גמ': תנן, מי שמתו מוטל לפניו, פטור מקרית שמע ומן התפילין. תני, אבל ביום הראשון אינו נותן תפילין. מיום השני הוא נותן תפילין, ואם באו פנים חדשות הוא חולצן כל שבעה, דברי ר' אליעזר. ר' יהושע אומר. בראשון ובשני אינו נותן תפילין. ביום השלישי הוא נותן תפילין. ואם באו פנים חדשות, אינו חולצן. והרי אם אפילו ביום השני אינו נותן תפילין, מי שמתו מוטל לפניו צריכה למימר שאינו מניח? אלא בגין דתנא הדא דפטור מק"ש, תנא הדא שפטור מתפילין. ר' זעירה ורב ירמיה אמרו בשם רב. הלכה כר' אליעזר בנתינה, שביום שני מניח. וכו' יהושע בחליצה, שאם באו פנים חדשות לא חולץ. ר' זעירא בעי. נתן ביום השני כרבי אליעזר. מהו שיעשה כרבי יהושע שלא לחלוץ? האם מה שאמר רבי יהושע שאינו חולץ, זה דווקא ביום השלישי. או שלרבי יהושע, מיום ראשון שמניח אינו חולץ. ואפילו ביום השני? אמר רבי יוסי ב"ר בון. וכיני. נותן ביום השני כר' אליעזר. ואינו חולץ כר' יהושע. אם כך, נימא הלכה כרבי אליעזר בהנחה. ואני אבין שאן הלכה כמותו בחליצה. ולמה צריך לאמר הלכה כרבי יהושע בהנחה? מכאן שביום שני מניח כרבי אליעזר. ואם באו פנים חדשות חולץ כרבי יהושע. [דף כב עמוד א] תנן, מי שמתו מוטל לפניו, פטור מקרית שמע ומן התפילין. מ"ט? א"ר בון. כתיב [דברים

טז ג] למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך. ימים **שאתה** עוסק בהן בחיים, ולא ימים **שאתה** עוסק בהן במתים. תני, אם רצה להחמיר על עצמו אין שומעין לו. למה? מפני כבודו של מת? או משום שאין לו מי שישא **משאו ויתעסק בקבורה?** מה נפיק מביניהן? היה לו מי שישא **משאו**. אין תימר מפני כבודו של מת, אסור. ואם תאמר מפני שאין לו מי שישא **משאו**, הרי יש לו מי שישא **משאו**, ומותר. והרי ביו"ט **אן עוסקים בקבורה**. והתני פטור מנטילת לולב. **מכאן שהאיסור משום כבוד המת**. תיפתר בחול המועד. והתני פטור מתקיעת שופר. אית לך מימר בחול **ולא** ביום טוב? א"ר חנינא. **אע"פ שביו"ט אינו עוסק בקבורה**, מכיון שהוא **טרוד מפני שהוא** זקוק להביא לו ארון ותכריכין. כיי דתנינן תמן, מחשיכין על התחום לפקח על עיסקי הכלה, ועל עיסקי המת, להביא לו ארון ותכריכין חלילים ומקוננות. כמי שהוא נושא משאו. מאימתי כופין את המיטות? משיצא המת מפתח החצר, דברי רבי אליעזר. ר' יהושע אומר, משיסתם הגולל. וכשמת ר"ג. כיון שיצא מפתח החצר, א"ר אליעזר לתלמידיו כפו את המיטות. וכשנסתם הגולל, א"ר יהושע כפו את המיטות. אמרו לו, כבר **כפינום** על פי הזקן. בערב שבת הוא זוקף את מיטתו, ובמוצאי שבת הוא כופן. תני, דרגש נזקפת ואינה נכפית. ר' שמעון בן אלעזר אומר, שומט [דף כב עמוד ב] קלבינטרין רצועות שלה ודיו. **אמר** ר' יוסה בשם ריב"ל, **הלכה** כר"ש בן אלעזר. **אמר** ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוסי. מיטה שניקליטיה מוטות ארוכים לכילה עולין ויורדין בה שניתן להסירם, שומטן **וכופה**. **ואם הם קבועים, מטה על צידה** ודיו. אי זו היא מיטה ואי זה הוא דרגש? א"ר ירמיה. כל שמסרגין על גופה *שהעור מתוח מעל הקרשים של המלבן של המיטה*, זו היא מיטה. וכל שאין מסרגין על גופה *שבקרשי המלבן באמצעם יש חורים*. ובכל חור לולאה. ואף בעור יש לולאות. והקלבינטרין שהוא חבל ארוך, נכנס בלולאה של הקרש ושל העור ומותחו. ואן לה רגלים כך ששני הצדדים שוים, זהו דרגש. והא תנינן המיטה **והערסה** משישופם בעור הדג. אם מסרג הוא על גופה, לאי זה דבר הוא שפה הרי כל הקרש **מכוסה**? א"ר אלעזר. תיפתר באילין ערסתא קיסרייתא *מטות שבקסריה* דאית להן נקבין **ואן העור מכסה את כל הקרש**. מניין לכפיית המיטה? **אמר** ר' קריספא בשם רבי יוחנן, **דכתיב** [איוב ב יג] וישבו אתו לארץ. על הארץ אין **כתיב** כאן, אלא וישבו אתו לארץ. דבר שהוא סמוך לארץ. מיכן שהיו ישנין על גבי מיטות כפופות. בר קפרא אמר. **משום**, איקונין אחת טובה היה לי בתוך ביתך, וגרמתני לכופפה. אף את כפה מיטתך. ואית דמפקין לישנא, **כיוון דניכפה איקונין**, כפה הסרסור. **שהיא המיטה שעליה נוצרו החיים**. ר' יונה ור' יוסי תרויהון **אמרי** בשם ר' שמעון בן לקיש. חד אמר, מפני מה הוא ישן במיטה כפויה? **שאם יהא נעור** בלילה, **יהיה נזכר** שהוא אבל. וחרנה אמר, מתוך שהוא ישן על מיטה כפויה הוא נוער בלילה ונזכר שהוא אבל. אבל לאוק, כל זמן שמתו מוטל לפניו אוכל אצל חבירו. ואם אין לו חבר, אוכל בבית אחר. ואם אין לו בית אחר, עושה מחיצה ואוכל. ואם אינו יכול לעשות מחיצה, הופך את פניו לכותל ואוכל. ולא מיסב, ולא אוכל כל צורכו, ולא שותה כל צורכו, ולא אוכל בשר, ולא שותה יין, ואין מזמנין עליו, ואם בירך אין עונין אחריו אמן, ואחרים שבירכו אין עונה אחריהם אמן. הדא דתימא, בחול. אבל בשבת. מיסב ואוכל, ואוכל בשר ושותה יין, ואוכל כל צרכו, ושותה כל צרכו, ומזמנים עליו, ואם בירך, עונין אחריו אמן. ואחרים שבירכו, עונה אחריהם אמן. אמר רשב"ג. הואיל והתרתני לו את

כל אלו, חייביהו בשאר כל המצות של תורה. אם חיי שעה התרתי לו, כ"ש חיי עולם. **אמר** ר' יודה בן פזי בשם רבי יהושע בן לוי. הלכה כרשב"ג. נמסר לרבים, אוכל בשר ושותה יין. נמסר לכתפים, כמי שנמסר לרבים. כד דמך *כשמת* ר' יסא, קביל רבי חייא בר ווא אביליו. ואייכלון **בסעודת הבראה** בשר ואשקיון חמר יין. כד דמך רבי חייא בר אבא. קביל רבי שמואל בר רב יצחק אביליו, ואייכלון **בסעודת הבראה** בשר ואשקיון חמר. כד דמך רבי שמואל בר רב יצחק. קביל רבי זעירא אביליו, ואייכלון טלופחין *עדשים* ולא **האכילם בשר**. מימר דהוא מנהגא *מכאן שזה רק מנהג*. **מקום שנהגו לאכול בשר יאכלו. מקום שנהגו שלא לאכול בשר אן אוכלים**. רבי זעירא מידמך *לפני שמת* פקיד **ואמר**, לא תקבלון עלי יומא דין אבילא **ורק למחר תעשו מזרחי** סעודת הבראה. **לפי שהיו רגילים להשתכר בלילה הראשון**. *שכתוב תנו שכר לאובד ויין למרי נפש* [דף כג עמוד א]. ר' יצחק בריה דרב הוה **סופר**. מטתיה אונס *שמת אחד ממשפחתו*. ועלין לגביה רבי מנא ורבי יודן **לנחמו**. והוה חמר טב, ואישתון סגין וגחכין *השתכרו וצחקו*. למחר אתון בעיין למיעל גביה *רצו לנחמו שוב*. **אמר להם**, רבנן. הכין בר נש עביד לחבריה? לא הוינן חסרין אתמול, אלא מיקום ומירקוד: תני, עשרה כוסות שותין בבית האבל. שנים לפני המזון, וחמשה בתוך המזון, וג' לאחר המזון. אילו שלשה של אחר המזון. אחד לברכת המזון, ואחד **לכבוד המנחמים שבאו לגמול** חסדים, ואחד לתנחומי האבלים. וכשמת ר"ג, הוסיפו עליהן עוד שלשה. א' לחזן הכנסת, וא' לראש הכנסת, וא' לר"ג. וכיון שראו ב"ד שהיו משתכרים והולכים, גזרו עליהן והחזירום **למקומן**. כהן מהו שיטמא לכבוד רבו **[י"א בטומאה דרבנן]? חמוי דר'** ינאי זעירא **דהוא הוה נמי רביה, מך. אתא שאל לר"י ואסר ליה**. שמע ר' אחא **ואמר**, יטמאו לו תלמידיו. ר' יוסי **כד דמך**, נטמאו לו תלמידיו ואכלו בשר ושתו יין. אמר לון ר' מנא. חדא מן תרתי לא פליט לכון *מאחד משני עבירות לא תנצלו*. אם אבילים אתם, למה אכלתם בשר ולמה שתיתם יין? ואם אין אתם מתאבלים, למה נטמאתם? מהו שיטמא כהן **לתלמוד** תורה? רבי יוסי הוה יתיב מתני, ועאל מיתא **לבית המדרש** *לחדר פנימי אחד והם למדו בחדר פנימי אחר, שהטומאה רק דרבנן משום סוף טומאה לצאת*. **וכוון שהסתפק בדבר**, מן דנפק *מי שיצא, לא א"ל כלום. ומן דיתיב, לא א"ל כלום*. רבי נחמיה בריה דרבי חייא בר אבא אמר. אבא לא הוה עבר תחות **כפיתיה** *שער דקיסרין* כשהיה מת בעיר משום דסוף טומאה לצאת שהיו עתידים להוציא את המת לקבורה דרך שם, *ויש אומרים שהיה ספק טומאה שם*. רבי אמי ר' חזקיה ר' כהן ור' יעקב בר אחא הוו מטיילין באילין פלטיותא דצפורי. הגיעו לכיפה *שהיה שם ספק טומאה*, ופירש ר' כהן. הגיעו למקום טהרה וחזר אצלן. אמר לון במאי עסקין? אמר רבי חזקיה לר' יעקב בר אחא, לא תימר ליה כלום. **ולא ידעין** אי משום דבאש ליה דפריש *כעס עליו על שפרש*, **דהוא סבר שמטמאין לתלמוד תורה**. ואי משום דהוה **סייסן** *וכחן*. תני. מטמא כהן ויוצא חוצה לארץ לדיני ממונות, ולדיני נפשות, ולקידוש החודש, ולעיבור שנה, ולהציל השדה מיד גוי. ואפילו [דף כג עמוד ב] ליתור *לתבוע אף שלא ברור שיזכה*, יוצא ועורר עליה, **וללמוד** תורה ולישא אשה. רבי יהודה אומר אם יש לו **מהיכן** ללמוד, אל יטמא. רבי יוסי אומר. אפילו יש לו **מהיכן** ללמוד תורה, יטמא. שלא מכל אדם זוכה ללמוד. אמרו עליו על יוסף הכהן שהיה מטמא ויוצא אחר רבו **לצידון**. אבל **חכמים** אמרו, אל יצא כהן **לחו"ל** אלא א"כ הבטיחו לו אשה, **אבל לא יצא כדי לחפש אשה**. מהו שיטמא כהן לנשיאת כפים? מגבילה אחוי דר'

אבא בר כהן אמר קומי רבי יוסי בשם ר' אחא. מיטמא כהן לנשיאת כפים. שמע ר' אחא ואמר. אנא לא אמרית ליה כלום. חזר ואמר, דילמא לא שמע מיני, אלא כהא. דאמר ר' יודא בן פזי בשם רבי אלעזר. כל כהן שהוא עומד בבית הכנסת ואינו נושא את כפיו, עובר בעשה. וסבר מימר, שמצות עשה דוחה למצות לא תעשה. אבל אנא לא אמרית ליה כלום. דבאמת אן כאן עשה דוחה לא תעשה שאינם כאחד. שלא התירו אלא כגון כלאים בציצית שבזמן שלובש כלאים גם מקיים מצוות לבישת ציצית או מילה בצרעת שכשחותך את הצרעת גם מקיים מצוות מילה. אבל כאן קדם נטמא ורק אחר כך נושא כפיו. אייתוניה ואנא אלקוניה על ששיקר בשמי: רבי אבהו הוה יתיב מתני בכנישתא בחדא מדרתה בחדר אחד בקיסרין. והוה תמן מיתא בחדר אחר, שסוף טומאה לצאת דרך בית הכנסת. אתת ענתא דנשיאת כפים, ולא שאלון ליה. אתת ענתא דמיכלא ושאלון ליה האם מותר לעבור דרך בית הכנסת לביתם כדי לאכול. אמר לון. על נשיאת כפים לא שאלתון לי, ולמיכלא שאלתון לי? כיון דשמעו כן, הוה כל חד וחד שמיט גרמיה וערק מבושה. אמר רבי ינאי, מטמא כהן לראות את המלך. כד סליק דוקליטיינוס מלכא להכא, חמון ראו לר' חייא בר אבא מיפסע על קברים דצור בגין מחמוניה. ר' חזקיה ור' ירמיה אמרו בשם ר' יוחנן, מצוה לראות גדולי המלכות. לכשתבוא מלכות בית דוד, יהא יודע להפריש בין מלכות למלכות. מהו שיטמא כהן לכבוד הנשיא? כד דמך רבי יודן נשיאה. אכריז רבי ינאי ואמר אין כהונה היום. כד דמך רבי יודא נשיאה, בר בריה דרבי יודה נשיאה. דחף רבי חייא בר אבא לרבי זעירא שהיה כהן בכנישתא דגופנא דציפורין, וסאביה. כד דמכת נהוראי, אחתיה דר' יהודא נשיאה. שלח רבי חנינא בתר רבי מנא שהיה כהן שיבא ויטמא לכבוד הנשיא, דאחות מלך כמלך. ולא סליק. א"ל. מלך מטמאים לו בחיו כדי לכבדו. אחות מלך אן מטמאים לה בחייה כדי לכבדה. אם בחייהו אן מטמאין להוין כדי לכבדו, כ"ש במיתתן. אמר רבי נסא. אף על פי כן צריך להטמא להן במיתתן עשו אותן כמת מצוה. מהו שיטמא כהן לכבוד אביו ואמו בחייהם? רבי יסא שמע דאתת אימיה לבוצרה. אתא שאל לרבי יוחנן מהו לצאת? א"ל אם אתה חושש לאמך מפני סכנת דרכים, צא. אי משום כיבוד אב ואם, איני יודע. אטרח עליו. אמר לו. אם גמרת לצאת, תבוא בשלום. אמר רבי שמואל ב"ר יצחק. עוד [דף כד עמוד א] היא צריכה בירור האם מותר לצאת משום כבוד הורים. שלא התיר רבי יוחנן אלא בגלל שהפציר בו הרבה. שמע רבי אלעזר ואמר, אין רשות גדולה מזו. מהו שיטמא כהן לכבוד הרבים? תני. היו שם שתי דרכים מתאימות. אחת רחוקה וטהורה, ואחת קרובה וטמאה. אם היו הרבים הולכין ברחוקה, הולך ברחוקה. אם לאו, הולך בקרובה מפני כבוד הרבים, עד כדון בטומאה של דבריהם כטומאת ארץ העמים ושדה פרס. האם אפילו טומאה שהיא מדברי תורה יכול להטמא? מן מה דאמר ר' זעירא. גדול כבוד הרבים, שהוא דוחה מצוה בלא תעשה שעה אחת. הדא אמרה, אפילו בטומאה שהיא מדבר תורה. ר' יונה ור' יוסי גליליא אמרו בשם רבי יסא בר חנינא. אין שואלין הלכה לפני מיטתו של מת. והא רבי יוחנן שאל לר' ינאי קומי ערסיה דר' שמואל בן יוצדק. הקדיש עולתו לבדק הבית. האם יש התפסה לבדק הבית בדבר שכבר קדוש למזבח? והוא מגיב ליה. נימר אולי כד הוה רחיק ארבע אמות, או כד הוון מסקין ליה לסדרה שער של בית העלמין והיתה חומה מפרידה. והא ר' ירמיה שאל לר' זעירא קומי ערסיה דר' שמואל בר רב יצחק?

נימר *אולי* כד הוה רחיק הוה מגיב ליה, כד הוה קריב לא הוה מגיב ליה. תני, הכתפים אסורין בנעילת הסנדל. שמא יפסוק סנדלו של אחד מהן, ונמצא מתעכב מן המצוה. רבי זעירא שרע *נפל* בדיבורא בהספדים, אתון בעיין מיזקפניה, ואשכחניה איעני *חלוש* ולא מסוגל לעמוד. אמרו ליה מהו כן? אמר לון. **כיוון שעסקנו במספד הרהרתי בדברים ונחלשתי. לכן קרה לי מה שקרה, על שם [קהלת ז ב] והחי יתן אל לבו**

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ג הלכה ב

מתני': קברו את המת וחזרו. אם יכולין להתחיל ולגמור עד שלא יגיעו לשורה, יתחילו. ואם לאו, לא יתחילו. העומדים בשורה. הפנימים פטורין, החיצונים חייבין:

גמ': תני. אין מוציאין את המת סמוך לקרית שמע אלא א"כ הקדימו שעה אחת, או אם אחרו שעה אחת כדי שיקראו ויתפללו. והא תנינן קברו את המת וחזרו אם יכולים לקרותה וכ"ו. **משמע שהוציאו את המת סמוך לזמן קריאת שמע? תיפתר באילין דהוון סברין דאית ביה עונה יש זמן ויספיקו לקבור קדם שיעבור זמנה ולית ביה עונה.** [דף כד עמוד ב] תני. **המספיד** וכל העוסקין בהספד מפסיקין לק"ש, ואין מפסיקין לתפילה. מעשה היה והפסיקו רבותינו לקרית שמע ולתפילה. והא תנינן, אם יכולין להתחיל ולגמור עד שלא יגיעו לשורה שבה מספידים יתחילו. ואם לאו, לא יתחילו. **משמע שבהספד פטורים מקריאת שמע אז למה מפסיקין?** מתניתא שפטורים מק"ש ביום הראשון, ומה דתני שמפסיקים ביום השני. א"ר שמואל בר אבדומא. זה שהוא נכנס לבית הכנסת ומצאן עומדין ומתפללין, אם יודע שהוא מתחיל וגומר עד שלא יתחיל שליח ציבור כדי לענות אחריו אמן יתפלל. ואם לאו אל יתפלל. באיזה אמן אמרו? תרין אמוראין. חד אמר באמן של האל הקדוש. וחד אמר באמן של שומע תפילה. א"ר פינחס, לא פליגי. מאן דאמר באמן של האל הקדוש, בשבת. ומאן דאמר בשומע תפילה, בחול. **תנן, העומדים בשורה. הפנימים פטורין, החיצונים חייבין.** תני ר' יודה אומר. היו כולם שורה אחת. העומדין משום כבוד עצמן, שאינם ממכירי המת אלא ראו ליה והצטרפו כדי ללוות את המת, **חייבים. משום האבל פטורין.** ירדו לספד. הרואין פנים פטורין. ושאינן רואין פנים חייבין. הוי הדא דתנינן **העומדים בשורה, הפנימים פטורין והחיצונים חייבים. כמשנה ראשונה שהמנחמים היו עומדים והאבלים עוברים. וגם הדא דתני,** העומדים משום כבוד חייבין משום אבל פטורין, **כמשנה ראשונה. והא דתנינן תמן גבי כהן גדול, וכשהוא מנחם את אחרים דרך כל העם עוברין זה אחר זה, והממונה ממצעו בינו לבין העם. כמשנה אחרונה שהתקינו שהאבל עומד והמנחמים עוברים.** [דף כה עמוד א] דא"ר חנינא. בראשונה היו משפחות עומדות ואבלים עוברין. משרבה תחרות בציפורין. התקין ר"י בן חלפתא, שיהו המשפחות עוברות והאבלים עומדים. א"ר שמעון דתוספתא, חזרו הדברים ליושן

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ג הלכה ג

מתני': נשים ועבדים וקטנים פטורין מק"ש ומן התפילין. וחייבין בתפלה ובמזוזה ובבה"מ:

גמ': נשים מניין? [דברים יא ט] **דכתיב** ולמדתם אותם את בניכם. את בניכם ולא את בנותיכם. עבדים מניין? שנאמר [שם ו ד] שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. את שאין לו אדון אלא הקדוש ברוך הוא. יצא העבד שיש לו אדון אחר. קטנים מניין? **דכתיב** [שמות יג ט] למען תהיה תורת ה' בפיך. בשעה שהוא תדיר בה **וקטן אינו תדיר, שאינו יודע לשמר את גופו**. וחייבין בתפילה. כדי שיהא כל אחד ואחד מבקש רחמים על עצמו. ובמזוזה. **דכתיב** [דברים ו ט] וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך. וברכת המזון **דכתיב** [שם ח י] ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך. תמן תנינן. כל מצות עשה שהזמן גרמא אנשים חייבים והנשים פטורות. וכל מ"ע שלא הזמן גרמא, אחד אנשים ואחד נשים חייבין. אי זהו מצות עשה שהזמן גרמא? כגון סוכה, לולב, שופר, ותפילין. ואי זו היא מצות עשה שאין הזמן גרמא? כגון אבידה, ושילוח הקן, מעקה, וציצית. ר' שמעון פוטר את הנשים ממצות ציצית, שהיא מצות עשה שהזמן גרמא [דף כה עמוד ב] שהרי כסות לילה פטור מן הציצית. א"ר לייא. טעמון דרבנן **שמחייבים נשים בציצית**, שכן אם היתה **כסות אחת** מיוחדת לו ליום וללילה, שהיא חייבת בציצית **אפילו בלילה. משמע שלא הלילה הוא הסיבה לפטור אלא סוג הבגד**. תני. כל מצות שאדם **כבר יצא ופטור**, מוציא את הרבים ידי חובתן. חוץ מברכת המזון. והא **תנינן כל שאינו מחוייב בדבר**, אין מוציא את הרבים ידי חובתן. הא אם היה **מחוייב, אפילו אם יצא מוציא? אפילו ברכת המזון**. א"ר לייא. שנייא היא ברכת המזון **דכתיב** בה [דברים ח י] ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך. מי שאכל הוא יברך. ר' יוסי ור' יודא בן פזי הוו מתיבין. אמרו, לא מסתברא **שבק"ש אם יצא לא יוציא אחרים? שכתוב ושיננתם, שצריך** שיהא כל אחד ואחד משנן בפיו. לא מסתברא **שבתפילה, אם יצא לא יוציא אחרים? כדי** שיהא כל אחד ואחד מבקש רחמים על עצמו. מה בין סוכה ומה בין לולב? סוכה אינה טעונה ברכה אלא לילי י"ט הראשון בלבד. לולב טעון ברכה כל שבעה. ר' יוסי ור' אחא הוו יתבין אמרין. מה בין סוכה ומה בין לולב? סוכה נוהגת בלילות ובימים, **ולכן די ברכה אחת**. לולב אינו נוהג אלא ביום. **וכיוון שהלילות מפסיקים, מברך כל יום**. התיב רבי יעקב **דרומאה**. הרי תלמוד תורה נוהג בלילות כבימים **ומברכין בכל יום? מיי כדון? סוכה אי** איפשר לה ליבטל **שאף לישון חייב בסוכה. ת"ת אי אפשר** לו שלא ליבטל. **שהרי חייב לישון ובטל מהתורה**. תני. אבל אמרו אשה מברכת לבעלה ועבד מברך לרבו וקטן לאביו. לא כן א"ר אחא בשם ר' יוסי בי ר' נהוראי. כל שאמרו בקטן כדי לחנכו. **ואך מוציא את אביו? תיפטר בעונה** אחריהן. כיי דתנינן תמן. מי שהיה עבד או אשה או קטן מקרין אותו [דף כו עמוד א] עונה אחריהן מה שהן אומרין. ותהא לו מאירה. אבל אמרו תבוא מאירה לבן עשרים שצריך לבן עשר. **שהיה לו ללמוד ולא למד**.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ג הלכה ד

מתני': בעל קרי מהרהר בלבו. ואינו מברך לא לפניה ולא לאחריה. ועל המזון מברך לאחריה ואינו מברך לפניה. ר' יהודה אומר מברך לפניה ולאחריה:

גמ': תנו, בעל קרי מהרהר בלבו. ואינו מברך לא לפניה ולא לאחריה. מהו מהרהר? ברכות. אבל קרית שמע מוציא בפיו שהיא מדאורייתא. מתניתא במקום שאין מים. אבל במקום שיש מים לא יקרא עד שיטבול. וכר' מאיר דתני. בעל קרי שאין לו מים לטבול, הרי זה קורא את שמע ואינו משמיע לאזנו ואינו מברך לא לפניה ולא לאחריה אבל מהרהר בליבו דברי ר' מאיר. וחכמים אומרים. קורא את שמע ומשמיע לאזניו, ומברך לפניה ולאחריה. עזרא תקן טבילה בארבעים סאה לבעלי קריין. ולחולה די שיפלו עליו תשעה קבין. תני, בעל קרי חולה שנפלו עליו תשעת קבין מים, וטהור שנפלו על ראשו ועל רובו שלשה לוגין מים שאובים. אף שזה משמונה עשר דברים שגזרו עליהם טומאה. מכל מקום, טהר לעצמו ויכול להתפלל וללמוד לבדו. אבל אינו מוציא את הרבים ידי חובתן עד שיבא בארבעים סאה. ר' יהודה אומר ארבעים סאה מ"מ אפילו לחולה. ר' יעקב בר אחא ור' יסא אמרו בשם רבי יהושע בן לוי. מה שעזרא תיקן טבילה לבעלי קרי, זה רק כשראה קרי מתשמיש המיטה. רב הונא אמר ואפילו ראה את עצמו ניאות בחלום. הוון בעיין מימר, ובלבד מאשה. ר' יונה ור' יוסי תרויהוין אמרין, ואפילו מדבר אחר. תמן תנינן. יום הכיפורים אסור באכילה ושתייה וברחיצה וסיכה ובנעילת הסנדל ובתשמיש המיטה ותני עלה, בעלי קריין טובלין כדרכן בצינעה ביום הכיפורים. ולית הדא פליגא על ר' יהושע בן לוי? דר' יהושע בן לוי אמר, אין קרי אלא מתשמיש המיטה. והרי ביוה"כ אן תשמיש המיטה. פתר לה בששימש מיטתו מבעוד יום ושכח ולא טבל. והתני, מעשה בר' יוסה בן חלפתא שראו אותו טובל בצינעה ביום הכיפורים [דף כו עמוד ב] אית לך מימר על אותו הגוף הקדוש בשוכח? מה ראה עזרא לתקן טבילה זו? א"ר יעקב בר אבון. כל עצמן לא התקינו את הטבילה הזאת מפני טומאה, שאן דברי תורה מקבלים טמאה. אלא שלא יהו ישראל מצוין אצל נשותיהן כתרנגולין הללו. משמש מיטתו ועולה ויורד ואוכל. ר' חנינא הוה עבר על תרעי דימוסין וראה אנשים שמחכים לפתיחת המרחץ בקריצתא בהשכמה ואמר מה טובלי שחרית עושין פה? ייזלון ויתנון ילכו ללמוד שכבר ביטלו את הצורך בטבילה. ולהן שאינם תלמידי חכמים שבאו בצפרא לטבול לקרית שמע הוה אמר, מאן דאית ליה עבידא ייזול ועבד, שכבר ביטלו את הצורך בטבילה. מהו להרהר בבית הכסא? חזקיה אמר מותר. ר' יסא אמר אסור. א"ר זעירא. כל סברא חזקה דהוה לי, תמן סבירתיה. א"ר אלעזר בר שמעון. כל ההוא סברא קשיא בהלכות דטבול יום, תמן סבירתיה. אמר ר' אחא בשם תנחום בירבי חייא. ביומוי דר' יהושע בן לוי ביקשו לעקור את הטבילה הזאת. מפני נשי הגליל, שהיו נעקרות מפני הצינה. שהבעלים פרשו מהם, כדי שלא יצטרכו לטבול בקור. אמר להן רבי יהושע בן לוי. דבר שהוא גודר את ישראל מן העבירה, אתם מבקשים לעקור אותו? מהו גודר ישראל מן העבירה? מעשה בשומר כרמים אחד שבא להיזקק עם אשת איש. עד שהן מתקינין להן מקום היכן הן טובלין, עברו העוברין והשבין ובטלה העבירה. מעשה באחד שבא להיזקק עם שפחתו

של רבי. אמרה לו. אם אין גבירתי טובלת לקרי, אף אני לא הייתי טובלת לקרי. אבל כיוון שגברתי טובלת לקרי, אף אני איני משמשת עד שאמצע מקום להיות טובלת בו אחר תשמיש. א"ל ולא כבהמה את? אמרה לו ולא שמעת בבא על הבהמה שהוא נסקל? שנאמר [שמות כב יח] כל שוכב עם בהמה מות יומת. רבי חייא בר ווה אמר. כל עצמן לא התקינו את הטבילה הזאת אלא מפני תלמוד. שאם אתה אומר לו שהוא מותר. אף הוא אומר אני אלך ואעשה צרכי, אחר כך אשנה כל צורכי, ומתעיף ומתבטל מלימוד. ומתוך שאתה אומר אסור, הוא בא ושונה כל צרכו. תמן אמרין, אפילו לשמוע דברי תורה אסור. מאי טעמא? א"ר יודה בר טיטם אמר ר' אחא בשם ר' אלעזר. כבתחילה שנאמר [שם יט יא] והיו נכונים ליום השלישי, אל תגשו אל אשה. ושם רק שמעו. תני. זבין זבות נדות ויולדות, קורין בתורה ושונים מדרש והלכות והגדות. ובעל קרי אסור בכלן. ר' אבא בר אחא אמר בשם רבי, שונה הלכות פסוקות ואינו שונה הגדות. תני בשם ר' יוסי, שונה הלכות רגילות שלא יבא לעיון. ובלבד שלא יציע את המשנה. אית דבעי מימר, ובלבד שלא יזכיר אזכרות. ר' זעירא בעי קומוי ר' יסא. לית רבי פשט בי לימדתה אותי כשרבי בין פירקיא בליליא אחר תשמיש, אף שלא הספקתה לטבול? א"ל, אין אני מקפיד על טבילה זו. ר' חייא בר אבא פשט למד עם ר' נחמיה בריה פירקיה בליליא. בההוא צפרא, הוה מה שהזכרנו קדם דאמר לההן שבאו בצפרא לטבול לקרית שמע, מה דאית ליה עבידא ייזיל ויעביד שביטלו את הטבילה הזו. מעשה באחד שעמד לקרות בתורה בנציבין. כיון שהגיע להזכרה התחיל מגמגם בה. אמר לו ר' יהודה בן בתירה. פתח פיך ויאירו דבריך, שאין דברי תורה מקבלין טומאה. א"ר יעקב בר אחא. נהגין תמן כר' אלעי בראשית הגז. וכר' יאשיה בכלאי הכרם. וכר' יהודה בן בתירה בבעלי קריין. כרבי אלעי בראשית הגז דתניא. ר' אלעי אומר, אין ראשית הגז אלא בארץ. כר' יאשיה בכלאים דתניא. ר' יאשיה אומר. לעולם אינו חייב, עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפלת יד. כר' יהודה בן בתירה בבעלי קריין דתניא. ר' יהודה אומר, אין דברי תורה מקבלין טומאה. ר' יוסי בר חלפתא הוה אתי בסימטא בליליא, והוה חמר מנהיג חמורים מהלך בתריה עד חד בית שיח בור מים. א"ל ההוא גברא בעי מסחי לטבול. א"ל לא תסכן נפשך. א"ל מן נדה ומן אשת איש ההוא גברא בעי למיסחי. א"ל אפילו כן לא תסכן בנפשך. כיון דלא שמע ליה א"ל. ייחות ההוא גברא ולא יסוק, וכן הוות ליה. ר' יוסי בן יוסי הוה אתי [דף כז עמוד א] באילפא ספינה חמא חד קטר גרמיה בחבלא מיחות ומיסחי ראה אחד שקשר חבל לספינה ולעצמו כדי לטבול בים. א"ל לא תסכן בנפשך. א"ל מיכל בעינא אני רוצה להטהר כדי לאכול. א"ל אכיל. א"ל ההוא גברא בעי מישתה. א"ל שתי. כיון דמטון לנמל, א"ל. תמן לא שרית לך אלא בגין סכנתא דנפשא. ברם הכא, אסור לההוא גברא למיטעם כלום עד שעתא דיסחי. א"ר ינאי. שמעתי שיש שמקילין בה, ויש שמחמירין בה. וכל המחמיר בה מאריך ימים בטובה. יש מקילין בה לרחוץ במים שאובין. ויש מחמירין בה לטבול במים חיים י"א שהכוונה

למקווה ולא מעין.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ג הלכה ה

מתני': היה עומד בתפילה ונזכר שהוא בעל קרי. לא יפסיק אלא יקצר. ירד לטבול. אם יכול לעלות להתכסות ולקררות עד שלא תנץ החמה, יעלה ויתכסה ויקרא. ואם לאו, יתכסה במים ויקרא. אבל לא יתכסה לא במים הרעים, ולא במי המשרה. עד שיטיל לתוכן מים. וכמה ירחיק מהם ומן הצואה? ארבע אמות:

גמ': תנן, היה עומד בתפילה ונזכר שהוא בעל קרי. לא יפסיק אלא יקצר. מתניתא ברבים, אבל בינו לבין עצמו יפסיק. וכר"מ. ברם כר' יהודה, אפילו בינו לבין עצמו אינו מפסיק. כשאין לו מים לטבול. אבל יש לו מים לטבול ויכול היה לטבול ולא טבל, אף ר' יהודה מודה שהוא מפסיק. חולה ששימש מיטתו. אמר רבי אמי. אם הוא גרם לעצמו, לא הקלו לו שיתפלל בלא שיטבול ואפילו אם יכול לחלות ולמות בגלל הטבילה. ואם באונס, אין מטריחים עליו ומתפלל. רבי חגי אמר בשם רבי אבא בר זבדי. בין כך ובין כך אין מטריחים עליו. חולה מרגיל שבא על אשה צריך תשעה קבין. בריא מרגיל צריך ארבעים סאה. חולה מאונס אין מטריחים עליו. בריא מאונס צריך תשעה קבין. אמר רבי זבדי בריה דרבי יעקב בר זבדי בשם רבי יונה. עיר שמעיינה רחוק. הרי זה קורא את שמע, ויורד וטובל ועולה ומתפלל. אם הוא אדם מסוים שמתביש לטבול בבקר, עשו אותו כמעין רחוק: פיסקא. ואם לאו יתכסה במים ויקרא: **מתניתין** בעכורים. אבל בצלולין אסור שרואה את הערוה. ואם הוא יכול לעכור ברגליו, יעכור. תני. מרחיקים מצואת אדם ארבע אמות. ומצואת כלבים ארבע אמות בשעה שהוא נותן לעורות. אמר רבי ירמיה בשם ר"ז. נבילה שנסרחה צריך להרחיק ממנה ד' אמות. אמר רבי אבינא, ומתניתין אמרה כן דתנן. וכמה ירחיק מהם ומן הצואה? ארבע אמות. משמע שלא רק מצואת כלבים מרחיק אלא מכל מה שריחו רע. אמר רבי אמי אמר רבי שמאי. אן זו ראייה. תפטר אפשר להסביר שמדובר במשרה של כובסין שחלק מהבגדים מלוכלכים בצואה. א"ל ר' מנא [דף כז עמוד ב] אם במשרה של כובסין, הא תנינן לא במים הרעים ולא במי המשרה? משמע שמדובר בשני סוגי מים, מים רעים שבכללם מי משרת כובסים, וגם במי שרית פישתן: תני, קטן שהוא יכול לאכול כזית דגן פורשים מצואתו וממימי רגליו ד' אמות. ואם אינו יכול לאכול כזית דגן, אין פורשים לא מצואתו ולא ממימי רגליו ד"א. בעון קומי רבי אבהו. מפני מה פורשים מצואתו וממימי רגליו ארבע אמות? אמר לון, מפני שמחשבותיו רעות. אמרין ליה, ולא קטן הוא? אמר לון. ולא כתיב [בראשית ח כא] כי יצר לב האדם רע מנעוריו? א"ר יודן, מנערו כתיב. משעה שהוא ננער ויוצא לעולם. ר' יוסי בר חנינא אמר, מרחיקין מגללי בהמה ארבע אמות. רבי שמואל בר רב יצחק אמר, ברכים, ובלבד בשל חמור. ר' חייא בר אבא אמר, בבא מן הדרך. לוי אמר מרחיקין מצואת חזיר ארבע אמות, ותני כן. מרחיקין מצואת חזיר ארבע אמות. ומצואת הנמייה ארבע אמות. ומצואת התרנגולין ארבע אמות. אמר ר' יוסי בר אבון בשם ר' חונא, ובלבד באדומים. תני, מרחיקין מריח רע ארבע אמות. א"ר אמי, מסוף ריח רע ארבע אמות. הדא דאמר, לאחריו. אבל לפניו, עד מקום שעניו רואות אותו. כהדא דר' לייא וחבריא הוו יתבין קומי פונדקיא ברמשא ישובו בפונק בלילה. והיה המקום מטונף אך לא ראו בחשך. אמרין

מהו מימר מיליא דאוריתא? אמר לון, מכיון דאילו הוה ביממא הוינן חמיין מה קומינן, אף כדון אסור. תני, גרף. אחד של ריעי ואחד של מים ואפילו ריק, צריך להרחיק ממנו ארבע אמות. ושלפני המטה ששימוש ארעי. נתן לתוכו מים כל שהוא, יקרא. ואם לאו, אל יקרא. ר' זכאי אמר. נתן לתוכו רביעית מים יקרא. ואם לאו אל יקרא. ומהו כדי רביעית? רביעית לתוך כל רביעית של מי רגלים? או שאחד כלי קטן ואחד כלי גדול די ברביעית אחת. רשב"ג אומר. גרף של אחר המיטה יקרא, שהמיטה מפסיקה. ושלפני המיטה לא יקרא. ר"ש בן אלעזר אומר. אפילו טריקלין עשר על עשר לא יקרא עד שיכסנו, או עד שיניחנו תחת המיטה. ר' יעקב בר אחא אמר בשם ר' חייא בר ווא. הורי ר' חנינה מהעיר תרתיה כהדא דרבי שמעון בן אלעזר. רבי בנימין בר יפת אמר בשם ר' יוחנן. צואה כל שהוא, מבטלה ברוק. ר' זעירא ור' יעקב בר זבדי הוו יתבין. חמון צואתה. קם ר' יעקב בר זבדי רקק עלה. א"ל ר' זעירא. יריקה מועילה רק עד שיבלע הרוק, וזה מועיל לזמן קצר כמו מן ימא לטיגנא. תיבה שהיא מליאה ספרי תורה. נותנה מתחת המיטה למראשות המיטה, ואינו נותנה מרגלות המיטה. אמר ר' אבון בשם רבי חונא, והוא שתהא המיטה גבוה עשרה טפחים. ובלבד שלא יהו חבלי המיטה נוגעין בתיבה. הורי ר' יסא במקומיה דרבי שמואל בר רב יצחק, כהדא דר' חונא. לא ישמש אדם מיטתו וספר תורה עמו בבית. אמר ר' ירמיה בשם ר' אבהו. אם היה כרוך במפה, או שהיה נתון בחלון שהוא גבוה עשרה טפחים, מותר. אמר רבי יהושע בן לוי. עושה לו [דף כח עמוד א] כיליון כילה כאהל למחיצה. לא ישב אדם על גבי ספסל שספר תורה נתון עליו. מעשה בר' אלעזר שהיה יושב על גבי ספסל שספר תורה נתון עליו, והרתיע מלפניו כמרתיע מלפני הנחש. אם היה נתון ע"ג דבר אחר מותר. עד היכן צריך הס"ת להיות מוגבה ממקום הישיבה? אמר ר' אבא בשם ר' חונא טפח. ר' ירמיה אמר בשם ר' זעירא, אפילו כל שהוא. דיסקיה שק שהיא מליאה ספרים, או שהיו בתוכה עצמות המת. הרי זה מפשילן מאחוריו ורוכב. תפילין. תולה אותן מראשות המיטה, ואינו תולה אותם מרגלות המיטה. ר' שמואל ר' אבהו ור' אלעזר אמרו בשם ר' חנינא. רבי היה תולה את התפילין במראשות המיטה. ר' חזקיה אמר בשם ר' אבהו, ובלבד דלא יעביד כהדין דייקלרא ^ס שתולה ברצועות. אלא תפילין מלמעלן ורצועות מלמטן. תנא ר' חלפתא בן שאול. העוטש בתפילתו סימן רע לו. הדא דאת אמר מלמטה. אבל מלמעלה לא. אתיא כדאמר ר' חנינא. דאמר ר' חנינא. אני ראיתי את רבי מפקק ומעטש ונותן ידיו על פיו, אבל לא רוקק. ר' יוחנן אמר, אפילו רוקק כדי שיהא כוסו פיו נקי ויהיה פנוי לתפילה. לפניו אסור, לאחוריו מותר. לימינו אסור, לשמאלו מותר. הדא הוא דכתיב [תהילים צא ז] יפול מצדך אלף. כל עמא מודיי בההין דרקק לתוך איצטלה דהוא מותר. ר' יהושע בן לוי אמר. הרוקק בבית הכנסת, כרוקק בבבת עינו. שנאמר, והיו עני וליבי שם כל הימים. ר' יונה רקק ושייף. ר' ירמיה ור' שמואל בר חלפתא אמרו בשם ר' אדא בר אחוה. המתפלל אל ירוק, עד שיהלך ארבע אמות. א"ר יוסי בי רבי אבון. וכן הרוקק, אל יתפלל עד שיהלך ארבע אמות, תני המתפלל אל יטיל את המים עד שיהלך ארבע אמות. וכן המטיל מים אל יתפלל עד שיהלך ארבע אמות. א"ר יעקב בר אחא. לא סוף דבר עד שיהלך ארבע אמות, אלא אפילו שהא כדי הילוך ארבע אמות. א"ר אמי. אם אומר אתה שאסור להתפלל

עד שיהלך ארבע אמות ממקום שהטילו בו מי רגלים, אז כל מקום יהא אסור. שאני אומר אחר בא והטיל שם. אמר רבי אבא בשם רב, אסור להתפלל כנגד צואה עד שתיבש כעצם. כנגד מים כל זמן שהן מטפחין. גניבא אמר. מים, כל זמן שרישומן ניכר. שמואל אמר, צואה עד שיקרמו פניה. וכן אמר שמעון בר ווא בשם ר' יוחנן, עד שיקרמו פניה. ר' ירמיה ור' זעירא אמרו בשם רב. צואה אפילו קשה כעצם אסורה. אמר חזקיה. ר' אבא מחמיר במים יותר מן הצואה. א"ל ר' מנא. האם התכוונתה שמה שאמר רב שצואה עד שתיבש כעצם, קל מן הדא דגניבא דאמר מים כל זמן שרישומן ניכר? א"ל לא מגניבה, אלא מדרב. דאמר אפילו קשה כעצם אסורה. הא יבשה כעצם אף שממשה קיים מותר לקרא כנגדה. ואילו במים אף שאין ממשם קיים שהרי נבלעו אסור:

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ג הלכה ו

מתני': זב שראה קרי, ונדה שפלטה שכבת זרע [דף כח עמוד ב] והמשמשת שראתה נדה, צריכים טבילה, ור' יהודה פוטר:

גמ': עד כדון לא פטר רבי יהודה אלא זב שראה קרי שמתחילה היה טמא בטומאה חמורה. אבל האם פוטר רבי יהודה, אפילו בעל קרי שראה זוב? מ"ט דר"י שפטרר זב שראה קרי? האם משום מה מועיל הוא שהוא טובל, שהרי בכל מקרה הוא נשאר טמא. או משום שאין שם לטומאה קלה אצל טומאה חמורה. מה נפיק מביניהון? ראה קרי ונעשה זב. אין תימר משום מה מועיל שהוא טובל. אף כאן פטור שהרי לא מועיל הוא. ואם [דף כט עמוד א] משום שאין שם לטומאה קלה אצל טומאה חמורה. עד כדון כשבאת לו טומאה קלה לבסוף. אבל באת לו טומאה חמורה לבסוף, חייב לטבול אף שנשאר טמא. שכן לא נתקנה טבילה זו לענין טהרה, אלא בכדי שלא יהיו מצויים אצל נשותיהן כתרנגולין. מאי כדון? נשמענא מן הדא דתנן, המשמשת שראתה נדה צריכה טבילה, ור"י פוטר. הדא אמרה, היא הדא היא הדא.

הדרן עלך פרק מי שמתו

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ד הלכה א

מתני': תפילת השחר עד חצות. ר' יהודה אומר עד ד' שעות. תפילת המנחה עד הערב. ר' יהודה אומר עד פלג המנחה. תפילת הערב אין לה קבע. ושל מוספים כל היום:

גמ': כתיב [דברים יא יג] לאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם. וכי יש [דף כט עמוד ב] עבודה בלב? **הוה אומר** זו תפילה. וכן הוא אומר [דניאל ו יז] אלהך די אנת פלח ליה בתדירא הוא ישזבינך. וכי יש פולחן בבבל? **הוה אומר** זו תפילה. יכול יהא מתפלל שלשתן כאחת? פירש בדניאל [שם יא] וזמנין תלתא ביומא הוא ברך על ברכוהי וגו'. יכול יהא מתפלל לכל רוח שירצה? ת"ל [שם יא] וכיין פתיחין ליה בעליתה נגד ירושלם. יכול משבאו לגולה כן? ת"ל [שם יא] כל קבל דהוה עביד מן קדמת דנא. יכול יהא מתפלל שלשתן בכל שעה שירצה? כבר פירש דוד [תהילים נה יח] ערב ובוקר וצהריים וגו'. יכול יהא מגביה קולו ומתפלל? **כבר** פירש בחנה [שמואל א א יג] וחנה היא מדברת על לבה. יכול יהא מהרהר בלב? ת"ל [שמואל א א יג] רק שפתיה נעות. הא כיצד? מרחיש בשפתותיו. אמר רבי יוסי בר חנינא. מן הפסוק הזה **אתה** למד ד' דברים. וחנה היא מדברת על לבה. מכאן שהתפילה צריכה כוונה. רק שפתיה נעות. מכאן שהוא צריך להרחיש בשפתותיו. וקולה לא ישמע. מכאן שלא יגביה אדם את קולו ויתפלל. ויחשבה עלי לשיכורה. מכאן שהשיכור אסור להתפלל: מילתיה דחנן בר אבא פליגא. דחנן בר אבא אמר לחבריא. נימר לכון מילתא טבתא דחמית לרב עביד **אומר לכם דבר טוב שראיתי שרב עושה**. ואמריתה קומי דשמואל, וקם ונשקי על פומי. **כשהיה אומר** ברוך אתה, היה שוחה. בא להזכיר את השם, היה זוקף. **מזה שידע באזה מילה רב שח או זקף, סימן שהתפלל בקול. אמר שמואל ואנא אמרית טעמא. דכתיב ה' זוקף כפופים**. א"ר אמי לא מסתברא דא. **שצריך לזקוף בשם, דאמר קרא מפני שמי ניחת הוא. משמע שצריך להיות כפוף בשם**. א"ר אבין. אלו הוה כתיב בשמי ניחת הוא, הוה יאות. לית כתיב אלא מפני שמי ניחת הוא. קודם עד שלא הזכיר את השם, כבר ניחת הוא. ר' אבא בר זבדי מצלי בקלא. רבי יונה כד הוה מצלי בכנישתא, הוה מצלי בלחשיה. וכד הוה מצלי גו בייתיה, הוה מצלי בקלא. **על מנת דילפון ילמדו בני בייתיה צלותיה תפילתו מיניה**. אמר ר' מנא **בנו. באמת בני** בייתיה דאבא ילפי צלותא מיניה. **ומהיכן למדו ג'** תפילות? רבי שמואל בר נחמני אמר כנגד ג' פעמים שהיום משתנה על הבריות. בשחר צריך לאדם לומר. מודה אני לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שהוצאתני מאפילה לאורה. במנחה צריך אדם לומר מודה אני לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי. כשם שזכיתני לראות החמה במזרח, כך זכיתני לראות במערב. בערב צריך לומר, יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי. כשם שהייתי באפילה והוצאתני לאורה, כך תוציאני מאפילה לאורה. ריב"ל אמר, תפילות מאבות למדום. תפילת השחר מאברהם אבינו. **דכתיב** [בראשית טז כז] וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם את פני ה'. ואין עמידה אלא תפילה. כמה דתימר [תהילים קו ל] ויעמוד פינחס ויפלל. תפילת המנחה מיצחק אבינו **דכתיב** [בראשית כד סג] ויצא יצחק לשוח בשדה **לפנות ערב**. ואין שיחה אלא תפילה. כמה דאת אמר [תהילים קב א] תפילה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו. תפילת הערב מיעקב אבינו **דכתיב** [בראשית כח יא] ויפגע במקום וילן שם **כי בא השמש**. ואין פגיעה אלא תפילה. כמה **דאת אמר** [ירמיה כז יח] יפגעו נא בה' צבאות. ואומר [שם ז טז] אל תשא בעדם רינה ותפלה ואל תפגע בי. ורבנן אמרי, תפילות מתמידין גמרו. תפלת השחר מתמיד של שחר **דכתיב** [במדבר כח ד] את הכבש אחד תעשה בבוקר. תפילת המנחה מתמיד של בין הערבים

דכתיב [במדבר כח ד] ואת הכבש השני תעשה בין הערבים. תפילת הערב לא מצאו במה לתלותה, ושנו אותה סתם. הדא היא דתנינן, תפילת הערב אין לה קבע. **שאן כנגד מה לקבוע אותה**. ושל מוספין כל היום. אמר רבי תנחומא. **תפילת ערבית עוד היא כנגד הקרבנות**. **שקבעו** אותה כנגד איכול איברים ופדרים שהיו מתאכלין על גבי המזבח כל הלילה. **תנן, תפילת השחר וכ"ו. ר"י אומר עד ארבע שעות. מ"ט דרבי יהודה?** מדברי תורה למד רבי יהודה. דתני רבי ישמעאל כתיב [שמות טז כא] וחס השמש ונמס בארבע שעות. אתה אומר [דף ל עמוד א] בארבע שעות, או אינו אלא בשש שעות?. כשהוא אומר [בראשית יח א] כחום היום, הרי שש אמור. הא מה אני מקיים וחס השמש ונמס? בד' שעות. ואת דריש גזירא שוה **במן נאמר** [שמות טז כא] **וילקטו אותו בבוקר בבוקר**. **ובקרבת תמיד של שחר נאמר** [במדבר כח ד] **את הכבש אחד תעשה בבוקר**. מה בבוקר שנאמר להלן **במן** בארבע שעות. אף בבוקר שנאמר כאן **בתמיד של שחר** בד' שעות. **והמן מנין שבארבע שעות ולא בשש שעות? דכתיב וחס השמש**. בארבע שעות שמשא חמין, וטולא בצל קריר. בשית שעין שמשא חמין וטולא חמין. א"ר תנחומא, **כתיב** [בראשית יח א] **והוא יושב פתח האהל כחום היום**. מהו כחום היום? בשעה שאין צל לכל ברייה. ר' יסא מצלי בתלת שעות. ר' חייא בר ווא מצלי בתלת שעות. ר' ברכיה חמוניה קרי קרית שמע ומצלי בתלת שעות. והא תנינן **עד שלש שעות שכן דרך בני מלכים לעמוד בשלש שעות**. הקורא מיכן ואילך לא הפסיד? נימר כבר קיבל מלכות שמים בעונתה. אי נמי מעדות למד ר' יודה **שקרבת תמיד קרב עד שעה רביעית**. דאמר ר' סימון בשם רבי יהושע בן לוי. בימי מלכות יון, היו משלשלין להן שתי קופות של זהב, והיו מעלין להן שני **טלאים**. פעם אחת שילשלו להן שתי קופות של זהב, והעלו להן שני גדיים. וגדי **פסול לתמיד שנאמר את הכבש האחד תעשה בבקר, כבש ולא גדי**. והתקבו לחפש עד שעה רביעית. באותה שעה האיר הקדוש ברוך הוא עיניהם, ומצאו שני **טלאים** מבוקרים בלישכת הטלאים. על אותה שעה העיד ר' יודה בר בבא, על תמיד של שחר שקרב בארבע שעות. א"ר לוי. אף בימי מלכות רשעה הזאת היו משלשלין להן שתי קופות של זהב, והיו מעלין להם שני כבשים. ובסוף שלשלו להן ב' קופות של זהב, והעלו להם שני חזירים. לא הספיקו להגיע לחצי חומה, עד שנעץ החזיר בחומה ונזדעזעה החומה. וקפץ מ' פרסה מארץ ישראל. באותה שעה גרמו **העוונות**, ובטל התמיד, וחרב הבית. מ"ט דרבנן **שאמרו עד שעה שישיית? דכתיב שנים ליום**. חלוק את היום *שהוא שתיים עשרה שעות*. **עד שעה שישיית לתמיד של שחר מכאן ואילך לתמיד של בן הערבים**. ור"י אמר. שנים ליום, שנים חובה ליום. שנים ליום, שני פרקליטין ליום. שנים ליום, שתהא שחיטתן לשם היום. שנים ליום, שתהא שחיטתן כנגד היום. הדא היא דתנינן תמן. תמיד של שחר היה נשחט על קרן מערבית צפונית, על טבעת שניה כנגד היום. ושל בין הערבים היה נשחט על קרן צפונית מזרחית, על טבעת שניה כנגד היום. שהיו עשרים וארבע טבעות מסודרים בשש שורות של ארבע כל אחד ממערב למזרח שבהם היו מחזיקים את הבהמה לשחיטה והוא היה סימן שיהא יודע איזה מהן נשחט שחרית ואיזה מהן נשחט ערבית. אמר ר' חייא בשם רבי יוחנן. תפלת המנחה ותפילת המוספין, תפלת המנחה קודמת. הוון בעון מימר, כשאין ביום כדי להתפלל שניהם. אבל אם יש ביום כדי להתפלל שניהם,

תפלת מוסף קודמת. **אמר** ר"ז בשם ר' יוחנן. אפילו יש ביום כדי להתפלל שניהם, תפלת המנחה קודמת. **דתדיר ושאינו תדיר, תדיר קדם. וכן אמר** רבי נתן בר טוביה בשם רבי יוחנן. אפילו יש ביום כדי להתפלל שניהם, תפילת המנחה קודמת. [דף ל עמוד ב] והתני, הקדים תפלת המנחה לתפלת המוספים יצא. **דווקא** לשעבר, הא בתחילה לא בדא? פתר לה בשלא הגיע זמן **תפילת מנחה קטנה שהיא עיקר**. כהדא דריב"ל מפקד לתלמידיו. אין הוה לכוון אריסטון *סעודה גדולה ומטא יומא לשית שעין שהוא זמן מנחה גדולה*, עד דלא תסקון לאריסטון, תיהוין מצלון דמנחתא עד דלא תסקון. **משמע דווקא אם היה להם סעודה גדולה התפללו מנחה גדולה. אבל עיקר זמנה הוא מנחה קטנה. תנן, תפילת המנחה עד הערב. ר' יהודה אומר עד פלג המנחה.** וכמה הוא פלג המנחה? אחת עשרה שעין חסר רביע. תמן תנינן. תמיד נשחט בשמנה ומחצה, וקרוב בתשע ומחצה. **ערבי** פסחים. נשחט בשבע ומחצה, וקרוב בשמנה ומחצה. בין בחול בין בשבת. ר' ירמיה בעי. הכא את עביד **זמן מנחה קטנה בתשע ומחצה**, שתי שעות ומחצה **לפני השקיעה**. והכא את עביד מנחה שלש שעות ומחצה? **שהרי תמיד של בן הערבים קרב בשמונה ומחצה, שלוש שעות ומחצה קדם השקיעה?** אמר רבי יוסי. לא הוקשה תפלת המנחה לתמיד של בין הערבים, אלא לקטרת. מה טעם? **דכתיב** [תהילים קמא ב] תכון תפילתי קטרת לפניך משאת כפי מנחת ערב. צא שעה אחת לעיסוקו. ואת עביד מנחה שתי שעות ומחצה. רבי יוסי בן חנינא היה מתפלל עם דמדומי חמה. כדי שיהא עליו מורא שמים כל היום. אמר רבי יוסי בן חנינא. **יהא חלקי עם המתפללים עם דמדומי חמה.** מה טעם? **דכתיב** [שם לב ו] על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא. מהו לעת מצוא? לעת *זמן* מצויין של יום. **שהשמש יוצאת או נכנסת.** אחוי דאימיה דרב אדא, הוה מציייר *שומר גולתיה גלימה* דרב בצומא רבא *יום כיפור*. א"ל. כד תיחמי שמשא בריש דיקלי, תיהב ליה גולתי דנצלי דמנחתא. ושמשא בריש דיקלי תמן, **יממא הוא ולא דמדומי חמה? סבר כר"י שזמן מנחה רק עד פלג המנחה.** אמר רבי יוחנן כתיב [ישעי' מד כז] האומר לצולה חרבי. זו בבל שהיא זוטו של עולם. אמר רבי יוחנן. למה נקרא שמה צולה? ששם צללו מיתי דור המבול **כדכתיב** [ירמי' נא מט] גם בבבל לנפול חללי ישראל. גם בבבל נפלו חללי כל הארץ. כתיב [בראשית יא ב] וימצאו בקעה בארץ שנער וישבו שם. אמר ריש לקיש. למה נקרא שמה שנער? ששם ננערו מיתי דור המבול. ד"א שנער, שהם מתים בתשנוק *בער בלא נר*, ובלא מרחץ. ד"א שנער, שהם מנוערים מן המצות. בלא תרומה ובלא מעשר. ד"א שנער, ששריה מתים נערים. ד"א שנער, שהעמידו שונא וער להקב"ה. ואי זה זה? זה נבוכדנצר הרשע: [דף לא עמוד א] **והרי הלכה כחכמים ולמה נהג רב כר' יהודה? דאמר, אין עבדינא אם ננהג כרבנן, לית ר"י מודי.** אין **עבדינא כר"י**, אף רבנן מודו. **מוטב לנהוג כר"י ולצאת ידי הכל:** מניין **רמז לתפילת נעילה?** אמר ר' לוי [ישעי' א טו] **דכתיב** גם כי תרבו תפלה. מכאן שכל המרבה בתפלה נענה. מחלפא שיטתיה דרבי לוי? תמן אמר ר' אבא בריה דרב פפי **אמר** ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי **מאי דכתיב** [משלי יד כג] בכל עצב יהיה מותר, ודבר שפתיים אך למחסור? חנה ע"י שריבתה בתפלה, קצרה בימיו של שמואל. שאמרה [שמואל א א כב] וישב שם עד עולם. והלא אין עולמו של לוי אלא חמשים שנה. דכתיב [במדבר ח כה] ומבן חמשים

שנה ישוב מצבא העבודה. **והא הוויין ליה חמשין ותרתיין ששמאל חי חמישים ושתיים שנים ולא חמישים?** אמר רבי יוסי בר רבי בון, שתיים שגמלתו. **והכא אמר הכין שטוב להרבות בתפילה? מה דאמר שלא ירבה תפילה,** ליחיד. **הכא לציבור. כדאמר ר' חייא בשם ר' יוחנן, ור' שמעון בן חלפתא אמר בשם ר"מ כתיב [שמואל א א יב] והיה כי הרבתה להתפלל לפני ה'. מכאן שכל המרבה בתפלה נענה: אימתי הוא נעילה? רבנן דקיסרין אמרין, איתפלגון רב ור' יוחנן. רב אמר בנעילת שערי שמים עם שקיעת החמה. ור"י אמר, בנעילת שערי היכל אחר הקרבת קרבן תמיד של בן הערביים, מבעוד יום. אמר ר' יודן אנתורדיא, מתניתין מסייע לר"י. דתנן, בג' פרקים הכהנים נושאים את כפיהם ד' פעמים ביום. בשחרית ובמוסף במנחה ובנעילת שערים. בתעניות, ובמעמדות, וביה"כ. משמע שתפילת נעילה נאמרת ביום. אית לך מימר נעילת שערי שמים ביום? אלא על כרחך נעילת שערי היכל. אחוי דאימא דרב אדא הוה צייר שומר גולתיה גלימה דרב בצומא רבא. א"ל כד תיחמי שמשא בריש דיקלי, תיהב לי גולתי דנצלי נעילת שערים. מחלפא שיטתיה דרב? תמן הוא אמר בנעילת שערי שמים. והכא אמר בנעילת שערי היכל? שהרי התפלל נעילה כשהשמש בריש דקלי, שהוא מבעוד יום. אמר רב מתנה. על ידי דרב מאריך בצלותא סגין, הוה מגיע לנעילת שערי שמים. תפילת נעילה מהו שתפטור את של ערבית? ר' אבא ורב הונא אמרו בשם רב, נעילה פוטרת את של ערב. א"ל ר' אבא לרב הונא. היאך הוא מזכיר של הבדלה? אמר ר' יונה לרבי אבא. היאך יהא שבע פוטרת שמונה עשרה? א"ל, ולא כבר איתותבת? א"ל, בגין דאיתותבת בקושיה קלה תיבטל? שיכול רב לתרץ, שכוללים את ההבדלה בברכה האמצעית. [דף לא עמוד ב] אמר ר' יוסי אדרבא מה דאקשי ר' אבא קשי יאות. שהרי בכל השנה אומרה בחון הדעת. ולא מתקבל על הדעת שיחנו מהמקובל. ודווקא מה דאקשי ר' יונה לא קשי יאות. שאפשר לתרץ שקל הקילו עליו משום תעניתו שיהו שבע פוטרות שמונה עשרה. רבי אבא בר ממל אמר לחברייא. מריי, מן כולכון שמעית שאין נעילה פוטרת של ערב. וכן אמר ר' סימון בשם ריב"ל, אין נעילה פוטרת של ערב. א"ר יוסי ב"ר בון, ותני ר' חייא. בכל יום חול אדם מתפלל שמונה עשרה. וכן במ"ש, ובמוצאי יה"כ, ובמוצאי תענית ציבור. אמר ר' יצחק בר נחמן בשם ריב"ל. יה"כ שחל להיות בשבת. אף על פי שאין נעילה בשבת, מזכיר של שבת בנעילה. אוספין עליה ר"ח שחל להיות בתענית ציבור. אף על פי שאין נעילה בר"ח, מזכיר הוא של ר"ח בנעילה. אמר רבי סימון בשם ריב"ל. שבת שחל להיות בחנוכה. אף על פי שאין מוסף בחנוכה, מזכיר של חנוכה במוסף. הוסיפו עליה דין דומה, ר"ח שחל להיות בתוכה. אף על פי שאין מוסף בחנוכה, מזכיר הוא של חנוכה במוסף. ראש חודש שחל להיות בתענית. היאך הוא מזכיר של תענית במוסף? ר' זעירא אומר בהודייה כמו על הניסים. ר' אבא בר ממל אמר בעבודה כמו יעלה ויבא. ר' אבינא אמר, אומרה בברכה רביעית. אמר ר' אבא. מה מצינו בכל מקום אומרה ברכה רביעית, אף כאן אומרה בברכה רביעית. וכן נפק עובדא כהדא דר' אבא. במה קורין בתענית ציבור שחל בר"ח? ר' יוסי אומר, קורין ברכות וקללות כמו כל תענית ציבור. אמר ליה ר' מנא. למה בטלתה קריאת ר"ח? בגין מודעתין כי הוא תענית? רביעין על מעיהון שוכבים על בטנם מרעב, ולא ידעין דהוא תעניתא? [דף לב עמוד א] א"ל. להודיעך שקריאת ברכות וקללות דוחה**

קרית ר"ח שכך ההלכה ולא כדי להזכיר שתענית. ר' יודן קפודקיא אמר קומי ר' יוסי בשם ר' יודה בן פזי, קורין בר"ח. קם ר' יוסי עם ר' יודה בן פזי. א"ל, את שמעת מאבוך הדא מילתא? א"ל, אבא לא הוה אמר כן, אלא בעין טב, **ששם היו מקדשים את החדש. שנהגו שקורין בר"ח לפרסם על ידי זה דאינון ידעין שהתקדש החדש והוא ריש ירחא.** ,הא שאר כל המקומות **קוראין** ברכות וקללות. ירמיה ספרא שאל לר' ירמיה. ר"ח שחל להיות בשבת במה קורין למפטיר? א"ל, קורין בר"ח. א"ר חלבו קומי ר' אמי, **מתניתא** אמרה כן **דתנן.** לכל מפסיקים, לראשי חדשים ולחנוכה ולפורים. יצחק סחורא שאל לר' יצחק. ר"ח שחל להיות בחנוכה במה קורין? א"ל, קורין שלשה בר"ח, ואחד בחנוכה. ר' פנחס ר' סימון **ור' אבא** בר זמינא, מטו בה בשם רבי אבדומי דמן חיפא. קורין שלשה בחנוכה **ואחד** בר"ח. להודיעך שלא בא הרביעי אלא מחמת ר"ח. בר שלמיא ספרא שאל לר' מנא. הגע עצמך שחל ר"ח של חנוכה להיות בשבת. ולא שבעה אינון קורין? **שישה בשל שבת, ושביעי בשל ראש חודש.** אית לך למימר שלא בא הרביעי אלא מחמת ר"ח? **ואזה סימן יש שר"ח? א"ל הדא שאילתא דספרא זו שאלה של חכמים. ודאי בשבת באמת אן סימן, שאי אפשר. אבל בחול שאפשר עושים סימן.** רבי מפקד לאבדן אמוריה. אכריז קומי ציבורא, מאן דמצלי, **יכול** ליצלי דרמשא עד יומא קאים, מי שרוצה יכול להתפלל ערבית ביום **מפלג המינחה כרבי יהודה.** וכן רבי חייא בר ווה מפקד לאמוריה. אכריז קומי צבורא, מאן דמצלי, יצלי דרמשא עד יומא קאים. א"ר חנינא. משכני ר' ישמעאל בי ר' יוסי אצל פונדק **אחד ואמר** לי, כאן נתפלל אבא של ליל שבת בע"ש. א"ר אמי, ר' יוחנן פליג. ולא הוה צריך מפלגא על הדא, **דאף רבי יוחנן מודה בערב שבת,** שכן מוסיפין מחול על הקודש. ועוד דסלקון חומרייא **שירת חמורים** מן ערב לציפורין ואמרו, כבר שבת ר' חנינא בן דוסא בעירו. **ועל מה אמר ר' אמי דא שר יוחנן חולק, על דאמר רבי חנינה.** משכני ר' ישמעאל ב"ר יוסי אצל פונדק אחד **ואמר** לי. כאן נתפלל אבא של מוצאי שבת בשבת. ואפילו אף עליה לא הוה צריך מפלגא, דר' מפקד לאבדן אמוריה. אכריז קומי ציבורא מאן דמצלי, יצלי דרמשא עד יומא קאים. וכן ר' חייא בר ווה מפקד לאמוריה. אכריז קומי ציבורא, מאן דמצלי יצלי דרמשא עד יומא קאים. דבית רבי ינאי אמרין [דף לב עמוד ב] **התפלל מבעוד יום ועלה** אדם על מטתו אין מטריחין אותו לירד. אמר ר"ז. כל מאן דהוינא עביד כן, הוינא מפחד בליליא. לית לך אלא כהדא, דרבי מפקד לאבדן אמוריה. אכריז קומי ציבורא, מאן דמצלי יצלי דרמשא עד יומא קאים. וכן רבי חייא בר ווה מפקד לאמוריה. מאן דמצלי יצלי דרמשא עד יומא קאים: אמר רבי יעקב בר אחא. תניא תמן, תפילת הערב מהו? ר"ג אומר חובה. רבי יהושע אומר רשות. אמר ר"ח. אתיין אילין פלגוואתא כאינון פלגוואתא. מ"ד חובה, אין נעילה פוטרת של ערב. ומ"ד רשות, נעילה פוטרת של ערב. ומעשה בתלמיד אחד שבא ושאל את רבי יהושע. תפלת הערב מהו? א"ל רשות. בא ושאל את ר"ג. תפלת הערב מהו? א"ל חובה. א"ל והא רבי יהושע אמר לי רשות? א"ל, למחר כשאנס לבית הוועד עמוד ושאל את ההלכה הזאת. למחר עמד אותו תלמיד ושאל את ר"ג תפלת הערב מהו? א"ל חובה. א"ל, והא ר' יהושע אמר לי רשות? אמר ר"ג לר' יהושע. **אתה** אומר רשות? א"ל לאו. א"ל, עמוד על רגליך ויעידו בך. והיה ר"ג יושב ודורש, ורבי יהושע עומד על רגליו. עד שרינונו כל העם ואמרו

לרבי חוצפית המתורגמן, הפטר את העם. אמרו לרבי זינן החזן. אמור על ר"ג את הפסוק [נחום ג יט] כי על מי לא עברה רעתך תמיד. **עמד ואמר, התחילו כל העם ועמדו על רגליהם.** הלכו ומינו את ראב"ע בישיבה. בן שש עשרה שנה ונתמלא כל ראשו שיבות **מרוב שהיה טורח בלימוד.** והיה ר"ע יושב ומצטער ואמר. לא שהוא בן תורה יותר ממני, אלא שהוא בן גדולים יותר ממני. אשרי אדם שזכו לו אבותיו. אשרי אדם שיש לו יתד במי להיתלות בה. וכי מה היתה יתידתו של ראב"ע? שהיה דור עשירי לעזרא. **אותו היום סלקוהו לשומר הפתח, ונתנה להם רשות לתלמידים ליכנס.** **שהיה רבן גמליאל מכריז ואומר: כל תלמיד שאין תוכו כברו לא יכנס לבית המדרש.** **הוא יומא אתוספו כמה ספסלי.** וכמה ספסלין היו שם? רבי יעקב בר סיסי אמר שמונים ספסלין היו שם של תלמידי חכמים, חוץ מן העומדים לאחורי הגדר. רבי יוסי ב"ר אבון אמר, שלש מאות היו שם חוץ מן העומדים לאחורי הגדר. כיי [דף לג עמוד א] דתנינן תמן. ביום שהושיבו את ראב"ע בישיבה, תמן תנינן. זה מדרש דרש ראב"ע לפני חכמים בכרם ביבנה. וכי כרם היה שם? אלא אלו תלמידי חכמים שהיו עשויין שורות שורות ככרם. מיד הלך לו ר"ג אצל כל אחד ואחד לפייסו בביתו. אזל גבי רבי יהושע, אשכחיה יתיב עביד מחטין. א"ל **מאילין** את חיי? א"ל, ועד כדון את בעי מודעי? אוי לו לדור שאתה פרנסו. א"ל נעניתי לך. ושלחון גבי ראב"ע חד קצר *כובס*, ואית **דאמרין** ר"ע הוה. א"ל, מי שהוא מזה **בן מזה**, יזה. מי שאינו לא מזה ולא בן מזה, יימר למזה בן מזה, מימך מי מערה ואפרך אפר מקלה?. א"ל נתרציתם? **אף אני מסכים**, אני ואתם נשכים לפתחו של ר"ג. אעפ"כ לא הורידוהו מגדולתו, אלא מינו אותו אב בית דין.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ד הלכה ב

מתני': ר' נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש וביציאתו תפלה קצרה. אמרו לו מה טיבה של תפלה זו? אמר להן. בכניסתי אני מתפלל שלא תארע תקלה על ידי. וביציאתי אני נותן הודייה על חלקי:

גמ': בכניסתו מהו אומר? יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שלא אקפיד כנגד חברי, ולא חברי יקפידו כנגדי. שלא נטמא את הטהור, ולא נטהר את הטמא. שלא נאסור את המותר, ולא נתיר את האסור. ונמצאתי מתבייש לעולם הזה ולעולם הבא. וביציאתו מהו אומר? מודה אני לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שנתת חלקי מיושבי בית המדרש ובתי כנסיות, ולא נתת חלקי בבתי תרטיות ובבתי קרקסיות. שאני עמל והן עמלים. אני שוקד והן שוקדים. אני עמל לירש גן עדן, והן עמלים לבאר שחת. שנאמר [תהילים טז י] כי לא תעזוב נפשי לשאול, לא תתן חסידך לראות שחת. רבי פדת **אמר** בשם רבי יעקב בר אידי. ר"א היה מתפלל שלש תפילות. לאחר תפילתו מהו אומר? יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שלא תעלה שנאתינו על לב אדם, ולא שנאת אדם תעלה על לבינו. ולא תעלה קנאתינו על לב אדם, ולא

קנאת אדם תעלה על לבינו. ותהא תורתך מלאכתנו כל ימי חיינו. ויהיו דברינו תחנונים לפניך. ר' חייא בר אבא מוסיף. ותייחד לבבינו ליראה את שמך. ותרחקנו מכל מה **ששנאתה**, ותקרבונו לכל מה **שאהבתה**. ותעשה עמנו צדקה למען שמך. דבית ר' ינאי אמרין, הנוער משנתו צריך לומר. ברוך אתה ה' מחיה המתים. רבוני חטאתי לך. יהי רצון מלפניך ה' אלהי, שתתן לי לב טוב, חלק טוב, יצר טוב, חבר טוב, שם טוב, עין טובה, ונפש **טובה**, ונפש שפלה, ורוח נמוכה. **ואל** יתחלל שמך בנו, ואל תעשינו שיחה בפי כל הבריות. ואל תהי אחריתינו להכרית, ולא תקוותנו למפח נפש. ואל תצריכנו לידי מתנת בשר ודם, ואל תמסור מזונותינו בידי בשר ודם. שמתנתם מעוטה וחרפתם מרובה. ותן חלקנו בתורתך עם עושי רצונך. בנה ביתך, היכלך, עירך, ומקדשך במהרה בימינו. רבי חייא בר ווא מצלי. יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו, שתתן בלבינו לעשות תשובה שלימה לפניך, שלא נבוש מאבותינו לעולם הבא. רבי יודן בי רבי ישמעאל קבע ליה לאמוריה דיימר בתר פרשתיה *הדרשה* כן. ר' תנחום בר איסבלוסטיקא מצלי. ויהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שתשבור ותשבית עולו של יצר הרע מלבינו. שכך בראתנו לעשות רצונך, ואנו חייבים לעשות רצונך. **אתה** חפץ ואנו חפצים, ומי מעכב? שאור שבעיסה. גלוי וידוע לפניך, שאין בנו כח לעמוד בו. אלא יר"מ ה' אלהי ואלהי אבותי, שתשביתו מעלינו. ותכניעו ונעשה רצונך כרצוננו בלבב שלם. ר' יוחנן הוה מצלי. יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי, שתשכן בפוריינו אהבה ואחזה שלום וריעות. ותצליח סופינו אחרית ותקוה. ותרבה גבולנו בתלמידים. ונשיש בחלקינו בג"ע. ותקנינו לב טוב, וחבר טוב, ונשכים ונמצא ייחול לבבינו, ותבא לפניך קורת נפשינו לטובה. **תנן**, וביציאתי אני נותן הודייה על חלקי: אמר רבי אבון, לאל שחלק לי דיעה ומעשה טוב

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ד הלכה ג

מתני': ר"ג אומר, בכל יום אדם מתפלל שמונה עשרה. ורבי יהושע אומר, מעין שמונה עשרה. ר"ע אומר. אם שגורה תפלתו בפיו, יתפלל שמונה עשרה. ואם לאו, מעין שמונה עשרה. [דף לג עמוד ב]

גמ': ולמה שמונה עשרה? אמר ריב"ל. כנגד שמונה מזמורים שכתוב מראשו של תילים עד [תהילים כ ב] יענך ה' ביום צרה. אם יאמר לך אדם **והא** תשע עשרה **פרקים** הן? אמור לו [שם ב א] למה רגשו גוים, לית הוא מינהון. **כי אשרי ולמה רגשו גוים זה פרק אחד. ויענך נאמר אחרי שמונה עשרה פרקים.** מכאן אמרו, המתפלל ולא נענה צריך תענית. א"ר מנא. **כתיב יענך ה. מכאן לת"ח שצריך** לומר לרבו, תשמע תפילתך. רבי סימון **אמר**, כנגד י"ח חוליות שבשדרה. שבשעה שאדם עומד ומתפלל, צריך לשוח בכולן. מה טעם? **כדכתיב** [שם לה י] כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך. רבי לוי **אמר**, כנגד י"ח אזכרות שכתוב [תהילים כט א] בהבו לה' בני אליים. אמר רבי הונה. אם יאמר לך אדם **והא תשעה עשרה ברכות** אינון? אמור לו, של מינים **קבעוה** חכמים ביבנה. התיב ר"א ב"ר יוסי קומי ר' יוסי.

והא כתיב [שם ג] אל הכבוד הרעים. ואף הוא שם קדוש. ולמה לא תקנו ברכה כנגדו? א"ל. והתני, כולל של מינים ושל פושעים במכניע זדים. ושל זקנים ושל גרים במבטח לצדיקים. ושל דוד בבונה ירושלים. נמצא שבתחילה היו רק שבעה עשר, ולכן צרפו את ברכת למינים. ואחר כך חלקו את של דוד ובונה ירושלים. אית לך מספקא לכל חדא וחדא מנהון אדכרה שאינה נהגת. וכנגד אל הכבוד שהוא אדכרה שנהגת תקנו ברכת למינים. רבי חנינא אמר בשם רבי פנחס. כנגד י"ח פעמים שאבות כתובים יחד בתורה. אברהם יצחק יעקב. אם יאמר לך אדם הא י"ט הם? אמור לו [בראשית כח יג] והנה ה' נצב עליו, לית הוא מינהון. שהרי לא מוזכר שם יעקב בפירוש. אם יאמר לך אדם אם כך הא י"ז הם? אמור לו [שם מח טז] ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק מינהון. שאף ששמו של יעקב לא מוזכר. כיוון שיעקב אומר, ויקרא בהם שמי, כאילו כתוב יעקב. רבי שמואל בר נחמני אמר בשם ר' יוחנן. כנגד י"ח ציוויין שכתוב בפרשה שניה של משכן שהיא פרשת פקודי. אמר רבי חייא בר ווא. ובלבד מן [שמות לח כג] ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן, עד סופיה דסיפרא. שבע של שבת מניין? אמר רבי יצחק. כנגד שבעה קולות שכתוב בהבו לה' בני אליהם. ר' יודן אנתוריא אמר, כנגד שבעה אזכרות שכתוב במזמור שיר ליום השבת. תשע של ראש השנה מניין? אמר רבי אבא קרטוגנא כנגד תשע אזכרות שכתוב בפרשת חנה. וכתוב בסופה [שמואל א ב י] ה' ידין אפסי ארץ. כ"ד של תעניות מניין? רבי חלבו ור"ש בר רב נחמן תרווייהון אמרין. כנגד כ"ד פעמים שכתוב בפרשה של שלמה רינה ותפילה ותחינה. רבי זעירא אמר בשם רבי ירמיה. יחיד בתענית ציבור צריך להזכיר מעין המאורע. היכן הוא אומרה? בין גואל ישראל לרופא חולים. ומה הוא אומר? ענינו ה' ענינו בעת ובעונה הזאת, כי בצרה גדולה אנחנו. אל תסתיר פניך ממנו, ואל תתעלם מתחינתינו. כי אתה ה' עונה בעת צרה, פודה ומציל בכל עת צרה וצוקה. שנאמר [תהילים קז כ] ויצעקו אל ה' בצר להם ממצוקותיהם יוציאם. בא"י העונה בעת צרה. ר' ינאי אמר בשם ר' ישמעאל שאמר בשם בית ר' ינאי, בשומע תפלה: אמר ר' יונה בשם רב. אפילו יחיד שגזר על עצמו תענית, צריך להזכיר מעין המאורע. היכן הוא אומרה? אמר ר' זעירא בשם רב הונא [דף לד עמוד א] בכל התפילות כלילי שבת וכיומו שמזכירים שבת בכל התפילות. אמר רבי מנא. לא הוה בדיק לי לא היה ברור לי אין כהדא דר' ירמיה שאומרה בן גואל לרופא. אין כהדא דרבי ינאי בשם רבי ישמעאל שאומרה בשומע תפילה. סלקית לסידרה נכנסתי לשיעור בשיבה, ושמעית דאמר רב חונה בשם רב. אפילו יחיד שגזר על עצמו תענית, צריך להזכיר מעין המאורע. והתיב רבי יוסי. והא מתניתא פליגא. דתניא, בכל יום אדם מתפלל י"ח במוצ"ש ובמוצאי י"ח ובמוצאי י"ח ובמוצאי י"ח. מן מה דאמר רבי יוסי מתניתא פליגא. משמע שבתענית ציבור אומר י"ט ברכות, הוי כן שאומרה ברכה לעצמה בין גואל ישראל לרופא חולים. א"ר אחא בר יצחק בשם רבי חייא דציפורין. יחיד בט"ב צריך להזכיר מעין המאורע. מה הוא אומר? רחם ה' אלהינו ברחמיך הרבים ובחסדיך הנאמנים. עלינו ועל עמך ישראל ועל ירושלים עירך, ועל ציון משכן כבודך. ועל העיר האבילה והחריבה וההרוסה והשוממה הנתונה ביד זרים. הרמוסה ביד עריצים, וירשומה לגיונות ויחללוה עובדי פסילים. ולישראל עמך נתת נחלה ולזרע ישורון ירושה הורשתה. כי באש היצתה,

ובאש אתה עתיד לבנותה. כאמור [זכריה ב ט] ואני אהיה לה נאם ה' חומת אש סביב, ולכבוד אהיה בתוכה. רבי אבדימא דציפורין בעי קומי רבי מנא. היכן אומרה? א"ל, ועדיין אין אתה יודע לזו? כל דבר שהוא להבא, אומרה בעבודה. וכל דבר שהוא לשעבר, אומרה בהודאה. ומתניתא אמרה כן דתנן. ונותן הודאה לשעבר, וצועק לעתיד לבא: **תנן, ר יהושוע אמר מעין מעין שמונה עשרה. איזהו מעין שמונה עשרה? רב אמר שמקצר ואומר רק סוף כל ברכה וברכה. ושמואל אמר. ברכה אמצעית אומר בה ראש כל ברכה וברכה וחותרם שומע תפלה.** אית תניי תני, שבע מעין י"ח. ואית תניי תני, י"ח מעין י"ח. מאן דאמר שבע מעין י"ח, מסייע לשמואל. ומאן דאמר י"ח מעין י"ח, מסייע לרב. רבי זעירא שלח לר' נחום כד הוה גבי רבי ינאי בי ר' ישמעאל. א"ל, איזהו שבע מעין י"ח דשמואל?, א"ל. הביננו, רצה תשובתנו, סלח לנו, גואלנו, רפא חליינו, ברך שנותינו. אמר ר' חגי. אם היו בחורף שצריכים לבקש על הגשמים, אומרים גשמי ברכה. **אם היה קיץ שצריכים לבקש על הטללים,** אומרים בטללי ברכה, כי מפוזרים אתה מקבץ, ותועין עליך לשפוט, ועל הרשעים תשית ירך, וישמחו כל חוסי בך בבנין עירך, ובחידוש בית מקדשך, ובצמח דוד עבדך. כי טרם נקרא אתה תענה. כאמור [ישעיה סה כד] והיה טרם יקראו ואני אענה, עוד הם מדברים ואני אשמע, ברוך אתה ה' שומע תפילה. ואומר ג' ברכות ראשונות וג' ברכות אחרונות. ואומר **אחר התפילה** [תהילים כח ו] ברוך ה' כי שמע קול תחנוני.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ד הלכה ד

מתני': ר"א אומר. העושה תפילתו קבע, אין תפילתו תחנונים. רבי יהושע אומר. המהלך במקום סכנה, מתפלל תפלה קצרה מעין י"ח ואומר [שם ט] הושיעה ה' את עמך את ישראל. בכל פרשת העיבור יהיו צרכיהם לפניך. בא"י שומע תפלה ותחנונים:

גמ': תנן, ר"א אומר. העושה תפילתו קבע, אין תפילתו תחנונים. אמר ר' אבהו בשם ר"א. ובלבד שלא יהא כקורא [דף לד עמוד ב] באיגרת. אמר ר' אחא בשם ר' יוסי. צריך לחדש בה דבר בכל יום. אחיתופל היה מתפלל שלש תפלות חדשות בכל יום. אמר ר"ז. כל זמן דהוינא עביד כן, הוינא טעי. לית לך אלא כיי דאמר רבי אבהו בשם ר"א. ובלבד שלא יהא כקורא באיגרת. רבי אליעזר היה מתפלל תפלה חדשה בכל יום. רבי אבהו היה מברך ברכה חדשה בכל יום. אמר רבי יוסי ציידניא בשם רבי יוחנן. לפני תפלתו הוא אומר [תהילים נא יז] ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהילתך. ולאחר תפלתו הוא אומר [שם יט טו] יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי. רבי יודן אמר תרוויהון קומי צלותיה. היה עומד בתפלה ונזכר שהתפלל. רב אמר חותך ומפסיק אפילו באמצע ברכה. ושמואל אמר, אינו חותך. שמעון בר ווא אומר בשם רבי יוחנן. ולוואי שיתפלל אדם כל היום, שאין תפילה מפסדת. ר"ז בעי קומי רבי יוסי. לית מילתיה דרבי יוחנן אמר ספק התפלל ספק לא התפלל אל יתפלל? ולא אגיביה. דהוא סבר כרבי חנינה. דכד אתא רבי אבהו אמר בשם רבי יוחנן. ספק נתפלל ספק לא נתפלל אל יתפלל. רבי חנינא לא אמר כן אלא,

בעיין קומי רבי יוחנן. ספק נתפלל ספק לא נתפלל **מהו? ואמר** לון. ולואי שמתפללין כל היום, **לפי** שאין תפלה מפסדת. היה עומד ומתפלל בשבת. ושכח של שבת והזכיר של חול **מהו? אמר** ר' חונה, איתפלגון רב נחמן בר יעקב, ורב ששת. חד אמר חותך את הברכה. וחרנא אמר גומר את הברכה. **שמעיקר הדין אף בשבת היה צריך להתפלל שמונה עשרה**. הכל מודים בחונן הדעת, שהוא גומרה. ואתיא כרבי. דרבי אמר, תמה אני היאך בטלו חונן הדעת בשבת. **דאם** אין דיעה, תפלה מניין? אמר רבי יצחק. גדולה היא הדיעה, שהיא ממוצע בין שתי אזכרות. שנאמר [שמואל א ב ג] כי אל דיעות ה'. אית דבעי משמעונה מן הדא **דכתיב** [משלי ב ה] אז תבין יראת ה' ודעת **אלקים** תמצא: רבי שמעון בר אבא **אמר** בשם ר"ח. כל הדרכים בחזקת סכנה. רבי יונה כד הוה נפיק **לדרך**, הוה מפקד גו ביתיה *מתן צוואה*. רבי מנא. כד הוה אזיל מסחי במרחץ שהיא ניסוקת, הוה מפקד גו ביתיה. רבי חנינא בריה דרבי אבוא **ור"ש** בר אבא **אמרו** בשם ריב"ל. כל החולי בחזקת הסכנה. **תנן, רבי יהושע אומר. המהלך במקום סכנה, מתפלל תפלה קצרה מעין י"ח ואומר [שם ט] הושיעה ה' את עמך את ישראל. בכל פרשת העיבור יהיו צרכיהם לפניך. מאי בכל פרשת העיבור? אמר** ר' אחא בשם ר' אסא. כל מה שש"ץ **העובר** לפני התיבה **תובע** צרכי עמך לפניך. רבי פינחס ר' לוי **ור'** יוחנן **אמרו** בשם מנחם דגלייא. זה שעובר לפני התיבה, אין **אומרים** לו בוא והתפלל. אלא בוא וקרב. **שיש בלשון זו כמה משמעויות**. עשה קרבנינו, עשה צרכינו, עשה מלחמותינו, פייס בעדינו. **תנן, מאי תפילה קצרה וכ"ו?** אחרים אמרי. צרכי עמך ישראל מרובין ודעתן קצרה. אלא יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו, שתתן לכל בריה ובריה צרכיה, ולכל גויה וגויה די מחסורה. ברוך ה' כי שמעת קול תחנוני, בא"י שומע תפלה. **אמר** רב חסדא הלכה כאחרים. **אמר** רב חסדא **ואומר** שלש ברכות הראשונות ושלש האחרונות. אית תניי תני, מתפלל **שמונה עשרה** ואח"כ תובע צרכיו. ואית תניי תני, תובע צרכיו ואחר כך מתפלל מאן **דאמר** מתפלל ואח"כ תובע צרכיו **דכתיב** [תהילים קב א] תפילה לעני כי יעטוף, ואח"כ ולפני ה' ישפוך שיחו. ומאן **דאמר** תובע צרכיו ואח"כ מתפלל **דכתיב** [מלכים א ח כח] לשמוע אל הרינה, ואח"כ אל התפילה. **אבל לדברי חכמים כדאמר** [דף לה עמוד א]. ר' זעירא בשם רב הונה. יחיד תובע צרכיו בשומע תפילה. ר' אבא **ורבי** חייא **אמרו** בשם רבי יוחנן. צריך אדם להתפלל במקום שהוא מיוחד לתפילה. ומה טעם? **דכתיב** [שמות כ כא] בכל המקום אשר אזכיר את שמי **אבא אליך וברכתיך**. אשר תזכיר את שמי אין כתב כאן, אלא בכל המקום אשר אזכיר **שזה ביהכ"נ**. א"ר תנחום בר חנינא. צריך אדם לייחד לו מקום בבית הכנסת להתפלל. ומה טעם? **דכתיב** [שמואל ב טו לב] ויהי דוד בא עד הראש אשר השתחוה שם **לאלקים**. אין כתיב כאן **אשר השתחוה לאלקים**. אלא אשר ישתחוה שם **לאלקים**. **שכבר נהג כן קדם**. ר' יסא ר' חלבו **ור'** ברכיה. רבי חלבו מטי בה בשם ר' אבדומה דמן חיפא. צריך אדם להסב פניו לכותל להתפלל. מה טעם? **דכתיב** [ישעי' לח ב] ויסב חזקיהו פניו אל הקיר. באיזה קיר נשא עיניו? ריב"ל אמר, בקיר של רחב נשא עיניו **דכתיב** [יהושע ב טו] כי ביתה בקיר החומה. אמר לפניו. רבש"ע, רחב הזונה שתי נפשות הצילה לך. ראה כמה נפשות הצלת לה. הדא היא **דכתיב** [שם ו כג] ויבאו הנערים וגו'. תני ר"ש בן יוחי **אומר, אפילו** היתה

במשפחתה מאתים אנשים. והלכו ודבקו במאתים משפחות, כולהם ניצולו בזכותה. אבותי שקירבו לך כל הגרים האילו, כדכתיב ויספר שלמה כל האנשים הגרים אשר בארץ ישראל, וימצאו מאה וחמשים אלף. ויעשו מהם שבעים אלף נושא סבל, ושמונים אלף חוצב בהר. על אחת כמה וכמה. רבי חנינא בר פפא אמר. בקירות בהמ"ק נשא עיניו דכתיב [יחזקאל מג ח] בתתם ספם את סיפי, ומזוזותם אצל מזוזותי, והקיר ביני וביניהם. ואיתמר עליה, בני אדם גדולים היו, ולא היו יכולין לעלות ולהתפלל בבית המקדש בכל שעה, והיו מתפללין בתוך בתיהם. והקב"ה מעלה עליהם, כאילו מתפללין בבית המקדש. אבותי שעשו לך את כל השבח הזה, על אחת כמה וכמה. ר' שמואל בר נחמן אמר. בקירה של שונמית נשא עיניו שנאמר [מלכים ב ד י] נעשה נא עליית קיר קטנה. אמר לפניו. רבש"ע, השונמית קיר אחת עשתה לאלישע, והחייטה את בנה. אבותי שעשו לך את כל השבח הזה, על אחת כמה וכמה שתתן לי נפשי. ורבנן אמרי לקירות לבו נשא עיניו דכתיב [ירמ' ד יט] מעיי מעיי אוחילה, קירות לבי הומה לי. אמר לפניו. רבש"ע, חיזרתי על רמ"ח איברים שנתתה בי, ולא מצאתי שהכעסתיך באחת מהן. על אחת כמה וכמה תינתן לי נפשי.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ד הלכה ה

מתני': היה רוכב על החמור, ירד. אם אינו יכול לירד, יחזיר את פניו. ואם אינו יכול להחזיר את פניו, יכוין את לבו כנגד בית קדשי הקדשים. היה יושב בספינה או באסדא, יכוין את לבו כנגד קדשי הקדשים:

גמ': תני, היה רוכב על החמור. אם יש לו מי לאחוז בחמורו, יורד ומתפלל למטן. ואם לאו, מתפלל במקומו. רבי אומר. בין כך ובין כך מתפלל במקומו, שכך לבו מיושב. אמר ר' יודה בן פזי בשם ר' יהושע בן לוי, הלכה כרבי. א"ר יעקב בר אחא. תניי תמן. לכל הרוחות מחזירין, חוץ מרוח מזרחית. כדאמר רבי יוסי בר אבון. בתחילה עובדי ע"ז היו אבותנו וכתביב [יחזקאל ח טז] אחוריהם אל היכל ה' ופניהם קדמה, והמה משתחויתם קדמה לשמש. תני. סומא ומי שאינו יכול לכוין את הרוחות, הרי אילו מתפללין כלפי למעלן. שנאמר [מלכים א ח מד] והתפללו אל ה'. העומדים ומתפללין בחוצה לארץ, הופכין את פניהן כלפי ארץ ישראל. ומה טעם? דכתיב [שם מח] והתפללו אליך דרך ארצם אשר נתת לאבותם. העומדין ומתפללין בארץ ישראל, הופכין את פניהן כלפי ירושלים. ומה טעם? דכתיב [מלכים א ח מד] והתפללו אליך דרך העיר אשר בחרת בה. העומדים ומתפללין בירושלים, הופכין פניהן כלפי הר הבית. שנאמר [מלכים א ח מד] והבית אשר בניתי לשמך. העומדים ומתפללין בהר הבית, הופכין פניהן כלפי בית קדשי הקדשים. ומה טעם? דכתיב [שם ל] והתפללו אל המקום הזה, ואתה תשמע אל מכוון שבתך אל השמים ושמעת וסלחת. נמצאו העומדין בצפון, פניהן לדרום. העומדין לדרום, פניהם לצפון. העומדים במזרח, פניהן למערב. למערב, פניהן למזרח. נמצאו כל ישראל מתפללין אל מקום אחד. הה"ד זה שכתוב [ישעי' נו

[ז] כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים. ריב"ל **אמר מדכתיב** [מלכים א' ו' יז] הוא ההיכל לפני לפניים. היכל שכל הפנים פונים לו. עד כדון בבינינו. בחורבנו מניין? א"ר אבון **דכתיב** [שיר השירים ד' ד] בנוי לתלפיות. תל *חורבה* שכל הפיות מתפללין עליו [דף לה עמוד ב] **בברכת המזון**, בקרית שמע, ובתפלה. **מתפללים על בנין ירושלים. בברכת המזון שאומר** בונה ירושלים. בתפילה, **שאומר** אלהי דוד ובונה ירושלים. בקרית שמע, **שאומר** פורש סוכת שלום עלינו ועל עמו ישראל ועל ירושלים. כתוב אחד אומר [הושע ה' טו] אלך ואשובה אל מקומי. וכתוב אחד אומר [מלכים א' ט' ג] והיו עיני ולבי שם כל הימים. הא כיצד **יעשה?** פניו למעלה, ועיניו ולבו למטה. **תנן, ואם אינו יכול להחזיר את פניו**, יכוין את לבו כנגד בית קדש הקדשים. לאי זה בית קדש הקדשים? **אמר** ר' חייא רבא, כנגד קדשי הקדשים של מעלן. ר"ש בן חלפתא אמר, כנגד בית קדש הקדשים שלמטן. א"ר פינחס, לא פליגין. בית קדשי הקדשים שלמטן, מכוון כנגד בית **קדשי** הקדשים של מעלן **דכתיב** [שמות טו' יז] מכוון לשבתך. מכוון כנגד שבתך. [דברי הימים ב' ג' א] הר המוריה. ר' חייא רובא ורבי **ינאי**. חד אמר, שמשם הוריה יוצאה לעולם. וחרנה אמר, שמשם יראה יוצאה לעולם. ארון. ר' חייא רובא ור' **ינאי**. חד אמר, שמשם אורה יוצאה לעולם. וחרנה אמר, שמשם ארירה *קלה לגוים* יוצאה לעולם. דביר. ר' חייא ור' **ינאי**. חד אמר, שמשם **מגפת** דבר יוצא לעולם. וחרנה אמר, שמשם דיברות יוצאין לעולם: **תנן**, היה יושב בספינה או באסדא, יכוין את לבו כנגד בית קדשי הקדשים. היא אסדא היא אסכריא היא רפסודות, **כדכתיב** [שם ב' טו] ונביאם לך רפסודות אל ים יפו.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ד הלכה ו

מתני': רבי אלעזר בן עזריה אומר. אין תפילת המוספין אלא בחבר עיר. וחכמים אומרים, בחבר עיר ושלא בחבר עיר. ר' יהודה אומר משמו. כל מקום שיש שם חבר עיר, היחיד פטור מתפילת המוספין:

גמ': **אמר** ר' ביבי בשם ר' חנה. הלכה כר' יודא שאמר משום ר' אלעזר בן עזריה. מילתיה דשמואל אמר כן. דשמואל אמר. אנא מן יומי לא צלית דמוספא, **שסמכתי על תפילת הציבור**. אלא חד זמן דמית בריה דריש גלותא. ולא צלו ציבורא, וצלייתי. מיליהון דרבנן פליגין. דאמר ר' יעקב בר אידי בשם ר"ש חסידא. ברועים ובקייצים **היא מתניתין**. שלא נאמר שש"צ מוציא בתפילת מוסף, אלא ברועים ובקייצים. שאינם יכולים להגיע לבהכ"נ, וגם אינם יודעים להתפלל. הא שאר כל אדם, חייבין להתפלל **בעצמם**. מילתיה דר' יוחנן אמר כן. **דאמר** ר' יוחנן. אני ראיתי את רבי ינאי עומד ומתפלל בשוק של ציפורין, ומהלך ד' אמות ומתפלל של מוסף. **וכי אין** חבר עיר בציפורין? את שמע מינה תלת. את ש"מ, **שוק** של ציפורין **כציפורין**. **שכל דבר השיך לעיר, נחשב כעיר. שאף שהשוק היה מחוץ לציפורי, נחשב כציפורי. שאם לא כן, מה ראייה ממה שהיה רבי ינאי מתפלל בשוק של ציפורין? ואת שמע מינה, חלוקין [דף לו עמוד א] על ר' יהודה שאמר משום ראב"ע שיחיד**

במקום חבר עיר פטור, אלא שאף יחיד במקום חבר עיר חייב להתפלל מוסף. ואת שמע מינה. שאדם מתפלל, ומהלך ד' אמות ומתפלל של מוסף. א"ר אבא. ולא סוף דבר עד שיהלך ד' אמות, אלא אפילו שהא כדי הילוך ד' אמות. רב אמר צריך לחדש במוסף דבר מענין היום. שמואל אמר, א"צ לחדש בה דבר שאפילו חזר ואמר תפילת שחרית פעמים יצא. ר' זעירא בעי קומי רבי יוסי. מהו לחדש בה דבר? א"ל, אפילו אמר ונעשה לפניך את חובותינו. תמידי יום וקרבן מוסף, יצא. אמר רבי שילא בשם רב. נתפלל ביחיד ומצא עשרה בני אדם מתפללין, מתפלל עמהן. ר' זעירא ורב נחמן בר יעקב הוו יתבין. מן דמצלון, אתת צלותא. קם רב נחמן בר יעקב מצליא. א"ל ר' זעירא, ולא כבר צלינן? א"ל, מצלי אנא, וחזר ומצלי. דאמר ר' שילא בשם רב. נתפלל ומצא עשרה בני אדם מתפללין, מתפלל עמהן. דיחיד כלפי ציבורה כמאן דלא צלי דמי. ר' אחא ור' יונה אמרו בשם רבי זעירא. נתפלל של שחרית. ובא ומצא מתפללין של מוסף, מתפלל עמהן. לא נתפלל של שחרית ובא ומצא מתפללין של מוסף. אם יודע הוא שהוא מתחיל וגומר עד שלא יתחיל ש"ץ כדי לענות אחריו אמן, יתפלל. ואם לאו, אל יתפלל. באי זה אמן אמרו? תרין אמוראין. חד אמר באמן של האל הקדוש. וחרנא אמר, באמן של שומע תפילה. א"ר פינחס, ולא פליגון. מאן דאמר באמן של האל הקדוש, בשבת. ומאן דאמר באמן של שומע תפילה, בחול. תמן תנינן, רבן גמליאל אומר. ש"ץ מוציא את הרבים ידי חובתן. ר' הונא רובא דציפורין אמר בשם רבי יוחנן. הלכה כר"ג שהחזן מוציא גם את הבקיאים, באילין תקיעתא מוסף דראש השנה. כיוון שהיא תפילה ארוכה ואן העם רגילים בהם. ר' זעירא ורב חסדא הוו יתבין תמן באילין תקיעתא כשהש"ץ התפלל. מן דצלון, אתת צלותא אחרת. קם רב חסדא מצליא. א"ל ר' זעירא, ולא כבר צלינן? א"ל, מצלי אנא וחזר ומצלי. דאף על גב דנחתין מערבאי לתמן ואמרין בשם [דף לו עמוד ב] רבי יוחנן. הלכה כרבן גמליאל באילין תקיעתא שהחזן מוציא גם את הבקיאים. זה דווקא למי שכיוון. ואנא דלא כוונת לצאת בתפילת הש"ץ, לכן אני עצמי מתפלל. הא אילו כוונת, הוינא נפיק ידי חובתי בחזרת הש"ץ. אמר רבי זעירא, ויאות אמר שהלכה כר"ג. דכל תניא משנה דתני בשם ר"ג, רבי הושעיא תני לה בשם חכמים בסתם להראות שהסכימו לדבריו. ר' אדא דקיסרין אמר בשם ר' יוחנן. והוא שיהיה שם מראש התפילה. א"ר תנחום בר ירמיה. ומתניתין אמרה כן דתנן, סדר ברכות אומר אבות וגבורות וקדושת השם.

הדרן עלך פרק תפלת השחר

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ה הלכה א

מתני': אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש. חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין כדי שיכוננו את לבם. אפילו המלך שואל בשלומו לא ישיבנו. ואפילו נחש כרוך על עקיבו לא יפסיק:

גמ': אמר ר' ירמיה בשם ר' אבא. הבא מן הדרך אסור להתפלל. ומה טעם? **דכתיב** [ישעי' נא כא] לכן שמעי נא זאת ענייה ושכורת ולא מיין. **שהליכה לגלות כשיכרות שהדעת לא מיושבת.** רבי זריקן **ור' יוחנן אמרו** בשם ר"א בנו של רבי יוסי הגלילי. המיצר אסור להתפלל. לא **מיסברא אמר כן**, אלא מן הדין קריין **דכתיב.** לכן שמעי נא זאת ענייה ושכורת ולא מיין. תני לא יעמוד אדם ויתפלל. לא מתוך שיחה, ולא מתוך שחוק, ולא מתוך קלות ראש, ולא מתוך דברים בטליו, אלא מתוך דבר של תורה. וכן אל יפטר אדם מתוך חבירו. לא מתוך שיחה, ולא מתוך שחוק, ולא מתוך קלות ראש, ולא מתוך דברים בטלים, אלא מתוך דבר של תורה. שכן מצינו בנביאים הראשונים, שהיו חותמין את דבריהן בדברי שבח ובדברי נחמות. אמר ר' אלעזר. חוץ מירמיהו, שחתם בדברי תוכחות. אמר לו רבי יוחנן. **אף** הוא בדברי נחמות חתם. **דאמר** [ירמי' נא טד] **ואמרתה ככה תשקע בבל ולא תקום מפני הרעה אשר אנכי מביא עליה ויעפו, עד הנה דברי ירמיהו.** לפי שהיה ירמיה חוזר ומתנבא על בית המקדש. יכול בחורבן בית המקדש חתם? ת"ל עד הנה דברי ירמיהו. במפולת של מחריביו חתם. **ושאר הפסוקים אינם דברי נבואה אלא סיפור דברים.** והכתיב [ישעי' סו כד] והיו דראון לכל בשר? בעכו"ם היא עסיקין. [דף לז עמוד א] והכתיב [איכה ה כב] מאוס מאסתנו? **כתיב קדם** [איכה ה כא] השיבנו ה **אליך ונשובה חדש ימינו כקדם.** והכי **קאמר, השיבנו** תחת כי מאוס מאסתנו. אף אליהו לא נפטר מאלישע אלא מתוך דבר של תורה [מלכים ב ב יא] **דכתיב** ויהי המה הולכים הלוך ודבר. במה היו עוסקין? ר' אחווא בר' זעירא אמר, בקרית שמע היו עוסקין. היך מה דאמר [דברים ו ז] ודברת בם. ר' יודה בן פזי אמר, בבריאת עולם היו עוסקין. היך מה דאמר [תהילים לג ו] בדבר ה' שמים נעשו. ר' יודן בריה דר' אייבו אמר, בנחמות ירושלים היו עוסקין. כמה דאמר [ישעי' מ ב] דברו על לב ירושלם. ורבנן אמרין, במרכבה היו עוסקין. היך מה דאת אמר [מלכים ב ב יא] והנה רכב אש וסוסי אש וגו'. **אמר** רב ירמיה. לא יעמוד אדם ויתפלל, אלא מתוך דין של הלכה. **ואמר** רבי ירמיה העוסק בצורכי ציבור, כעוסק בדברי תורה **ויכול להתפלל מיד.** כהא **דרב** חונה אמר, הרואה טיפה כעין החרדל, יושבת ומשמרת עליו ז' נקיים. וקאים ומצלי. **זעירא** בר חנינא אמר, המקיז דם בקדשים מעל. עוד הוא מהלכות קצובות **שאן עליהם מחלוקת ואחריהם יכול להתפלל מיד.** תני, בר קפרא אמר, י"א יום שבין נדה לנדה הלכה למשה מסיני. תני ר' הושעיא מרבה אדם דגן בתבן, **מכניסה עם המוץ.** ומערים עליו לפוטרו מן המעשרות. אבדן שאל לרבי כמה מעלות בקודש? והוא א"ל **ארבע.** וכמה מעלות בתרומה? והוא א"ל שלש. וקאים ומצלי. ר' חזקיה רבי יעקב בר אחא **ור' יסא אמרו** בשם רבי יוחנן. לעולם לא יהא הפסוק הזה זז מתוך פיך [תהילים מו יב] ה' צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה. ר' יוסי בי ר' אבון **ור' אבהו אמרו** בשם ר' יוחנן. **ואף חברו** הפסוק לידו. [שם פד יג] ה' צבאות אשרי אדם בוטח בך. ר' חזקיהו **אמר** בשם ר' אבהו. יהי רצון לפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו. שתצילנו משעות החצופות, הקשות, הרעות, היוצאות המתרגשות לבוא לעולם. **תנן**, אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש. **מ"ט?** ריב"ל אמר **כדכתיב** [שם כט ב] השתחוו לה' בהדרת קדש. בחדרת קדש. רבי יוסי בן חנינא אמר **מהכא דכתיב** [שם ב יא] עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה. א"ר אחא. לכשיבא יום

רעדה תגילו. אריב"ל. זה שהוא עומד ומתפלל. צריך לישוב *לשהות* שתי ישיבות אחת עד שלא יתפלל, ואחת משיתפלל. עד שלא יתפלל דכתיב [שם פד ה] אשרי יושבי ביתך, ואחת משיתפלל **דכתיב** [שם קמ יד] אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך. **תנן**, חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת, ומתפללין שעה, ושוהין שעה אחת לאחר תפילתן. אימתי עוסקין בתורה? אימתי עוסקין במלאכתן? אמר רבי יצחק בי רבי אלעזר. על ידי שהיו חסידים. היתה ברכה ניתנת בתורתך, וברכה נתנת במלאכתך. **אמר** חונה. המתפלל אחורי בית הכנסת, נקרא רשע. שנאמר [שם יב ט] סביב רשעים יתהלכון. **אמר** רב חונה. כל מי שאינו נכנס בבית הכנסת בעולם הזה, אינו נכנס לבית הכנסת לעתיד לבא. מה טעם? **דכתיב** סביב רשעים יתהלכון. א"ר יוחנן. המתפלל בתוך ביתו, כאילו מקיפו חומה של ברזל. מחלפה שיטתיה דרבי יוחנן? תמן א"ר אבא אמר רבי חייא בשם רבי יוחנן. צריך לאדם להתפלל במקום שהוא מיוחד לתפילה. **והכא** אמר אכן? [דף לז עמוד ב] **ל"ק** כאן ביחיד, וכאן בציבור. **אמר** ר' פנחס בשם ר' הושעיא. המתפלל בבהכ"נ, כאילו מקריב מנחה טהורה. מה טעם? **דכתיב** [ישעי' סו כ] כאשר יביאו בני ישראל את המנחה בכלי טהור בית ה'. **אמר** רבי אבהו **כתיב** [שם נה ו] דרשו את ה' בהמצאו. **היכן** הוא מצוי? בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. **וכתיב** [שם נה ו] קראוהו בהיותו קרוב. **היכן שהוא** קרוב. אמר רבי יצחק בי רבי אלעזר. ולא עוד אלא שאלהיהן עומד על גבן. מאי טעמא? **דכתיב** [תהילים פב א] **אלקים** נצב בעדת אל בקרב **אלקים** ישפוט. **אמר** רב חסדא. זה שנכנס לבית הכנסת, צריך להכנס לפניו משני דלתות. מה טעם? **דכתיב** [משלי ח לד] אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום. דלתותי ולא דלתי. מזוזות ולא מזוזות. אם עשה כן מה כתיב תמן? [שם לה] כי מוצאי מצא חיים. **אמר** רב חונא. זה שהוא הולך לבית הכנסת, צריך להקל את רגליו **ולהזדרז**, מה טעם? **דכתיב** [הושע ו ג] נדעה נרדפה לדעת את ה'. וכשהוא יוצא, צריך להלך קימעא **קימעא**. מה טעם? **דכתיב** [איוב יד טז] כי אתה צעדי תספור. אמר רבי יוחנן. ברית כרותה היא. היגע תלמודו בבית הכנסת, לא במהרה הוא משכח. אמר רבי יוחנן ענתנייטא. ברית כרותה היא. היגע בתלמודו בצנעה, לא במהרה הוא משכח. מה טעם? **דכתיב** [משלי יא ב] ואת צנועים חכמה. אמר רבי יוחנן. ברית כרותה היא. הלמד אגדה מתוך הספר, לא במהרה הוא משכח. א"ר תנחום. הסובר תלמודו, לא במהרה הוא משכח. מה טעם? **דכתיב** [דברים ד ט] פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך. **אמר** ר' יונה בשם ר' תנחום בי ר' חייא. זה שהוא רואה חלום קשה, צריך לומר. יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי. שיהו כל חלומותי שחלמתי. בין בלילה הזה, בין בשאר הלילות, בין שחלמתי אני, ובין שחלמו לי אחרים, אם טובים הם, יתקיימו עלי לששון ולשמחה לברכה ולחיים. ואם לדבר אחר, כשם שהפכת את מי המרה למתיקה, ומי יריחו ע"י אלישע למתיקה, ואת קללת בן בעור לברכה, כן תהפוך את כל חלומות הקשין, ומה שחלמו לי אחרים, לטובה לברכה. ולרפואה ולחיים. לשמחה ולששון ולשלום. **ויסיף פסוקים שנאמר בהם הפוכות** [תהילים ל יב ג] הפכת מספדי למחול לי, פיתחת שקי ותאזרני שמחה, למען יזמרך כבוד ולא ידום, ה' אלהי לעולם אודך. [דברים כג ו] ולא אבה ה' אלהיך לשמוע אל בלעם, ויהפוך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלהיך. [ירמיה לא יב] אז

תשמח בתולה במחול ובחורים זקנים יחדיו, והפכתי אבלם לששון וניחמתים ושימחתים מיגונם: **תנן**, **אפילו** המלך שואל בשלומו, לא ישיבנו. אמר רבי אחא. הדא דאמר במלכי ישראל, אבל במלכי אומות העולם, משיב שאילת שלום **שלא יהרגנו**. תני, היה כותב את השם. אפילו מלך שואל בשלומו, לא ישיבנו. היה כותב שנים או שלשה שמות, כגון **א-ל-א-להים** ה'. הרי זה גומר את אחד מהן, ומשיב שאילת שלום. רבי יוחנן הוה יתיב קרי קומי כנישתא **דבבלאי** בציפורין. עבר ארכונא *שופט*, ולא קם ליה מקומי. אתון בעיין מימחזניה *רצו להכותו*. אמר לון, ארפוניה. בנימוסיא **דבוראו** הוא עסיק. ר' חנינא ורבי יהושע בן לוי עלון קומי אנטיפותא *מושל דקיסרין*, חמתון וקם מן קומיהון *ראה אותם וקם מפניהם*. אמרין ליה, מן קומי אילין יהודאי את קאים? אמר לון. אפיהון דמלאכין חמית. ר' יונה ור' יוסי עלון קומי ארסקינס המלך באנטוכיא. חמתון וקם מן קומיהון. אמרין ליה, מן קומי אילין יהודאי את קאים? אמר לון, אפיהון דהני אנא חזי בקרבא ונצח. רבי אבון על קומי מלכותא. כי נפיק [דף לח עמוד א] הפך קדל *ערפו* **ולא הלך אחורנית**. אתון בעיין מיקטלוניה, וחמין תרין זיקוקין דנור נפקין מקדליה ושבקוה. לקיים מה שנאמר [דברים כח י] וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך. כל, אפילו רוחות אפילו **שדים**. רבי **ינאי** ורבי יונתן הוו מטיילין **באסרטיין**, חמתון חד ושאל בהון, אמר להון שלמכון רבייא. אמרין **וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך**. **דאפילו תואר לשון הבריות** אין עלינו לרעה. ריש לקיש מנהגו **להתעמק** באוריתא סגין. **פעם אחת** הוה נפיק ליה לבר מתחומא דשבתא, והוא לא ידע. לקיים מה שנאמר [משלי ה יט] באהבתה תשגה תמיד. רבי יודן בי רבי ישמעאל מנהגיה **להתעמק** באוריתא סגין. הוות גולתיה שרעה מיניה *נפלה ממנו הגלימה*, וחכינה מזדהרא לה *נחש נכרך עליה*. אמרין ליה תלמידיו. רבי הא גולתך שריעה. אמר לון, ולית ההיא רשיעתא *נחש* זהירא לה?: **תנן**, **אפילו** נחש כרוך על עקיבו לא יפסיק. **אמר** רבי חונה בשם רבי יוסי. לא שנו אלא נחש, אבל עקרב מפסיק. למה **דעקרב מחייא**, וחזרה ומחייא. **אמר** ר' אילא. לא אמרו אלא כרוך. אבל אם היה מרתיע ובא כנגדו. הרי זה מסתיר מלפניו, ובלבד שלא יפסיק את תפילתו. תני. היה עומד ומתפלל באסרטיא *דרך* או בפלטיא *רחבה שבה השוק*. הרי זה מעביר מפני החמור ומפני הקרון, ובלבד שלא יפסיק את תפלתו. אמרין עליו על רבי חנינא בן דוסא, שהיה עומד ומתפלל. ובא חברבר *ערוד* והכישו ולא הפסיק את תפילתו. והלכו ומצאו אותו חברבר מת מוטל על פי חורו. אמרו אי לו לאדם שנשכו חברבר. ואי לו לחברבר שנשך את ר' חנינא בן דוסא. מה עיסקיה דהדין חברבריא? כד הוות נכית *נושך* לבר נשא. אין בר נשא קדים למיא, חברברא מיית. ואין חברברא קדים למיא, בר נשא מיית. אמרו לו תלמידיו. רבי לא **הרגשתה**? אמר להן, יבא עלי ממה שהיה לבי מתכוין בתפילה אם הרגשתי. א"ר יצחק בר אלעזר. ברא לו הקדוש ברוך הוא מעיין תחת כפות רגליו **כדי שיקדים למים**. לקיים מה שנאמר [תהילים קמה יט] רצון יריאיו יעשה, ואת שוועתם ישמע ויושיעם.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ה הלכה ב

מתני': מזכירין גבורות גשמים בתחיית המתים, ושואלין גשמים בברכת השנים. והבדלה בחונן הדעת. ר' עקיבה אומר, אומרה ברכה רביעית בפני עצמה. ר"א אומר בהודאה:

גמ': תנו, מזכירין גבורות גשמים בתחיית המתים. למה קבועה בתחית המתים? כשם שתחיית המתים חיים לעולם. כך ירידת גשמים חיים לעולם. ר' חייא בר אבא שמע לה מן הדא דכתיב [הושע ו ב] יחינו מיומים, ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו [שם ג] נדעה נרדפה לדעת את ה' כשחר נכון מוצאו, **יבא כגשם לנו.** כתיב [מלכים א יז א] ויאמר אליהו התשבי מתושבי גלעד אל אחאב. חי ה' אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי. **אמר** רבי ברכיה. ר' יסה ורבנן. חד אמר, בין על הטל ובין על המטר נשמע לו. וחרנא אמר, על המטר נשמע לו. ועל הטל לא נשמע לו. מאן **דאמר** על המטר נשמע לו ועל הטל לא נשמע לו. מן הדא **דכתיב** [שם יח א] לך הראה אל אחאב ואתנה מטר וגו'. **ולא נאמר ואתנה טל. ולמן דאמר** בין על הטל בין על המטר נשמע לו, **היכן** הותר נדרו של טל? [דף לח עמוד ב] אמר רבי תנחומא **דאדרעיה.** סברין מימר, נדר שהותר מכללו הותר כולו. אית דבעי מימר **הותר** בבנה של **צרפתית דכתיב** [מלכים א יז כא] ויקרא אל ה' ויאמר ה' אלהי וגו'. אמר רבי יודה בן פזי. **משל** לאחד שגנב נרתיקו של רופא. עם כשהוא יוצא, נפצע בנו. חזר אצלו **ואמר** לו, אדוני הרופא רפא את בני. אמר לו. לך והחזר את הנרתק שכל מיני רפואות נתונין בו, ואני מרפא את בנך. כך אמר לו הקדוש ברוך הוא לאלהיו. לך והתר נדרו של טל, שאין המתים חיים אלא בטללים. ואני מחיה את בנה של **צרפתית.** ומניין שאין המתים חיים אלא בטללים **דכתיב** [ישע' כו יט] יחינו מיומים ונחיה לפניו ונחיה לפניו ונחיה לפניו, כי טל אורות טליך וארץ רפאים תפיל. **מאי וארץ רפאים תפיל?** א"ר תנחום **דאדרעיה, כתרגומו.** וארעא תפקידיה תפליט *שהארץ תפלוט את המתים השמורים אצלה כפיקדון.* **אמר** ר' יעקב דכפר חנן בשם ריש לקיש. **כך אמר הקב"ה לאלהיו.** בשעה שעשה אברהם זקינך רצוני. נשבעתי לו שאיני זז טל מבניו לעולם. מה טעם? **דכתיב** [תהילים קי ג ד] לך טל ילדותך. וכתיב בתריה, נשבע ה' ולא ינחם. א"ר יודא בן פזי. בדייתיקי נתתיו לאברהם. במתנה **גמורה** נתתיו לו, **אף להוריש לבניו. דכתיב,** ויתן לך האלקים מטל השמים. אמר רבי שמואל בר נחמני. בשעה שישראל באין לידי עבירה ומעשים רעים **והגשמים** נעצרים. הן מביאין להן זקן **אחד,** כגון ר' יוסי הגלילי. והוא מפגיע בעדם, והגשמים יורדים. אבל הטל אינו יורד בזכות ברייה. מה טעם? **דכתיב** [מיכה ה ו] כטל מאת ה' כרביבים עלי עשב אשר לא יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם. **אמר** ר' זעירא בשם ר' חנינא. היה עומד בגשם והזכיר של טל, אין מחזירים אותו. בטל והזכיר של גשם, מחזירים אותו. והתני, בטל וברוחות לא חייבו חכמים להזכיר. ואם רצה להזכיר מזכיר. **אם זה לא חובה למה אם הזכיר גשם בזמן טל חוזר?** לא דמי ההוא דמיקל, לההוא דלא מצלי ולא מיקל. **איתמר.** בגשם והזכיר של טל אין מחזירים אותו. והתני, אם לא שאל בברכת השנים. או שלא הזכיר גבורת גשמים **בתחית המתים,** מחזירים אותו? בההוא דלא אידכר כלל לא טל ולא מטר. **אבל אם הזכיר שבח של טל, אן מחזירים אותו.** אמר ר' זעירא בשם רבי חנינה. אם לא שאל בברכת השנים, אומרה בשומע תפלה.

ודכוותה, אם לא הזכיר גבורת גשמים בתחיית המתים, אומרה בשומע תפילה. ומה אם שאלה שהיא מדוחק, אומרה בש"ת. אזכרה שהיא מריוח, לא כ"ש? [דף לט עמוד א] והתני, אם לא שאל בברכת השנים או שלא הזכיר גבורת גשמים בתחיית המתים, מחזירים אותו? **אם יכול לאמר בשומע תפילה למה מחזירים אותו.** אמר רבי אבדימי אחוי דרבי יוסי. **בשכח ולא אמר גם בשומע תפילה. להיכן הוא חוזר? כדאמר ר"ש בר ווא בשם ר' יוחנן. אם שכח לאמר יעלה ויבא בראש חודש.** אם עקר את רגליו, חוזר לתחילה. ואם לאו, חוזר לעבודה. אף הכא. אם עקר את רגליו, חוזר לתחילה. ואם לאו, חוזר לשומע תפילה. בנינוה צרכון מיעבד תענית בתר **פיסחא שהיו זקוקים לגשם.** אתון שיילון לרבי אם יכולים לקבוע תענית. אמר לון רבי. לכו ועשו, ובלבד שלא תשנו מטבעה של תפילה, ולא תבקשו גשם בברכת השנים. היכן הוא אומרה? רבי ירמיה סבר מימר, אומרה בשומע תפילה. אמר ליה רבי יוסי. לא כן אמר רבי זעירא בשם רב חונה. אם לא שאל בברכת השנים, או שלא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים, מחזירין אותו לשומע תפילה. דווקא בדיעבד אומרה בשומע תפילה הא בתחילה לא אומרה בשומע תפילה. והרי אמר לון רבי, לכו ועשו ובלבד שלא תשנו מטביעה של תפילה. על דעתיה דרבי יוסי, היכן הוא אומרה? שהרי גם בברכת השנים לא יכלו לאומרה. אלא אומרה בשש ברכות שהוא מוסיף. עד כדון ציבור שיש לו שש. יחיד שאין לו שש מאי? אמר רבי חנינא. לא כן אמר רבי זעירא בשם רב חונה. יחיד שואל צרכיו בשומע תפילה? ואילו צרכיו הן. תנן, והבדלה בחונן הדעת. שמעון בר ווא בעא קומי רבי יוחנן. דבר שהוא נוהג ובא, חכמים חולקין עליו? נחזי אך נהוג עלמא. אמר לו. על ידי שעיקרה בכוס, שכחו היכן מקומה בתפילה. מילתיה אמרה, שעיקרה בכוס. ר' יעקב בר אידי אמר בשם ר' יצחק רובא. לא אמר בתפילה ואמרה בכוס, חוזר ואומרה בתפילה. שלא תקנו כוס אלא בשביל לזכות את התינוקות. מילתיה אמרה, שעיקרה בתפילה. רבי זעירא ורב יהודה אמרו בשם שמואל. אמרה בכוס, אומרה בתפילה. אמרה בתפילה, אומרה בכוס. מילתיה אמרה, שעיקרה כאן וכאן. תנן, ר"א אומר בהודייה. אמר רבי יוחנן בשם רבי. מטין כר"א בי"ט שחל להיות במוצאי שבת אם הבדיל מיד, כיוון שאן אומרים אתה חונן. אבל אם הבדיל אח"כ ביום חול, אומרה באתה חונן. רבי יצחק רבה אמר בשם רבי. מורים הלכה כר"א בי"ט שחל להיות במ"ש. ר' יצחק בר נחמן אמר בשם רבי חנינא בן גמליאל, הלכה כר"א לעולם. וכן אמר רבי אבהו בשם ר"א, הלכה כר"א לעולם. [דף לט עמוד ב] אמר רבי יעקב בר אחא לרבי אבהו. הלכה כר"א. אבל לאו בגין דאנון תרתיי שמועין ר' יצחק בר נחמן ורבי אבהו בשם ר"א. אלא בגין דרבי יצחק בר נחמן ור"א תרויהון אמרו בשם ר' חנינא בן גמליאל, הלכה כר"א לעולם. תנן, והבדלה בחונן הדעת. ר"ע אומר, אומרה ברכה רביעית בעצמה. לדברי חכמים הלכה כמאן? אמר רבי יעקב בר אחא בשם שמואל, אומרה ברכה רביעית. רבי יודן אמר. אומר אתה חונן כמטבע ברכה רגיל. ומסימה בברכת הבדלה כרבי כמנהגו היום. דרבי אומר, תמהני היאך ביטלו חונן הדעת בשבת. אם אין דיעה תפילה מניין? אף הכא, אם אין דיעה הבדלה מניין? רבי יצחק בר' אלעזר אמר, פותח במבדיל, ואח"כ אומר מטבע ברכה. אמר ר"א ב"ר הושעיה. ובלבד שלא יפחות משלש הבדלות. בן קדש לחול, בן

אור לחושך, בן ישראל לעמים. אמר ר' יוחנן. אמרו, הפוחת לא יפחות משלש. והמוסיף לא יוסיף יותר משבעה **הבדלות**. לוי אמר, ובלבד **מהבדלות** האמורות בתורה. נחום **בירבי סימאי**, נפק **ואמר** בשם אבוי. **אפילו הבדלה אחת**. וא"ר אבהו, וצריך לחתום בהבדלה. רבי מנא בעי. **לדעת נחום בירבי סימאי שסובר שדי בהבדלה אחת**. מעתה, אפילו פתח במבדיל בין קודש לחול, וחוזר וחותר במבדיל בין קודש לחול יצא? והרי זו ברכה קצרה ולמה יחזור ויברך? אמר ר' יוסי בי רבי בון. והלא ברכת הבדלה מהברכות שתקנו חז"ל שפותחין בהן בברוך וחותרין בברוך הן. וכיוון שביסודה היא ברכה ארוכה. שהרי יכול לאמר באמצע עד שבע הבדלות. כיוון שכך, אף אם לא אמר כלום באמצע, פותח בברוך וחותר בברוך. איתמר. רבי יצחק בר' אלעזר אמר, פותח במבדיל, ואח"כ אומר מטבע ברכה. ר"א בן אנטיגנוס אמר בשם ר"א בי ר' ינאי. זאת אומרת, שאסור לעשות מלאכה עד שיבדיל. כמה דאמר אסור לעשות מלאכה עד שיבדיל. כוותיה אסור לו לאדם לתבוע צרכיו עד שיבדיל. **לכן אומרה בחון הדעת**. ר' זעירא ור' אלעזר בר אנטיגנוס **ברבי אמרו** בשם ר' ינאי **דאמר** בשם ר' יודה **ברבי**. אם לא הבדיל במוצאי שבת, מבדיל אפילו בחמישי בשבת. הדא דאת אמר, במבדיל בין קודש לחול. אבל בורא מאורי האש, אומרה מיד. **ואם לאו אינו אומרה, דבמוצ"ש נברא האור**. ר' זעירא אמר בשם רבי יהודה, ור' אבא אמר בשם אבא בר ירמיה. אפילו יום טוב שחל להיות באמצע שבת. אומר בין יום השביעי לששת ימי המעשה. א"ר זעירא לרבי יהודה. וכי ששת ימי המעשה לפניו? א"ל. וכי יש טומאה וטהרה לפניו **שאומר בן טמא לטהור הבדלתה?** ר' ירמיה ור' זעירא **אמרו** בשם רבי חייא בר אשי. צריך לומר. החל עלינו את ששת ימי המעשה הבאים לקראתינו לשלום. ר' אבא מוסיף, והשמיענו בהן ששון ושמחה. **אמר** ר' חזקיה בשם ר' ירמיה. **אומר**, הביננו ולמדינו. **ואמר** ר' חזקיה בשם ר' ירמיה. **העונין** אמן **אחר הבדלה**, צריכין ליתן עיניהן בכוס. **והעונים אמר אחר מאורי האש, צריכים ליתן עיניהן** בנר. **ואמר** ר' חזקיה בשם ר' ירמיה. ארבעת מינין שבלולב, ניטלין דרך גידוליהן,

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ה הלכה ג

מתני': האומר על קן צפור יגיעו רחמיה, ועל טוב יזכר שמך, מודים מודים, משתקין אותו. העובר לפני התיבה וטעה, יעבור אחר תחתיו. ולא יהא סרבן באותה שעה. ומאין הוא מתחיל? מתחילת ברכה שטעה זה. [דף מ עמוד א]

גמ': תנן, האומר על קן צפור יגיעו רחמיה, ועל טוב יזכר שמך, מודים מודים, משתקין אותו. אמר ר' פינחס בשם ר' סימון. **משתקין אותו, לפי שהוא כקורא תיגר על מדותיו של הקדוש ברוך הוא. שהוא כאומר**, על קן ציפור הגיעו רחמיה ועל אותו האיש לא הגיעו רחמיה. ר' יוסי אמר בשם רבי סימון. **משום שהוא כנותן קיצבה למדותיו של הקדוש ברוך הוא**. עד קן ציפור הגיעו רחמיה **ותו לא**. אית תניי תני, על קן ציפור. ואית תניי תני עד קן ציפור. מאן דאמר על קן ציפור, מסייע לר' פינחס. ומן דאמר עד קן

ציפור, מסייע לרבי יוסי. א"ר יוסי בי ר' בון. **משתקין אותו דלא** עבדין טבות. שעושין למדותיו של הקדוש ברוך הוא רחמים, **ואינם אלא גזרת מלך**. ואילין דמתרגמין. עמי בני ישראל כמה דאנא רחמן בשמים, כך תהוון רחמנין בארעא. תורתא או רחילה, יתה וית ברה לא תיכסון תרויהוון ביומא חד. **אף אינון** הדורשים כן לא עבדין טבאות. שהן עושין מדותיו של הקדוש ברוך הוא רחמים. **ואינם אלא גזרת מלך**. תנן, מודים מודים משתקין אותו. **מ"ט?** א"ר שמואל בר רב יצחק **דכתיב** [תהילים סג יב] כי יסכר פי דוברי שקר. **שמעיד שקר כאילו יש שני רשויות**. הדא דאמר בציבורא. אבל ביחיד, תחנונים הן. תנן, העובר לפני התיבה וטעה. **אמר** ר' יוסי בן חנינה בשם ר' חנינה בן גמליאל. טעה בשלש ברכות הראשונות, חוזר **לתחילה**. אדא בר בר חנה **וגניבה אמרו** בשם רב. טעה בשלש ברכות האחרונות, חוזר לעבודה. ר' חלבו **ורב חונה אמרו** בשם רב. טעה בשלש ברכות הראשונות, חוזר **לתחילה**. בשלש ברכות האחרונות, חוזר לעבודה. טעה ואינו יודע **היכן** טעה, חוזר למקום הברור לו **שאמר כתיקונה**. ר' אחא ור' יודה בן פזי יתבון בחד כנישתא. אתי עבר חד קומי תיבותא ואשגר דילג חד ברכה. אתון ושיילון לר' סימון. **אמר להם** ר' סימון בשם ריב"ל. ש"צ שהשגיר דילג שתיים שלש ברכות, אין מחזירין אותו **מפני טורח ציבור, אלא משלים במקומו**. אשכח תניי **דפליג וסובר שגם ש"צ חוזר**. **דתניא**. לכל אין מחזירין אותו. חוץ ממי שלא אמר מחיה המתים, או **מכניע זדים, או בונה ירושלים**. **שאני** אומר, **אולי** מין הוא. שמואל הקטן עבר קומי תיבותא, ואשגר מכניע זדים בסופה **ולא זכר אך לסיימה**. שרי התחיל משקיף עליהו **לראות אם חושדים בו שהוא מין**. אמרין ליה, לא שיערו חכמים בך. ר' יעקב בר אחא **ור"ש** בר אבא **אמרו** בשם רבי אלעזר. ספק הזכיר של ראש חודש ספק לא הזכיר, מחזירין אותו. **להיכן** הוא חוזר? **אמר** שמעון בר זוא בשם ר' יוחנן. אם עקר את רגליו, חוזר **לתחילה**. ואם לאו, חוזר לעבודה. אמר ר' יודה בן פזי. **הסיע דעתו ולא התכוון להוסיף תחנונים אחר תפילתו, כמי שעקר את רגליו**. ואילין תחנוניא **שאחר עושה שלום קדם שעקר רגליו, אם נזכר באמצע התחנונים צריכה**. ר' אבא בריה דר' חייא בר אבא **ור' חייא אמרו** בשם רבי יוחנן. היה קורא בתורה ונשתתק. זה שהוא עומד תחתיו, יתחיל ממקום שהתחיל הראשון. כי אם אמר **אתה ממקום שפסק. נמצא שפסוקים הראשונים שהזכיר הראשון נתברכו לפניו, ולא נתברכו לאחריהן**. והאחרונים **שמזכיר השני נתברכו לאחריהן, ולא נתברכו לפניו**. שנהגו שהראשון אומר ברכה ראשונה והאחרון אומר ברכה אחרונה וכתיב [שם יט ח] תורת ה' [דף מ עמוד ב] תמימה משיבת נפש. שתהא כולה תמימה **בברכותיה**. תני, לא יהו שנים קורין בתורה ואחד מתרגם. א"ר זעירא. מפני הברכה. **שלא יכולים לברך שניהם דברכת השני הוי ברכה לבטלה**. והתני. לא יהו שנים מתרגמין ואחד קורא. אית לך מימר מפני הברכה? **הרי אן המתרגם מברך**. אלא משום שאין שני קולות נכנסין לתוך אוזן אחת. תני. שנים קורין בתורה, ואין שנים מפטירין בנביא. א"ר עולא. **צריך שיהיו כמה קרויות עולים בתורה, ואין צריך שיהיו כמה קרויות בנביא**. שאחד יכול לקרא כולה. תנן. **ולא יהא סרבן באותה שעה**. א"ר יהושע דרומיא. שלשה דברים רובן ומיעוטן רע, ובינוניתן יפה. השאור, והמלח, והסרוב. בתחילה מסרב. שנייה מעמעם. ובשלישית רץ ובא. ר' חונא הוה יתיב בחד כנישתא. עאל חזנא גבאי ואטרח על חד דייעול, ולא קבל עילוי.

בסופא **של התפילה**, אתא **אותו שסרב** לגבי ר' אלעזר. א"ל, לא יכעוס מרי עלי. בגין דלא הוינא מיתער לא **עליתי**. א"ל, לא עלך כעסית, אלא על הדין דאטרח **יותר מדי**. **החזן** בטיטיי אישתתק **באופנים וחיות הקדש**. אתון ושיילון לר' אבון. אמר לון רבי אבון בשם ריב"ל. זה שעובר תחתיו, יתחיל **מוהאופנים וחיות הקדש** ממקום שפסק **הקודם**. אמרין ליה, והא תנינן מתחילת הברכה שטעה זה? אמר לון. מכיון דעניתון קדושתא, כמי שהוא תחילת ברכה.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ה הלכה ד

מתני': העובר לפני התיבה, לא יענה אחר הכהנים אמן מפני הטירוף. אם אין שם כהן אלא הוא, לא ישא את כפיו. ואם הבטחתו שהוא נושא את כפיו וחוזר לתפילתו, רשאי:

גמ': תני. הפורס את שמע, והעובר לפני התיבה, והנושא את כפיו, והקורא בתורה, והמפטיר בבניא, והמברך על אחת מכל מצות האמורות בתורה, לא יענה אחר עצמו אמן. ואם ענה, הרי זה בור. אית תניי תני, **העונה אמן אחר ברכתו** הרי זה בור. ואית תניי תני, הרי זה חכם. אמר רב חסדא. מאן **דאמר** הרי זה חכם, בעונה בסוף. ומאן **דאמר** הרי זה בור, בעונה על **כל** ברכה וברכה. א"ר חנינא [דף מא עמוד א] שנים ישראל ואחד כהן **שהיו הולכים בדרך**, ממצעין את הכהן. אימתי? בזמן שכולם שוין. אבל אם היה אחד מהן תלמיד חכם, ממצעין את **החכם**. א"ר יהושע ב"ל. מימי לא ברכתי לפני כהן, ולא הנחתי ישראל לברך לפני **שהיה לוי**. **אמר** ר' יודה בן פזי בשם ר' אלעזר. כל כהן שהוא עומד בבכה"נ ואינו נושא את כפיו, עובר בעשה. ר' יודה בן פזי כד הוה תשיש **ולא יכל לשאת כפיו**. הוה **מתעטף וחזיק** רישיה וקאי ליה אחורי עמודא. **שידעו שרק בגלל שהוא תשוש אינו עולה לדוכן**. ר' אלעזר נפיק ליה לברא. ר' אחא ור' תנחומא בר' חייא **אמרו** בשם רבי שמלאי. עיר שכולה כהנים, נושאים את כפיהם. למי הם מברכין? לאחיהם שבצפון, לאחיהם שבדרום, לאחיהם שבמזרח, לאחיהם שבמערב. ומי עונה אחריהם אמן? הנשים והטף. תני אביי בי רבי בנימין. העומדים לאחורי הכהנים אינן בכלל ברכה. העומדים לפני הכהנים, אמר רבי חייא בר ווא. אפילו חומה של ברזל **אן** מפסקתן **מהברכה**. העומדים מן הצדדין **מהו?** נשמעינה מן הדא **דתנן**, נתכווין להזות מלפניו והזה לאחוריו. לאחוריו והזה לפניו. הזייתו פסולה. לפניו והזה על הצדדים, הזייתו כשירה. הדא אמרה, אף העומדים מן הצדדין בכלל ברכה הן. אמר רב חסדא. וצריך שיהא החזן **המקריא** ישראל. רב נחמן בר יעקב אמר. אם היה **רק** כהן אחד, אומר כהן. ואם היו שנים, אומר כהנים. אמר רב חסדא. אפילו **אם היה רק** כהן אחד אומר כהנים, שאינו קורא אלא לשבט

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ה הלכה ה

מתני': המתפלל וטעה, סימן רע לו. ואם שליח ציבור הוא, **סימן** רע לשולחיו. ששלוחו של אדם כמותו. אמרו עליו על רבי חנינא בן דוסא, שהיה מתפלל על החולים ואומר. זה חי,

זזה מת. אמרו לו, מנין אתה יודע? אמר להם. אם שגורה תפילתי בפני, יודע אני שאני מקובל. ואם לאו, יודע אני שהוא מטורף:

גמ': תנו, המתפלל וטעה, סימן רע לו. רבי אחא בר יעקב אמר, ובלבד באבות. מעשה ברבן גמליאל שחלה בנו. ושלח שני תלמידי חכמים אצל **רבי חנינא בן דוסא לעירו**. אמר לון, המתינו לי עד שאעלה לעלייה. ועלה לעלייה וירד. אמר להם, בטוח אני שנינוח בנו של ר"ג מחליו. וסיימו **את השעה, וכשחזרו מצאו שבאותה שעה תבע מהן מזון**. אמר רבי שמואל בר נחמני. אם כוונת את לבך בתפילה, תהא מבושר שנשמעה תפילתך. ומה טעם? **כדכתיב** [תהילים י יז] תכין לבם תקשיב אזניך. אמר ריב"ל. אם עשו שפתותיו של אדם תנובה, **היינו שתפילתו קולחת**. יהא מבושר שנשמע תפילתו. מה טעם? **כדכתיב** [ישעי' נז יט] בורא ניב שפתים, שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו:

הדרן עלך פרק אין עומדין

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ו הלכה א

מתני': כיצד מברכין על הפירות? על פירות האילן הוא אומר בורא פרי העץ, חוץ מן היין. שעל היין הוא אומר בורא פרי הגפן. ועל פירות הארץ הוא אומר בורא פרי האדמה, חוץ מן הפת. שעל הפת הוא אומר המוציא לחם מן הארץ. ועל הירקות הוא אומר בורא פרי האדמה. רבי יהודה אומר בורא מיני דשאים: [דף מא עמוד ב]

גמ': כתיב [תהילים כד א] לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה. **מכאן אמרו חכמים**, הנהנה כלום מן העולם, מעל. עד שיתירו לו המצות. רבי אבוה **אמר** כתיב [דברים כב ט] **לא תזרע כרמך כלאים** פן תקדש המלאה, הזרע אשר תזרע ותבואת הכרם. העולם כולו ומלואו עשוי ככרם **רבעי**. ומהו פדיונו? ברכה. ר' יחזקיה רבי ירמיה **ורבי** אבון **אמרו** בשם ר"ש בן לקיש. **מאי דכתיב** [תהילים טז ב] אמרת לה' ה' אתה, טובתי בל עליך? אם **אכלתה וברכתה**. כביכול כאלו משלך **אכלתה**. ד"א, טובתי בל עליך, מבלה אני טובתי בגופך, **שיבואו עליך טובה אחר טובה**. ד"א, טובתי בל עליך, יבללו כל הטובות ויבואו עליך. אמר רבי אחא, מהו בל עליך? שאיני מביא טובה על העולם מבלעדיך. כמה דאת אמר [בראשית מא מד] ובלעדיך לא ירים איש את ידו. תני רבי חייא **כתיב** [ויקרא יט כד] קדש הלולים, מלמד שהוא טעון ברכה לפניו ולאחריו. מיכן היה רבי עקיבא אומר. לא יטעום אדם כלום עד שיברך. רבי חגי ורבי ירמיה סלקון לבי חנוותא. **שהיו ממונים לתקן המידות**. קפץ רבי חגי ובירך עליהן. אמר ליה רבי ירמיה יאות עבדת. שכל המצות טעונות ברכה. ומניין שכל המצות טעונות ברכה? רבי תנחומא **ורבי** אבא בר כהנא **אמרו** בשם רבי אלעזר **דכתיב** [שמות כד יב] ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה. הקיש תורה

למצות. מה תורה טעונה ברכה. אף מצות טעונות ברכה. רבי יוחנן נסב זיתא ובירך לפניו ולאחריו. והוה רבי חייא בר ווא מסתכל ביה. אמר ליה רבי יוחנן. בבלייא, למה את מסתכל בי? לית לך כל שהוא ממין שבעה טעון ברכה לפניו ולאחריו?. ומה צריכה ליה? מפני שגלעינתו ממעטתו **מכזית**. ולית ליה לר"י שגלעינתו ממעטתו? מה עביד ליה ר' יוחנן? משום ברייה. [דף מב עמוד א] מילתיה **דרבי יוחנן** אמרה, **אפילו** אכל פרידה אחת של ענב, או פרידה אחת של רימון, שהוא טעון ברכה לפניו ולאחריו. יין בזמן שהוא כמות שהוא *לא מזוג*. אומר עליו בורא פרי העץ, ואין נוטלין ממנו לידיים. בזמן שהוא מזוג. אומר עליו בורא פרי הגפן, ונוטלין ממנו לידיים, דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים, בין חי בין מזוג. אומרים עליו בורא פרי הגפן, **ואן נוטלין** ממנו לידיים. א"ר אבא. **יין. לר"א** אין בו משום איבוד אוכלין **שהרי נוטלין ממנו ידים**. אמר רבי יעקב בר זבדי בשם רבי אבהו [דף מב עמוד ב] שמן זית, אומר עליו בורא פרי העץ. אמר רבי חייא בר פפא קומי רבי זעירא. **מתניתא** אמרה כן **דתנן**. חוץ מן היין, שעל היין הוא אומר בורא פרי הגפן. **ויין הלא** שחוק הוא. **ולא אמר**, אלא חוץ מן היין **שהשתנה לעילוי**. הא שאר כל הדברים אף על פי ששחוקין הן, בעינן הן. **אמר** רבי אבא. רב ושמואל תרויהון אמרין, ירק שלוק *שדרכו להיאכל חי* אומר עליו שהכל נהיה בדברו. **אמר** רבי זעירא בשם שמואל, ראשי לפתות ששלקן. אם **בעינן** הן, אומר עליהם בורא פרי האדמה. שחקן, אומר עליהן שהכל נהיה בדברו. א"ר יוסי, ומתניתא **לא** אמרה כן. **דתנן** חוץ מן הפת, שעל הפת הוא אומר המוציא לחם מן הארץ. ופת **הלא** שחוק הוא. **ולא אמר**, אלא חוץ מן הפת **כיוון שהשתנה לעילוי מברכים עליו המוציא**. הא שאר כל הדברים אף על פי ששחוקים הן, בעינן הן. **אמר** רבי חייא בר ווא בשם ר' יוחנן. זית כבוש, אומר עליו בורא פרי העץ. [דף מג עמוד א] רבי בנימין בר יפת אמר בשם רבי יוחנן. ירק שלוק, אומר עליו שהכל נהיה בדברו. א"ר שמואל בר רב יצחק. מתניתא מסייע לרבי בנימין בר יפת, **דגבי מרור תנן**. **יוצאין בהן בין לחין בין יבשין**, אבל לא כבושין ולא שלוקין ולא מבושלין. **ואם בעינן** הן, **אמאי אן** אדם יוצא בהן ידי **חובתו** בפסח?. אמר ר' זעירא. מאן ידע **משמועתה דר' יוחנן** יאות? ר' חייא בר ווא, או ר' בנימין בר יפת?. לא רבי חייא בר ווא?. ועוד מן הדא, דאנן חמיין רבנן רברביא עלון לאבריייתא *להברות אבליים* ונסבין תורמסין ומברכין עליהון בורא פרי האדמה. **ותורמסים** לאו **שלוקים** הן?. אין תימר **והא** מתניתין אמרה *שאן המבושל כמו החי שהרי לא יוצאים במרור מבושל?* שניא היא, שאמרה התורה מרורין. **וכיון** ששלקן כבר בטלה מרירתן. אמר רבי יוסי ב"ר בון, ולא פליגין ר **חייא ור בנימין בר יפת**. זית ע"י **שאן דרכו** לאכול חי, אף על פי שכבש בעינו הוא. ירק **שדרכו** לאכול חי, כיון ששלקו נשתנה **וברכתו שהכל**. רבי יעקב בר אחא אמר, איתפלגין רב נחמן ורבנן. רב נחמן אמר, המוציא לחם מן הארץ. [דף מג עמוד ב] ורבנן אמרי מוציא לחם מן הארץ. אתיין אילין פלוגוואתא כאילין פלוגוואתא. **דאיתמר**, ר' חנינא בר יצחק ורבי שמואל בר אימי. חד אמר, לפת. *נקראת כך לרמוז* **לא כך הייתה הפת גדלה? שקודם החטא, היה הלחם יוצא מהאדמה כמותה**. וזה כדעת האומר שמברך מוציא לחם מן הארץ, **בלשון עבר**. **שבעבר כך היה**. וחרנא אמר לפת, לא פת היא עתידה להיות? **שבעתיד הלחם יצא מהאדמה כמותה**. **דכתיב** [תהילים עב טז] יהי פסת בר בארץ בראש הרים. וזה כדעת האומר שמברך

המוציא לחם מן הארץ, בלשון עתיד. רבי ירמיה בריך קומי ר"ז המוציא לחם מן הארץ, וקלסיה. מה כרבי נחמן? לעולם בן אם אמר מוציא בן אם אמר המוציא, יצא. ולמה אמר המוציא? כרבי נחמיה שאמר שצריך לדקדק שלא לערב ראשי אותיות. וכדי לא לערב מם של העולם עם מם של מוציא כשאומר מלך העולם מוציא. מעתה, אם סובר כדעתיה דר' נחמן, שיאמר המוציא לחם המן הארץ, שלא לערב ראשי אותיות? כשם שאומר המוציא לחם, כך אומר, הבורא פרי הגפן. ועל דעתייהו דרבנן כשם שאומר מוציא לחם. כך אומר בורא פרי הגפן. אמר ר' זריקן, ר"ז בעי. אהן דנסב תורמוסא לברך עילוי, ונפל מיניה ולקח אחר. מהו מברכה עילוי זמן תניינות? וכי מה בינו לבין אמת המים? אמרין, תמן לכך כיוון דעתו מתחילה. ברם הכא, לא לכך כיוון דעתו מתחלה. תני ר' חייא. אין מברכין על הפת, אלא בשעה שהוא פורס. דנמצא שברך על כל הלחם, ואף אם יפול מידו, יכול ליטול פרוסה אחרת. א"ר חייא בר ווא. הדא אמרה, אהן דנסב פוגלא ומברך עילוי, והוא לא אתי לידיה כגון שנפל ולקח אחר, צריך למברכה עילוי זמן תניינות. אמר רבי תנחום בר יודן. וצריך לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. שלא להזכיר שם שמים לבטלה: עד כמה יפרוס מן הפת ויברך עליו המוציא? פלגי ביה ר' חננא ור' מנא, חד אמר עד כזית. אבל פחות מכזית, אן חשיבות לחם עליו ויברך בפה"א. וחרנא אמר [דף מד עמוד א] אפילו עד פחות מכזית. מאן דאמר כזית, כיי דתנינן תמן גבי מנחות. וכולן פותתן כזית. מאן דאמר אפילו פחות מכזית. מדתני ר' ישמעאל, אפילו מחזירה לסולתה. תני, כל שאומר אחריו ג' ברכות, אומר לפניו המוציא לחם מן הארץ. וכל שאין אחריו ג' ברכות, אין אומר לפניו המוציא לחם מן הארץ. התיבון, הרי האוכל פחות מכזית, אין אומר אחריו ג' ברכות. מעתה לא יאמרו לפניו המוציא לחם מן הארץ? אמר לך רבי יעקב בר אחא, לשאר מיני מזונות נצרכה. אבל לחם גם על פחות מכזית מברך המוציא. אמר רבי אבא בשם רב. המסובין אסורים לטעום כלום, עד שיטעום המברך. ריב"ל אמר, שותין אף על פי שלא שתה. מה פליגי? לא. מה דאמר רב, כשהיו כולן זקוקין לככר אחד. מה דאמר ריב"ל, כשהיה כל א' וא' כוסו בידו. תני, המברך פושט ידו תחילה לאכול מהקערה. אלא אם רצה לחלוק לו כבוד לרבו או למי שגדול ממנו בתורה, הרשות בידו. רב כד הוה קצי' ^{בוצע ומברך} הוה טעים בשמאליה, ומפליג מחלק בימיניה, שלא יתקבו המסובים. רב הונא אמר. אהן דאמר סב בריך, סב בריך, אין בו משום הפסק ברכה. הב אחוונא לתורייא תנו אוכל לשוורים, יש בו משום הפסק ברכה. רב הונא אמר הדא שתיתא שעשויה קמח קליות במים. והדא מורתא תמרים מייובשים שחיקתא, אומר עליו שהכל נהיה בדברו. אמר רב הונא [דף מד עמוד ב] הרי שנתן לתוך פיו ושכח ולא בירך. אם היו משקין, פולטן. אם היו אוכלין, מסלקן לצדדין. רבי יצחק בר מרי אמר קומי רבי יוסי ב"ר אבון בשם רבי יוחנן. אפילו אוכלין פולטן. דכתיב [תהילים עא ח] ימלא פי תהילתך כל היום תפארתך. הכוסס את החיטין, מברך עליו בורא מיני זרעונים. אפיין ובשלין. בזמן שהפרוסות קיימות, אומר עליהן המוציא לחם מן הארץ, ומברך לאחריו ג' ברכות. אם אין הפרוסות קיימות. אומר עליהן בורא מיני מזונות, ומברך אחריו ברכה אחת מעין שלש. עד כמה יהו הפרוסות ויהיה צריך לברך עליהן המוציא? ר' יוסי ב"ר אבון וכהנא בר מלכיה אמרו בשם רב, עד כזיתים. הכוסס את

האורז, אומר עליו בורא מיני זרעונים. אפיו ובישלו. אף על פי שהפרוסות קיימות, אומר עליו בורא מיני מזונות, ואין צריך לברך אחריו. רבי ירמיה אמר **מברך עליו** בורא פרי האדמה. בר מרינא בריך קומי ר"ז וקומי רבי חייא בר ווא, שהכל נהיה בדברו. ר"ש חסידא אומר, בורא מיני מעדנים. אמר רבי יוסי ב"ר אבון. ולא פליגי. מאן דאמר בורא מיני מזונות, בההוא דעביד בול *גוש*. מאן דאמר בורא פרי האדמה, בההוא דבריר *מפורר* [דף מה עמוד א] מאן דאמר שהכל נהיה בדברו, בההוא דשלוק **עד שאיבד צורתו**. ומאן דאמר בורא מיני מעדנים, בההוא דטרופ **עם בצים וכדומה**. עד כדון בתחילה **קדם האכילה. לבסוף מה מברך? אמר** רבי יונה בשם ר"ש חסידא. אשר ברא מיני מעדנים לעדן בהן נפש כל חי, בא"י על הארץ ועל מעדניה. רבי אבא בר יעקב אמר בשם רבי יצחק רובא. **רבי, כשהיה אוכל בשר או ביצה, היה אומר. אשר ברא נפשות רבות להחיות בהם נפש כל חי, בא"י חי העולמים. עד כדון בסוף. בתחילה מאי?** אמר רבי חגי **כיוון שבא מן הנפש, היה מברך עליו** בורא מיני נפשות. התיב רבי יוסי. והא מתניתא פליגא. **דתניא. על החומץ ועל הגובאי ועל הנובלות** הוא אומר שהכל נהיה בדברו. והדין **גובאי**, לא מין נפש הוא **ומברך שהכל? אתיא דר"ש חסידא שברך על אורז גם בסוף. כרבי שברך על בשר וביצה בסוף**. ודברי שניהם כר"ג. דתני, זה הכלל שהיה רבי יהודה אומר משום ר"ג. כל שהוא ממין שבעה, ואינו מין דגן. מין דגן, ולא אפאו פת. ר"ג אומר, מברך לאחריו שלש ברכות. וחכמים אומרים, ברכה אחת **מעין שלוש**. וכל שאינו ממין שבעה ואינו ממין דגן. ר"ג אומר, מברך לפניו ולאחריו. וחכמים אומרים, מברך לפניו ולאחריו. **אמר** רבי יעקב בר אידי בשם רבי חנינא. כל שהוא כעין סולת או כעין חליטה, **הוא מחמשת המינין**. אומר עליו בורא מיני מזונות. ומברך לאחריה ברכה אחת מעין שלש. וכל שהוא **מעשה קדרה** כעין סולת או כעין חליטה, ואינו מחמשת המינין. **מהו מברך?** א"ר יונה. שלח רב זעירא גבי אילין דבית ר' ינאי, ואמרון **ליה. ולית** אנא ידע מה אמרון **ליה**. מאי כדון? א"ר יוסי. מסתברא שהכל נהיה בדברו. ר' ירמיה בעי. הדין דאכל סולת *שנעשה מקליות שאוכלים אותו כמות שהוא*, מהו למיברכה בסופה? א"ר יוסי, **כוון שהיה מסופק, לכן לא אכל** רבי ירמיה סולת מן יומוי **אלא בתוך סעודה**. לית צורכה דא שמברכים מעין שלוש. שהרי הסולת עשויה מחיטה. לא הסתפק רבי ירמיה **אלא במה חותמים כשאומרים על הארץ. שהרי כיוון שבתחילה מברך בורא פרי האדמה. והיה צריך לחתום על הארץ ועל האדמה. ולא מצאנו שתקנו כזו ברכה. ולמה שלא יחתום על הארץ בלי תוספת. ונאמר שנעשית כברכת פועלים**. דתני, הפועלים שהיו עושין מלאכה עם בעל הבית. הרי [דף מה עמוד ב] אלו מברכין ברכה ראשונה. וכוללין של ירושלים בשל ארץ, וחותרין בשל ארץ. אבל אם היו עושין עמו **בסעודתן**. או שהיה בעל הבית אוכל עמהן. הרי אלו מברכין ארבע. דבית ר' ינאי עבדן לה כמטבע ברכה, **שסיימו ברוך אתה ה' על הארץ**. מהו להזכיר מעין המאורע **במעין שלוש? א"ר אבא בר זימנא**. ר' זעירא היה מזכיר בה מעין המאורע. א"ר ירמיה. הואיל וחש לה ר' זעירא, צריכין אנו מיחוש. תני מברכין על הדגן כשהוא מן המובחר. קלוסקין *פת נקיה* ושלימה של בעל הבית, אומר על הקלוסקין. פרוסה של קלוסקין ושלימה של בעל הבית. אומר על השלימה של בעל הבית. פת חיטין ופת שעורין. אומר על של חיטין. פרוסה של

חטים ושלימה של שעורים. אומר על הפרוסה של חטין. פת שעורין ופת כוסמין. אומר על של שעורין. לא ששל שעורין יפה ממנה, אלא שזו ממין שבעה וזו אין ממין שבעה. אמר ר' יעקב בר אחא בשם ר' זעירא. דר' יודה היא. דר' יודה אמר. אם יש ביניהן ממין שבעה, עליו הוא מברך. פת טמאה ופת טהורה. ר' חייא בר ווא אמר, אומר על הטהורה. פת נקייה טמאה, ופת קיבר טהורה. אמר ר' חייא בר אדא בשם ר' אחא. על איזה מהן שירצה יברך. כיצד מברך על הקורא לבבות דקל? אמר ר' יעקב בר אחא בשם שמואל. אומר עליו בורא פרי העץ. תנא ר' חלפתא בן שאול, שהכל נהיה בדברו. תני ר' יהושע, בורא מיני דשאים. מתניתא דר' אושעיא פליגא עליו. דת"ר. ואילו הן מיני דשאים. הקינרס, והחלימה, והדמוע, והאטד. ולא מנה קורא עימם:

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ו הלכה ב

[דף מו עמוד א] מתני': בירך על פירות האילן בורא פרי האדמה, יצא. על פירות האדמה בורא פרי העץ, לא יצא. ועל כולם אם אמר שהכל, יצא:

גמ': תנן התם, יבש המעיין ונקצץ האילן, מביא בכורים ואינו קורא. רבי יהודה אומר מביא וקורא. מ"ט דרבי יהודה? דרבי יהודה עבד את האילן כקשין שיבולים. דכשם שאע"פ שקוצר את הקשים, מביא מהם בכורים. כך אף שנקצץ האילן מביא בכורים. תנן, בירך על פירות האילן בורי פרי האדמה, יצא. אמר רבי חזקיה בשם רבי יעקב בר אחא. דרבי יודה היא. דרבי יודה עבד את האילן כקשין. אמר רבי יוסי, דברי הכל היא. פירות האילן בכלל פירות האדמה. ואין פירות האדמה בכלל פירות האילן. תנן, ועל כולם אם אמר שהכל, יצא. אמר רב הונא, חוץ מן היין ומן הפת. מתניתא אמרה כן דתנן, על פירות האילן הוא אומר בורא פרי העץ, חוץ מן היין שעל היין הוא אומר בורא פרי הגפן. ולא נאמר שאם אמר בורא פרי העץ יצא, אף שהוא שייך בו. וק"ו שאם אמר שהכל לא יצא, ועל פירות הארץ הוא אומר בורא פרי האדמה, חוץ מן הפת שעל הפת הוא אומר המוציא לחם מן הארץ, אף שהוא שייך בו. ולא נאמר שאם אמר בורא פרי האדמה יצא. וק"ו שאם אמר שהכל לא יצא. תנן, בירך על פירות האילן בורא פרי האדמה, יצא. על פירות האדמה בורא פרי העץ, לא יצא. ועל כולם אם אמר שהכל, יצא. תני, ר' יוסי אומר. כל המשנה ממתבע שטבעו חכמים לא יצא ידי חובתו. ואפילו בירך על פירות האילן בורא פרי האדמה, לא יצא. ר' יודה אומר. כל שנשתנה מבריייתו לעילוי. וקבעו לו חכמים ברכה מיוחדת, כמו לחם ויין. ושינה ברכתו, לא יצא. ר' מאיר אומר. אפילו אמר ברוך שברא החפץ הזה, מה נאה הוא זה, יצא. אמר ר' יעקב בר אחא בשם שמואל, הלכה כר' מאיר. מילתיה דרב אמרה כן. דחד פרסויו אתא לגבי רב ובעי. בגין דאנא אכל פיסתי פת, ולא אנא חכים מברכא עליה איני יודע כיצד לברך. ואנא אמר, ברוך דברא הדין פסא. נפיק אנא ידי חובתי? א"ל אין. אמר רב יהודה בשם אבא בר בר חנה. בר

קפרא ותריין תלמידיו נתארחו אצל בעל הבית בהדין פונדיקא דברכתא. [דף מו עמוד ב] אפיק קומיהון פרגיות שברכתן שהכל, ואחוניא דורמסקי מן שזיף שברכתו העץ וקפלוטין מן כרוב שברכתו אדמה. אמרו היכי נברך? האם עדיף למעט או להרבות בברכות? אם נברך על קפלוטה בורא פרי האדמה. הוא פטר אחונייתא שברכתו העץ, ולא פטר פרגיתא שברכתה שהכל. נברך על אחונייתא בורא פרי העץ. לא פטר לא דין ולא דין. קפץ חד ובירך על פרגיתא שהכל נהיה בדברו. גחיק עליה חבריה. א"ל בר קפרא. לא לזה אני כועס שהוא גרגין שתאב לאכל בשר. אלא לך שאתה לגלגן. זה עשה בגרגנותו, אתה למה לגלגתה? ולזה שברך אמר. אם חכם אין כאן שאינך בקיא בברכות. זקן אין כאן? והיה לך לשאול. אמרו, שניהם לא יצאה שנתן עד שמתו. א"ר יוסי. הא אזלין תרין לעולמם. ולא שמעינן מינה מה ההלכה. מ"י כדון? מסתברא דמברך על הקפלוטה בורא פרי האדמה ומוציא את הדורמסקין, ואחר כך מברך על הפרגית. שברכת שהכל נהיה בדברו טפילה לכל שאר הברכות. שאף שצריך למעט בברכות ואם היה מברך שהכל היה פוטר את כולם. מכל מקום ברכת האדמה חשובה ממנה שהיא ברכה מבוררת.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ו הלכה ג

מתני': על דבר שאין גידוליו מן הארץ, אומר שהכל נהיה בדברו. על החומץ ועל הגובאי חגבים ועל הנובלות תמרים שנשרו מהעץ אומר שהכל נהיה בדברו. רבי יהודה אומר כל שהוא מין קללה אין מברכין עליו:

גמ': החמיץ יינו אומר ברוך דיין האמת. בא לאוכלו, אומר שהכל נהיה בדברו. ראה גובי, אומר ברוך דיין האמת. בא לאכלן, אומר שהכל נהיה בדברו. ראה נובלות שנשרו, אומר ברוך דיין האמת. בא לאוכלן, אומר ברוך שהכל נהיה בדברו.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ו הלכה ד

מתני': היו לפניו מינין הרבה. רבי יהודה אומר. אם יש ביניהן ממין שבעה, עליו הוא מברך. וחכמים אומרים. על אי זה מהן שירצה: [דף מז עמוד א]

גמ': אמר רבי יהושע בן לוי. במה פליגין ר' יודה ורבנן? כשהיה בדעתו לאכול פת מיד אחר כך. שבברכת המזון פוטר ברכה אחרונה. לכן לחכמים לא משנה מה יאכל קדם. אבל אם אין בדעתו לאכול פת, שאז צריך לברך ברכה אחרונה. כל עמא מודיי, שאם יש ביניהן ממין שבעה, עליו הוא מברך. שכיוון שצריך לברך עליהם בסוף ברכה מעין שלוש, צריך לברך עליהם בתחילה. אמר רבי אבא. האוכל פירות לפני סעודה אן ברכת המזון פוטר אותם, וצריך לברך עליהם בסוף קודם הסעודה. א"ר יוסי. הדא דר' אבא, פליגא על דרבי יהושע בן לוי. דר' יהושע בן לוי אמר. במה פליגין ר' יודה ורבנן?

בשהיה בדעתו לאכול פת. **שכיוון שברכת המזון פוטרת ברכה אחרונה. לכן לחכמים לא משנה מה יאכל קדם.** אבל אם אין בדעתו לאכול פת. כל עמא מודיי שאם יש ביניהן ממין שבעה, עליו הוא מברך. ואילו ר' אבא אמר, **שאן ברכת המזון פוטרת וצריך לברך בסוף קדם שיתחיל סעודתו. שכח ולא ברך ברכה אחרונה קדם שיתחיל סעודתו ואכל פת?** נעשה הפירות טפילה לו. ותנינן תמן. כל שהוא עיקר ועמו טפילה, מברך על העיקר ופוטר את הטפילה. **כהדא גריזמתה תורמוסין מעורבים בהרבה סוגי פירות, דאמר ר' ירמיה בשם ר' אמי. מברך על תורמוסה שהוא העיקר, ופותר את השאר, אף אם יש שם ממין שבעה.** א"ר לוי על שם [משלי כב כב] אל תגזול דל כי דל הוא. עד כדון בשיש בדעתו לאכול פת. **שאז נפטר מברכה אחרונה בברכת המזון. אבל אם לא היה בדעתו לאכול פת, לא בדה. וצריך לברך על מין שבעה.** רבן גמליאל זוגה, סלק גבי אילין דבית ר' ינאי. **חמתון נטלין זיתא, ומברכין לפניו ולאחריו קדם סעודה** [דף מז עמוד ב] אמר לון ועבדין כדין? ר' זעירא שלח שאל לר' שמואל בר נחמן. ר' כהנא אמר בשם ר' אבינא, **דכל עמא מודיי שאם יש ביניהן ממין שבעה עליו הוא מברך. וכל המחלוקת הייתה רק כשרצה לאכל פת מיד אחר כך. האם יאות שכך ההלכה? א"ל. מן מה דאנן חמיין רבנן סלקון בריש ירחא, ואכלין ענבין קודם סעודה ולא מברכין בסופה. משמע שכך הלכה.** היו לפניו מינין ממין שבעה. על איזה מהן הוא מברך? תמן אמרין כל הקודם למקרא, **"ארץ חיטה ושעורה וגפן ותאנה ורימון. ארץ זית שמן ודבש".** קודם לברכה. וכל הסמוך לארץ, קודם לכל. **נמצא שזית קודם לשעורה:**

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ו הלכה ה

מתני': בירך על היין שלפני המזון, פטר את היין שלאחר המזון. בירך על הפרפרת שלפני המזון, פטר את הפרפרת שלאחר המזון. בירך על הפת, פטר את הפרפרת. בירך על הפרפרת, לא פטר את הפת. בית שמאי אומרים, אף לא מעשה קדירה:

גמ': אמר רב חסדא. לא תנינן אלא בירך על היין שלפני המזון, פטר את היין שלאחר המזון **ששניהם לשתייה.** אבל אם בירך על היין שבתוך המזון, לא פטר את היין שלאחר המזון. **שזה לשתות וזה לשרות.** תמן אמרין. אפילו בירך על היין שלפני המזון, לא פטר את היין שלאחר המזון. והא תנינן בירך על היין שלפני המזון, פטר את היין שלאחר המזון? רב הונא ורבי יהושע בן לוי אמרו. **אימתי פוטר היין שלפני המזון, את היין שלאחר המזון? בזמן שיש רגילות לשתות אחר המזון, ודעתו לכך.** כהדין דשתי קונדיטון אחר הקזה. שהיו רגילים לשתות אחר הקזה. וחרנה אמר, כהדין דשתי חמר בתר בילני. שהיו רגילים לשתות אחר המרחץ. רבי חלבו רב הונא ורב אמרו בשם ר' חייא רובא. **פת הבאה בכיסנין. בן אכל קדם סעודה, בן אכל באמצע סעודה, בן אכל אחרי הסעודה.** טעונה ברכה לפניו [דף מח עמוד א] ולאחריה. **לפי שאינה באה מחמת הסעודה.** א"ר אמי. ר' יוחנן פליג וסובר **שלא מברך לאחריה, דנפטר בבהמ"ז.** אמר ר' מנא לר' חזקיה. במה הוא פליג? **האם רק כשאכל מאותו המין באמצע**

המזון? **דכיוון שהפת פוטרת את הפרפרת שבתוך המזון. פוטרת אף את הפרפרת שאחר המזון. א"ל.** אפילו לא אכל מאותו המין באמצע המזון, **דלעולם הפת פוטרת את הפרפרת. וכן כי אתא ר' חגי, אמר בשם ר' זעירא. אפילו לא אכל מאותו המין באמצע המזון.** רבי חנינא בר סיסיי, הוון אילין דנשיאה משלחין ליה נקלווסין *תמרים* והוה שבק לון בתר מזוניה, ומברך עליהון תחילה וסוף. רב חונה אכל תמרין עם פיסתיה *לחם* **ולא לברך על התמרים.** א"ל רב חייא בר אשי. פליג את על רבי חנינא בר סיסיי רבך? שובקין בתר מזונך ואת מברך עליהן תחילה וסוף. א"ל, **אינון** עיקר נגיסתי *סעודתי*. רבי יונה ורבי יוסי סלקון **למישתיה** דרבי חנינא ענתנייה. אפיק קומיהון פת הבאה בכיסנין לאחר המזון. אמרין, נישבוק אולפנה *נעזב את מחלוקת האמוראים*, וניתי לן **ממתניתא.** דתני, **אמר** רבי מנא משום ר' יודה שאמר משום רבי יוסי הגלילי. פת הבא בכיסנין לאחר המזון, טעונה ברכה לפניה ולאחריה. אמרי, מכיון דהן יחידיי ורבנן פליגין עלוי, נעביד כרבנן. אמר מרינוס בי ר' יהושע. אהן דאכל גריזמי *תורמוסים ומיני פירות* וסלית *מאכל מסולת* אף ע"ג דהוא מברך על גריזמתה בסופה, **כגון שהיו שם גם פירות ממן שבעה.** לא פטר סולתא. מה כבית שמאי? **דתנן, בירך על הפת, פטר את הפרפרת. בירך על הפרפרת, לא פטר את הפת. בית שמאי אומרים,** אף לא מעשה קדירה. **דהוא סבר על הסיפא פליגי. דבית הלל אמרי בירך על הפרפרת, לא פטר את הפת. פת הוא דלא פטר, הא מעשה קדירה פטר. ואתו ב"ש ואמרו בירך על הפרפרת, אף מעשה קדירה לא פטר.** א"ר יוסי דברי הכל היא. **דבית שמאי על הרישא פליגי. דב"ה אומרים,** בירך על הפת פטר את הפרפרת ואת מעשה קדירה. בית שמאי אומרים, **ברך על הפת לא פטר אף מעשה קדירה.** אבל אם בירך [דף מח עמוד ב] על הפרפרת. כל עמא מודיי דלא פטר את הפת ולא את מעשה קדירה. רבי אבא בריה דרב פפא בעי. אהן דאכל סולת ובדעתיה מיכול פיתא. מהו מברכה על סולתא בסופא? רבנן דקיסרין פשטין לה צריך לברך בסוף.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ו הלכה ו

מתני': היו יושבין, כל אחד ואחד מברך לעצמו. היסיבו, אחד מברך לכולן. בא להן יין בתוך המזון, כל אחד מברך לעצמו. לאחר המזון, אחד מברך לכולן. והוא אומר על המוגמר, אף על פי שאין מביאין את המוגמר אלא לאחר סעודה:

גמ': תנן, היו יושבין, כל אחד ואחד מברך לעצמו. היסיבו, אחד מברך לכולן. אמר רבי יהושע בן לוי. מה שאמרה המשנה שרק אם הסבו אחד מברך לכולם אבל אם לא הסבו, לא. בשבוע הבן היא מתניתא. שאורחים באים והולכים ובעל הבית משרת לפניהם, לכן יברך כל אחד לעצמו, אלא אם כן הסבו. הא בשאר סעודות כשבעל הבית בתוך ביתו. אפילו לא הסבו, אחד מברך לכולם. תני רבי חייא. אפילו בעל הבית בתוך ביתו. **הסבו אין, לא הסבו לא.** תני, סדר סעודה. אורחין נכנסין ויושבין **בחדר החיצון** על הספסלין ועל הקתדרות עד שכולן מתכנסין. הביאו להן יין, כל אחד ואחד מברך לעצמו. הביאו

להן לידיים, כל אחד ואחד נוטל ידו אחת. [דף מט עמוד א] הביאו להן פרפרת, כל אחד ואחד מברך לעצמו. עלו והיסבו. הביאו להן יין. אף על פי שבירך על הראשון, צריך לברך על השני. ואחד מברך ע"י כולם. הביאו להן לידיים. אף על פי שנטל ידו אחת, צריך ליטול שתי ידיו. הביאו להם פרפרת, אחד מברך ע"י כולם. ואין רשות לאורח להיכנס אחר ג' פרפראות *שזה היה סימן*. תמן תנינן. סוכה שבעה כיצד? גמר מלאכול. לא יתיר את סוכתו, אבל מוריד הוא את הכלים מן המנחה ולמעלה בשביל כבוד י"ט האחרון. רבי אבא בר כהנא ורב חייא בר אשי אמרו בשם רב. צריך אדם לפסול סוכתו מבעוד יום. **אם רוצה לאכל בסוכה בליל יו"ט אחרון, שלא יעבור על בל תוסיף**. רבי יהושע בן לוי אמר אינו פוסלה אלא צריך לקדש בתוך ביתו. **ויוצא ואוכל בסוכה**. אמר רבי יעקב בר אחא בשם שמואל. קידש בבית זה ונמלך לאכול בבית אחר. צריך לחזור ולקדש. **שמן קידוש אלא במקום סעודה**. רבי הושעיה אמר בשם רב. מי שסוכתו עריבה עליו. מקדש לילי י"ט האחרון בתוך ביתו, ועולה ואוכל בתוך סוכתו. אמר רבי אבון ולא פליגין. מה דאמר שמואל, כשלא היה בדעתו לאכול בבית אחר. **לכן צריך לחזור ולקדש**. ומה דאמר רב שמקדש בביתו ואינו צריך לחזור לקדש בסוכה. כשהיה בדעתו לאכול בסוכה. רבי מנא אמר, לעולם פליגי. **ואתיא** [דף מט עמוד ב] דשמואל כרבי חייא. **שכיוון שלא יועיל אם יקדש בבית לכן חייב לפסול את הסוכה**. ודרבי הושעיה בשם רב, כרבי יהושע בן לוי. **תנן, הביאו להם יין כל אחד מברך לעצמו**. אמר ר' אמי. זאת אומרת שנחלקין בפירות וכל אחד מברך לעצמו. שאלו את בן זומא. מפני מה אם בא להן יין בתוך המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו? אמר להן, מפני שאין בית הבליעה פנוי. א"ר מנא. הדא אמרה, אהן דעטיש גו מיכלא. אסור למימר ייס לבריאות, בגין סכנתא דנפשא. **תנן, והוא אומר על המוגמר**. מה בין מוגמר ובין יין? **למה במוגמר אחד מוציא את כולם אפילו בלא שהסבו?** מוגמר כולן מריחין. יין, כל אחד הוא טועם לעצמו. **אמר ר' זעירא בשם רב ירמיה**. מוגמר, כיון שהעלה עשן צריך לברך. רבי ירמיה בעא מיבדוק לרבי זעירא. א"ל. כיצד הוא אומר על שמן ערב? א"ל, אשר נתן ריח טוב בשמן ערב. א"ל לא כך אלא, אשר נתן ריח טוב בעצי בשמים. יצחק בר אבא בר מחסיה ורב חננאל הוון יתבין. חד אמר, ברוך שנתן ריח טוב בעצי בשמים. וחרנה אמר, ברוך שנתן ריח טוב בעשב הארץ. מתיב מן דאמר בעשב הארץ, למן דאמר בעצי בשמים. וכי עצים הן? א"ל. והכתיב [יהושע ב ו] ותטמנם בפשתי העץ. וכי עצים הן? **סלקון לבית רב**. ושמעון דאמר בר חונה בשם רב. אשר נתן ריח טוב בעצי בשמים. **אמר גניבא** [דף נ עמוד א] **נתן שמן להעביר זוהמא**, אינו צריך לברך. אמר ר' יודן. ואפילו קווי בתוך ידו. רבי חלבו ורב הונא אמרו בשם רב. המרבץ אלונתית בתוך ביתו, אינו צריך לברך, **אף דיש בו אפרסמון**. **שאינו אלא להעביר את הזוהמה**. אמר רב חסדא. על כולן הוא אומר, אשר נתן ריח טוב בעצי בשמים, בר מן אהן מוסכין *מוסק* שהוא יוצא מהחי. **שעליו הוא אומר**, אשר נתן ריח טוב במיני בשמים:

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ו הלכה ז

מתני': הביאו לו מליח בתחילה ופת עמו. מברך על המליח ופוטר את הפת, שהפת טפילה לו. זה הכלל. כל שהוא עיקר ועמו טפילה, מברך על העיקר ופוטר את הטפילה:

גמ': תנו, הביאו לו מליח בתחילה ופת עמו. מברך על המליח ופוטר את הפת, שהפת טפילה לו. אמר רבי שמואל בר נחמן בשם ר' יונתן. מתנייתא עד שלא למדו התרגלו בסעודת מלכים, ורוב סעודתן הייתה בדברים מלוחים. ובמקום שעושין את המליח עיקר, והפת בא רק כדי למתק האכילה. אבל במקום שאין עושין את המליח עיקר, לא בדא. אמר ר' ירמיה בשם רב. פיתא ופרור מאכל מתוק, אומר על הפירור במקום שעושין את הפירור עיקר. אבל במקום שאין עושין את הפירור עיקר לא בדא. אמר רבי סימון בשם ר"ש בן לקיש, שקיזמי מאכל משקדים ופיתא. אומר על השקיזמי במקום שעושין את השקיזמי עיקר. אבל במקום שאין עושין את השקיזמי עיקר, לא בדא:

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ו הלכה ח

מתני': אכל תאנים וענבים ורימונים. מברך עליהן שלש ברכות, דברי רבן גמליאל. וחכמים אומרים, ברכה אחת. ר' עקיבה אומר. אפילו אכל שלק והוא מזונו, מברך עליו שלש ברכות. השותה מים לצמא, אומר שהכל נהיה בדברו. ר' טרפון אומר, בורא נפשות רבות וחסרונן:

גמ': ר' סימון ור' תדאי אמרו בשם ר' יהושע. אכל במזרחה של תאינה, ובא לאכול במערבה, צריך לברך. דשינוי מקום צריך לברך. אמר אבא בר רב הונא [דף נ עמוד ב] שתה יין יין, והביאו לו יין חדש, צריך לברך. אבל אם היו שניהם יין, או שניהם חדש, אן צריך לברך. דשינוי יין אין צריך לברך. שינוי מקום צריך לברך. הסיע דעתו, כמי שהוא שינוי מקום. רבי. על כל חבית וחבית שהיה פותח, היה מברך עליה. ומה היה אומר? אמר ר' יצחק רובה בשם רבי. ברוך הטוב והמטיב. מעשה בר' עקיבה שעשה משתה לשמעון בנו. ועל כל חבית וחבית שהיה פותח, היה מברך עליה הטוב והמטיב ואומר. חמרא טבא לחיי רבנן ולתלמידיהון. תנו, השותה מים לצמא, אומר ברוך שהכל נהיה בדברו. א"ר יונה. חוץ ממי דקרים ששותים לרפואה. א"ר יוסי. ולכל מים שהוא צמא להן. אבל אם אינו צמא, אינו מברך. שלא כשאר משקים שאם נהנה מברך. א"ר אבון. השותה מי דקרים מהו אומר? ברוך שברא מי רפואות. אית תניי תני, מי דקרים. ואית תניי תני, מי דקלים. מאן דאמר מי דקרים, שהן דוקרין את המרה. ומן דאמר מי דקלים, שהן יוצאין מבין שני דקלים.

הדרן עלך פרק כיצד מברכין

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ז הלכה א

מתני': שלשה שאכלו כאחת, חייבין לזמן. אכל דמאי, ומעשר ראשון שניטלה תרומתו, ומעשר שני והקדש שנפדו, והשמש שאכל כזית, והכותי [דף נא עמוד א] מזמנין עליהן. אבל אכל טבל ומעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו, ומעשר שני והקדש שלא נפדו, והשמש שאכל פחות מכזית, והנכרי, אין מזמנין עליהן:

גמ': הכא את אמר שלושה שאכלו כאחת אין רשאיין ליחלק. משמע שרק אם סיימו סעודתם יחד אן רשאים לחלק. אבל אם הקדים אחד וסיים לאכול רשאי לברך. והכא את אמר שלושה שאכלו כאחת, חייבין לזמן. משמע דכיוון שישבו לאכול יחד, אף שלא סיימו יחד חייבין לזמן? אמר שמואל כאן בתחלה כאן בסוף. אי זהו בתחילה ואי זהו בסוף? תרין אמורין. חד אמר נתנו דעת לאכול יחד. אף שלא סיימו יחד, חייבין לזמן וזהו בתחילה. לא תכננו לאכול יחד. אלא שאכלו כזית יחד, זהו בסוף. ואז רק אם סיימו יחד חייבין לזמן. וחרנה אמר אפילו אכלו כזית יחד, זהו בתחילה ולא יכולים לחלק. לא אכלו כזית יחד אלא שגמרו סעודתן יחד, זהו בסוף. אמר ר' אבא בשם רב הונא. ור' זעירא אמר בשם אבא בר ירמיה. שלושה חייבים לזמן. שנים, רשות. אמרה רבי זעירא קומי רבי יסא. א"ל. אני אין לי אלא משנה, דתנן. שלשה שאכלו כאחת חייבין לזמן. הא שנים, אינם רשאים לזמן. אמרי, רבנן דהכא רבי יסא בדעתון דחכמי א"י ר"י ור"ל. ורבנן דהתם רבי אבא בדעתון דחכמי בבלי שמאל. דאיתמר. אמר שמואל, שנים שדנו דיניהן דין אלא שנקראו ב"ד חצוף משמע שאף בשנים יש קביעות. רבי יוחנן ור' שמעון בן לקיש תרויהון אמרי. אפילו שנים שדנו [דף נא עמוד ב] אין דינן דין. אמר רב הונא. שלושה שאכלו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו ונתערבו, מזמנין. רב חסדא אמר. והן שבאו משלש חבורות שכבר נתחיבו בזימון. על דעתיה דרבי זעירא וחבורתיה, והן שאכלו שלושתם כאחת. אמר רבי יונה. על דעתיה דרב הונא, הטביל במי חטאת שלוש איזובות. זה בפני עצמו וזה בפני עצמו ונתערבו, מזה בהן. אמר רב חסדא. והן שבאו משלוש חבילות. על דעתיה דר' זעירא וחבורתיה. והוא שהטביל שלשתן כאחת. אין תימר אין למידין אזוב מברכה? והא אנן חזינן רבנן קיימיין בסוכה, וילפיין מטיט הנרוק? כ"י דתנינן תמן. הרחיק את הסיכוך מן הדפנות שלשה טפחים, פסולה. הא פחות מיכן, כשירה. מהו לישן תחתיו? השיב רבי יצחק בן אלישיב. הרי טיט הנרוק, משלים במקוה לארבעים סאה ואין מטבילין בו. אף הכא. משלים בסוכה, ואין ישיבין תחתיו. שלושה שאכלו כאחת, וביקש אחד מהן לילך לו. דבית רב אמרי, יברך ברכה ראשונה וילך לו. אי זו היא ברכה ראשונה? דבית רב אמרו, זו ברכת הזימון. רב זעירא אמר בשם רב ירמיה, זו הזן את הכל. ר' חלבו בר חנן אמר בשם רב, זו הזן את הכל. התיב רב ששת. והא מתניתא פליגא? דתניא. שנים, שלשה וכל אחד יודע רק ברכה אחת חייבין בברכת הזימון [דף נב עמוד א] הא ארבעה לא. כי צריך שכל אחד ידע ברכה שלמה. אין תימר דברכה ראשונה זו ברכת הזימון, ניתני ארבעה? באמת אשכחן תני דתני ארבעה. אין תימר זו הזן את הכל.

קשיא שהרי לדעתו יש רק שלוש ברכות. אין תימר שגם לשיטתו יש ארבע. והרביעית זו הטוב והמטיב. לית את יכול. שנייא היא שהיא רק דרבנן. דאמר רב הונא. משניתנו הרוגי ביתר לקבורה נקבעה הטוב והמטיב. הטוב שלא נסרחו, והמטיב שניתנו לקבורה. אמר רב חונה. תיפתר כר' ישמעאל. דרבי ישמעאל אמר, הטוב והמטיב דבר תורה. דכתיב [דברים ח י] ואכלת ושבעת וברכת. זו ברכת הזימון. את ה' אלהיך, זו הזן את הכל. על הארץ זו ברכת הארץ. הטובה זו ברכת בונה ירושלים. וכן הוא אומר [שם ג כה] ההר הטוב הזה והלבנון. אשר נתן לך, זה הטוב והמטיב. על התורה, כתוב ברכה לפניו. ואין כתוב ברכה על התורה לאחריה. מה כתיב בה לפניו? [שם לב ג] כי שם ה' אקרא, הבו גודל לאלהינו. כתיב במזון ברכה לאחריו, ואין כתיב לפניו. מה כתיב לאחריו? ואכלת ושבעת וברכת. ומניין ליתן את האמור בזה בזה, ואת האמור בזה בזה? אמר ר' שמואל בר נחמני בשם ר' יונתן. כתיב בתורה, כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלוקנו. וכתיב במזון, וברכתה את ה' אלוקיך. אתיא שם שם לגזירה שוה. מה שם שנאמר בתורה ברכה לפניו. אף שם שנאמר במזון ברכה לפניו. ומה [דף נב עמוד ב] שם שנאמר במזון ברכה לאחריו. אף שם שנאמר בתורה לאחריה. עד כדון כרבי עקיבא שלומד בגזרה שוה. לר' ישמעאל שלומד מק"ו מניין. דאמר רבי יוחנן בשם רבי ישמעאל, קל וחומר. מה אם מזון שאין טעון ברכה לפניו. טעון ברכה לאחריו. תורה שהיא טעונה ברכה לפניו, אינו דין שתהא טעונה ברכה לאחריה? עד כדון תורה. מזון מניין? אם תורה שאינה טעונה ברכה לאחריה, טעונה ברכה לפניו. מזון שטעון ברכה לאחריו, אינו דין שטעון ברכה לפניו? ר' יצחק ור' נתן למדו מקראי. ר' יצחק אמר מדכתיב [שמואל א ט יג] כי הוא יברך הזבח, ואח"כ יאכלו הקרואים. ר' נתן אומר מדכתיב [שמות כג כה] ועבדתם את ה' אלהיכם וברך את לחמך ואת מימך. אימתי הוא קרוי לחמך? עד שלא אכלת. רבי אומר. מה אם בשעה שאכל ושבע צריך לברך. בשעה שהוא תאב לאכול, לא כל שכן? עד כדון מזון. תורה מה? אם מזון שאינו אלא חיי שעה, טעון ברכה לפניו ולאחריו. תורה שהיא חיי עד, לא כל שכן? רבי זעירא בעי. אילין ג' קרויות של העולים לתורה בשני וחמישי. מה את עביד לון? כשלשה שאכלו כאחת, או כשלשה שאכלו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו וזה בפני עצמו. אין תעבדינון כשלשה שאכלו כאחת, הראשון מברך ברכה ראשונה. והאחרון ברכה אחרונה. והאמצעי אינו מברך כל עיקר כמו במזון שאחד פוטר השאר. אין תעבדינון כשלשה שאכלו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו וזה בפני עצמו, אפילו האמצעי מברך לפניו ולאחריו. א"ר שמואל בר אבדימא. לא למדו ברכת התורה מברכת הזימון, אלא לרבים. שהרי קריאת התורה בציבור. אם כן כנראה שנלמד מברכת המזון של רבים. מדין שלושה שאכלו שאחד מברך לכולם. [דף נג עמוד א] אם כל מה שלמדנו לברכת התורה מברכת המזון, זה רק בקריאה לרבים. אם כן בינו לבין עצמו לא יברך. ואך מברכים בבקר את ברכות התורה ביחיד? א"ר אבא מרי אחוי דר' יוסי. עשאוה כשאר כל מצותיה של תורה. מה שאר כל המצות טעונות ברכה, אף זו טעונה ברכה. תנן, אכל דמאי וכ"ו מזמנים עליו. הדא אמרה. אכל פירות שספק ניתקנו ספק לא ניתקנו, מזמנין עליו. אמר ר' שמעון אחוי דר' ברכיה. שניא היא. שבשעה שגזרו על הדמאי, רוב עמי הארץ היו

מכניסין לבתיהן כדי לחייבן, והיו מעשרין. ולא דמי לשאר ספק מעושר. ויי דא אמרה דא, שמברכים על הספק? מדתניא כותי מזמנין עליו. ואהן כותי, לאו ספק הוא? א"ר אבא. תיפתר כמן דאמר כותי כישראל. דאתפלגון. כותי הרי הוא כגוי דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר, כותי כישראל לכל דבר.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ז הלכה ב

מתני': נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהן. עד כמה מזמנין? עד כזית. רבי יהודה אומר, עד כביצה:

גמ': תנן, נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהן. אמר ר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי, ור' יוסי בן שאול אמר בשם רבי. קטן, עושין אותו סניף לעשרה. והתני, אין מדקדקין בקטן? א"ר יוסי. קיימוה ר' חנינא ור' סימון בשם ר' יהושע בן לוי, בשני קטנים נצרכה. שאם היה קטן ממש, עושין אותו [דף נג עמוד ב] סניף לעשרה. אם היה ספק, כגון שהביא שתי שערות אך אין בהם כדי לכופ, או בן שלוש עשרה ולא הביא שתי שערות, לא מדקדקים בו. ועושין אותו כודאי, ועולה אף למנין התשעה, וניתן לצרף עוד קטן. אמר ר' יהודה בר פזי בשם ר' יוסי. תשעה נראין כעשרה מזמנים עליהם. אך מדובר? האם בתשעה מסוימין גדולים שנראין כעשרה. כשהם מפוזרים או כשהם מכוונסים. או שהכוונה לתשעה גדולים ואחד קטן ביניהן, שנראים כעשרה? אמר ר' ברכיה. ר' יעקב בר זבדי בעא קומי ר' יוסי. כמה דאת אמר תמן, קטן עושין אותו סניפין לעשרה. אף הכא עושין אותו סניף לשלשה? הרי זה ק"ו. ומה תמן בעשרה שמזכירין את השם, עושין אותו סניף. כאן שאין מזכירין את השם, לא כל שכן? א"ל, הא אינו כל שכן. תמן על ידי שהן אומרים את השם, עושין אותו סניף, כדי שיוכלו להזכיר את השם. וכאן שאין קורין את השם, אין עושין אותו סניף. תני קטן וספר תורה עושין אותו סניף. א"ר יודן כיני מתניתא. קטן לקריאת ספר תורה, עושין אותו סניף לעשרה. מאימתי עושין אותו סניף? רבי אבינא אמר. איתפלגון רב הונא ורב יהודה, ותרוהון בשם שמואל. חד אמר, כדי שיהא יודע טיב ברכה. וחרנה אמר, שיהא יודע למי הוא מברך. א"ר נסא. כמה זימנין אכלית עם ר' תחליפא אבא, ועם אניינא בר סיסי חביבי. ולא זמנין עלי, עד שהבאתי שתי שערות. שמואל בר שילת בעא קומי רב. ואית דאמרין בדעי קומי ר' שמואל בר שילת. תשעה אכלו פת, ואחד ירק מהו? אמר לון מזמנין. שמונה אכלו פת ושנים ירק? אמר לון מזמנין. שבעה פת ושלשה ירק? אמר לון מזמנין. רבי אבינא בעי. מחצה למחצה מהו? א"ר זעירא. עד דאנא תמן בבל אצרכת לי הסתפקתי. מיצר לי מיניה דלא שאלתיה ואני מצטער שלא שאלתי. רבי ירמיה בעי. תשעה אכלו פת ואחד ירק. אותו שאכל ירק, מהו שיברך? מחלפה שיטתיה דר' ירמיה? שהרי כאן הוא מסתפק. ואילו במעשה דר"ש בן שטח פשוט לו שיכול לזמן. דתני, שלש מאות נזירין עלו בימי ר"ש בן שטח. מאה וחמשים [דף נד עמוד א] מצא להן פתח, ומאה וחמשים לא מצא להן פתח. אתא גבי ינאי מלכא א"ל. אית הכא תלת מאה נזירין, בעיין תשע מאה קרבנין. אלא יהב את פלגא מן דידך, ואנא פלגא מן דידי. שלח

ליה ארבע מאה וחמשים. אזל לישנא בישא **ואמר** ליה, לא יהב מן דידיה כלום. שמע ינאי מלכא וכעס. דחל שמעון בן שטח וערק. בתר יומין. סלקון בני נש רברבין מן מלכותא דפרס גבי ינאי מלכא. מן דיתבין אכלין, אמרין ליה. נהירין אנן, דהוה אית הכא חד גבר סב. והוה אמר קומין מילין דחכמה. תני לון עובדא. אמרין ליה, שלח ואייתיתיה. שלח ויהב ליה מילא **שלא יפגע בו. אתא** ויתב ליה בין מלכא למלכתא. א"ל, למה **אפליית** שטייתה בי? א"ל. לא אפליית בך. **אלא** את מממונך, ואנא מן אורייתי. דכתיב [קהלת ז יב] כי בצל החכמה בצל הכסף. אמר ליה, ולמה ערקת? א"ל. שמעית דמרי כעס עלי. ובעית מקיימה הדין קרייא [ישעי' כו כ] חבי כמעט רגע עד יעבר זעם. וקרא עלוי **ינאי את הפסוק**[קהלת ז יב] ויתרון דעת החכמה תחיה בעליה. *שידע שבאמת התכוון להרוג אותו.* **א"ל**, ולמה **יתבתה** בין מלכא למלכתא? א"ל בסיפרי דבן סירא כתיב. סלסליה ותרוממך, ובין נגידים תושיבך. אמר, הבו ליה כסא דליבריך. נסב כסא **ואמר**. נברך על המזון שאכל ינאי וחביריו. א"ל, עד כדון את בקשיותך? **הרי אן זה נוסח הברכה**. א"ל, ומה נאמר על המזון שלא אכלנו?. אמר, **הבו** ליה דליכול. יהבו ליה ואכל. **ואמר**, נברך על המזון שאכלנו. א"ר יוחנן. חולקין על ר"ש בן שטח. **ר' אבא אמר על הראשונה. שלא רצה לזמן אלא אם כן יאכל. דלחכמים אף אם לא אכל מוציא את האחרים ידי חובה.** רבי ירמיה אמר, על השנייה. **שאן אדם מוציא אחרים אלא אם כן אכל לחם. והוא לא אכל אלא ירק, שהרי לא נטל ידיו.** מחלפה שיטתיה דר' ירמיה? התם צריכה ליה **האם יכול לזמן. והכא פשיטא ליה שלא יכול לזמן.** הן דפשיטא ליה, כרבנן. הן דצריכה ליה, כרבן שמעון בן גמליאל. **כדתנן, רשב"ג אומר**, עלה היסב ואכל עמהן. אף על פי שלא אכל כזית דגן, מזמנין עליו. אבל **לדברי חכמים. אמר רבי יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן.** לעולם אין מזמנין עליו, עד שיאכל כזית דגן. **ובזה הסתפק ר ירמיה. לדעת ר"ג, האם כשם שמצטרף לזימון כך מזמן או לא.** והתני שנים פת ואחד ירק מזמנין? מתניתה כרשב"ג:

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ז הלכה ג

[דף נד עמוד ב] **מתני'**: כיצד מזמנין? **בשלושה** אומר נברך. **בשלושה** והוא אומר, ברכו. בעשרה אומר, נברך לאלהינו. בעשרה והוא אומר, ברכו. אחד עשרה ואחד עשר רבוא. במאה אומר, נברך לה' אלהינו. במאה והוא אומר ברכו. באלף אומר, נברך לה' אלהינו אלהי ישראל. באלף והוא אומר ברכו. בריבוא אומר, נברך לה' אלהינו אלהי ישראל אלהי צבאות יושב הכרובים על המזון שאכלנו. רבי יוסי הגלילי אומר, לפי רוב הקהל מברכים. **שנאמר**[תהילים סח כז] במקהלות ברכו **אלקים** ה' ממקור ישראל. א"ר עקיבא. מה מצינו בבית הכנסת, אחד מרובין ואחד מועטין אומר ברכו את ה'. ר' ישמעאל אומר, ברכו את ה' המבורך:

גמ': דלמא מעשה היה . ר' זעירא ר' יעקב בר אחא ר' חייא בר אבא ורבי חנינא חברון דרבנן, הוו יתבין
אכלין. נסב ר' יעקב בר אחא כסא ובירך ואמר נברך. א"ל ר' חייא בר אבא. ולמה לא אמרת ברכו? א"ל,
ולא כן תני. אין מדקדקין בדבר. בין שאמר נברך, בין שאמר ברכו, אין תופסין אותו על כך. והנקדנין
המקפידים שלא לצורך תופסין אותו על כך. ובאיש לר' זעירא בגין דצווח כינה ר' יעקב בר אחא לר' חייא בר אבא
נקדנא. שמואל אמר. איני מוציא את עצמי מן הכלל ואנני אומר ברכו אלא נברך. התיבון. הרי ברכת
התורה הרי הוא אומר ברכו? א"ר אבין. מכיון דהוא אמר המבורך, אף הוא אינו מוציא עצמו מן הכלל. ר'
אבא בר זמינא הוה משמש קומי זעירא. מזג ליה כסא. א"ל זעירא. סב בריך, ותתכוון להוציא אותי ויהב
דעתך דאת מישתי חורנה שלא תצטרך לברך על כל כוס. דתני השמש מברך על כל כוס וכוס, ואינו
מברך על כל פרוסה ופרוסה. אמר ליה. כמא דאנא יהב דעתי מפקא יתיך ידי חובתך בברכתה. כן הב
דעתך מפקא ידי חובתך לצאת בברכתי ותאמר אמן. [דף נה עמוד א] אמר רב תנחום בר ירמיה.
מתניתא אמרה כן דתנן, המתעסק לא יצא. והשומע מן המתעסק, לא יצא. שצריך דעת תוקע להוציא
ודעת שומע לצאת: תנן, במאה אומר וכ"ו. א"ר יוחנן. זו דברי ר' יוסי הגלילי דאמר, לפי רוב הקהל
מברכים. אבל לדברי חכמים, אחד עשר, ואחד עשר ריבוא. רבא אמר הלכה כמי שאומר, אחד עשר
ואחד עשר ריבוא. מניין לעדה שהיא עשרה? ר' אבא ור' יסא אמרו בשם רבי יוחנן. כתיב הכא אלקים
ניצב בעדת א-ל. ונאמר במרגלים, עד מתי לעדה הרעה הזאת. מה עדה שנאמר במרגלים עשרה,
אף עדה שנאמר כאן עשרה. רבי סימון אמר. נאמר כאן ונקדשתי בתוך בני ישראל. ונאמר להלן
[בראשית מב ה] ויבאו בני ישראל לשבור בר בתוך הבאים. מה תוך האמור להלן עשרה. אף כאן עשרה.
א"ל ר' יוסי בי ר' בון. אם מתוך את יליף לה, סגין אינון יש הרבה פסוקים שנאמר בהם מתוך. ויש פעמים שלא היו
שם עשרה, ומשם היה לך ללמוד. דתפשתה מרובה לא תפשתה. אלא נאמר כאן ונקדשתי בתוך בני
ישראל ונאמר להלן ויבואו בני ישראל לשבור בתוך הבאים. מה בני ישראל שנאמר להלן עשרה. אף
כאן עשרה. תנן, רבי יוסי הגלילי אומר, לפי רוב הקהל מברכים. שנאמר [תהילים סח כז] במקהלות
ברכו אלקים ה' ממקור ישראל. מה מקיימין רבנן טעמא דר' יוסי הגלילי דאמר כתיב, במקהלות. בכל
קהלה וקהלה, דעל פי רוב הקהל הן עונים? א"ר חנינא בריה דר' אבהו. במקהלת כתיב בלשון יחיד.
דברכה אחת לכולם: פיסקא. תנן, א"ר עקיבא. מה מצינו בבית הכנסת, אחד מרובין ואחד מועטין
אומר ברכו את ה'. ר' ישמעאל אומר, ברכו את ה' המבורך. ר' חייא בר אשי קם מיקרי באורייתא. אמר
ברכו ולא אמר המבורך. בעון מישתקוניה. אמר להון רב, ארפוניה, דנהיג כר' עקיבה. רבי זעירא עלה
כהן. וקם מקרי כהן במקום לוי. ובירך לפניו ולאחריה אף שבירך כשעלה כהן. ובעון מישתקוניה. שהם
נהגו שהראשון פותח בברכה והאחרון חותם בברכה. אמר לון ר' חייא בר אשי. ארפוניה. דכן אינון נהיגון גבייהו שכל עולה
מברך לפניו ולאחריה. כתיב [דברים י יז] ויברך עזרא את ה' האלקים הגדול. במה הוא גידלו? גדלו
שברך בשם המפורש. רב מתנה אמר. גדלו בברכה שאמר הא-ל הגדול הגיבור והנורא. כדדריש ר'
סימון בשם ר"י בן לוי. למה נקראו אנשי כנסת הגדולה? שהחזירו הגדולה ליושנה. דאמר ר' פנחס. משה

התקין מטבעה של תפילה [נחמיה ח ו] האל הגדול הגבור והנורא. ירמיה אמר [ירמיה לב יח] האל הגדול הגבור ולא אמר הנורא. למה אמר הגבור? **דאמר** לזה נאה לקרות גבור. שהוא רואה חורבן ביתו ושותק **וזו גבורה**. ולמה לא אמר נורא? שאין נורא אלא בית המקדש, **שנאמר** [תהילים סח ו] **נורא אלקים** ממקדשך. דניאל אמר [דניאל ט ד] האל הגדול והנורא, ולא אמר הגבור. **דאמר**, בניו מסורין בקולרין. היכן היא גבורתו? ולמה אמר הנורא? לזה נאה לקרות נורא. שעשה לנו **נוראות** בכבשן האש. וכיון שעמדו אנשי כנסת הגדולה, החזירו הגדולה ליושנה **שאמרו עכשיו שחזרנו לארץ ישראל אפשר לחזור ולאמר**. האל הגדול הגבור והנורא. ובשר ודם יש בו כח ליתן קצבה לדברים הללו? **ואך העזו למעט בשבחו של הקב"ה מדעתם?** אמר ר' יצחק בן אלעזר. יודעין הן הנביאים שאלוהן אמיתי, ואינן מחניפין לו

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ז הלכה ד

מתני': שלושה שאכלו כאחת, אינן רשאים ליחלק. וכן ארבעה וכן חמשה, ששה נחלקין עד עשרה. ועשרה אינן נחלקין עד שיהו עשרים:

גמ': תני, היה יושב ואוכל בשבת ושכח ולא הזכיר של שבת. רב אמר חוזר. ושמואל אמר אינו חוזר. אמר שמעון בר אבא בשם רבי יוחנן. ספק הזכיר של ר"ח ספק לא הזכיר, אין מחזירין אותו. **שן חובה לאכול בר"ח**. [דף נה עמוד ב] אשכח תני **דפליג דתניא**. כל יום שיש בו קרבן מוסף. כגון ראש חודש וחולו של מועד, צריך להזכיר מעין המאורע. אם לא הזכיר, מחזירין אותו. וכל שאין בו קרבן מוסף, כגון חנוכה ופורים. צריך להזכיר מעין המאורע. אם לא הזכיר, אין מחזירין אותו. חנן בר אבא וחברייא, הוו יתבין אכלין בשבתא. מן דאכלין וברכין, קם **חנן בר אבא** אזל ליה. **כד חזר לגבהון**, אשכחנן ברכין. אמר **להם**, ולא כבר בירכנו? אמרין ליה מברכין וחוזרין ומברכין. **דשכחנו מדכרא דשבתא**. אמר **להם**. **והא אמר ר' אבא** בשם רבי חונא. **ור' ירמיה אמר דמטו בה** בשם רב. שכח ולא הזכיר של שבת, אומר אשר נתן מנוחה לעמו ישראל? **אמרי ליה**. **כאן** בשהסיע דעתו **והתחיל הטוב והמטיב**, חוזר ומברך. **וכאן** בשלא הסיע דעתו **ונזכר קדם שאמר הטוב והמטיב**. אינו חוזר אלא אומר. **אשר נתן מנוחה לעמו ישראל**. **תני**. עשרה בני אדם שהיו מהלכין בדרך. אף על פי שכולם אוכלין מכר אחד, כל אחד ואחד מברך לעצמו. ישבו ואכלו. אף על פי שכל אחד ואחד אוכל מכר לעצמו, אחד מברך על ידי כולם. ר' ירמיה זמין לחבריה בפונדקא.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ז הלכה ה

מתני': שתי חבורות שהיו אוכלין בבית אחד. בזמן שמקצתן רואין אילו את אילו, הרי אלו מצטרפין לזימון. ואם לאו, אילו מזמנין לעצמן ואילו מזמנין לעצמן. ואין מברכין על היין עד שיתן לתוכו מים, דברי ר"א. וחכמים אומרים, מברכין:

גמ': תנן, שתי חבורות שהיו אוכלין בבית אחד. רבי יונה ור' אבא בר זימנא אמרו בשם ר' זעירא. לשני בתים נצרכה. שאפילו בשני בתים אם רואים אלו את אלו מזמנים. ונקט בית אחד משום הסיפא. דאם לא רואים אלו את אלו, אפילו בבית אחד לא מצטרפים. א"ר יוחנן. והן שנכנסו משעה ראשונה על מנת כן להצטרף לזימון. אילין בית נשיאה שבזמן האוכל לפעמים פתוחים ורואים אלו את אלו. ולפעמים סגורים מה את עבד לון? כבית אחד או בשני בתים? נאמר להם שכך הדין. אם היה דרכן לעבור אילו על אילו, ואפילו מקצתם ואפילו השמש, מזמנין. ואם לאו, אין מזמנין. ר' ברכיה מוקים לאמוריה על תרעא מציעיא דבי מדרשא בן שני החדרים לצרפם. והוא מזמן על אילין ועל אילין: תנן, אין מברכין על היין עד שיתן לתוכו מים דברי ר' אליעזר. וחכמים אומרים, מברכין. אמר רבי זריקא בשם ר' יוסי בן חנינא. מודים חכמים לר' אליעזר בכוס של ברכה, שהוא נותן לתוכו מים כל שהוא כדי שיהיה מן המובחר. נהיגין רבנן בההן כסא דקידושא כוותיא דר"א. מילתא דר' יוסה שאמר שנותנים מים בכוס, פליגא אדר' יונה. דר' יונה טעם כסא של ברכה, ולמחרת היה מוסיף מים ומתקן לה כדי לקדש עליה ביום. [דף נו עמוד א] אין תימר שהוא כבר היה מזוג. והתני השותה משקין מזוגין שעבר עליהן הלילה דמו בראשו? כדא"ר יוחנן, אם לנו בכלי מתכות מותר. ואף של רבי יונה היה בכלי מתכת סגור. אמר ר' ירמיה בשם ר' יוחנן. ראשונים היו שואלין, שמאל מהו שתסייע לימין בכוס של ברכה? את שמע מינה תלת. את שמע, שהוא צריך לתופסו בימין. וצריך שתהא ידו גבוהה מן השולחן טפח. אחרת יכל להישען על השולחן ולא היה מתעייף. וצריך שיהיה נותן עיניו בו שלא יסיח דעתו ממנו. שאם היה מותר להסיח דעתו ממנו, היה יכול להניח על השולחן לנוח מעט ולחזור ולטלו. אמר ר' אחא. שלשה דברים נאמרו בכוס של ברכה. מלא, עיטור, ומודח. ושלשתן נרמזו בפסוק אחד. דכתיב [דברים לג כג] נפתלי שבע רצון ומלא ברכת ה'. שבע, עיטור. כשמסביבו כוסות מלאים נראה כשבע. רצון, מודח. דכשכוס נקיה יש שביעות רצון לשותה ממנו. מלא כמשמעו. א"ר חנינא אם עשיתה כן מה כתיב תמן? ים ודרום ירשה. אתה זוכה לירש העולם הזה והעולם הבא. א"ר אלעזר. כוס פגום אין מברכין עליו. וטעמו פגמו. תניא, הנכנס לתוך ביתו במוצאי שבת. מברך על היין ועל המאור ועל הבשמים ואומר הבדלה. ואם אין לו אלא כוס אחד, מניחו לאחר המזון ומשלשן כולן אחריו. את שמע מינה תלת. שמע מינה, כוס פגום אין מברכין עליו. שאם היה יכול לברך על כוס פגום, יכל להבדיל ולטעום, ולחזור ולברך עליו ברכת המזון. וצריך שיהא בו כשיעור. וטעמו פגמו. א"ר תנחום בר יודן. כבוד היום קודם לכבוד לילה. קדושת הלילה קודמת לקדושת היום. אי זהו נוסח קידוש היום? אמר ר' יוסי בשם רבי יעקב בר אחא, ור' אלעזר בר יוסף אמר בשם רב. בורא פרי הגפן. ר' זריקן, בר חמוי דר' זריקן, הזכיר על הניסים בחנוכה בנודה לך ה' על הארץ ועל המזון וקילסו אותו. ר' אבא בריה דרבי חייא בר אבא, הזכיר דין האמת בבית אבל בהטוב ומטיב, וקילסו אותו. שרומז שצריך לברך על הרעה כעין שמברך על הטובה. אמר רבי אבא בריה דר' חייא בר אבא. אכל מהלך, עומד ומברך. אכל עומד, יושב ומברך. אכל יושב, מיסב ומברך. אכל מיסב, מתעטף ומברך. אם עשה כן, הרי הוא כמלאכי השרת. [דף נו עמוד ב] מה טעמא?

דכתיב [ישעי' ו ב] בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו. שצריך שיהיה היכר שמכין עצמו לברכה כמו שהמלאכים מכינים עצמם

הדרן עלך פרק שלשה שאכלו

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ח הלכה א

מתני': אלו דברים שבין בית שמאי ובית הלל בסעודה. בית שמאי אומרים, מברך על היום ואח"כ מברך על היין. וב"ה אומרים, מברך על היין ואח"כ מברך על היום:

גמ': מה טעמהון דבית שמאי? **שקדושת** היום גרמה ליין שיבוא. וכבר נתחייב **בקידוש** היום עד שלא בא היין. מה טעמהון דבית הלל? שהיין גורם לקדושת היום שתאמר. ד"א. היין תדיר **וקדושת היום** אינה תדירה. **ותדיר ושאינו תדיר תדיר קדם.** א"ר יוסי. מדברי שניהן, יין והבדלה, היין קודם. כלום טעמהון דבית שמאי, אלא **שקדוש** היום גרמה ליין שיבוא. וכאן, הואיל ולא הבדלה גרמה ליין שיבוא. **דעיקר הבדלה בתפילה ואם אין יין יבדיל על שיכר,** היין קודם. כלום טעמהון דבית הלל, אלא שהיין תדיר **וקידוש** אינה תדירה. **אף כאן** הואיל והיין תדיר, **והבדלה** אינה תדירה, היין קודם. ר' מנא אמר. מדברי שניהן, יין **והבדלה, הבדלה** קודמת. כלום טעמהון דבית שמאי, אלא שכבר נתחייב **בקדוש** היום עד שלא בא היין. **אף כאן** הואיל ונתחייב בהבדלה עד שלא בא היין, **הבדלה** קודמת. כלום טעמהון דבית הלל, אלא שהיין גורם לקדושת היום שתאמר. וכאן הואיל ואין היין גורם **להבדלה** שתאמר, **הבדלה קודמת.** א"ר זעירא. מדברי שניהן, מבדילין בלא יין. ואין מקדשין אלא ביין. **והיא דעתיה דר' זעירא.** דר' זעירא אמר, מבדילין על השכר. **אבל לקידוש צריך לחזר אחר יין.** ואזלין מן אתר לאתר משום **קידושה.** א"ר יוסי ברבי. נהיגין תמן, במקום שאין יין. שליח ציבור עובר לפני התיבה, ואומר ברכה אחת מעין שבע. וחותם במקדש ישראל ואת יום השבת. **ויוצאים ידי קידוש מהתורה. דקידוש על היין זה רק דרבנן.** **קשיא** על דבית שמאי בלילי שבת. [דף נז עמוד א] **היאך** עבדה **שהיה קשה?** היה יושב ואוכל בערב שבת, וחשכה לילי שבת. ואין שם אלא אותו הכוס. **אתה אומר** מניחו לאחר המזון ומשלשל כולם עליו. **לב"ש** אך ינהג? **דמה נפשך.** יברך על היום, **המזון קודם.** שהרי לשיטתם מה שמברך על היום זה מפני שהתחייב **בקדושת היום קודם.** וכאן התחייב **בברכת המזון קודם.** יברך על המזון, ואחר כך יקדש. אי אפשר. שהרי אמרו בית שמאי, **שאם בא להם יין בתוך המזון.** מברך על היין ואחר כך על המזון. **נמצא שהיין קודם.** יברך על היין, היום קודם. **אם כך לבית שמאי כיצד יעשה?** נשמענה מן הדא, **דתנן.** בא להן יין אחר המזון, ואין שם אלא אותו הכוס. **ב"ש אומרים,** מברך על היין ואחר כך על המזון. א"ר אבא. **הטעם שאמרו ב"ש להקדים את ברכת היין לברכת המזון זה רק מפני שאם תגיד לו להשאיר את היין אחר המזון,** על ידי שהוא ברכה קטנה, שמא ישכח וישתה בלי ברכה. ברם הכא

שצריך גם לקדש. מכיון שהוא משלשם כולם על הכוס, אינו שכח. ולכן כיצד יעשו לדברי בית שמאי? יברך על המזון תחילה. ואח"כ מברך על היום. ואחר כך על היין. וקשיא על דברי בית הלל במוצאי שבת. **היאך עבידה שיהיה קשה?** היה יושב ואוכל בשבת, וחשכה מוצאי שבת. ואין שם אלא אותו הכוס. **אתה אומר מניחו לאחר המזון ומשלשל כולן עליו.** מה נפשך, יברך על היין, **המזון קודם. שהרי אמרו ב"ה. בא להם יין בתוך המזון, ואן להם אלא אותו כוס, מברך על המזון ואחר כך מברך על היין.** יברך על המזון, הנר קודם. **דלדעת ב"ה אליבא דר"מ הסדר הוא, נר בשמים מזון והבדלה.** יברך על הנר, היין קודם שהוא תדיר. **יברך על היין המזון קודם. אם כך כיצד יעשה? נשמעינה מן הדא, דתנן.** אמר רבי יהודה. לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על ברכת המזון שהוא בתחילה. ולא על הבדלה שהיא בסוף. על מה נחלקו? על הנר ועל הבשמים. שבית שמאי אומרים, בשמים ואחר כך נר. ובית הלל אומרים, מאור ואחר כך בשמים. רבא ורב יהודה אמרו. הלכה כמי שהוא אומר, בשמים ואחר כך נר. **אם כך כיצד יעשה לדברי בית הלל?** יברך על [דף נז עמוד ב] המזון תחילה. ואחר כך יברך על היין. ואחר כך על הנר. יום טוב שחל להיות במוצאי שבת. ר' יוחנן אמר יקנ"ה, יין קידוש נר הבדלה. **חנין בר אבא אמר בשם רב. יין קידוש נר הבדלה. ואם זה בחג סוכות, מוסיף סוכה וזמן.** רבי חנינא אמר, ינה"ק. שמואל אמר כהדא דרבי חנינא **שהבדלה קדמת לקידוש.** דאמר רבי אחא בשם רבי יהושע בן לוי. מלך יוצא ושלטון נכנס. מלוין את המלך, ואחר כך מכניסין את השלטון. אף כך **קדם מוציאים את השבת בהבדלה. אחר כך מכניסים את יו"ט בקידוש.** לוי אמר **נהי"ק** נר הבדלה יין קידוש **שהיין בן שניהם להראות שהוא בא עבור שניהם.** מסתברא דלוי אמר מעין שניהם. **הבדלה ראשונה. כר חנינה, שמלויים את המלך קדם. וכרב, שהיין סמוך לקידוש.** רבי זעירא בעא קומי רבי יוסי. **היאך עבדין עובדא?** אמר ליה, כרב וכרבי יוחנן, **יקנ"ה יין קידוש נר הבדלה.** וכן נפק עובדא כרב וכר' יוחנן. ר' אבהו כד הוה אזיל לדרומה. הוה עביד כר' חנינא **ינה"ק יין נר הבדלה קידוש.** וכד הוה נחית לטבריא, הוה עביד כרבי יוחנן **יקנ"ה יין קידוש נר הבדלה.** דלא מפלג על בר נש באתריה. על דעתיה דרבי חנינא, ניחא. **שמברך על היין שהיין לעולם קודם, ומיד על האש כיוון שרואהו ראשון. דמצווה הבאה לידך על תחמיצנה. וקשיא על דרבי יוחנן. הרי מוצאי שבת בשאר ימות השנה, הרי מברך על הנר לפני ההבדלה, מפני העניים שמא לא יספיק השמן ויכבה הנר ויפסיד הברכה. והכא אמאי אינו מברך על הנר לפני הקידוש שלא יכבה? ולמה אומר יין קידוש נר הבדלה?** מה עבד ליה רבי יוחנן? מכיון שיש לו יין, ודאי יש לו שמן ואין נרו כובה שהרי הוא צריך לו לסעודה. שהרי אמרו, **נר ביתו וקידוש היום, נר קודם. אם כך שיברך על הנר בסוף?** שלא לעקור ולשנות משאר מוצ"ש.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ח הלכה ב

מתני': בית שמאי אומרים. נוטלין לידיים ואחר כך מוזגין את הכוס. ובית הלל אומרים.

מוזגין הכוס תחילה ואח"כ נוטלין לידיים: [דף נח עמוד א]

גמ': תנן, בית שמאי אומרים. נוטלין לידיים ואחר כך מוזגין את הכוס. מה טעמהון דבית שמאי? סברי אסור להשתמש בכלי שאחוריו טמאים. לכן יטול תחילה. שלא יטמאו משקין שאחורי הכוס שניתזו במזיגה מידי, ויחזרו ויטמאו את הכוס. תנן, ובית הלל אומרים. מוזגין הכוס תחילה ואח"כ נוטלין לידיים מה טעמהון דב"ה? סברי, מותר להשתמש בכלי שאחוריו טמאין. אם יטול ידיו תחילה. שמא ישארו בהן כמה טיפות. ויטמאו ידיו מחמת אחורי הכלי. דבר אחר. אין נטילת ידיים אלא סמוך לברכה. אמר רבי ביבן בשם ר' יוחנן. אתיא דבית שמאי, כרבי יוסי. ודבית הלל, כרבי מאיר. דתנינן תמן. כל הכלים יש להם אחורים *השקע בתחתית הכלי ותוך ובית הצביטה מקום האחיזה*. שאם נטמא אחוריו, לא נטמא בית הצביטה, ויכול לאחוז שם. רבי טרפון אומר. רק לעריבה יש בית צביטה. דכוון שהכלי גדול. לא חוששים שמא כשמחזיק בבית הצביטה נגע באחורי הכלי ונטמא. אבל בכלים קטנים גזרו. ר"ע אומר, אף לכוסות. רבי מאיר אומר. לידיים טמאות וטהורות. שאם היו ידיו טהורות ואחז בבית הצביטה, לא חוששים שמא נגע באחורי הכלי ונטמא. וזה דומה לדברי ב"ה כאן. ואם היו ידיו טמאות ואחז בבית הצביטה, לא חוששים שמא יגע במשקין שבאחורי הכוס, ויחזרו ויטמאו את הכוס. אמר רבי יוסי. לא אמרן אלא לידיים טהורות בלבד. אבל בידיו טמאות, חיישינן שמא יגע במשקין שבאחורי הכוס, ויחזרו ויטמאו את הכוס. וזה כבית שמאי. אמר רבי יוסי בשם רבי שבתאי, ורבי חייא אמר בשם ר"ש בן לקיש, לחלה ולנטילת ידיים, מהלך ארבעת מילין *ארבע ק"מ*. לחלה שחייבו עם הארץ לילך אחר חבר שיגבל לו חלתו בטהרה עד ארבע מיל. ולנטילת ידיים שחייב כל אדם ללכת עד, מהלך ארבעת מילין למצא מים לנטילת ידיים. אמר ר' אבהו בשם ר' יוסי בן חנינה. הדא דתימר, לפניו. אבל לאחוריו, אין מטריחין עליו. שומרי גנות ופרדיסין שהם קבועים במקומם. מה את עבד לון, כלפניהן כלאחריהן? נישמענה מן הדא [דף נח עמוד ב] דתנן. האשה שהיא טבולת יום. לשה את העיסה וקוצה חלתה ואחר כך קורה לה שם. והדא אשה, לא בתוך ביתה יושבת? ואת אמר אין מטריחין עליה לחפש אשה טהורה שתקוץ לה חלתה. אף הכא אין מטריחין עליו. תני, המים שלפני המזון רשות, ושל אחר המזון חובה. אלא שבראשונים נוטל ומפסיק. ובשניים, נוטל ואינו מפסיק. מהו מפסיק? ר' יעקב בר אחא אמר, נוטל ושונה. שבנטילה הראשונה טיהר את הידיים אבל המים טמאים. לכן יטול פעם נוספת לטהר את המים. ר' יעקב בר רב יצחק בעי. נוטל ושונה, ואת אמרת רשות? אית דבעי מימר. ארבעת מילין, ואת אמרת רשות? אמר רבי יעקב בר אידי על הראשונים נאכל בשר חזיר. שהיה חנווני ישראל מוכר בשר כשר ליהודים ובשר נבילה לנכרים. כשראה שנכנס אדם ונטל ידיו, נתן לו בשר כשר, וכשראה שאינו נוטל ידיו נתן לו נבילה. ופעם אחת נכנס יהודי ולא נטל ידיו, ונתן לו בשר נבילה. ועל השניים יצאת אשה מביתה. דמעשה באדם ששמו היה כידור, ור' יהודה ור' יוסי הפקידו אצלו מעות. ור"מ שהיה דורש בשמות לא הפקיד אצלו את מעותיו דכתיב כי דור תהפוכות המה. וכשבאו לבקש כספם אמר להם להד"ם. ראו עדשים על שפמו. הלכו לאשתו ואמרו לה בעליך אמר שתתני לנו את המעות, וסימן נתנו לה, עדשים אכלתם היום. ונתנה להם המעות. כשבא לביתו ושחה לו המעשה, הוציאה

מביתו. ואם היה נוטל מים אחרונים היה רוחץ בהם את שפמו ולא היה מגרש את אשתו. ויש אומרים שנהרגו עליה שלש נפשות. שכידור הרג את אשתו ואת בנו והתאבד. שמואל סלק לגבי רב. חמא יתיה אוכל בהתם כפפות וחשב שעושה כן במקום ליטול ידיים. אמר ליה מהו כן? אמר ליה נטלתי. אלא שאנני רוצה שיתלכלכו ידי דאיסתניס אני. רבי זעירא כד סליק להכא. חמא כהניא אכלין בהתם. אמר להון. וכי אזלא ההיא דרב ושמואל שאמרו שלתרומה חייב בנטילה? אתא רבי יוסי בר בר כהנא אמר בשם שמואל. נטילת ידיים לחולין חובה. שאסרו לאכול חולין עם מפה אם יש לו מים. ואן נטילת ידיים לתרומה חובה, שכהנים זריזים ויכולים לאכול במפה. רבי יוסי אומר, לתרומה ולחולין. רבי יוסה אמר בשם רבי חייא בר אשי. ורבי יונה ורבי חייא בר אשי אמרו בשם רב. נטילת ידיים לתרומה, עד הפרק. ולחולין, עד קשרי אצבעותיו. מיישא בר בריה דרבי יהושע בן לוי אמר. מאן דהוה אכל עם סבי ר"י בן לוי. ולא משטף ידיו עד הפרק, לא הוה אכל עימיה. רב הונא אמר. אין נטילת ידיים, אלא לפת בלבד. תני רבי הושעיה. גם כל דבר שיש בו לחלוחית משקה. רבי זעירא, אמר אפילו מקצץ תורמוסין, הוה נטל ידיה. אמר רב. נטל ידיו בשחרית, אין מטריחין עליו בין הערבים אם התנה. רבי אבינא מפקיד לחמריה ההולכים בשירה. הן דאתון משכחין [דף נט עמוד א] מיסתחון מיא ראויים לרחיצה נסבין ידיכון, ומתני על כל יומא. רבי זעירא סליק גביה רבי אבהו לקיסרין. אשכחיה אמר נזיל למיכול. יהב ליה עגולה דקיצי לחם שיבצע אמר ליה סב בריך. אמר ליה, בעל הבית בוצע. דבעל הבית יודע כחו של ככרו. מן דאכלון. אמר ליה, סב בריך. אמר ליה חכים מכיר רבי לרב הונא, דאנשא רבה הוא. והוא הוה אמר. הפותח הוא חותם. מתניתא פליגא על רב הונא, דתני. סדר נטילת מים אחרונים לידיים. עד חמשא, מתחילין מן הגדול. יותר מיכן, מתחילין מן הקטון. עד שנשארו החמישה החשובים. ובחמישה אחרונים, מתחילים מן הגדול. באמצע המזון שנוטלים ידיים בן תבשיל לתבשיל, מתחילין מן הגדול שאינו צריך להמתין. לאחר המזון, מתחילין מן המברך. אמאי? לא שידע שהוא המברך ויתקין עצמו לברכה? ואין תימר הפותח הוא חותם. כבר מתוקן הוא שהוא יודע שהוא מברך. אמר רבי יצחק תיפטר. באילין דהוה עלין קיטעין קיטעין, ולא ידעין מי מברך, שלא היו בשעת הבציעה.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ח הלכה ג

מתני': בית שמאי אומרים. מקנח ידיו במפה ומניחה על השלחן. ובית הלל אומרים על

הכסת:

גמ': מתניתא בשלחן של שיש או של פרקים שאינו מקבל טומאה. והכסת ספק טומאה. מה טעמון דבית שמאי? שלא יטמאו משקין שבמפה מן הכסת. ויחזרו ויטמאו את ידיו. ומה טעמון דבית הלל? כל טמאת משקים זה רק מדרבנן. ולעולם ספק טמאת משקין לידיים, טהור. ואף כאן כיוון שספק אם הכסת טמא. ואף אם היה הכסת טמא, ספק אם נגע במים שבמפה. מספק אן המפה נטמאת [דף נט עמוד ב]

דבר אחר. אין ידים לחולין. דאפילו אם נאמר שספק טומאת ידים טמא. הרי גזרו על הידים להיות שני לטומאה. ושני מטמא רק תרומה. וכאן מדובר בחולין. ולבית שמאי יש ידים לחולין? הרי בחולין זה רק משום סרך טומאה. ולא יתכן שגם בספק יטמאו. תיפתר או כרבי שמעון בן אלעזר. או כרבי אלעזר בי ר' צדוק. כרבי שמעון בן אלעזר דתני. רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר. פעמים שהידיים תחילה לחולין, ושניות לתרומה. כגון שהכניס ידיו לבית המנוגע. וכיוון שיש מקרה שבו הידיים טמאות מהתורה גזרו כאן. או כרבי אלעזר בי ר' צדוק דתנין תמן. חולין שנעשו על גבי הקודש, הרי אילו כחולין. רבי אלעזר בי ר' צדוק אומר. הרי אילו כתרומה. לטמא שנים ולפסול אחד. ולשיטתם כיוון שיש מציאות של טמאת ידים גם לחולין, מעיקר הדין צריך ליטול לחולין. ולכן גם בספק יהיה טמא. תמן תנין. הסך שמן טהור ונטמא וירד וטבל. בית שמאי אומרים. אף על פי שהשמן מנטף, טהור. שהשמן בטל לגוף. ובית הלל אומרים טמא. ואם היה שמן טמא מתחילתו. בית שמאי אומרים. אם יש בו כדי סיכת אבר קטן, נשאר טמא. ובית הלל אומרים, משקה טופח. רבי יהודה אומר משום בית הלל. טופח ומטפח. מחלפת שיטתהון דבית הלל? תמן גבי אדם שסך שמן טהור על גופו ונטמא וירד וטבל, אמרין טמא שהשמן לא בטל בגוף ולא הועילה לו טבילה. והכא אמרין גבי מים שבמפה, שכיוון שהמים בלועים במפה, לא חוששים שיטמאו המים מהכסת? תמן בעינו הוא. והכא בלוע במפה הוא:

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ח הלכה ד

מתני': בש"א מכבדין את הבית [דף ס עמוד א] ואחר כך נוטלין לידיים. ובית הלל אומרים, נוטלין לידיים ואחר כך מכבדין את הבית:

גמ': מה טעמהון דבית שמאי? מפני אובדן אוכלין. ומה טעמהון דבית הלל? אם השמש פיקח, הרי זה מעביר פרוורין פחות מכזית. ואן חשש של איבוד אוכלין, לכן נוטלין לידיים ואחר כך מכבדין את הבית:

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ח הלכה ה

מתני': בית שמאי אומרים, נר מזון בשמים והבדלה. ובית הלל אומרים, נר ובשמים ומזון והבדלה. בית שמאי אומרים, שברא מאור האש. ובית הלל אומרים בורא מאורי האש:

גמ': תני אמר ר' יהודה. לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על המזון שהוא בתחילה. ועל הבדלה שהיא בסוף. ועל מה נחלקו? על המאור ועל הבשמים. שבית שמאי אומרים, בשמים ומאור. ובית הלל אומרים, מאור ובשמים. רבי אבא ורב יהודה אמרו בשם רב. הלכה כדברי מי שאומר בשמים ואחר כך מאור שהיה להם גרסא הפוכה. בית שמאי אומרים, כוס בימינו ושמן ערב בשמאלו. אומר על הכוס, ואחר כך אומר על שמן ערב. בית הלל אומרים, שמן ערב בימינו וכוס בשמאלו. ואומר על שמן ערב, וטחו בראש השמש. אם היה שמש תלמיד חכם, טחו בכותל. שאין שבחו של תלמיד חכם להיות יוצא מבושם. אבא בר בר חנא ורב

חונא, הוון יתבין אכלין. והוה רבי זעירא קאים ומשמש קומיהון. עלה וטעין תרויהון **יין ושמן ערב** בחדא ידיה. אמר ליה אבא בר בר חנא. מה ידיך חוריתא קטעין? וכעס עילוי אבוי. אמר ליה. לא מיסתך דאת רביע והוא קאים משמש. ועוד דהוא כהן. ואמר שמואל, המשתמש בכהונה מעל. **ואת** מיקל ליה. גזירה **אני גוזר**, דהוא רבע ואת קאים ומשמש תחתוי. מניין **למשתמש** בכהונה **שהוא** מעל? אמר רבי אחא בשם שמואל **דכתיב** [עזרא ח כח] ואמרה להן אתם קודש לה', והכלים קודש. מה כלים המשתמש בהן מעל. אף המשתמש בכהנים מעל: פיסקא. ב"ש אומרים שברא וכו'. **האם** על דעתהון דבית שמאי, **אומר** אשר ברא פרי הגפן? **ועל** דעתיהון דבית הלל **בורא** פרי הגפן? **לא. יש הבדל**. יין מתחדש בכל שנה ושנה, האש אינו **מתחדש** בכל שעה. האש והכלאים. אף על פי שלא נבראו מששת ימי בראשית, אבל עלו במחשבה מששת ימי בראשית. הכלאים **דכתיב** [בראשית לו כד] ובני צבעון איה וענה, הוא ענה אשר מצא את היימים במדבר. מהו יימים? רבי יהודה בן סימון אומר המיונס *אנשים משונים בצורתם*, ורבנן אמרין, היימים. חציו סוס וחציו חמור. [דף ס עמוד ב] ואילו הן הסימנין **להבחין בניהם**. אמר רבי יהודה. כל שאזניו קטנות, אמו סוס ואביו חמור. גדולות, אמו חמורה ואביו סוס. רבי מנא מפקד לאילין דנשיאה. אין בעיתון מיזבון מוליון. תהון זבנין אילין דאודניהון דקיקין, שאמו סוסה ואביו חמור **שלא יהיה כלאים ואסורים למשוך עם אלו שכבר יש לכם**. מה עשה צבעון וענה? זימן חמורה. והעלה עליה סוס זכר, ויצא מהן פרדה. אמר הקדוש ברוך הוא להם. אתם הבאתם לעולם דבר שהוא מזיקן. אף אני מביא על אותו האיש דבר שהוא מזיקו. מה עשה הקדוש ברוך הוא? זימן חכינה, והעלה עליה חרדון. ויצא ממנה חברבר. מימיו לא יאמר לך אדם שעקצו חברבר וחיה. נשכו כלב שוטה וחיה. שבעטתו פרדה וחיה. ובלבד פרדה לבנה. האש. **דרש** רבי לוי בשם רבי בזירה. שלשים ושש שעות, שימשה אותה האורה שנבראת ביום הראשון. שתים עשרה בערב שבת. ושתים עשרה בליל שבת. ושתים עשרה בשבת. והיה אדם הראשון מביט בו מסוף העולם ועד סופו. כיון שלא פסקה האורה, התחיל כל העולם כולו משורר. שנאמר [איוב לז ג] תחת כל השמים ישרהו, **ואורו כנפות הארץ**. למי שאורו על כנפות הארץ. כיון שיצאת שבת, התחיל **ממשמש** החושך ובא. **נתירא** אדם ואמר, אלו הוא שכתב בו [בראשית ג טו] הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב. שמא בא לנשכני. **זהו שאמר** [תהילים קלט יא] אך חשך ישופני. אמר רבי לוי. באותו שעה זימן **לו** הקדוש ברוך הוא שני רעפין. והקישן זה לזה, ויצא מהן האור. הדא הוא דכתיב [תהילים קלט יא] ולילה אור בעדני. ובירך עליה בורא מאורי האש. **אמר** שמואל. לפיכך מברכין על האש במוצאי שבתות, שהיא תחילת ברייתה. **אמר** רב הונא בשם רבי אבהו **דאמר** בשם רבי יוחנן. אף במוצאי יום הכיפורים מברך עליה, שכבר שבת האור כל אותו היום.:

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ח הלכה ו

מתני': אין מברכין על הנר ועל הבשמים של גוים. ועל הנר ועל הבשמים של מתים. ועל הנר ועל הבשמים שלפני ע"ז. ואין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו:

גמ': תנא ר' יעקב קומי ר' ירמיה. מברכין על הבשמים של גוים. מה פליגי? לא. מה שנאסר זה מפני שסתם מסיבת גוי לע"ז. אך כאן קיומונה במעשיו מוכיחים שאינם לע"ז. כגון שהיניחם לפני חנותו לריח טוב. עששית אף על פי שלא כבתה מברכין עליה כיוון שלא נעשה בה איסור. נר בתוך חיקו, או בתוך פנס, או בתוך אספקלריא. רואה את השלהבת, ואינו משתמש לאורה. כגון שהיתה רחוקה. משתמש לאורה ואינו רואה את השלהבת כגון שהייתה בקרן זוית. לעולם אין מברכין עליה, עד שיהיה רואה את השלהבת, ומשתמש לאורה. חמשה דברים נאמרו בגחלת, וחמשה בשלהבת. גחלת של הקדש מועלין [דף סא עמוד א] בה. והשלהבת, לא נהנין ולא מועלין. גחלת של ע"ז אסורה. ושלהבת מותרת. המודר הנאה מחבירו, אסור בגחלתו ומותר בשלהבתו. המוציא את הגחלת לרשות הרבים חייב. והשלהבת, פטור. מברכין על השלהבת, ואין מברכין על הגחלת. ר' חייא בר אשי אמר בשם רב. אם היו גחלים לוחשות, מברכין. ר' יוחנן דהר ציון אמר בשם רבי נחום בר סימאי, בלבד הנקטפת שאם יניח קיסם ידלק. תני. גוי שהדליק מישראל, וישראל שהדליק מגוי מברך עליו. ניחא גוי שהדליק מישראל. שהאש של ישראל שבתה. אלא ישראל מגוי אמאי? אלא ודאי שמברכים על התוספת. מעתה אפילו גוי מגוי? אשכח תני, גוי מגוי אין מברכין גזרה משום גוי ראשון ועמוד ראשון. אמר רבי אבהו בשם ר' יוחנן. מבוי שכולו גוים, וישראל אחד דר בתוכו. ויצא משם אור, מברכין עליה בשביל אותו ישראל ששם. אמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן. אין מברכין לא על הבשמים של לילי שבת בטבריא. שנעשו לגמר את הכלים לכבוד שבת. ולא על הבשמים של מוצאי שבת בציפורין. שנעשו לגמר את הכלים כדי להפיג את הצער של הסתלקות הנפש היתרה. ולא על הנר ולא על הבשמים של ערב שבת בציפורין. שאינן עשוין אלא לדבר אחר לגמר את הכלים. תנן, ולא על הנר והבשמים של מתים. רבי חזקיה ור' יעקב בר אחא אמרו בשם רבי יוסי בי ר' חנינא, הדא דאת אמר, בנתונים למעלה ממיטתו של מת. אבל אם היו נתונים לפני מטתו של, מת מברכין. שאני אומר לכבוד החיים הן עשוין. תנן, ולא על הנר ולא על הבשמים של עבודה זרה. והלא היא של גוים, היא של עבודה זרה, אז למה הכפילות? תיפתר, בעבודה זרה של ישראל. תנן, אין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו. דרש רבי זעירא בריה דרבי אבהו מדכתיב [בראשית א ד] וירא אלקים את האור כי טוב. ואחר כך ויבדל אלקים בין האור ובין החשך. אמר רבי ברכיה. כך דרשו שני גדולי עולם, רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש. ויבדל אלקים. הבדלה ודאי ממש. רבי יהודה בי ר' סימון אמר, הבדילו לו לשימוש. ורבנן אמרין, הבדילו לצדיקים לעתיד לבוא. משלו משל למה הדבר דומה. למלך שהיו לו שני איסטרטיגין ממונים. זה אומר אני משמש ביום, וזה אומר אני משמש ביום. קרא לראשון ואמר לו, פלוני היום יהא תחומך. קרא לשני ואמר לו, פלוני הלילה יהא תחומך. הדא הוא דכתיב [שם ה] ויקרא אלקים לאור יום וגו' קרא לאור ואמר לו היום יהא תחומך, וקרא לחשך ואמר לו הלילה יהא תחומך. אמר רבי יוחנן. הוא שאמר הקדוש ברוך הוא לאיוב [איוב לח יב] המימך צוית בוקר ידעת השחר מקומו. כלום ידעת אי זה מקומו של אור ששת ימי בראשית והיכן נגנז? אמר רבי תנחומא. אנא אמרית טעמא לדברי ר"י ור"ל שאמרו שהקב"ה הבדיל בין האור ובין החושך ממש, ונתן לכל אחד תחומו מדכתיב [ישעי' מה ז] יוצר אור ובורא חושך עושה

שלום. משיצא, עושה שלום ביניהן. **תנן**, אין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו. רב אמר יאותו. ושמואל אמר יעותו. מאן דאמר יאותו **דכתיב** [בראשית לד טו] אך בזאת נאותה לכם. מאן דאמר יעותו **דכתיב** [ישעי' נ ד] לדעת לעות את יעף דבר. תמן תנינן. כיצד מעברין את הערים? רב אמר מאברין. ושמואל אמר מעברין, מאן דאמר מאברין, מוסיפין לה אבר. מאן דאמר מעברין, כאשה עוברה. תמן תנינן. לפני אידיהן של גוים. רב אמר עידיהן. ושמואל אמר אידיהן. מאן דאמר אידיהן, **דכתיב** [דברים לב לה] כי קרוב יום אידם. ומאן דאמר עידיהן **דכתיב** [ישעי' מד ט] ועידיהם המה בל יראו ובל ידעו למען יבשו. אך מקיים שמואל טעמא דרב? ועידיהם המה. שהן עתידין **להעיד ולבוש** את עובדיהן ליום הדין. **תנן**, אין [דף סא עמוד ב] מברכין על הנר עד שיאותו לאורו. רב יהודה אמר בשם שמואל. כדי שיהו נשים טוות לאורו. רבי יוחנן אמר. כדי שתהא עינו רואה מה בכוס ומה בקערה. רב חנינא אמר. כדי שיהא יודע להבחין בין מטבע למטבע. תני רבי אושעיא. אפילו טריקלין עשר על עשר מברכין. רבי זעירא מקרב קמיה בוצינא. אמרין ליה תלמידיו. רבי מה את מחמיר עלינו? הא תני רבי אושעיא אפילו טריקלין עשר על עשר מברכין.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ח הלכה ז

מתני': מי שאכל ושכח ולא בירך. בית שמאי **אומרים**, יחזור למקומו ויברך. ובית הלל אומרים, יברך במקום שנזכר. ועד מתי מברך? עד כדי שיתעכל המזון שבמעיו:

גמ': אמר רבי יוסטא בר שונם, תרין אמורין. חד אמר טעמון דבית שמאי, וחד אמר טעמון דבית הלל. מאן דאמר טעמון דבית שמאי. אילו שכח שם כיס אבנים טובות ומרגליות, שמא לא היה חוזר ונוטל כיסו? אף הכא יחזור למקומו ויברך. מאן דאמר טעמהון דבית הלל. אלו פועל עושה בראש הדקל או בתוך הבור. שמא מטריחין שיחזור למקומו ויברך? אלא מברך במקום שנזכר. אף הכא, מברך במקום שנזכר. עד מתי הוא מברך? אמר רבי חייא בשם שמואל. עד שיתעכל המזון במעיו. וחכמים אומרים, כל זמן שהוא צמא מחמת אותו סעודה. רבי יוחנן אמר עד שירעב.

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ח הלכה ח

מתני': בא להן יין אחר המזון, ואין שם אלא אותו הכוס. בית שמאי אומרים. מברך על היין [ולא שותה] ואחר כך מברך על המזון *ושותה*. ובית הלל אומרים. מברך על המזון ואחר כך מברך על היין. עונין אמן אחר ישראל **המברך**, ואין עונין אמן אחר כותי **המברך**, עד שישמע כל הברכה:

גמ': אמר רבי אבא. טעמם של ב"ש. שמא אם ימתין עד אחרי בהמ"ז, ע"י שברכת הגפן היא ברכה קטנה, שמא ישכח וישתה בלי ברכה. אבל אם אכל בערב שבת, וקידש היום. ויש לו רק כוס אחת. מברך ברכת המזון ואחר כך מקדש על היין ולא חוששים שישכח הכא. דעל ידי שהוא משלשה על הכוס, אינו שוכח. תנן, ואין עונין אמן אחר כותי המברך, עד שישמע כל הברכה. הא אחר ישראל, עונין אמן אף על פי שלא שמע. והא לא כן תני דתנן, שמע ולא ענה, יצא. ענה ולא שמע, לא יצא. אמר חייא בריה דרב. בשלא צריך לצאת ידי חובה. כגון שלא אכל עמהן כזית היא מתניתא. תני. שמע ולא ענה, יצא. ענה ולא שמע, לא יצא. אמר רב בשם אבא בר חנה. ואית דאמרי לה אבא בר חנה אמרה בשם רב. מה שאמרנו לא ענה יצא, הכוונה שלא ענה על הכל. אבל והוא שענה ראשי פרקים. שהיו אומרים הללויה על כל דבר ודבר שהחזן מקריא רבי זעירא בעי. הי אינין ראשי פרקים? [תהילים קיג א] הללו יה הללו עבדי ה' הללו את שם ה'. בעון קומי ר' חייא בר אבא. מנין שאם שמע ולא ענה יצא? אמר. מן מה דאנן חמי רבנן רברביא עבדין כן. דאינון קיימין בציבורא. דאילין אמרין ברוך הבא. ואילין אמרין בשם ה'. ואילין יוצאין ידי חובתן. תני רב אושעיא. עונה הוא אדם אמן, אפילו לא אכל. ואינו אומר נברך שאכלנו משלו, אלא אם כן אכל. תני, אין עונין אמן יתומה, ולא אמן קטופה. ולא אמן חטופה. בן עזאי אומר. העונה אמן יתומה, יהיו בניו יתומים. חטופה, יתחטפו שנותיו. קטופה [דף סב עמוד א] תקטף נשמתו. ארוכה, מאריכין לו ימיו ושנותיו בטובה. איזו היא אמן יתומה? אמר רב הונא. דין דחייב למיברכה, והוא ענה ולא ידע למה הוא ענה שלא שמע הברכה. תנא. גוי שבירך את השם, עונה אחריו אמן. אמר ר' תנחום. אם בירכך גוי, ענה אחריו אמן. דכתיב [דברים ז יד] ברוך תהיה מכל העמים. גוי אחד פגע את רבי ישמעאל וברכו. אמר ליה, כבר מילתך אמורה. פגע אחרינא וקיללו. אמר ליה, כבר מילתך אמורה. אמרו לו תלמידיו. רבי, כמה דאמרת להדין אמרת להדין?. אמר לון. כן כתיב [בראשית כז כט] אורריך ארור ומברכך ברוך הדרן עלך פרק אלו דברים

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ט הלכה א

מתני': הרואה מקום שנעשו בו נסים לישראל. אומר, ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה. מקום שנעקרה ממנו עבודה זרה. אומר, ברוך שעקר עבודה זרה מארצינו:

גמ': מתניתין בנסי ישראל. אבל בנסי יחידי שנעשו לו, אן צריך לברך אלא הוא. ואם היה אדם מסויים. כגון יואב בן צרויה וחביריו. או אדם שנקדש בו שם שמים, כגון חנניה מישאל ועזריה, צריך. מהו שיברך אדם על נסי אביו ועל נסי רבו? ונסי שבטים מהו שיברך?. מאן דאמר כל שבט ושבט איקרי קהל, צריך לברך. מאן דאמר כל השבטים קרויין קהל, אין צריך לברך. הרואה בבל, צריך לברך חמש ברכות. ראה פרת, אומר ברוך עושה בראשית. ראה [דף סב עמוד ב] מרקוליס. אומר, ברוך ארך אפים. ראה

ביתו של נבוכדנצר. אומר, ברוך שהחריב ביתו של אותו רשע. ראה מקום כבשן האש וגוב אריות. אומר, ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה. ראה מקום שנטולין ממנו עפר. אומר, ברוך אומר ועושה ברוך גוזר ומקיים. ראה בבל. אומר [ישעיה יד כג] וטאטאטיה במטאטא השמד. רבי זעירא ורבי יהודא **אמרו** בשם רב, כל ברכה שאין עמה מלכות, אינה ברכה. אמר רבי תנחומא. אנא אמר טעמא **דכתיב** [תהילים קמה א] ארוממך אלהי המלך. אמר **רב** צריך לומר **ברוך** אתה ה' **אמ"ה**. ושמואל אמר, אינו צריך לומר אתה, **אלא אומר ברוך ה' אמ"ה**. רבי יוחנן ורבי יונתן אזלין מיעבד שלמא באילין קורייתא דדרומה. עלון לחד אתר, ואשכחון לחזנא דאמר. האל הגדול, הגבור, והנורא, האביר, והאמיץ, ושיתקו אותו. אמרו לו, אין לך רשות להוסיף על מטבע שטבעו חכמים בברכות. **אמר** רב הונא בשם רב. **מהכא** [איוב לז כג] **דכתיב** שדי לא מצאנוהו שגיא כח. לא מצינו **לספר** כחו וגבורתו של הקדוש ברוך הוא. רבי אבהו **אמר** בשם רבי יוחנן **מהכא דכתיב** [שם כ] היסופר לו כי אדבר כי אמר איש כי יבולע. אם בא אדם לספר גבורותיו של הקדוש ברוך הוא, מתבלע מן העולם. רבי שמואל בר נחמן **אמר מהכא דכתיב** [תהילים קו ב] מי ימלל גבורות ה'. כגון אני וחברי. אמר רבי אבון. מי **יכול למלל** גבורות ה'? תרגם יעקב כפר נבוריא בצור. **מאי דכתיב** [שם סה ב] לך דומיה תהלה **אלקים** בציון. סמא דכולא משתוקא. **משל** למרגלית דלית לה טימי **שישוה לה**, כל שמשבח בה פגמה. תני הפותח **ברכה** ביו"ד ה"א וחותם ביו"ד ה"א. **היינו שפותח בברוך אתה ה' וחותם בברוך אתה ה'**, הרי זה חכם. באל"ף למ"ד וחותם באל"ף למ"ד, **היינו שפותח בברוך אתה אלקים וחותם בברוך אתה אלקים**, הרי זה בור. באל"ף למ"ד וחותם ביו"ד ה"א הרי זה בינוני. ביו"ד ה"א וחותם באל"ף למ"ד הרי זו דרך אחרת. המינין שאלו את רבי שמלאי כמה אלוהות בראו את העולם? אמר להן, ולי אתם שואלין? לכו ושאלו את אדם הראשון. שנאמר [דברים ד לב] כי שאל נא לימים הראשונים וגו'. אשר בראו **אלקים** אדם על הארץ, אין כתיב כאן. אלא למן היום אשר ברא **אלקים** אדם על הארץ. אמרו ליה, והכתיב [בראשית א א] בראשית ברא **אלקים**? אמר להן. וכי בראו כתיב? אין כתיב אלא ברא. אמר ר' שמלאי. כל מקום שפרקו המינין, תשובתן בצידן. חזרו ושאלו אותו. מה אהן דכתיב [בראשית א כו] נעשה אדם בצלמינו כדמותינו? אמר להן. ויבראו **אלקים** את האדם בצלמם, אין כתיב כאן. אלא [בראשית א כז] ויברא **אלקים** את אדם בצלמו. אמרו לו תלמידיו. לאלו דחיתה בקנה. לנו מה אתה משיב? אמר להן. לשעבר, אדם נברא מן העפר, וחווה נבראת מן אדם. מאדם ואילך, בצלמינו כדמותינו. אי אפשר לאיש בלא אשה, ואי אפשר לאשה בלא איש. **ואי** אפשר לשניהן בלא שכינה. חזרו ושאלו אותו. מה ההן דכתיב [יהושע כב כב] אל **אלקים** ה', אל **אלקים** ה' הוא יודע. אמר להן. הם יודעים אין כתיב כאן. אלא הוא יודע כתיב. אמרו לו תלמידיו. רבי, לאלו דחית בקנה. לנו מה אתה משיב? אמר להן. שלשתן שם אחד. כאינש דאמר בסילייס קיסר אגוסטוס. חזרו ושאלו אותו. מה ההן דכתיב [תהילים נ א] **א-ל אלקים** ה' דיבר ויקרא ארץ. אמר להן. וכי דיברו ויקראו כתיב כאן? אין כתיב אלא דבר, ויקרא ארץ. אמרו לו תלמידיו. רבי, לאלו דחית בקנה. ולנו מה אתה משיב? אמר להן. שלשתן שם אחד. כאיניש דאמר, **אמנון** בניין אריכטיקנט|אמן בנאי וארכיטכט. חזרו ושאלו אותו. מהו דכתיב

[יהושע כד יט] כי **אלקים** קדושים הוא. אמר להן. קדושים המה אין כתיב כאן. אלא הוא, אל קנא הוא. אמרו לו תלמידיו. רבי, לאלו דחית בקנה. ולנו מה אתה משיב? רבי יצחק **אמר**. קדוש בכל מיני קדושות. דאמר רבי יודן בשם רבי אחא. הקדוש ברוך הוא. דרכו בקדושה, דיבורו בקדושה, וישבו בקדושה, חשיפת זרועו בקדושה, נורא ואדיר בקדושה. דרכו בקדושה **כדכתיב** [תהילים עז יד] **אלקים** בקודש דרכך. הילוכו בקדושה **דכתיב** [שם סח כה] הליכות אלי מלכי בקודש. מושבו בקדושה **דכתיב** [שם מז ט] **אלקים** ישב על כסא קדשו. דיבורו בקדושה **דכתיב** [שם ס ח] **אלקים** דיבר **בקדשו**. חשיפת זרועו בקדושה **דכתיב** [ישעי' נב י] חשף ה' את זרוע קדשו. נורא ואדיר בקדושה **דכתיב** [שמות טו יא] מי כמוכה נאדר בקודש. חזרו ושאלו אותו. מה אהן דכתיב [דברים ד ז] מי גוי גדול אשר לו **אלקים** קרובים אליו. אמר להן. כה' אלהינו בכל קראינו אליהם אין כתיב כאן. אלא בכל קראינו אליו. אמרו לו תלמידיו. רבי, לאלו דחית בקנה. לנו מה אתה משיב? אמר להן. קרוב בכל מיני קריבות. דאמר ר' פנחס בשם רב יהודה בר סימון. עבודה זרה, נראית קרובה ואינה אלא רחוקה. מה טעמא **דכתיב** [ישעי' מז ז] ישאווהו על כתף יסבלוהו וגו'. סוף דבר אלוהו עמו בבית, והוא צועק [דף סג עמוד א] עד שימות, ולא ישמע ולא יושיע מצרתו. אבל הקדוש ברוך הוא. נראה רחוק, ואין קרוב ממנו. דאמר לוי. מהארץ ועד לרקיע מהלך **חמש** מאות שנה. ומרקיע לרקיע מהלך ת"ק שנה. ועביו של רקיע ת"ק שנה. וכן לכל רקיע ורקיע. **ואמרו** ר' ברכיה ורבי חלבו בשם ר' אבא סמוקה. אף טלפי החיות מהלך ה' מאות וחמש עשרה שנה, **כמנין** ישרה בגמטריה. ראה כמה הוא גבוה מעולמו. ואדם נכנס לבית הכנסת. ועומד אחורי העמוד ומתפלל בלחישא, והקב"ה מאזין את תפלתו. שנאמר [שמאל א א יג] וחנה היא מדברת על לבה, רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע. והאזין הקדוש ברוך הוא את תפלתה. וכן כל בריותיו שנאמר [תהילים קב א] תפילה לעני כי יעטף. כאדם המשיח באוזן חבירו והוא שומע. וכי יש לך אלוה קרוב מזה שהוא קרוב לבריותיו כפה לאוזן? **אמר** רבי יודן. רבי יצחק אמר בה, ארבע שיטין דרשות. בשר ודם יש לו פטרון. אמרו לו נתפס בן ביתך. אמר להן אני מקיים עליו **ואציל אותו**. אמרו לו. הרי יוצא לידון. אמר להן, אני מקיים עליו. אמרו לו, הרי הוא יוצא ליתלות. היכן הוא **והיכן** פטרוננו? אבל הקדוש ברוך הוא, הציל את משה מחרב פרעה. הדא הוא דכתיב [שמות יח ד] ויצילני מחרב פרעה. אמר רבי ינאי. כתיב [שם ב טו] ויברח משה מפני פרעה. ואפשר לבשר ודם לברוח מן המלכות? אלא בשעה שתפס פרעה את משה, חייבו להתיז את ראשו. וקהת החרב מעל צוארו של משה **ונשברה**. הדא הוא דכתיב [שיר השירים ז ה] צוארך כמגדל השן. זה צוארו של משה. אמר רבי אביתר. ולא עוד, אלא **שניתז** החרב מעל צוארו של משה על צוארו של קוסנתירו והרגתו. הדא הוא דכתיב [שמות יח ד] ויצילני מחרב פרעה. לי הציל, וקוסנתר נהרג. רבי ברכיה קרא עליו **את הפסוק** [משלי כא יח] כופר לצדיק רשע. רבי אבון קרא עליו **את הפסוק** [שם יא ח] צדיק מצרה נחלץ ויבא רשע תחתיו. תני בר קפרא. מלאך ירד ונדמה להן בדמות משה. ותפסו את המלאך וברח משה. אמר רבי יהושע בן לוי. בשעה שברח משה מפני פרעה, נעשו כל אוכלוסין שלו **מהן** אילמין, ומהן חרשין, ומהן סומין. אמר לאילמין, היכן הוא משה? ולא היו מדברים. אמר לחרשין, ולא היו

שומעין. אמר לסומין, ולא היו רואין. הוא שהקב"ה אמר לו למשה [שמות ד יא] מי שם פה לאדם, או מי ישום אלם וגו'. תמן קמת לך, והכא לית אנא קאים?. הה"ד [דברים ד ז] מי כה' אלהינו בכל קראינו אליו. רבי יודן אמר בשם ר' יצחק, שיטה אוחרי. בשר ודם יש לו פטרון. אמרו לו, הרי נתפס בן ביתך. אמר הרי אני מתקיים עליו. אמרו לו, הרי יוצא לידון. אמר להן הרי אני מתקיים עליו. אמרו לו הרי הוא מושלך למים. היכן הוא והיכן פטרונו?. אבל הקדוש ברוך הוא הציל את יונה ממעי הדגה. הרי הוא אומר [יונה ב יא] ויאמר ה' לדג, ויקא את יונה. ר' יודן אמר בשם ר' יצחק בשיטה אוחרי. הרי בשר ודם יש לו פטרון. אמרו לו נתפס בן ביתך. אמר להן הריני מתקיים תחתיו. אמרו לו, הרי הוא יוצא לידון. אמר להן הריני מתקיים עליו. אמרו לו הרי הוא מושלך לאש. היכן הוא והיכן פטרונו?. אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן. הציל לחנניה מישאל ועזריה מכבשן האש. הה"ד [דניאל ג כח] ענה נבוכדנצר ואמר, בריך אלההון די שדרך מישר ועבד נגו וגומר. רבי יודן אמר בשם ר' יצחק בה שיטה אוחרי. הרי בשר ודם יש לו פטרון. וכו' עד הרי הוא מושלך לחיות. אבל הקדוש ברוך הוא, הציל את דניאל מגוב אריות. הה"ד [שם ו כג] אלהי שלח מלאכיה וסגר פום אריוותא וגומר. רבי יודן אמר משמיה דידיה. בשר ודם יש לו פטרון. אם באת לו עת צרה, אינו נכנס אצלו פתאום, אלא בא **ועומד** לו על פתחו של פטרונו. וקורא לעבדו או לבן ביתו, והוא אומר איש פלוני עומד על פתח חצירך. שמא מכניסו, ושמא מניחו. אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן. אם בא על אדם צרה. לא יצווח לא למיכאל, ולא לגבריאל, אלא לי יצווח ואני עונה לו מיד. הה"ד [יואל ג ה] כל אשר יקרא בשם ה' ימלט. אמר רבי פנחס. עובדא הוה ברב, דהוה עייל מחמתה דטיבריא. פגעון ביה רומאי. אמרון ליה מן דמאן את?. אמר לון, מן דסופיינוס *שר העיר*. **ופנו מינה**. ברמשא אתו לגביה. אמרין ליה עד אימתי, את מקיים עם אילין יהודאי? אמר לון למה?. אמרין ליה. פגעין בחד יהודאי, ואמרין ליה, מן דמאן את? **ואמר** לן דסופיינוס. אמר לון. ומה עבדתון ליה? אמר ליה, דיו ליה פנינן יתיה *שלחנו אותו לשלום*. אמר לון, יאות עבדיתון. ומה מי שהוא נתלה בבשר ודם, ניצול. מי שהוא נתלה בהקב"ה, לא כל שכן?. הה"ד. כל אשר יקרא בשם ה' ימלט. אמר רבי אלכסנדר. עובדא הוה בחד ארכון *שופט* דהוה שמיה אלכסנדרוס. והוה **שפט** חד ליסטים. אמר ליה, מה שמך? **ענה לו** אלכסנדרוס. אמר ליה. **ראוי שאלכסנדרוס יפנה מן הדין את אלכסנדרוס**. ומה אם מי ששמו של בשר ודם, הוא ניצול. מי ששמו כשמו של הקדוש ברוך הוא, על אחת כמה וכמה. הה"ד. כל אשר יקרא בשם ה' ימלט. רבי פנחס אמר בה תרתי. חדא בשם רבי זעירא, **וחדא** בשם רבי תנחום בר חנילאי. רבי פנחס אמר בשם רבי זעירא. בשר ודם יש לו פטרון. אם הטריח עליו ביותר. הוא אומר, אשכח פלן דקא מטרחא לי. אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן. אלא כל מה שאת מטריח עליו, הוא מקבלך. הה"ד [תהילים נה כג] השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך. רבי פנחס אמר בשם רבי תנחום בר חנילאי. בשר ודם יש לו פטרון. ובאו שונאים ותפשו אותו על פתח חצירו של פטרונו. עד דצווח ליה, עד דהוה נפק, עברת חרבא על קדליה וקטלית יתיה. אבל הקדוש ברוך, הוא הציל את יהושפט מחרב ארם. דכתיב [דברי הימים ב יח לא] ויזעק יהושפט וה' עזרו, ויסיתם **אלקים** ממנו. מלמד שלא היה חסר אלא חיתוך הראש, ויסיתם **אלקים** ממנו. רבי זעירא בריה דרבי אבהו

ורבי אבהו **אמרו** בשם רבי אלעזר [תהילים קמו ה ו] אשרי שאל יעקב בעזרו וגומר. מה כתיב בתריה? עושה שמים וארץ וגומר. וכי מה ענין זה לזה? אלא מלך בשר ודם יש לו פטרון. שולט באיפרכיא אחת, ואינו שולט באיפרכיא אחרת. אפילו תימר קוזמוקלטור. שולט ביבשה, שמא שולט בים? אבל הקדוש ברוך הוא, שולט בים ושולט ביבשה. מציל בים מן המים [דף סג עמוד ב] וביבשה מן האש. הוא שהציל את משה מחרב פרעה. הציל את יונה ממעי הדגה. חנניה מישאל ועזריה מכבשן האש. לדניאל מבור אריות. הה"ד [תהילים קמו ו] עושה שמים וארץ, את הים ואת כל אשר בם וגומר. אמר רבי תנחומא. מעשה בספינה אחת של עכו"ם שהיתה פורשת **בים** הגדול, והיה בה תינוק אחד יהודי. עמד עליהם סער גדול בים. ועמד כל אחד ואחד מהם, והתחיל נוטל יראתו בידו וקורא, ולא הועיל כלום. כיון שראו שלא הועילו כלום, אמרו לאותו יהודי. בני קום קרא אל אלהיך. ששמענו שהוא עונה אתכם כשאתם צועקים אליו והוא גבור. מיד עמד התינוק בכל לבו וצעק. וקיבל ממנו הקדוש ברוך הוא תפלתו ושתק הים. כיון שירדו ליבשה, ירדו כל אחד ואחד לקנות צרכיו. אמרו לו לאותו התינוק. לית את בעי מזבין לך כלום? אמר להון. מה אתון בעי מן ההן אכסניא עלובה? אמרו לו את אכסניא עלובה? אינון אכסניא עלובה. אינון הכא, וטעוותהון בבבל. ואינון הכא, וטעוותהון ברומי. ואינון הכא, וטעוותהון עמהון, ולא מהנון להן כלום. אבל את, כל אהן דאת אזיל, אלהך עמך. הה"ד, כה' אלהינו בכל קראינו אליו. רבי שמעון בן לקיש אמר, בשר ודם יש לו קרוב. אם היה עשיר, הוא מודה בו, ואם היה עני, כופר בו. אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן. אלא אפילו ישראל נתונים בירידה התחתונה, הוא קורא אותם אחי וריעי. **דכתיב**, למען אחי וריעי. רבי אבון ורבי אחא ורבי שמעון בן לקיש **אמרו**. בשר ודם יש לו קרוב. אם היה פילוסופוס, הוא אומר ההן פלן מתקרב לן. אבל הקדוש ברוך הוא קורא לכל ישראל קרובים. הה"ד [שם קמח יד] וירם קרן לעמו **תהילה לכל חסדיו לבני ישראל עם קרובו**: פיסקא מקום שנעקרה ממנו עבודה זרה. אומר, ברוך שעקר עבודה זרה מארצינו כו'. מתניתא כשנעקרה מכל מקומות ארץ ישראל. אבל אם נעקרה ממקום אחד. אומר, ברוך שעקר עבודה זרה מן המקום הזה. נעקרה ממקום אחד ונקבעה במקום אחר. מקום שניתנה בו. אומר, ברוך ארץ אפים. ומקום שנעקרה ממנו. אומר, ברוך שעקר עבודה זרה מן המקום הזה. יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו. כשם שעקררתה אותה מן המקום הזה, כך תעקור אותה מן המקומות כולם. ותחזיר לב עובדיה לעובדך. **ובחול"ל אן צריך לומר כן. שלא יהיה נמצא מתפלל על עובדי עבודה זרה**. תני, רבי ישמעאל בן גמליאל אומר. אף בחוצה לארץ צריך לומר כן **לפי שסופם להתגייר**. אמר רבי יוחנן **נאמר** [קהלת ט ד] כי מי אשר יחובר. **מי אשר יבחר כתיב. שכל הרוצה יכול להתחבר לישראל.**

וכתיב, אל כל החיים יש בטחון. שכל זמן שאדם חי, יש לו תקוה. מת, אבדה תקותו. מה טעמא? **כדכתיב**, במות אדם רשע תאבד תקוה. תני רבי יהודה אומר. שלשה דברים צריך אדם לומר בכל יום. ברוך שלא עשאתי גוי. ברוך שלא עשאתי בור. ברוך שלא עשאתי אשה. ברוך שלא עשאתי גוי. שאין הגוים כלום. **דכתיב**, כל הגוים כאין נגדו. ברוך שלא עשאתי בור, שאין בור ירא חטא. ברוך שלא עשאתי אשה, שאין האשה מצווה על המצות. אמר רבי אחא [קהלת ט ד] **מאי דכתיב** כי מי יחובר וגומר. אפילו אותם

שפשטו ידיהן בזבול, יש להם בטחון **אם חזרו בתשובה**. לקרבן אי אפשר, שכבר פשטו ידיהן בזבול. לרחקן אי אפשר, שעשו תשובה. עליהן הוא אומר [ירמי' נא נז] וישנו שנת עולם ולא יקיצו. רבנן דקיסרין אמרי. קטני עכו"ם וחילותיו של נבוכדנצר **שלא השתתפו בחורבן**. אין חיין ואין נידונין. עליהן הכתוב אומר, וישנו שנת עולם וגומר. העובר לפני בתי עבודה זרה אומר [משלי טו כה] בית גאים יסח ה'. רבי יוסי בי רבי בון **אמר** בשם רבי לוי. ראה אותם מזבלין לעבודה זרה. אומר, זבח לאלהים יחרם. **תנן**, הרואה את הכושי ואת הגיחור ואת הלזקן ואת הכיפח ואת הננס אומר, ברוך משנה את הבריות. את הקטוע ואת הסומא את מוכי שחין אומר, ברוך דיין האמת. מתניתין, כשהיו שלמים ונשתנו. אבל אם היה כן ממעי אמו. אומר, ברוך משנה את הבריות. הרואה אילנות נאים ובני אדם נאים אומר. ברוך שכן ברא בריות נאות בעולמו. מעשה ברבן גמליאל שראה גויה אשה נאה וברך עליה. לא כן אמר רבי זעירא בשם רבי יוסי בר חנינא **ורבי אבא ורבי חייא** בשם רבי יוחנן **מאי דכתיב** [דברים ז ב] לא תחנם? לא תתן להם חן. מה אמר? אבסקטא *שברך אותה שישמור אותה ה'?* לא אמר, אלא שכן ברא בריות נאות בעולמו. שכן אפילו ראה גמל נאה סוס נאה חמור נאה אומר, ברוך שברא בריות נאות בעולמו. וזו דרכו של רבן גמליאל להסתכל בנשים?. אלא דרך עקמומיתה היתה. כגון ההן פופדס *קין זיית* והביט בה שלא בטובתו. קרא הגבר אומר ברוך חכם הרזים **דכתיב** [איוב לח לון] מי שת בטוחות חכמה וגומר. אמר רבי לוי. בערביא קורין לאימרא יובלא **כדכתיב** [יהושע ו ה] והיה במשוך בקרן היובל. באפריקא קורין לנידה גלמודה **כדכתיב** [ישעי' מט כא] ואני שכולה וגלמודה. ברומי צווחין לתרנגולא שכו. **כדכתיב** או מי נתן לשכוי בינה. הרואה אוכלוסין אומר ברוך חכם הרזים. **שכשם** שאין **פרצופיהן** דומין זה לזה, כך אין דעתן דומה זה לזה. בן זומא כשהיה רואה אוכלוסין בירושלים **אמר**. ברוך שברא כל אלו לשמשיני. כמה יגע אדם הראשון עד שלא אכל פרוסה. חרש זרע ניכש עידר קצר עימר דש זרה בירר טחן הרקיד לש וקיטף ואפה ואח"כ [דף סד עמוד א] אכל פרוסה. ואני עומד בשחרית, ומוצא כל אלו לפני. ראה כמה יגיעות יגע אדם הראשון עד שמצא חלוק ללבוש. גזז וליבן וניפס וצבע וטווה וארג כבס ותפר ואח"כ מצא חלוק ללבוש. ואני עומד בשחרית ומוצא כל אלו מתוקן לפני. כמה בעלי אומניות משכימים ומעריבים, ואני עומד בשחרית ומוצא כל אלו לפני. וכן היה בן זומא אומר. אורח רע מהו אומר? וכי מה אכלתי משל בעל הבית? וכי מה שתיתי משל בעל הבית? חתיכה אחת אכלתי לו. כוס יין שתיתי לו. וכל טורח שטרח לא טרח אלא בשביל אשתו ובניו. אבל אורח טוב אומר. ברוך בעל הבית, זכור בעל הבית לטובה, כמה יין הביא לפני. כמה חתיכות הביא לפני. כמה טורח טרח לפני. כל מה שטרח, לא טרח אלא בשבילי. וכן הוא אומר [איוב לו כד] זכור כי תשגיח פעלו אשר שוררו אנשים:

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ט הלכה ב

מתני': על הזיקים *כוכב שביט* ועל הזועות *רעידת אדמה* ועל הברקים ועל הרעמים ועל הרוחות הוא אומר, ברוך שכחו מלא עולם. על ההרים ועל הגבעות ועל הימים ועל הנהרות ועל

המדברות הוא אומר, ברוך עושה בראשית. רבי יהודה אומר. הרואה את הים הגדול אומר ברוך שעשה את הים הגדול. בזמן שהוא רואה לפרקים. על הגשמים ועל בשורות טובות הוא אומר, ברוך הטוב והמטיב. ועל שמועות הרעות הוא אומר, ברוך דיין אמת:

גמ': תני בר קפרא, מתריעין על הזעות. **אמר** שמואל. אין עבר ההן זיקא בכסיל, מחריב העולם. מתיבון לשמואל. **והא אנן חמין ליה דעבר?** אמר להון. לית איפשר **שעבר**. **אלא** או לעיל מינה **מעלין**, או לרע מינה **מתחתין**, **ורק נראה כעבר**. **אמר** שמואל. חכים אנא **בשוקי** שמיא, **כשוקי** נהרדעי קרתי. בר מן ההן זיקא **כוכב שביט**, **דלית** אנא ידע מה הוא. וכי שמואל עלה לשמים? **אלא** על שם [שם לח לז] מי יספר שחקים בחכמה. אליהו ז"ל שאל לר' נהוריי. מפני מה באין זעות **רעידות אדמה** לעולם? אמר ליה, בעון תרומה ומעשרות. **שכתוב** אחד אומר [דברים יא יב] תמיד עיני ה' אלהיך בה. וכתוב אחד **אומר** [תהילים קד לב] המביט לארץ ותרעד, יגע בהרים ויעשנו. הא כיצד יתקיימו שני כתובין הללו? בשעה שישראל עושין רצונו של מקום, ומוציאין מעשרותיהן כתיקונן. תמיד עיני ה' אלהיך בה, מראשית השנה ועד אחרית השנה. ואינה ניזוקת כלום. בשעה שאין ישראל עושין רצונו של מקום, ואינן מוציאין מעשרותיהן כתיקונן. המביט לארץ ותרעד. אמר ליה בני. חייך כך היא סברא דמילתא. אבל כך עיקרו של דבר. **אלא** בשעה שהקב"ה מביט בבתי תיטריות ובבתי קרקסיות יושבות בטח ושאנן ושלוחה, ובית מקדשו חרב. הוא **מתמלא אף על עולמו** להחריבו. הה"ד [ירמי' כה ל] שאוג ישאג על נוהו. בשביל נויהו. אמר ר' אחא, בעון משכב זכר. אמר הקדוש ברוך הוא. אתה זיעזעתה איברך על דבר שאינו שלך. חייך שאני מזעזע עולמי על אותו האיש. ורבנן אמרו, מפני המחלוקת. **כדכתיב** [זכריה יד ה] ונסתם גיא הרי, כי יגיע גיא הרים אל אצל. **ונסתם כאשר נסתם מפני הרעש בימי עזיהו. ושם הייתה מחלוקת.** רבי שמואל **אמר**, אין רעש אלא הפסק מלכות. כמה דאת אמר [ירמי' נא כט] ותרעש הארץ ותחל. מפני מה? [ירמי' נא כט] כי קמה על בבל מחשבות ה'. אליהו ז"ל שאל לר' נהוריי. מפני מה ברא הקדוש ברוך הוא שקצים ורמשים בעולמו? אמר לו לצורך נבראו. בשעה שהבריות חוטאין, הוא מביט בהן ואמר. מה אלו שאין בהן צורך, הרי אני מקיימן. אלו שיש בהן צורך לכ"ש? אמר ליה, עוד הן יש בהן צורך. זבוב לצירעה. פשפש לעלוקתה. נחש לחפפית **שחין**, **שבולול** לחזיות, סממית לעקרב: פיסקא, על הברקים וכו'. רבי ירמיה ורבי זעירא **אמרו** בשם רב חסדאי, דיו פעם אחת בכל היום. אמר רבי יוסי. מה אנן קיימין? אם בטורדין, דיו [דף סד עמוד ב] פעם אחת ביום. אם במפסיקין, מברך על כל אחת ואחת. חייליה דרבי יוסי מן הדא **דתנן**. היה יושב בחנותו של בשם כל היום. אינו מברך אלא אחת. אבל אם היה נכנס ויוצא נכנס ויוצא, מברך על כל פעם ופעם. **כי אתו** רבי אחא ורבי חנינא **ואמרו** בשם רבי יוסי. אם בטורדין, דיו פעם אחת ביום. אי מפסיקין, מברך על כל אחת ואחת. היה יושב בבית הכסא או בבית ספיקריא **שיש בו כלים מטונפים**. אם יכול לצאת ולברך בתוך כדי דיבור, יצא. ואם לאו, לא יצא. רבי ירמיה בעי. היה יושב בתוך ביתו ערום. מהו שיעשה ביתו כמו מלבוש, ויוציא ראשו חוץ לחלון ויברך? היה יושב במגדל ערום. מהו שיעשה לו **המגדל** כמין מלבוש,

ויוציא ראשו חוץ לחלון ויברך?: פיסקא, על הרוחות אומר ברוך שכחו מלא עולם. מתניתא בשבאין בזעף. אבל **כשבאים** בנחת אומר, ברוך עושה בראשית. אמר רבי יהושע בן חנניה. בשעה שהרוח יוצא לעולם. הקדוש ברוך הוא משברו בהרים, ומרשלו *מחלישו* בגבעות. ואומר לו. תן דעתך שלא תזיק בריותי. מה טעם? **כדכתיב** [ישע'י נז טז] כי רוח מלפני יעטוף. משלהי *מחליש* ליה. כמה דאת אמר [תהילים קמב ד] בהתעטף עלי רוחי. כל כך למה?. **אמר** ר' חונא בשם רבי אחא. **דכתיב**, ונשמות אני עשיתי. בשביל נשמות שעשיתי. אמר רבי הונא. בשלשה מקומות יצא הרוח שלא במשקל, וביקש להחריב את העולם כולו. אחת בימי יונה. ואחת בימי אליהו. ואחת בימי איוב. בימי יונה **דכתיב** [יונה א ד] וה' הטיל רוח גדולה. בימי איוב **דכתיב** [איוב א יט] והנה רוח גדולה באה מעבר המדבר וגומר. בימי אליהו מניין? **דכתיב** [מלכים א יט יא] והנה ה' עובר ורוח גדולה חזק מפרק הרים. אמר רבי יודן בר שלום. נימר **אולי**, אותו של איוב בשבילו היה. ושל יונה בשבילו היה. **ולא בכל העולם**. אין לך אלא של אליהו שהיה קוסמיקון *עלמי*. **שנאמר** והנה ה' עובר וגו'. ואחר כך רעש. ואחר הרעש אש, לא באש ה': פיסקא. רבי יהודה אומר. הרואה את הים הגדול אומר, ברוך שעשה את הים הגדול. בזמן שהוא רואה לפרקים. וכמה הוא פרק? אחד לשלשים יום. שמעון קמטריא, שאל לרבי חייא בר אבא. בגין דאנא חמר. וסליק לירושלים בכל שנה. מהו שנקרע?. אמר ליה. אם בתוך שלשים יום. אי אתה צריך לקרוע. לאחר שלשים יום, צריך אתה לקרוע. רבי חונא ושמעון קמטריא **אמרו** בשם רבי שמואל בר נחמן **למה נון בפסוק** [שופטים יח ל] ויהונתן בן גרשום בן מנשה תלוי. אם זכה, בן משה. ואם לאו, בן מנשה. חברייא בעון קומי רבי שמואל בר נחמן. **הרי יהונתן** כומר היה לעבודה זרה. **ואך האריך** ימים?. אמר לון. על ידי שהיה עינו צרה בעבודה זרה שלו. כיצד היתה עינו רעה בעבודה זרה שלו?. הוה בר נש אתא למיקרבה תור או אימר או גדי לעבודה זרה. ואמר ליה, פייסיה עלי. והוא אמר ליה. מה זו מועילה לך?. לא רואה, ולא שומעת, לא אוכלת, ולא שותה, לא מטיבה, ולא מריעה, ולא מדברת. אמר ליה, חייך ומה נעביד?. ואמר ליה. אזיל עביד ואייתי לי חד פינך דסולת. ואתקין עלוי עשר ביעין. ואתקין קומוי, והוא אכל מכל מה דאתי. ואנא מפייס ליה עלך. מכיון דאזיל ליה, הוה אכיל לון. זימנא חדא, אתא חד בר פחין *אדם ריק* אמר ליה כן. אמר ליה. אם אין מועילה כלום, את מה עביד הכא?. אמר ליה, בגין חיי. כיון שעמד דוד המלך, שלח והביאו. אמר ליה. את בן בנו של אותו צדיק, ואת עובד עבודה זרה?. אמר ליה. כך אני מקובל מבית אבי אבא. מכור עצמך לעבודה זרה, ואל תצטרך לבריות. אמר ליה. חס ושלום לא אמר כן. אלא מכור עצמך לעבודה שהיא זרה לך, ואל תצטרך לבריות. כיון שראה דוד כך שהוא אוהב ממון, מה עשה? העמידו קומוס *גזבר* על תיסבריות *אוצרות* שלו. הה"ד [דברי הימים א כו כד] ושבואל בן גרשם בן משה נגיד על האוצרות. [דף סה עמוד א] שבואל. ששב אל אל בכל לבו ובכל כחו. נגיד על האוצרות. שמינוהו על תיסבריות שלו. מתיבין לרבי שמואל בר נחמן. והא כתיב **שעמד הפסל** [שופטים יח ל] עד יום גלות הארץ. אמר לון. כיון שמת דוד, עמד שלמה וחילף סנקליטין *פקידים* שלו. וחזר לקילקולו הראשון. הה"ד [מלכים א יג יא] ונביא אחד זקן יושב בבית אל וגו'. אמרין, **דהוא** הוה **יהונתן**. הרואה את החמה

בתקופתה, ואת הלבנה בתקופתה, ואת הרקיע בטיהרו. אומר, ברוך עושה בראשית. אמר רב חונה. הדא דתימר, בימות הגשמים, ובלבד לאחר שלשה ימים **שירד גשם, והשמים נקיים**. הה"ד [איוב לז כא] ועתה לא ראו אור וגו' **ורוח עברה ותטהרם**. הרואה את הלבנה בחידושה אומר, ברוך מחדש חדשים. עד היכן? אמר רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוסי עד שתראה **כחצי חמתה** זריחתה. רבי אחא ורבי חנינא אמרו בשם רבי יוסי, עד שתתמלא פגימתה. רבנן דקיסרין אמרין, עד ארבעה עשר יום. אמר רבי יוסי בי רבי בון, **יאות**. כלום מתמלאת פגימתה, אלא עד י"ד יום. הא כל י"ד יום צריך לברך. בתפילה מהוא אומר בראש חודש?, אמר רבי יוסי בר נהורייא. מקדש ישראל מחדש חדשים. רבי חייא בר אשי אמר. מקדש ישראל וראשי חדשים. אמר שמואל צריך לומר והשיאנו. רב אמר צריך להזכיר בה זמן. ויאמר ותתן לנו את החדש הזה. **תנן, הרואה חמה בתקופתה**. תני רב הושעיא [בראשית א יד] **דכתיב** והיו לאותות ולמועדים ולימים ולשנים. העובר בין הקברות אומר, בא"י מחיה המתים. רבי חייא אמר בשם רבי יוחנן. ברוך נאמן בדברו ומחיה המתים. רבי חייא אמר בשם רבי יוחנן. היודע מספרכם, הוא יעורר אתכם, והוא יגלה את העפר מעל עיניכם, בא"י מחיה המתים. רבי אליעזר אמר בשם רבי חנינא. אשר יצר אתכם בדין, וכלכל אתכם בדין, וסילק אתכם בדין, ועתיד להחיותכם בדין. היודע מספרכם, הוא יגלה עפר מעיניכם, ברוך מחיה המתים. הה **דאמרינן**, במתי ישראל. אבל במתי אומות העולם אומר [ירמי' נ יב] בושא אמכם מאד, חפרה יולדתכם וגו'. **תנן**, הרואה הקשת בענן אומר בא"י זוכר הברית. רבי חייא אמר בשם רבי יוחנן. נאמן בבריתו וזוכר הברית. אמר רבי ירמיה בשם רבי חזקיה. כל ימיו של רבי שמעון בן יוחאי לא נראתה הקשת בענן. רבי חזקיה אמר בשם רבי ירמיה, כן הוה. **תלמידו של ר"ש בר יוחאי יצא לחו"ל והתעשר. ונתקנאו בו התלמידים. מה עשה? הוציאם רבי שמעון בן יוחאי לבקעה ואמר**. בקעה בקעה התמלאי דיגרי זהב. והיתה מתמלאה. **ואמר, מי שרוצה יטול חלקו המגיע לו לעתיד**. רבי חזקיה אמר בשם רבי ירמיה, כן הוה רבי שמעון בן יוחאי אומר. אני ראיתי בני העולם הבא **ומועוטינן** הן. אין תלתין אינון, אנא וברי מנהון. אין תרין אינון, אנא וברי אינון. רבי חזקיה אמר בשם רבי ירמיה. כך היה רבי שמעון בן יוחאי אומר. **יקרב יזכה החטאים** אברהם מן גביה ועד גביי. ואנא מקרב מן גביי ועד סוף כל דרי. ואין יצרף אחיה השילוני עמי, ואנא מקרב כל עמא **משנברא העולם**. וכי מה ראו לסמוך בשורות טובות לגשמים?. אמר רבי ברכיה בשם רבי לוי. על שם **דכתיב** [משלי כה כה] מים קרים על נפש עיפה, שמועה טובה מארץ מרחק. וכמה גשמים ירדו ויהא אדם צריך לברך?. אמר רבי חייא בשם רבי יוחנן. בתחילה **היינו בזמן רביעה ראשונה, כדי רביעה**, ובסוף, כדי שיודחו פניה. רבי ינאי אמר בשם רבי ישמעאל **שאמר** בשם רבי שמעון בן לקיש. בתחילה כדי רביעה. ולבסוף כדי שתשרה **תמחה** המגופה. ויש מגופה נשרית? אלא רואין אותה כאלו היא שרויה. **היינו שהאדמה תהיה לחה. עד שראויה להכין מגופה בלי להוסיף מים**. רבי יוסי אמר בשם רבי יהודה, ורבי יונה ורבי יהודה אמרו בשם שמואל. בתחילה, כדי רביעה. ולבסוף, אפילו כל שהוא. רבי יוסה אמר בשם רבי זעירא. **לא לברכה נאמרה, אלא להפסק תענית נאמרה**. רבי חזקיה ורבי נחום ורב אדא ורב בימי הוון יתבין. אמר רבי תנחום לרב אדא [דף סה עמוד ב] בר אבימי, לא

מסתברא לברכה נאמר? אמר ליה הין. אמר רבי חזקיה לרב אדא בר אבימי. לא מסתברא להפסיק תענית נאמר? אמר ליה אין. אמר ליה, למה אמרת ליה הין הכין? אמר ליה, כשיטת רבי **אמרת**. אמר רבי מנא לרבי חזקיה. מני **רביה**? אמר ליה, רבי זעירא. אמר ליה. **והא אנן** אמרינן. אמר רבי יוסי בשם רבי זעירא, להפסיק תענית נאמרה? רבי יהודה בר יחזקאל אמר. אבא מברך על ירידת גשמים. יתגדל ויתקדש ויתברך ויתרומם שמך מלכינו, על כל טיפה וטיפה **שאתה** מוריד לנו. **שאתה** ממניען זו מזו **שלא יפגשו. כדכתיב** [איוב לו כז] כי יגרע נטפי מים. כד"א [ויקרא כז יח] ונגרע מערכך. אמר רבי יודן. ולא עוד אלא שהוא מורידן במידה. שנאמר [איוב כח כה] ומים תיכן במידה. רבי יוסי בר יעקב סלק מבקרא **לרבי** יודן מגדליא. עד דהוא תמן, נחת מיטרא. ושמע קליה אמר. אלף אלפין, וריבי ריבון חייבין להודות לשמך מלכינו. על כל טיפה וטיפה **שאתה** מוריד לנו, **שאתה** גומל טובה לחייבים. אמר ליה, הדא מנא לך. אמר ליה, הכין הוה רבי סימון מברך על ירידת גשמים. וכמה גשמים ירדו ויהא בהן כדי רביעה? **מלוא** כלי מחזיק שלשה טפחים דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר. בתחילה טפח, ובשנייה, שני טפחים. ובשלישית, שלשה טפחים. תני רבי שמעון בן אלעזר אומר. אין לך טפח יורד מלמעלה, שאין הארץ מעלה כנגדו שני טפחים. מאי טעמא? **דכתיב** [תהילים מב ח] תהום אל תהום קורא לקול צינורך. ואמר רבי לוי. המים העליונים זכרים, והתחתונים נקבות. מה טעם? **דכתיב** [ישעי' מה ח] תפתח ארץ. כנקבה הזאת שהיא פותחת לפני הזכר. [ישעי' מה ח] ויפרו ישע. זו פריה ורבייה. [ישעי' מה ח] וצדקה תצמיח יחד. זו ירידת הגשמים. [ישעי' מה ח] כי אני ה' בראתיו. לכך **בראתיו**, לתיקונו וליישובו של עולם. רבי אחא תנא לה בשם רבי שמעון בן גמליאל. ולמה נקרא שמה רביעה? שהיא רובעה את הארץ. רבי חנינא בר יקא אמר בשם רבי יהודה. שורשי **חיטה** בוקעין בארץ נ' אמה. שורשי תאינה רכים בוקעין בצור. תני רבי ישמעאל בן אלעזר אומר. אין הארץ שותה, אלא לפי חיסומה *מעטפת*. אם כן מה יעשה שורשי חרוב **שהם עמוקים**? מה יעשו שורשי שקמה? אמר רבי חנינא. אחת לשלשים יום, תהום עולה ומשקה אותו. ומה טעמא? **כדכתיב** [שם כז ג] אני ה' נוצרה לרגעים אשקנה. אמר רבי זעירא. תני תמן, ראה זול בא לעולם, ושובע בא לעולם, נהר מספיק **מים** למדינה, אומר ברוך הטוב והמטיב. אמרו לו מת אביו, אומר ברוך דיין האמת. מת והורישו, אומר ברוך הטוב והמטיב:

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ט הלכה ג

מתני': בנה בית חדש וקנה כלים חדשים אומר, ברוך שהגיענו לזמן הזה. מברך על הרעה מעין הטובה. ועל הטובה מעין הרעה. והצועק לשעבר, הרי זה תפלת שוא. כיצד? היתה אשתו מעוברת. ואומר יהי רצון שתלד אשתי זכר, הרי זו תפלת שוא. היה בא בדרך ושמע קול צווחה בעיר ואומר, יהי רצון שלא יהיה בתוך ביתי, הרי זו תפלת שוא:

גמ': תנן, וקנה כלים חדשים אומר, ברוך שהגיענו לזמן הזה. אמר רבי חייא בר אבא. לא סוף דבר חדשים. אלא אפילו שחקים, כאילו הם חדשים לו. **אמר** רבי יעקב בר זבדי בשם ר' חייא בר אבא. קנה, אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה. ניתן לו, אומר ברוך הטוב והמטיב. ר' אבא אבוב דרבי **אבא** מארי **אמר** בשם רבי אחא. קנה, אומר ברוך שהגיענו לזמן הזה. ניתן לו, אומר, ברוך הטוב והמטיב. לבש בגדים אומר, ברוך מלביש ערומים. [דף סו עמוד א] העושה סוכה לעצמו. אומר, ברוך אשר קידשנו במצותיו וציונו לעשות סוכה. לאחרים, לעשות לו סוכה לשמו. נכנס לישב בה. אומר, ברוך אשר קידשנו במצותיו וציונו לישב בסוכה. משהוא מברך עליה לילי יום טוב הראשון, אינו צריך לברך עליה עוד. מעתה, העושה לולב לעצמו. אומר, ברוך אשר קידשנו במצותיו וציונו לעשות לולב. לאחר, לעשות לולב לשמו. כשהוא נוטלו אומר, על נטילת לולב **ושהחיינו. אבל מברך** בכל שעה ושעה שהוא נוטלו **שהלילות מפסיקים.** העושה מזוזה לעצמו אומר, לעשות מזוזה. לאחר, לעשות מזוזה לשמו. כשהוא קובע אומר, ברוך אשר קדשנו במצותיו וציונו על מצות מזוזה. העושה תפילין לעצמו וכו' לאחר וכו'. כשהוא לובש אומר, על מצות תפילין. העושה ציצית לעצמו אומר, וכו' לאחר וכו' נתעטף וכו'. התורם והמעשר אומר, ברוך אקב"ו להפריש תרומה ומעשר. לאחר, להפריש תרומה ומעשר לשמו. השוחט צריך לברך בא"י אמ"ה אקב"ו על השחיטה. המכסה אומר, על כיסוי הדם. המל צריך לברך, ברוך אקב"ו על המילה. אבי הבן אומר, ברוך אקב"ו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו. העומדים שם צריכין לומר, כשם שהכנסתו לברית, כן תכניסהו לתורה ולחופה. המברך צריך לברך, ברוך אשר קידש ידיו מבטן וחוק בשאירו שם, וצאצאיו חתם באות ברית קודש. על כן בשכר זאת, אל חי חלקינו צורינו, צוה להציל ידידות שאירנו משחת. ברוך אתה ה' כורת הברית. **מצוות אימתי** מברך עליה? רבי יוחנן אומר, עובר *קדם* לעשייתן. רב הונא אומר, בשעת עשייתן. אתיא דרב הונא כשמואל. דאמר רבי יוסי בי ר' בון בשם שמואל. כל המצות טעונות ברכה בשעת עשייתן, חוץ **מתקיעה שמברך לפני כי אי אפשר לתקוע ולברך.** וטבילה **כי ערום לא ראוי לברך כך.** ויש אומרים אף קדושין **בביאה. שבתוך מעשה לא ראוי לברך.** אמר רבי יונה, אית לך חוריי. תפילין של יד **שמברך** עד שלא יחלוץ. **שהחליצה נעשת ברגע אחד. והנחת תפילין של ראש. שגם עליה מברך לפני ההנחה שהיא נעשת ברגע אחד, דעד שלא ייהבה עליו, לא ייהבה.** מן דיהבה, הא ייהבה. שחיטה אימת הוא מברך עליה? רבי יוחנן אומר, עובר לשחוט. יוסי בן נהוראי אומר, משישחוט. למה? שמא תתנבל שחיטתה, מעתה, **יברך רק** משיבדק הסימנין? [דף סו עמוד ב] חזקת בני מעיים כשרים. תני, שחטה ונטלו הזאבים מעיה, כשירה. **ואמאי אינו חושש שמא ניקבה? אמר רבי אבא** בשם רבנן דתמן. בני מעיים בחזקת כושר: פיסקא, הצועק לשעבר כו'. **היתה אשתו מעוברת. ואומר יהי רצון שתלד אשתי זכר, הרי זו תפלת שוא.** דבית ינאי אמרי. ביושבת על המשבר היא מתניתא. הא קודם, כן יצלי. אמר יהודה בן פזי. אף היושבת על המשבר יכול להשתנות, על שם [ירמי' יח ו] הנה כחומר ביד היוצר. ר' אמר בשם דבית ינאי. **עיקר** עיבור של דינה, זכר היה. מאחר שנתפללה רחל, נעשית נקבה. הדא היא **דכתיב** [בראשית ל כא] ואחר ילדה בת, ותקרא את שמה דינה. מאחר

שנתפללה רחל, נעשית נקבה. ואמר רבי יהודה בן פזי בשם דבית רבי ינאי. אמנו רחל, מנביאות הראשונות היתה. אמרה, עוד אחר יהיה ממני. הדא הוא דכתיב [שם כד] יוסף ה' לי בן אחר. בניס אחרים לא אמרה. אלא עוד אחר יהיה ממני. **תנן**, היה בא בדרך ושמע קול צווחה בעיר ואומר, יהי רצון שלא יהיה בתוך ביתי, הרי זו תפלת שוא. והא הלל אמר בטוח אני שאין אלו בתוך ביתי? **מה שאמר הלל אן זו תפילה אלא ביטחון בה. כדכתיב** [תהילים קיב ז] משמועה רעה לא יירא:

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ט הלכה ד

מתני': הנכנס לכרך מתפלל שתיים. אחת בכניסתו ואחת ביציאתו. בן עזאי אומר ארבע. שתיים בכניסתו ושתיים ביציאתו. ונותן הודאה לשעבר, וצועק על העתיד לבא:

גמ': **תנן**, נכנס לכרך מתפלל שתיים. אחת בכניסתו ואחת ביציאתו. בכניסתו מהו אומר? יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שתכניסני לכרך זה לשלום. ביציאתו אומר. מודה אני לפניך ה' אלהי וכו'. בן עזאי אומר מברך ארבע. שתיים בכניסתו ושתיים ביציאתו. בכניסתו הוא אומר. יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שתכניסני לכרך זה לשלום. נכנס אומר. מודה אני לפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שנכנסתי לשלום. כן יהי רצון מלפניך שתוציאני מתוכו לשלום. כשיצא אומר. יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתוציאני מכרך זה לשלום. יצא אומר. מודה אני לפניך ה' אלהי שהוצאתני לשלום. כן יהי רצון מלפניך שתוליכני לביתי לשלום, או למקום פלוני לשלום, הדא דאמר במדורות עכו"ם. אבל בישראל אין צריך לברך. אם היה מקום שהורגין שם אפילו במדורות ישראל צריך לברך, נכנס לבית הכסא מברך שתיים אחת בכניסתו ואחת ביציאתו. בכניסתו מהו אומר. כבוד לכם המכובדים משרתי קודש דרך ארץ הוא פנו דרך ברוך האל הכבוד. כשהוא יוצא מהו אומר. ברוך אשר יצר את האדם בחכמה, נכנס למרחץ מתפלל שתיים אחת בכניסתו ואחת ביציאתו. בכניסתו מהו אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתצילני משריפת האש ומהיזק החמין ומן המפולת. ואל יארע דבר בנפשי. ואם יארע תהא מיתתי כפרה על כל עונותי ותצילני מזו ומכיוצא בו לעתיד לבוא. כשהוא יוצא אומר מודה אני לפניך ה' אלהי שהצלתני מן האור, אמר רבי אבהו **הא דאת אמר** במרחץ שהיא ניסוקת. אבל במרחץ שאינה ניסוקת אינו אומר אלא מהיזק חמין בלבד רבי חלקיה ורבי סימון **אמרו** בשם רבי יהושע בן לוי תפלת המרחץ אינה טעונה עמידה:

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת ברכות פרק ט הלכה ה

[דף סז עמוד א] **מתני'**: חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה. **שנאמר** [דברים ו ה] ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך. בכל לבבך. בשני יצרים, ביצר טוב וביצר רע. בכל נפשך, אפילו נוטל את נפשך. בכל מאדך, בכל ממונך. דבר אחר. בכל מאדך. בכל מידה ומידה שהוא מודד לך, בכל הוי מודה לו מאד מאד. לא

יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח, שהוא מכוון כנגד בית קדשי הקדשים. ולא יכנס להר הבית במקלו, ובמנעלו, ובפונדתו, ובאבק שעל רגליו. ולא יעשנו קפנדריא קיצור, ורקיקה מקל וחומר. כל חותמי ברכות שבמקדש, היו אומרים ברוך אתה ה' מן העולם. ומשקלקלו המינין ואמרו אין עולם אלא אחד, התקינו שיהו אומרים ברוך אתה ה' מן העולם ועד העולם. והתקינו שיהא אדם שואל את שלום חבירו בשם. שנאמר [רות ב ד] והנה בועז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים ה' עמכם. ואומר [שופטים ו יב] ה' עמך גבור החיל. ואומר [משלי כג כב] אל תבזז כי זקנה אמך. ואומר [תהילים קיט קכז] עת לעשות לה' הפרו תורתך. ר' נתן אומר, הפרו תורתך עת לעשות לה':

גמ': תנן, מברך על הרעה מעין הטובה. אמר רבי ברכיה בשם רבי לוי. על שם [שם צב ט] ואתה מרום לעולם ה'. לעולם ידך על עליונה. בנוהג שבעולם, מלך **בשר ודם** יושב ודן. כשהוא נותן דימוס זיכוי הכל מקלסין אותו. וכשהוא נותן ספקולה חיוב הכל מרננים אחריו. למה ששטף הקפיד בדינו. אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן. אלא ואתה מרום לעולם ה'. לעולם ידך על עליונה. **אמר** רבי הונא בשם רבי אחא **כתיב** [שם קא א] לדוד מזמור, חסד ומשפט אשירה לך ה' אזמרה. אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא. אם חסד אתה עושה עמי, אשירה. ואם משפט אתה עושה עמי, אשירה. בין כך ובין כך, לה' אזמרה. אמר רבי תנחומא בן יהודה **מהכא** [שם נו יא] **באלקים** אהלל דבר, בה' אהלל דבר. בין על מדות הדין, בין על מדות הרחמים אהלל דבר. ורבנן אמרין **מהכא** [שם קטז יג] כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא, צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא. בין כך ובין כך **בשם** ה' אקרא. אמר רבי יודן בן פילה. הוא שאיוב אמר [איוב א כא] ה' נתן וה' לקח, יהי שם ה' מבורך. כשנתן, ברחמים נתן. וכשלקח, ברחמים לקח. ולא עוד, אלא כשנתן לא נמלך בבריה. וכשלקח, נמלך בבית דינו. אמר רבי אלעזר. כל מקום שנאמר וה', הוא ובית דינו. בנין אב שבכולם [דברי הימים ב יח כב] וה' דבר עליך רעה. **צוותה תורה** עשה מאהבה ועשה מיראה. עשה מאהבה. שאם **באתה** לשנוא, דע כי אתה אוהב. ואין אוהב שונא. עשה מיראה. שאם **באתה** לבעט, דע שאתה ירא. ואין ירא מבעט. שבעה פרושין הן. פרוש שיכמי. ופרוש ניקפי. ופרוש קיזאי. פרוש מה הנכיי. פרוש אדע חובתי ואעשנה. פרוש יראה. פרוש אהבה". פרוש שיכמי, טעין מצוותא על כיתפא **שמראה לכולם שעושה מצוה**. פרוש ניקפי, אקיף לי ואנא עביד מצוה. **שתמיד אומר המתן עד שאסים מצוה, וכך מודיעה לכולם צדקותו**. פרוש קיזאי, עביד חדא חובה וחדא מצוה ומקזז חדא בחדא. פרוש מה הנכיה. **מן מה דאית לי מה אנא מנכי עביד** [דף סז עמוד ב] מצוה, **שמראה כמה הוא צדיק שחוסך מהמעט שיש לי**. פרוש אדע חובתי ואעשה, הי דא חובתה עבדית איזה עברה עשיתי דאעבד מצוה כוותה, פרוש יראה, כאיוב. פרוש אהבה כאברהם, אין לך חביב מכולם אלא פרוש אהבה כאברהם. אברהם אבינו עשה יצר הרע טוב דכתיב [נחמיה ט ח] ומצאת את לבבו נאמן לפניך. אמר רבי אחא **שהפשיר עמו**

ועשה עימו שלום דכתיב [נחמיה ט ח] וכרות עמו הברית והחסד וגומר. אבל דוד לא היה יכול לעמוד בו והרגו בלבבו. מאי טעמא? **דכתיב** [תהילים קט כב] ולבי חלל בקרבי, רבי עקיבא הוה קיים מיתדון קומי טונוסטרופוס הרשע, והיו **סורקים את בשרו במסרקות ברזל**. רחתת *הגיעה* ענתה דקרית שמע. שרי קרי קרית שמע וגחך *שמח*, אמר ליה סבא אי חרש *מכשף* את אי מבעט ביסורין את. אמר ליה תיפח רוחיה דההוא גברא. לא חרש אנא, ולא מבעט ביסורין אנא. אלא כל יומי קריתי פסוק זה והייתי מצטער ואומר אימתי יבואו שלשתן לידי. [דברים ו ה] ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך. רחמתיה בכל לבי, ורחמתיה בכל ממוני. ובכל נפשי לא הוה בדיק לי. וכדון דמטת בכל נפשי והגיעה זמן קרית שמע ולא אפלגא *הסחתי* דעתי. לפום כן אנא קרי וגחך, לא הספיק לומר עד שפרחה נשמתו, נחמיה עימסוני שימש את רבי עקיבא עשרים ושנים שנה, **ולימדו** אתים וגמים ריבויין. אכין ורקין מיעוטין, אמר ליה מהו הוא ההן דכתיב [שם יג] את ה' אלהיך תירא? אמר ליה, אותו ואת תורתו: פיסקא. לא יקל אדם את ראשו וכו'. תני, המטיל מים **ביהודה**, הרי זה הופך פניו כלפי צפון. המיסך את רגליו, הרי זה הופך פניו כלפי דרום. אמר רבי יוסי בי רבי בון. הדא דאמר מתניתא, מן הצופים ולפנים. רבי עקיבא אומר, בכל מקום. ובלבד במקום שאין שם כותל. תני. המיסך את רגליו, לא יתן פניו למזרח ואחוריו למערב, אלא לצדדין. ר' יהודה אומר, בשעת המקדש. רבי יוסי אומר, מן הצופים ולפנים. רבי עקיבא אומר, בכל מקום. ובלבד במקום שאין בו כותל. אמר רבי עקיבא. נכנסתי אחר רבי יהושע לראות המעשה. **אמרו** לו מה ראית? אמר להן. ראיתו יושב וצידו כלפי מערב. ולא פירע עד שישב. ולא ישב עד ששיפסף. ולא קינח בימין, אלא בשמאל. אף שמעון בן עזאי היה אומר כן. נכנסתי אחר רבי עקיבא לראות את המעשה. **אמרו** לו מה ראית? וכו'. תני. לא יכנס אדם בהר הבית במנעלו, ובאבק שעל רגליו, ומעותיו צרוין בסדינו, ואפונדתו עליו מבחוץ. מה טעם? **דכתיב** [קהלת ד יז] שמור רגליך באשר תלך אל בית האלקים. רבי יוסי בר יהודה אומר, הרי הוא אומר [אסתר ד ב] ויבא עד לפני שער המלך, כי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק. לפני **שער** ליחה סרוחה כן, על אחת כמה וכמה לפני שער המקום. לא יעשנו קפנדריא, ורקיקה מקל וחומר. מה אם נעילה שהוא של כבוד, את אומר אסור. רקיקה שהוא של בזיון, לא כל שכן? תני. לא היו עונין אמן בבית המקדש. מהו היו אומרים? ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. מניין שלא היו עונין אמן במקדש? תלמוד לומר [נחמיה ט ה] קומו וברכו את ה' וגו'. מניין **שעל** כל ברכה וברכה? ת"ל [נחמיה ט ה] ומרומם על כל ברכה ותהילה. אמר ר' יהושע דרומיא. שלשה דברים גזרו בית דין של מטה, והסכים בית דין של מעלה עמהן. ואילו הן. חרמה של יריחו. ומגילת אסתר. ושאלת שלום בשם. חרמה של יריחו **דכתיב** [יהושע ז יא] חטא ישראל. ולא יהושע גזר **חרמה של יריחו**? אלא מלמד שהסכימו בית דין של מעלה עמהן. מגילת אסתר **דכתיב** [אסתר ט כז] קיימו וקבלו וגו'. רב אמר וקבל כתיב. **כביכול הקב"ה**. מלמד שהסכימו. ושאלת שלום בשם. **דכתיב** [רות ב ד] והנה בועז בא מבית לחם, ומנין שהסכימו בית דין של מעלה עמהן? תלמוד לומר [שופטים ו יב] וירא אליו מלאך ה' ויאמר אליו ה' עמך גבור החיל. **אמר** רבי אבון בשם רבי יהושע בן לוי. אף המעשרות. **שקבלו בימי עזרא לתת מעשרות אף**

שלא היו רוב יושביה עליה. ומנין שהסכימו? שנאמר [מלאכי ג י] הביאו את כל המעשר וגו'. מהו עד בלי די? **אמר** רבי יוסי בר שמעון בר **אבא** בשם ר' יוחנן. דבר שאי אפשר לו לומר די. **והוא ברכה שברכם בכל מה שיעשו ולזה אן גבול.** ר' ברכיה ור' חלבו ורב אבא בר עילאי [דף סח עמוד א] **אמרו** בשם רב, עד שיבלו שפתותיכם מלומר דיינו ברכות, דיינו ברכות. **מאי דכתיב** [משלי כג כב] אל תבוז כי זקנה אמר? **אמר** ר' יוסי בר בון. אם נתיישנו דברי תורה בפך, אל תבזזה *תרגיש מבזזה* עליהן. מה טעמא? **דכתיב**, אל תבוז כי זקנה אמר. **אמר** ר' זעירא. אם נדדקנה אומתך. **שנעשו כזקנים שרפו ידהם**, עמוד וגדרה כשם שעשה אלקנה. שהיה מדריך את ישראל לפעמי רגלים. הה"ד [שמואל א א ג] ועלה האיש מעירו וגו'. **כתיב**[תהילים קיט קכז] עת לעשות לה' הפרו תורתך. רבי נתן מסרס קראי. הפרו תורתך, עת לעשות לה'. **אמר** רבי חלקיה בשם רבי סימון. העושה תורתו עתים, הרי זה מיפר ברית. מ"ט? **דכתיב**, הפרו תורתך עת [לעשות] לה'. תני, רבי שמעון בן יוחאי אומר. אם ראית את הבריות שנתיישו ידיהן מן התורה. מאד עמוד והתחזק בה, ואתה מקבל שכר כולם. מ"ט? **דכתיב**, הפרו תורתך עת לעשות לה'. הלל הזקן היה אומר. בשעה דמכנשין, בדר. ובשעה דמבדרין, כנוש. וכן היה הלל אומר. אם **ראית** את התורה שהיא חביבה על ישראל. והכל שמחין בה, בדר. ואם לאו, כנוש. **אמר** רבי אלעזר. מה התינוק הזה צריך לינק בכל שעה שביום? כך כל אדם שבישראל, צריך ליגע בתורה בכל שעות שביום. **אמר** רבי יונה בשם רבי יוסי בן גזירה. כל פיטטיא *דיבור* בישין, ופיטטיא דאורייתא, טבין. כל כדבייא בישין, וכדבייא דאורייתא, טבין **שמותר לשקר ולומר לא למדתי מסכת זו כדי שלא יחזיקו אותו ת"ח.** **אמר** רבי שמעון בן לקיש במגילת חסידים. מצאו כתיב. יום תעזבני, ימים אעזבך. **משל** לשנים שיצאו אחד מטבריא, ואחד מציפורין. ופגעו זה בזה בחדא משכנא. לא הספיקו לפרוש זה מזה, עד שהלך זה מיל וזה מיל. נמצאו רחוקין זה מזה שני מילין. **וכן לאשה** שהיתה יושבת וממתנת לאיש. כל זמן שהיתה בדעתו להינשא לה, היתה יושבת וממתנת לו. כיון שהפליג דעתו ממנה, היא היתה הולכת ונישאת לאחר. תני בשם רבי מאיר. אין לך אחד מישראל שאינו עושה מאה מצות בכל יום. קורא את שמע, ומברך לפניו ולאחריה, ואוכל את פתו ומברך לפניו ולאחריה, ומתפלל שלשה פעמים של שמונה עשרה, וחוזר ועושה שאר מצות ומברך עליהן. וכן היה רבי מאיר אומר. אין לך אדם בישראל שאין המצות מקיפות אותו. תפילין בראשו, ותפילין בזרועו, ומזוזה בפתחו, מילה בבשרו, ארבע ציציות בטליתו מקיפין אותו. הוא שדוד אמר [שם קסד] שבע ביום הללתיך, על משפטי צדקך. וכן הוא אומר [שם לד ח] חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם. נכנס למרחץ ראה את עצמו ערום. **אמר**, אוי לי שאני ערום מן המצות. כיון שהביט במילה שלו, התחיל לקלס להקב"ה. **היינו דכתיב** [שם יב א] למנצח על השמינית מזמור לדוד. **אמר** רבי אלעזר בשם רבי חנינא. תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם. מה טעם? **דכתיב** [ישעי' נד יג] וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך:

הדרן עלך פרק הרואה וחסלת מסכת ברכות

בריך רחמנא דסייען מריש ועד כען